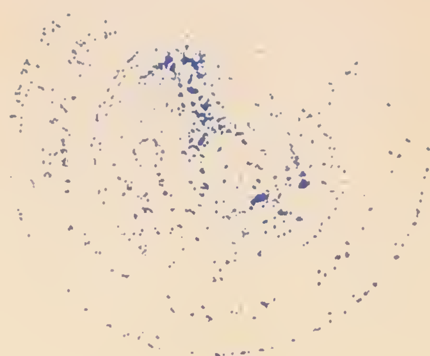

นายเล็ก ภูวเศรษฐ์

[illegible]



อนุสรณ์



นายเล็ก ภูวเศรษฐ์

(ผู่ กั๊น ซวง)

พิมพ์เป็นบรรณาการ

เนื่องในงานฌาปนกิจศพ

ณ วัดธาตุทอง พระโขนง นครหลวงฯ

วันเสาร์ที่ ๙ กันยายน ๒๕๑๕

เนื่องในการฌาปนกิจศพ คุณเล็ก ภูวเศรษฐ์ ดิฉันขอกราบขอบพระคุณ ท่านผู้มีเกียรติทุกท่านที่ได้ให้เกียรติมาในงานนี้ หากการต้อนรับไม่ทั่วถึง หรือมีสิ่งใดขาดตกบกพร่อง ดิฉัน ลูกหลานและน้อง กราบขอประทานอภัยด้วย

๙ กันยายน ๒๕๑๕



นายเล็ก ภูวเศรษฐ์

ชาตะ วันที่ ๔ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๔๓

มตะ วันที่ ๓ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๑๔

符幹樊先生遺像

ชีวประวัติ

นายเล็ก ภูวเศรษฐ์ (ผู่กั๊นซวง)

นายเล็ก ภูวเศรษฐ์ เกิดเมื่อวันที่ ๔ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๔๓ ณ อำเภอคลองสาน จังหวัดธนบุรี บิดาชื่อนายเก่ง มารดาชื่อนางละม้าย มีพี่น้องร่วมบิดามารดาเดียวกัน ๑๐ คน

๑. *ด.ช. ใหญ่ (ถึงแก่กรรม)*
๒. *นายเล็ก ภูวเศรษฐ์*
๓. *ด.ญ. บุญล้อม (ถึงแก่กรรม)*
๔. *นางบุญเอง หาญตระกูล*
๕. *นายบุญจง หรือ นายมนัส ภูวเศรษฐ์*
๖. *ด.ญ. บุญเลี้ยง (ถึงแก่กรรม)*
๗. *นายบุญหลง หรือ นายหลง ภูวเศรษฐ์*
๘. *นายบุญเขียน หรือ พ.ต.ต. ชิต ภูวเศรษฐ์*
๙. *นางบุญพูน หรือ นางพูน อุตสาหนนท์*
๑๐. *นางบุญเติม ธีระเริงฤทธิ์*

มีน้องต่างมารดา ๓ คน

๑. *นางไอ๊ตู แซ่ผู่*
๒. *นายอินทร ภูวเศรษฐ์*
๓. *นายหงินซวง ภูวเศรษฐ์*

วัยเยาว์

นายเล็ก ภูวเศรษฐ์ เมื่อยังเล็กได้เข้าศึกษาในโรงเรียนกรุงเทพ-คริสเตียน จนจบการศึกษาขั้นต้น หลังจากนั้น บิดามารดาได้ส่งไปศึกษาต่อที่ประเทศจีน ตามความนิยมของสมัย

สมรส

นายเล็ก ภูวเศรษฐ์ ได้ทำการสมรสกับ นางสาวเกรียงจิตร์ รอดอาจ เมื่อวันที่ ๑๙ สิงหาคม พ.ศ. ๒๔๗๔ มีบุตรธิดา ๓ คน คือ

๑. *นางซ่อนกลิ่น วัชรสินธุ*

๒. *นางกลอยใจ โป๊ะเบี้ยมลาภ*

๓. *นายประกิต ภูวเศรษฐ์*

การงาน

เมื่อนายเล็ก ภูวเศรษฐ์ อายุ ๒๒ ปี ได้ดำเนินกิจการค้าต่อจากบิดาซึ่งถึงแก่กรรม แต่เนื่องจากอายุยังน้อยอยู่และกิจการค้าของบิดามีมากมาย ญาติผู้ใหญ่จึงมีส่วนร่วมบริหารการค้านั้นด้วย

นายเล็ก ฯ เป็นคนที่มีอุปนิสัยใจคออ่อนโยน ชอบช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ แต่การเงินเป็นสิ่งที่ไม่แน่นอน ทำให้กิจการบางอย่างต้องเลิกล้มไป

ต่อมาหลังจากทำการสมรสกับนางเกรียงจิตร์ ฯ แล้ว นายเล็ก ฯ ได้ก่อตั้งโรงภาพยนต์ดาวทอง (กิมแซ) ขึ้นที่ซอยตั้งโต๊ะกัง นับเป็นโรงภาพยนต์ชั้นสองรองจากศาลาเฉลิมกรุงสมัยนั้น และได้คิดตั้งทำร้านขายไส้กรอกแบบเยอรมันขึ้น เพราะเป็นของใหม่ยังไม่เคยมีใครทำมาก่อน ประกอบกับนางเกรียงจิตร์ ฯ เป็นช่างมีฝีมือเพราะเคยอยู่ในบ้านเจ้าพระยาพิชัยญาติมา

ร้าน ป. ประดิษฐ์ที่ก่อตั้งขึ้นนี้จึงรุ่งเรืองขึ้นมาตามลำดับ นอกจากนั้นนายเล็ก ฯ ยังได้ร่วมกับคณะนายทหารเรือคณะหนึ่งก่อตั้งบริษัทชายทะเลขึ้นที่ถนนทรงวาด ทำการรับส่งสินค้าเข้าออก นายเล็ก ฯได้ดำรงตำแหน่งกรรมการผู้จัดการแผนกเรือและแผนกขายส่งออกต่างประเทศประจำบริษัทนี้ด้วย

เมื่อสงครามสิ้นสุดลงนายเล็ก ฯ และภรรยา ได้คิดปรับปรุงร้านใหม่ โดยจัดทำอาหารไทยขายเป็นร้านแรกในสมัยนั้น ร้าน ป. ประดิษฐ์เปิดดำเนินการครั้งแรกที่ถนนสาธรใต้ จากนั้นได้ย้ายมาเปิดแผนกอาหารขึ้นที่ถนนนเรศอีกแห่งหนึ่ง และเนื่องจากมีผู้มาอุดหนุนมาก ร้าน ป. ประดิษฐ์ ที่ถนนนเรศรู้สึกจะแคบลง จึงต้องย้ายมาเปิดกิจการที่ถนนสาธรเหนือ จนเลิกกิจการไปเมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๐ ด้วยเหตุว่าสุขภาพของนางเกรียงจิตร์ ฯ ทรุดโทรมลง นายเล็ก ฯ จึงคิดที่จะเลิกกิจการเสีย และด้วยความปรารถนาดีของท่านเจ้าสัวอื้อจือเหลียง ได้ออกปากชวนนายเล็ก ฯ และภรรยาให้หยุดพักรักษาตัว โดยชวนให้เข้าไปอยู่ด้วยกันที่บ้านของท่านเจ้าสัว ฯ ในซอยศรีนคร

บั้นปลายแห่งชีวิต

นายเล็กฯ และภรรยาพักอยู่ในบ้านซอยศรีนครจนถึงปี พ.ศ. ๒๕๐๖ ท่านเจ้าสัวอื้อจือเหลียงได้คิดก่อตั้งสถานพักฟื้นสวางคนิวาสขึ้น จึงชักชวนนายเล็ก ฯ และครอบครัวซึ่งเปรียบเสมือนญาติมาช่วยในกิจการ

ระหว่างที่พักอยู่ ณ สถานพักฟื้นสวางคนิวาส นายเล็ก ฯ ใช้ชีวิตอย่างสงบกับลูกหลานและใช้เวลาว่างออกไปเยี่ยมเยียนเพื่อนฝูงบ้างเป็นครั้งคราว จนกระทั่งล้มเจ็บลงและเข้ารับการรักษาตัวที่โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ เมื่อวันที่ ๑๔ เมษายน ๒๕๑๔ นายแพทย์ได้ตรวจพบว่าเป็นโรคเกี่ยวกับตับและถุงน้ำดี ได้ทำการผ่าตัดเมื่อวันที่ ๓๐ พฤษภาคม ๒๕๑๔ ผลพิสูจน์ของ

นายแพทย์หลังการผ่าตัดปรากฏว่านายเล็ก ฯ เป็นโรคมะเร็งในตับ แต่อาการของนายเล็ก ฯ ไม่ดีขึ้น ทั้งที่ได้รับการเอาใจใส่ดูแลจากนายแพทย์และพยาบาลอย่างดียิ่ง นายเล็ก ฯ ถึงแก่กรรมอย่างสงบเมื่อวันเสาร์ที่ ๓ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๑๔ เวลา ๑๕.๒๕ น. ณ โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ ศิริรวมมายุได้ ๗๐ ปี ๖ เดือน ๒๙ วัน

* * *

คำนำเรื่อง

ด้วยคุณเล็ก ภูวเศรษฐ์ หรือ นายผู่กั๊นซวง เป็นผู้ที่สืบสายมาจากสกุลผู่ตี้ ข้าพเจ้าจึงเห็นเป็นประโยชน์ที่จะได้ให้ลูกหลานได้ทราบประวัติของต้นตระกูลมาโดยย่อ จึงได้ไปติดต่อขอประวัติ จากมูลนิธิผู่ตี้โต๋วเส่ แห่งประเทศไทยซึ่งคุณเล็กได้ร่วมก่อตั้งขึ้น มาพิมพ์ไว้ในหนังสือเล่มนี้ด้วย.

เกรียงจิตร์ ภูวเศรษฐ์

บันทึกประวัติของบรรพบุรุษดั้งเดิม
สืบสายวงศ์วานแต่โบราณกาล
ของตระกูลผู่ตี้
มูลนิธิผู่ตี้โต๋วเส่แห่งประเทศไทย

รายการย่อลำดับราชวงศ์ ๒๕ ราชวงศ์
แห่งพงศาวดารประเทศจีน

อันดับราชวงศ์ที่	ชื่อราชวงศ์	เวลานานของราชวงศ์ จาก พ.ศ. ...... ถึง พ.ศ.	จำนวนกษัตริย์	จำนวนปีแต่ละราชวงศ์
๑	หว่างตี้	๒๑๕๔ ปี ถึง ๑๘๑๓ ปี ก่อน พ.ศ.	๕	๓๓๙
๒	เหยียว	๑๘๑๒ ปี ,, ๑๗๑๓ ปี ,,	๑	๑๐๐
๓	ซุ่น	๑๗๑๒ ปี ,, ๑๖๖๓ ปี ,,	๑	๔๘
๔	หยู	๑๖๖๒ ปี ,, ๑๒๒๓ ปี ,,	๑๗	๔๓๙
๕	เซี่ยง	๑๒๒๒ ปี ,, ๕๗๘ ปี ,,	๒๘	๖๔๔
๖	จิว	๕๗๘ ปี ก่อน พ.ศ. ถึง พ.ศ. ๒๙๕	๓๕	๘๗๔
๗	จิ๊น	พ.ศ. ๒๙๖ — พ.ศ. ๓๓๖	๒	๔๒
๘	ฮั่น	พ.ศ. ๓๓๗ — พ.ศ. ๗๖๑	๒๗	๔๒๖
๙	ไหว่	พ.ศ. ๗๖๒ — พ.ศ. ๘๐๗	๕	๔๖
๑๐	จิ้น (แรก)	พ.ศ. ๘๐๘ — พ.ศ. ๙๖๒	๑๕	๑๕๔
๑๑	ซ้อง	พ.ศ. ๙๖๓ — พ.ศ. ๑๐๒๑	๘	๕๙
๑๒	ฉี	พ.ศ. ๑๐๒๒ — พ.ศ. ๑๐๔๔	๕	๒๓
๑๓	เหลียง (แรก)	พ.ศ. ๑๐๔๕ — พ.ศ. ๑๐๙๙	๔	๕๕

อันดับราชวงศ์ที่	ชื่อราชวงศ์	เวลานานของราชวงศ์ จาก พ.ศ. ...... ถึง พ.ศ.	จำนวนกษัตริย์	จำนวนปีแต่ละราชวงศ์
๑๔	เซน	พ.ศ. ๑๑๐๐ — พ.ศ. ๑๑๓๑	๕	๓๒
๑๕	ซุย	พ.ศ. ๑๑๓๒ — พ.ศ. ๑๑๖๐	๓	๓๑
๑๖	ถัง (แรก)	พ.ศ. ๑๑๖๑ — พ.ศ. ๑๔๔๙	๒๑	๒๘๙
๑๗	เหลียง (หลัง)	พ.ศ. ๑๔๕๐ ถึง พ.ศ. ๑๔๖๕	๒	๑๖
๑๘	ถัง (หลัง)	,, ๑๔๖๖ ,, ,, ๑๔๗๘	๔	๑๓
๑๙	จิ้น (หลัง)	,, ๑๔๗๙ ,, ,, ๑๔๘๙	๒	๑๑
๒๐	ฮั่น (หลัง)	,, ๑๔๙๐ ,, ,, ๑๔๙๓	๒	๔
๒๑	จิว (หลัง)	,, ๑๔๙๔ ,, ,, ๑๕๐๒	๓	๑๐
๒๒	ซ้อง (ใหญ่)	,, ๑๕๐๓ ,, ,, ๑๘๒๐	๑๗	๓๒๐
๒๓	หงวน	,, ๑๘๒๐ ,, ,, ๑๙๑๐	๘	๘๙
๒๔	เหม็ง	,, ๑๙๑๑ ,, ,, ๒๑๘๖	๑๖	๒๗๖
๒๕	เช็ง	,, ๒๑๘๗ ,, ,, ๒๔๕๔	๑๐	๒๖๘
		รวมทั้งสิ้น	๒๔๖	๔,๖๐๘

หมายเหตุ ๑. เริ่มต้นตั้งแต่ ๒,๑๕๔ ปี ก่อน พ.ศ.
เพิ่ม พ.ศ. ๒,๔๕๔
รวมทั้งสิ้น ๔,๖๐๘ ปี (นับถึง พ.ศ. ๒๔๕๔)

๒. เริ่มแต่ พ.ศ. ๒๔๕๕ (ตรงกับ ค.ศ. ๑๙๑๒) ประเทศจีนได้เปลี่ยนการปกครองเป็นแบบสาธารณรัฐ

คัดลอกมาจากบันทึกสืบสายลำดับชั้นวงศ์วาน
ของตระกูลผู่ตี่
ซึ่งต้นฉบับพิมพ์เป็นเล่มเก็บรักษาไว้
ณ ผู่ตี่โต๋วเส่แห่งเกาะไหหนำ

บันทึกฉบับที่หนึ่ง

โดยพระราชโองการ **พระเจ้าซ้องชิ้นจง รัชกาลที่ ๖ แห่งราชวงศ์ซ้อง** (อันดับราชวงศ์ที่ ๒๒ แห่งพงศาวดารจีน ในปี พ.ศ. ๑๖๑๑ ตรงกับ ค.ศ. ๑๐๖๘) โปรดเกล้าฯให้ **อาวเอี๋ยงซิว** (อาวเอี๋ยงซิว ได้รับปริญญาจินสือ ยศตำแหน่งเกียหงีไต้ฮู ต่อมาเป็นมหาบัณฑิตฮั่นหลิมฮักสือ เลื่อนเป็นอภิมุขมนตรีช่วยว่าราชการแผ่นดิน) เป็นประธานสภาบัณฑิต ทำหน้าที่เรียบเรียงพงศาวดารแห่งราชอาณาจักรจีน โดยการค้นหาหลักฐานเก่าๆ เขียนเพิ่มเติมให้ถี่ถ้วนยิ่งขึ้น **อาวเอี๋ยงซิว** ได้เป็นผู้บันทึกเอง มีใจความตอนหนึ่งดังต่อไปนี้

ตระกูลแซ่ผู่ ได้สืบสายวงศ์วานมาจากเหลนของพระเจ้าหว่างตี้ (พระเจ้าหว่างตี้เป็นปฐมกษัตริย์อันดับราชวงศ์ที่ ๑ แห่งพงศาวดารประเทศจีน ๑. พระเจ้าหว่างตี้เป็นพระชนกพระเจ้าเหาน้อย ๒. พระเจ้าเหาน้อยเป็นพระชนกพระเจ้าตี้ก๊อก ๓. พระเจ้าตี้ก๊อก มีโอรส ๔ พระองค์ คือ ๑. เจ๊กหรือโฮ้วเจ๊ก ๒. กิด ๓. เหยียว และ ๔. จี๊ เจ๊กหรือโฮ้วเจ๊ก เป็นโอรส

องค์โตของพระเจ้าตี้ก๊อก และเป็นเหลนหรือวงศ์วานชั้นอายุที่ ๔ (๔ th generation) นับจากต้นบรรพบุรุษลงมา

โฮ้วเจ๊ก รับราชการในสมัย **พระเจ้าซุ่น** (คืออันดับราชวงศ์ที่ ๓ แห่งพงศาวดาร และครองราชย์ระหว่างปี ๑๗๑๒ ถึง ๑๖๖๓ ก่อนพุทธ-ศักราช) พระเจ้าซุ่น พระราชทาน **ตระกูลแซ่ฮี ให้แก่โฮ้วเจ๊ก** นับว่า **โฮ้วเจ๊กเป็นต้นตระกูลแซ่ฮี** กับทรงแต่งตั้งให้ไปเป็นเจ้าครองแคว้นไท (อยู่ด้านตะวันตกแห่งแม่น้ำหว่างโฮ มณฑลเซียมไซปัจจุบันนี้)

กาลล่วงมาถึงสมัยวงศ์วานชั้นอายุ ๑๔ (The ๑๔ th. Generation) **ฮีเชียง หรือพระเจ้าจิวบุ้นอ๋อง** (ต้นสมัยแห่งราชวงศ์จิว อันดับราชวงศ์ที่ ๖) เป็นพระบิดุของ **ฮีต๋าน** หรือ **จิวกุง** สืบสายวงศ์วานอันดับชั้นอายุที่ ๑๕ (The ๑๕ th. Genera tion) มียศเป็น **ลูกุง** และได้ถึงแก่พิราลัยเมื่อ ๕๕๒ ปี ก่อนพุทธศักราช หรือ ๑๐๙๕ ปี ก่อน ค.ศ. **จิวกุง** เป็นบิดาของ **ฮีแป๊ะขิม** (ในตระกูลแซ่ฮี อันดับชั้นอายุที่ ๑๖) ตั้งภูมิลำเนาอยู่ ณ **นครลู Loo State** คือมลฑลซัวตังในปัจจุบัน

ต่อมาถึงสมัยวงศ์วานอันดับชั้นอายุที่ ๓๓ **ฮีเกงกุง** มีหลานชายนามว่า **ฮีกุงยา** รับราชการเป็น *ที่โปรดปรานของ* **พระเจ้าจีนซีฮ่องเต้** (*ปฐม-กษัตริย์แห่งราชวงศ์จีนอันดับราชวงศ์ที่ ๗ แห่งพงศาวดารจีน ขึ้นครองราชย์ในปี พ.ศ. ๒๘๖ กษัตริย์พระองค์นี้เป็นผู้สร้างกำแพงใหญ่แห่งประเทศจีนปรากฏอยู่จนทุกวันนี้*) พระเจ้าจีนซีฮ่องเต้ โปรดเกล้าฯ แต่งตั้งฮีกุงยาไปเป็นเจ้าครอง-นครผู่ กับทรงพระราชทาน พระลัญจกรทำด้วยหยกและสลักอักษรสามตัว "**ผู่ซีเล่ง**" (อักษรสามตัวนี้ซึ่งแปลว่าทรงโปรดเกล้าฯ พระราชทานอาณัติ

อำนาจให้ปกครอง **เมืองผู่ นี้** กับทายาทของผู้ที่ได้รับพระราชทานพระลัญฉกรนี้มีสิทธิสืบตระกูลตำแหน่งเจ้าเมืองตลอดกาลแห่งราชวงศ์) ฉะนั้น **นามแซ่ฮีเดิมของท่านจึงได้เปลี่ยนไปเป็น** แซ่ผู่ ตามจารีตนิยมกันในสมัยโบราณกาล ซึ่งความเป็นจริง **ผู่กุงยา** ก็คือ ฮีกุงยา คน ๆ เดียวกันที่มีภูมิลำเนาเดิม ณ แคว้นลังเต้กุ๊นนั่นเอง

ต่อจากราชวงศ์จีน ลงมาตามลำดับ ก็ถึงราชวงศ์ ฮั่น ซึ่งเป็นอันดับราชวงศ์ที่ ๘ แห่งพงศาวดารจีน (ราชวงศ์ฮั่นนี้ได้แบ่งออกเป็นสองภาค คือ ภาคต้นเรียกว่า ภาคไซฮั่น มีราชธานีอยู่นครเชียงอัน (คือมณฑลเซียมไซ) และภาคปลายเรียกว่า ภาคตังฮั่น มีราชธานีอยู่นครลกเอี๊ยง (คือมณฑลโฮนานปัจจุบัน) ในภาคตังฮั่นนี้ พระเจ้าฮั่นกวงบู๊ต์เป็นกษัตริย์รัชกาลที่ ๑๖ แห่งราชวงศ์ฮั่นครองราชย์เมื่อ พ.ศ. ๕๖๗ ในหนังสือจดหมายเหตุทางราชการมีบันทึกระบุนามบรรดาข้าราชการที่มีคุณงามความดีใจความตอนหนึ่งว่า **ในสมัยราชวงศ์ตังฮั่น ผู่หย่ง ผู้นี้เป็นหลานเหลนสืบสายวงศ์วานมาจาก ผู่กุงยา และนับว่าเป็นข้าราชการผู้มีธรรมจริยาวัตร์พร้อมด้วยคุณวุฒิเหมาะสมแก่ตำแหน่งหน้าที่ผู้หนึ่ง**"

กาลเวลาได้ล่วงผ่านสิบกว่าอายุอันดับชั้นลูกหลานถึงสมัย **พระเจ้าถังตวงจงฮ่องเต้** ปฐมกษัตริย์แห่งราชวงศ์ถังหลัง (**อันดับราชวงศ์ที่ ๑๘ แห่งพงศาวดารจีน** ครองราชย์ระหว่าง พ.ศ. ๑๔๖๕ — ๑๔๖๘)

ผู่เล่งคี ผู้เป็นบิดา กับ **ผู่เหลียน** ผู้เป็นบุตรเป็นนายทหารเอกทั้งสองคนพ่อลูก ได้ช่วย **พระเจ้าถังตวงจง** ทำศึกปราบปรามพวกเจ้าเมืองที่ตั้งตัวเป็นเสี้ยนหนาม ผู่เล่งคี แม้จะอยู่ในวัยชราภาพแต่ห้าวหาญได้เสียชีวิตเป็นราชพลี ส่วน **ผู่เหลียน** ผู้เป็นบุตร **ผู่เล่งคี** ได้พิชิตศึก **หลีกถวง** ผู้เป็น

ศัตรูในตอนสุดท้าย **พระเจ้าถังตวงจง** โปรดเกล้าฯแต่งตั้ง **ผู่เหลียน** ให้ดำรงตำแหน่ง **จอมพลว่าราชการทหารทั่วราชอาณาจักร** ต่อจากนั้นมาอีกระยะหนึ่ง ผู่เหลียน ได้ลาออกจากราชการกลับอยู่บ้านได้ ๑๓ ปีก็ถึงแก่อนิจ-กรรม ณ ถิ่นภูมิลำเนา ในมณฑล โฮนาน และในระยะเดียวกันนี้ **พระเจ้าถังตวงจง** อยู่ในราชสมบัติ ๓ ปี ก็สวรรคต

พระเจ้าถังเหม็งจง รัชทายาทขึ้นครองราชย์เป็นรัชกาลที่ ๒ ระหว่าง พ.ศ. ๑๔๖๙—๑๔๗๖ **ผู่ซุ่นติ้ม** ผู้เป็นบุตรของ **ผู่เหลียน** ได้รับราชการมีความชอบ **พระเจ้าถังเหม็งจง** จึงโปรดเกล้าฯให้ไปเป็น **เจ้าเมืองอ้วนคิว** มีอำนาจสิทธิขาด คุมทั้งฝ่ายทหารและพลเรือนฉะนั้น **ผู่ซุ่นติ้ม** จึงได้ย้ายจากถิ่นเดิมมณฑลอันฮุย มาอยู่ ณ ภูมิลำเนาใหม่ในมณฑลโฮนาน ซึ่งเป็นเมืองที่ตนปกครองในหน้าที่ตำแหน่ง

(อนึ่ง ในยุคนี้ **เป็นยุคแห่งราชวงศ์สั้นๆต่อเนื่องกันถึง ๕ ราชวงศ์** คือเริ่มต้นจาก **๑. อันดับราชวงศ์ที่ ๑๗ ชื่อราชวงศ์เหลียงหลัง** อยู่ ๑๖ ปี ก็สิ้นราชวงศ์ **๒. อันดับราชวงศ์ที่ ๑๘ ชื่อราชวงศ์ถังหลัง** อยู่ ๑๓ ปี **๓. อันดับราชวงศ์ที่ ๑๙ ชื่อราชวงศ์จิ้นหลัง** อยู่ ๑๑ ปี **๔. อันดับราชวงศ์ที่ ๒๐ ชื่อราชวงศ์ฮั่นหลัง** อยู่ ๔ ปี และ **๕. อันดับราชวงศ์ที่ ๒๑ ชื่อราชวงศ์จิวหลัง** อยู่ ๑๐ ปี สรุปเวลาทั้งหมด ๑๖+๑๓+๑๑+๔+๑๐=๕๔ ปีเท่านั้นมีการเปลี่ยนแผ่นดินถึง ๕ ราชวงศ์ ต่อเนื่องกัน จึงมีสมญาเรียกว่า " **ห้าราชวงศ์สั้นๆ** หรือเรียกว่า **หงอโต้**)

ผู่ซุ่นติ้ม มีบุตรชื่อ **ผู่นันเคง ผู่นันเคงนี้** ตั้งแต่มีอายุเพียง ๑๓ ปี มีกำลังแข็งแรง ฝีมือในเพลงอาวุธต่างๆคล่องแคล่วทั้งขี่ม้ายิงธนูได้แม่นยำ เป็นที่เลื่องลือชื่อเสียงรู้ทั่วกันระหว่างผู้มีฝีมือในสมัยนั้นเมื่อเข้าวัยหนุ่ม

ได้รับราชการเป็นทหารใน **พระเจ้าถังเหม็งจง** รัชกาลที่ ๒ แห่งราชวงศ์ถังหลัง ในปี พ.ศ. ๑๔๗๐ **เจ้าเมืองเหลียวก๊ก** (ซึ่งอยู่ในเขตดินแดนแห่งมองโกเลีย) ได้ยกกองทัพเข้ามารุกรานเมืองภาคเหนือของประเทศจีน **พระเจ้าถังเหม็งจง** มีรับสั่งให้ **ผู่นั้นเคง** ยกกองทัพไปปราบและ **ผู่นั้นเคง** ได้ตีกองทัพเมืองเหลียวก๊กแตกยับเยินเป็นที่ลือนามในครั้งนั้น

ภายหลังจากรบชนะศึกเจ้าเมืองเหลียวก๊กคราวนี้ชื่อเสียง **ผู่นั้นเคง** เลื่องลือไปทั่วประเทศจีน ทั้งเมืองเหลียวก๊กด้วย **พระเจ้าถังเหม็งจง** ทรงพระราชทานตราตั้ง **ผู่นั้นเคง** ให้ดำรงตำแหน่งยศเป็น **เทียนยงกุนเจ๊กตูเส่** (เทียบเท่าสมุหเทศาภิบาลกับผู้บัญชาการทหารเมืองเทียนยงกุน ฉะนั้น ผู่นั้น-เคง จึงย้ายภูมิลำเนามาอยู่ประจำ ณ **เมืองเทียนยงกุน** ณ **มณฑลเจ๊กหลี** หรือเรียก **มณฑลโฮปั๋ก** อันเป็นเขตแดนเมืองเทียนยงกุนสมัยนั้น)

ต่อจากนั้นมาไม่นาน **พระเจ้าถังเหม็งจง** สวรรคตในปี พ.ศ. ๑๔๗๖ และ **พระเจ้าถังหมินจง** (รัชกาลที่ ๓) ขึ้นครองราชย์ ๔ เดือนเท่านั้น ถัดลงมา **ถึงพระเจ้าถังหลูจง** (รัชกาลที่ ๔) เสวยราชย์ได้ ๒ ปี **พ.ศ. ๑๔๗๘ ราชวงศ์ถังหลัง** อันเป็นอันดับราชวงศ์ที่ ๑๘ ก็สิ้นสุดลง

ในปี พ.ศ. ๑๔๗๙ **พระเจ้าจิ้นเกาโจ๊ว** ปฐมกษัตริย์ราชวงศ์ใหม่ขึ้นครองราชย์ (อันดับราชวงศ์ที่ ๑๙) รุ่งขึ้นในปี พ.ศ. ๑๔๘๐ **เจ้า-เมืองเหลียวก๊ก** (ซึ่งพ่ายแพ้ไปคราวก่อน) ยกกองทัพใหญ่มาล้อม **เมือง-เอี่ยงเสีย** ในมณฑลซัวไซ

(เนื่องด้วย **เจ้าเมืองเหลียวก๊ก** ได้เคยแพ้ **ผู่นั้นเคง** มาทางด้านตะวันออกจึงยกทัพมาทางตะวันตกเข้าตีด่าน **หงั่นมึงกวน** แตกเข้าล้อมเมืองเอี่ยงเสีย อยู่ในเขตมณฑลซัวไซปัจจุบัน)



พระเจ้าจิ้นเกาโจ๊ว ทรงมีพระราชโองการด่วนไปยัง **ผู้นิ้นเคง** ให้รีบยกกองทัพไปช่วย **เมืองเอี๋ยงเสีย ผู้นิ้นเคง** เร่งระดมกองทัพใหญ่ยกไปยังเมืองเอี๋ยงเสีย ใช้กลศึกตีกองทัพ **เมืองเหลียวก๊ก คราวนี้ฝ่ายแพ้แตกยับเยินเสียรี้พลมากมายเกือบหมดกองทัพ เป็นที่ขยาดกลัวแก่กองทัพเมืองเหลียวก๊ก ถึงกับตั้งสมญาเรียกผู้นิ้นเคงว่า ผู้อ๋องจอมทัพจีน** และไม่กล้ายกกองทัพมาอีกนับแต่นั้นมา

พระเจ้าจิ้นเกาโจ๊ว ทรงโสมนัสอย่างยิ่งโปรดเกล้าฯ พระราชทานยศเป็น **งุ่ยอ๋อง** กับให้ดำรง **ตำแหน่งที่ปรึกษาของพระเจ้าจิ้นเกาโจ๊วอีกด้วย**

(๑. จาก พ.ศ. ๑๔๙๐ ถึง ๑๔๙๓ (อันดับราชวงศ์ที่ ๒๐) **ราชวงศ์ฮั่นหลัง** อยู่นานเพียง ๔ ปี ก็มีการเปลี่ยนแผ่นดินใหม่

๒. จาก พ.ศ. ๑๔๙๔ ถึง ๑๕๐๒ (อันดับราชวงศ์ที่ ๒๑) **ราชวงศ์จิวหลัง** อยู่นานเพียง ๑๐ ปี ก็หมดราชวงศ์ กับหมดสิ้นราชวงศ์สั้นๆ ๕ ราชวงศ์เพียงนี้)

ในปี พ.ศ. ๑๕๐๓ **พระเจ้าซ้องไท้โจ๊ว** หรือเรียกว่า **พระเจ้าเตี๋ยคังเอี๋ยน** ปราบดาภิเษกขึ้นเป็นกษัตริย์แห่งราชวงศ์ซ้อง **(อันดับราชวงศ์ที่ ๒๒ แห่งพงศาวดารจีน)**

ในปี พ.ศ. ๑๕๐๖ **พระเจ้าซ้องไท้โจ๊ว** ทรงเลื่อนยศ **ผู้นิ้นเคง** เป็น **ประธานที่ปรึกษา** กับพระราชทาน **เสื้อปักลายทองมังกรใหญ่** และ **ราชประคตประดับหยก** เป็นเครื่องยศสูงสุด

ผู้นิ้นเคง ได้ถึงอสัญกรรมด้วยโรคชรา อายุ ๗๘ ปี

ผู้นิ้นเคง มีบุตร ๗ คน และธิดา ๗ คน **ธิดา ๒ คนได้เป็นพระราชินีนาถ** คือ

๑. **ธิดาคนโต พระนางตวนอี้ฮองเฮา ในพระเจ้าจิวซีจงฮ่องเต้ (พระเจ้าจิวซีจง เป็นรัชกาลที่ ๒ แห่งราชวงศ์จิวหลัง อันดับราชวงศ์ที่** ๒๑ แห่งพงศาวดารประเทศจีน ครองราชย์ระหว่าง พ.ศ. ๑๔๙๗ ถึง ๑๕๐๒)

๒. **ธิดาคนที่ ๖ พระนางอี้เต๊กฮองเฮา ในพระเจ้าซ้องไท้โจ๊วฮ่องเต้** (เจ้าซ้องไท้โจ๊ว เป็นปฐมกษัตริย์แห่งราชวงศ์ซ้อง อันดับราชวงศ์ ๒๒ แห่งพงศาวดารจีน ครองราชย์ระหว่าง พ.ศ. ๑๕๐๓—๑๕๑๘) พระนามเดิม **เตี้ยคังเอี๋ยน** มีกษัตริย์ทั้งหมด ๑๗ พระองค์ และครองราชย์นานถึง ๓๒๐ ปี

ตระกูลแซ่ผู้นี้ ได้มีมาในพงศาวดารว่าบุพการีแห่งตระกูลมีลูกหลานทายาทได้รับราชการดำรงในตำแหน่งยศสูงศักดิ์มีศุภลักษณมงคลสืบสายเรื่อย ๆ มา หวังว่าทายาทลูกหลานชั้นอายุรุ่นต่อไปคงจะเจริญรอยอดีตบรรพบุรุษเสริมสวัสดิ์พัฒนาตระกูลเป็นนิตยกาล

อาวเอี๋ยงซิว ผู้บันทึก

บันทึกฉบับที่สอง

โดยพระราชโองการ **พระเจ้าซ้องหลีจง** รัชการที่ ๑๔ แห่ง**ราชวงศ์ซ้อง** (อันดับราชวงศ์ที่ ๒๒ แห่งพงศาวดารจีน) ในปี พ.ศ. ๑๗๙๘ โปรดเกล้าฯให้ **ด่านงีตง** (ด่านงีตงได้สอบไล่ชั้นสูงสุดโดยพระมหากษัตริย์เป็นองค์ประธานรับ **ปริญญาบั๋งหงัน เป็นที่สองรองจ๊อหงวน** ยศตำแหน่ง

อุปราชฝ่ายขวา) เป็นประธานสภามหาบัณฑิต เรียบเรียง **พงศาวดารอาณาจักรจีนด่านจีตง** เป็นผู้บันทึก ใจความตอนหนึ่งมีดังต่อไปนี้

ผู้กุงยา เดิมมี **ตระกูลแซ่ฮี** สืบสายวงศ์วานลูกหลานของ **ฮีแป๊ะขึม** และ **ฮีแป๊ะขึม** เป็นโอรสของ **จิวกุง** (**จิวกุง** มีชื่อเดิม **ฮีต๋าน** มียศเป็น **เจ้าครองนครลู Duke of Loo State** และได้ถึงแก่พิราลัย เมื่อปี ๑๐๙๕ ก่อนคริสต์ศักราช **จิวกุง** เป็นพระอนุชาของ **พระเจ้าจิวบู๊อ๋อง** ผู้เป็นปฐมกษัตริย์ราชวงศ์จิว อันดับ **ราชวงศ์ที่ ๖ แห่งพงศาวดารจีน** ครองราชย์เมื่อ ๕๗๘ ปีก่อนพุทธศักราช) **ฮีแป๊ะขึม** ได้ตั้งภูมิลำเนาอยู่ ณ **แคว้นลังเต๋กุ๊น** (แคว้นลังเต๋กุ๊นนี้สมัยโบราณเรียกว่า **แคว้นนครลู Loo State** คือมณฑล **ซัวตัง** หรือ **ซานตุง** ปัจจุบันนี้) ราชวงศ์จิว (อันดับราชวงศ์ที่ ๖ แห่งพงศาวดารจีน) มีกษัตริย์ครองราชย์รวมทั้งสิ้น ๓๕ พระองค์ และเวลานานทั้งหมด ๘๗๔ ปี (ราชวงศ์จิวสิ้นสุดลงเมื่อ พ.ศ. ๒๙๕)

เมื่อ พ.ศ. ๒๙๖ **พระเจ้าจีนซีฮ่องเต้** ปฐมกษัตริย์แห่งราชวงศ์จีน (อันดับราชวงศ์ที่ ๗ แห่งประเทศจีน) ทรงแบ่งอาณาเขตประเทศจีน **ออกเป็น ๓๖ แคว้น** พระเจ้าจีนซีฮ่องเต้ทรงโปรดเกล้าฯ แต่งตั้ง **ฮีกุงยา** ไปเป็น**เจ้าครองนครผู่** กับพระราชทานพระลัญจกรทำด้วยหยก แกะสลักอักษร ๓ ตัว **ผู่ซีเล่ง** (**พระลัญจกรนี้เป็นอาณัติมอบอำนาจเต็มแก่ฮีกุงยาปกครองเมืองผู่สิทธิขาดขึ้นตรงที่พระองค์ ไม่ต้องผ่านอุปราชหรือเสนาบดี**) และเมืองผู่นี้เป็นเมืองใหม่ที่พระเจ้าจีนซีฮ่องเต้ตั้งนามเมืองให้อยู่ใน **แคว้นหน่ำกุ๊น** ซึ่งเป็นแคว้นหนึ่งในจำนวน ๓๖ แคว้น คือ **เมืองปักจิวในมณฑลอันฮุย** ปัจจุบันนี้

ฮีกุงยา เป็นที่เคารพนับถือของบรรดาราษฎรทั่วไป (โดยที่ไม่กล้าเรียกแซ่และนามของท่าน เพราะถือว่าเป็นการหยาบหยามล่วงเกินผู้ใหญ่ที่ตน

เคารพนับถือ) ราษฎรพวกนี้เรียกท่านว่า **ท่านข้าหลวงเมืองผู่** และเมื่อกาลนานล่วงมา (**โดยที่เจ้าเมืองมีสิทธิ์สืบมรดกตำแหน่งเจ้าเมืองต่อเนื่องให้บุตรหลานซึ่งเป็นกฎตราไว้ในยุคโบราณ**) **นามตระกูลแซ่ฮีเดิมของท่าน** จึงได้เปลี่ยนไปเป็น **ตระกูลแซ่ผู่** ตามวิวัฒนาการนิยมกันในสมัยนั้น (ต่อจากนี้ลงมาในสมัยหลัง นักปราชญ์ที่ถือคติ **จารีตนิยม** (**Conservative**) ก็เขียนว่า **ฮีกุงยา** ฝ่ายเมธีที่ถือคติก้าวหน้า **นิยม** (**Progres-sive**) ก็เขียนว่า **ผู่กุงยา** ซึ่งความจริงที่ถูกต้องแล้ว **ท่านฮีกุงยา** หรือ **ท่านผู่กุงยา** ก็คือ **ท่านกุงยา** คนเดียวกันนั่นเอง)

เมื่อกาลเวลาล่วงมาถึงสมัย ราชวงศ์ถัง (**อันดับราชวงศ์ที่ ๑๖**) **พระเจ้าถังไท้จง** รัชกาลที่ ๒ ครองราชย์ระหว่าง พ.ศ. ๑๑๗๐ – ๑๑๙๒ ทรงมีพระราชโองการสั่งให้ทางราชการทำบันทึกสถิติบรรดาตระกูลแซ่ต่าง ๆ **แยกออกเป็น ๒ ประเภท** คือ ก. แซ่ที่มีลูกหลานจำนวนน้อยถึงน้อยที่สุด และ ข. แซ่ที่มีลูกหลานจำนวนมากกว้างขวางไพศาล ผลปรากฏว่า ก. แซ่ที่มีลูกหลานน้อยไปถึงน้อยที่สุด มีจำนวนทั้งสิ้น ๑,๖๕๖ — ตระกูลแซ่และ ข. แซ่ที่มีลูกหลานจำนวนมากนั้นมีทั้งสิ้น ๑๙๓ ตระกูลแซ่ ซึ่งรวมทั้งตระกูลแซ่ผู่ด้วย

ต่านงีตง ผู้บันทึก

บันทึกฉบับที่สาม

สรุปใจความในบันทึกประวัติบรรพบุรุษต้นตระกูลสืบสายวงศ์วานลงมาแต่โบราณกาลของตระกูลแซ่ผู่

เรียบเรียงโดย

หย่วนซุน บั่จฉิมเหลนในตระกูล

บุพการีคนแรกของตระกูลแซ่ผู้นี้มีนามว่า **กงยา** **ท่านกงยา** เป็นหลานชายของ **เก่งกงแห่งนครลู** ตระกูลแซ่เดิมของท่านคือ **ตระกูลแซ่ฮี**

ท่านกงยา รับราชการ **ในพระเจ้าจีนซีฮ่องเต้** สมัยราชวงศ์จีน (อันดับราชวงศ์ที่ ๗ ในพงศาวดารประเทศจีน ได้ปราบดาภิเษกเป็นปฐมกษัตริย์จีนใน พ.ศ. ๒๙๖)

พระเจ้าจีนซีฮ่องเต้ โปรดเกล้าฯแต่งตั้ง **ท่านกงยา** ให้ไปเป็น **เจ้าครองเมืองผู่** กับทรงพระราชทาน พระลัญฉกรทำด้วยหยก (คือตราตั้งทำด้วยหยก) เป็นอาณัติในการแต่งตั้งให้ไปปกครองเมืองผู่ ให้ **ท่านกงยา** เก็บไว้ประจำตระกูล (พระลัญฉกรนี้ได้แกะสลักอักษรลงไว้ ๓ ตัวคือ **ผู่ซีเล่ง** แปลความว่า "ให้อาณัติสิทธิ์อำนาจปกครองเมืองผู่" (ขยายความในทางราชการยุคนั้น คือผู้ที่ได้รับพระราชทานตราหยกชนิดนี้ มีสิทธิ์ให้ลูกหลานสืบตำแหน่งเจ้าครองเมืองผู่ ต่อเนื่องกันในกำหนดเวลาที่ราชวงศ์ของพระมหากษัตริย์พระองค์นั้นเป็นเจ้าแผ่นดินอยู่) ซึ่งประเพณีการปกครองในยุคนั้นถือว่า **ท่านกงยา** **เป็นเจ้าของเมืองผู่อย่างสมบูรณ์** (เพราะ **เป็นรางวัลที่พระมหากษัตริย์พระราชทานให้เป็นความชอบเฉพาะบุคคล**) และต่อจากนั้นมา นามตระกูลแซ่เดิมว่า ฮี จึงได้เปลี่ยนมาเป็น **ตระกูลแซ่ผู่** อันเป็นชื่อเมืองได้รับพระราชทานด้วยประการฉะนี้

ต่อมาถึงยุค **ราชวงศ์ฮั่น** (อันดับราชวงศ์ที่ ๘ แห่งพงศาวดารจีนตวนตังฮั่น ระหว่าง พ.ศ. ๕๖๗ – ๗๖๑) **ท่านผู่หย่งกง** ผู้เป็นทายาทสืบสายของ **ท่านกงยา** ได้รับราชการในสมัยนั้น เป็นข้าราชการผู้หนึ่งที่มีความเปรื่องปราดและความสุขุม ซึ่งทางราชการได้มีบันทึกยกย่องไว้ในประวัติศาสตร์จีน

เมื่อกาลเวลาได้ล่วงมาถึงสมัย **ราชวงศ์ถังหลัง** (อันดับราชวงศ์ที่ ๑๘ ระหว่าง พ.ศ. ๑๔๖๕—๑๔๖๘) **พระเจ้าถังตวงจง** ทรงแต่งตั้ง **ท่านเล่งคึกง** ดำรงตำแหน่ง **เจียวหงีเจ็กตูฟูเส่** (รองผู้บัญชาทหารมณฑลราชธานี) กับทรงพระราชทานยศพิเศษ **ฮู้บู้เตียงตู** (เสนาบดีการคลัง) และเป็นอีกตำแหน่งหนึ่งเรียกว่า "โต้บ๊กเตี้ย" (ผู้บังคับการกองทัพทหารแม่นธนู) ตำแหน่งพระราชองครักษ์

ส่วน **ท่านเหลียนกง** ผู้เป็นบุตรของ **ท่านเล่งคึกง พระเจ้าถัง-ตวงจง** พระราชทานยศเป็น **ฟู้ก๊กต้าเจียงกุน** (จอมพลทหารพิทักษ์ราชอาณาจักร) และในตอนปลายทรงเลื่อนยศเป็น **หงียางอ๋อง** (ยศเจ้าที่สูงสุด) นับว่าท่าน **เล่งคึกง** กับ **ท่านเหลียนกง** ทั้งสองท่านได้รับราชการฉลองพระเดชพระคุณพระมหากษัตริย์ และประเทศชาติด้วยความซื่อสัตย์สุจริตเป็นที่สรรเสริญยิ่ง

ฝ่าย **ท่านซุ่นพวนกง** (ผู้เป็นบุตรของท่านเหลียนกง) ก็รับราชการมียศเป็น **ตวนบู๊เจ๊กตูเส่** (เจ้าครองเมืองชั้นเอก มีอำนาจสิทธิขาดว่าการทั้งฝ่ายทหารและพลเรือน **เมืองตวนบู๊** คือมณฑลโฮนานในปัจจุบันนี้) ซุ่นพวนกง มีบุตรชาย ๙ คน ได้เป็นข้าราชการที่มีชื่อเสียงทั้ง ๙ คน โดยเฉพาะบุตรชายคนที่ ๔ ชื่อท่าน **นั้นเคงกง** ท่านผู้นี้ได้รับพระราชทานยศเป็น **งุ่ยอ๋อง** (ตำแหน่งยศเจ้า) **นับว่าเป็นเกียรติยศชั้นสูงสุดยอด** อีกทั้งลูกหลานในตระกูลแซ่ผู่ ได้ประสบความเจริญรุ่งเรืองมากในสมัยนั้น

(ขยายเนื้อความการบรรจุตำแหน่งหน้าที่ข้าราชการปกครองแว่นแคว้นของประเทศจีนในสมัยโบราณกาล "**เกาะไหหนำ**" เป็นเกาะใหญ่เกาะหนึ่ง อยู่ตรงข้ามกับแหลมหลุ่ยจิวฮู้ คาบทะเลจีน ร่วมอยู่ในเขตมณฑลกวางตุง

ในสมัย **ราชวงศ์ฮั่น** (อันดับราชวงศ์ที่ ๘) **พระเจ้าฮั่นกวางบู๊ตี่** รัชกาลที่ ๑๖ ครองราชย์ ๓๓ ปี ในปีเกียนบู๊ปีที่ ๑๗ ตรงกับ พ.ศ. ๕๘๗ **พระเจ้าฮั่นกวางบู๊ตี่** ได้โปรดเกล้าฯให้ **ม้าอ้วน** แม่ทัพผู้เรืองนามยกกองทัพมาปราบปรามจลาจลในเมืองเวียดนามขากลับ **ม้าอ้วน** ได้แวะตรวจราชการในเกาะไหหนำ และได้กราบทูลเรื่องราวของเกาะไหหนำแก่ **พระเจ้าฮั่นกวางบู๊ตี่** **พระเจ้าฮั่นกวางบู๊ตี่** มีรับสั่งให้แยกการปกครองออกเป็น ๒ แคว้น คือ ๑. **แคว้นตูหง่าย** กับ ๒. **แคว้นดามหลู่** ต่อมา **ในราชวงศ์ถัง** (อันดับราชวงศ์ที่ ๑๖) **พระเจ้าถังเกาโจ๊ว** ในปีเจ็งกวนปีที่ ๑ ตรงกับ พ.ศ. ๑๑๗๐ ทรงโปรดให้ยุบแคว้นตูหง่าย กับแคว้นดามหลู่ ทั้งสองแคว้นรวมกันเป็นเมือง เรียกว่า **เมืองเค่งจิวฮู้** กับให้สร้าง **ศาลาว่าราชการเมือง** ณ อำเภอเมือง เมืองเค่งจิวฮู้มี ๑๓ อำเภอในขณะนั้น (ปัจจุบันมี ๑๖ อำเภอ)

การล่วงมาถึงสมัยราชวงศ์ถังหลัง (อันดับราชวงศ์ที่ ๑๘) **พระเจ้าถังตวงจง** ครองราชย์ พ.ศ. ๑๔๖๕ ถึง ๑๔๖๘ ทรงเห็นว่า **เมืองเค่งจิวฮู้** (เกาะไหหนำ) มีเขตแดนกว้างขวาง กับมีราษฎรหนาแน่น ได้ทรงให้จัดส่งข้าราชการเป็นจำนวนมากมาดูแลทุกข์สุขของราษฎร **เฉพาะต้นฉบับบันทึกประวัติบรรพบุรุษของตระกูลแซ่ผู่ เขียนเหตุการณ์ละเอียดของตอนนี้ได้ยุ่ยเปื่อยเป็นชิ้นเล็กชิ้นน้อยไปเสียและเท่าที่ปรากฏหลักฐานในบันทึกมีว่า** จากสมัยราชวงศ์ถังหลัง (อันดับราชวงศ์ที่ ๑๘) ลงมาถึง **สมัยราชวงศ์ซ้อง** (อันดับราชวงศ์ที่ ๒๒) **ท่านผู่ซุ่นพวนกง** มีบุตรชาย ๙ คนได้รับราชการมีชื่อเสียงทั้ง ๙ คน ในบรรดาทายาทลูกหลานของท่านผู่ซุ่นพวนกง ซึ่งรับราชการกันในวงราชการมีบางท่านได้โยกย้ายมารับราชการ ณ เมือง **เค่งจิวฮู้** ทั้งหมด ๔ คน โดยได้รับคำสั่งทางราชการให้ย้ายมารับหน้าที่ตำแหน่งฝ่าย

ปกครอง เมืองเค่งจิวฮู้ (เกาะไหหนำ) ต่างคราวต่างวาระกันตามลำดับต่อไปนี้คือ

๑. **ท่านหย่วนเตงกง** อยู่ในอันดับชั้นอายุที่ ๓๙ (The ๓๙ th. Generation) ซึ่งมีภูมิลำเนาเดิมอยู่ ณ **เมืองอ่วนคิ่วกุ้ย** ในมณฑลโฮ่หน่ำ มาดำรงตำแหน่งเป็นคนแรก ท่านผู้นี้มีบุตรชาย ๓ คน คือ ๑. หลงย่าง ๒. หล่งตวน ๓. หล่งบุ้น

๒. **ท่านอิวติ่นกง** (อันดับชั้นอายุที่ ๔๓) มีภูมิลำเนาเดิมอยู่เมืองผู่ถิ่นกุ้ย ในมณฑลฮกเกี้ยน ได้รับคำสั่งให้ย้ายมาเป็นคนที่สองท่านผู้นี้ มีบุตรชาย ๔ คน คือ ๑. ตงงี้ ๒. ตงเม่ง ๓. **ตงกี่** ๔. **ตงอัน**

๓. **ท่านเบียวหยี่กง** (อันดับชั้นอายุ ๔๓) ภูมิลำเนาเดิมอยู่ในเมืองผู่ถิ่นกุ้ย ในมณฑลฮกเกี้ยน ได้รับคำสั่งให้ย้ายมาเป็นคนที่ ๓ ท่านผู้นี้มีบุตรชายเพียงคนเดียวคือ **เก้งเต๊ก**

๔. **ท่านด้ายบุ้นกง** (อันดับชั้นอายุ ๕๔) มีภูมิลำเนาเดิมอยู่เมืองผู่ถิ่นกุ้ย ในมณฑลฮกเกี้ยน เช่นเดียวกับ **ท่านอิวติ่นกง** และท่าน **เบียวหยี่กง** ได้รับคำสั่งให้ย้ายมาเป็นคนที่ ๔ และเป็นคนสุดท้าย ท่านผู้นี้มีบุตรชาย ๓ คน คือ **๑. เหย่าเต๊ก** ๒. **เหย่าเทน** ๓. **เหย่าว่า**

หมายเหตุที่พึงสังเกต

อำเภอผู่ถิ่นกุ้ยในมณฑลฮกเกี้ยน ซึ่งเป็นภูมิลำเนาเดิมของท่านทั้งสามก่อนหน้าย้ายมาประจำตำแหน่งราชการในเกาะไหหนำนั้นเป็นเขตแดนตั้งอยู่ภาคใต้ของ **เมืองเอ้หมึง** ติดกับทะเลจีน ปรากฏว่า (๑) เนื้อที่ดินส่วนใหญ่เป็นไร่ลำใย และไร่ลิ้นจี่ ผลิตผลอุดมและขึ้นชื่อลือนามว่ามีรสชาติดี เป็นสินค้าส่งออกไปจำหน่ายทั่วไป เป็นรายได้ประจำปีของราษฎรชาวไร่ทั่วถึงกัน

(๒) ทางภาคตะวันออกเฉียงใต้ เป็นชายทะเล ราษฎรท้องถิ่นทำนาเกลือจากน้ำทะเลเป็นอาชีพ โดยส่งเกลือลำเลียงไปจำหน่ายในมณฑลต่าง ๆ ที่อยู่ลึกเข้าไปจากทะเล นับว่าเป็นสินค้าจำเป็นเกี่ยวกับการทำอาหารบริโภคและอื่น ๆ ฉะนั้นราษฎรในอำเภอนี้จึงมีรายได้จากสินค้าสองอย่างนี้เป็นประจำไว้จับจ่ายสิ่งอุปโภคและสิ่งบริโภคที่ต้องการตามความประสงค์โดยไม่ต้องอนาทรแต่ประการใด

อันพฤติการณ์ดังกล่าวนี้ได้นำมาซึ่งผลให้เกิดความเข้าใจ โดยปราศจากข้อสงสัยว่าทั้งสามท่าน **เป็นคนแรกริเริ่มนำเอาแบบแผนการครองชีพของชาวบ้านเดิมของท่านมาเป็นตัวอย่างแก่ชาวพื้นเมืองบนเกาะให้รับเอาไว้ปฏิบัติด้วยการแจกพันธุ์ลำไย และพันธุ์ลิ้นจี่ ปลูกกันจนแพร่หลายทั่วเกาะไหนำ** ดังมีปรากฏการณ์ให้เห็นชัดอยู่ในปัจจุบันนี้แทบทุกบ้านทั่วทั้ง ๑๓ อำเภอแห่งเกาะไหหนำ มีต้นลำไยและลิ้นจี่ปลูกไว้ประดับสวยงาม และให้ความร่มเย็นในบ้านอีกด้วยเป็นประการแรก ส่วนประการที่สองนั้นคือ ได้แนะนำชี้แจงให้ชาวพื้นเมืองเดิมในเกาะนี้รู้จัก **ทำนาเกลือจากน้ำทะเล** และนำเอาสินค้าเกลือออกจำหน่ายมีรายได้เป็นอาชีพ อีกทั้งรัฐบาลยังได้เก็บภาษีเกลือเข้าคลังอีกโสดหนึ่งด้วย (**ภาษีเกลือนี้เป็นรายได้อย่างออกหน้าออกตาที่สุดของรัฐบาลจีนในสมัยโบราณกาลแห่งประเทศจีนถึงกับตั้งกรมภาษีเกลือขึ้นกรมหนึ่ง มีเจ้ากรมและปลัดกรมอำนวยการสังกัดขึ้นแก่กระทรวงการคลัง**)

อนึ่งลูกหลานทายาทในตระกูลแซ่ผู่ ที่สืบเชื้อสายรุ่นต่อ ๆ มาแม้จะแยกสาขามาอยู่ห่างไกลกับพวกวงศ์ญาติ ซึ่งตั้งภูมิลำเนาเดิมอยู่ ณ ราชธานีก็ตาม ก็ยังคงยึดถือปฏิบัติตามแบบแผนและขนบธรรมเนียมของตระกูลในด้านธรรมจริยากับการศึกษาไว้อย่างเคร่งครัด นำมาซึ่งผลให้เกิดจำนวนนักศึกษา

สอบไล่ได้ **ปริญญากือหยิน** และ **ปริญญาจินสือ** ซึ่งเป็นปริญญาชั้นสูง เป็นสัญญาลักขณ์เชิดชูเกียรติยศและชื่อเสียงของวงศ์ตระกูลเป็นระยะเวลาผ่านมาหลายสมัย กล่าวคือ

๑. **ท่านผู่หย่งกง** ได้รับปริญญาชั้นสูงในสมัยราชวงศ์ซ้อง (อันดับราชวงศ์ที่ ๒๒)

๒. **ท่านเม่งกง** ในสมัยราชวงศ์เหม็ง (อันดับราชวงศ์ที่ ๒๔)

๓. **ท่านฮั่นหลีกง** ในสมัยราชวงศ์เช็ง (อันดับราชวงศ์ที่ ๒๕) ซึ่งได้สิ้นสุดลงเมื่อปลายปี พ.ศ. ๒๔๕๔ และเปลี่ยนการปกครองเป็นสาธารณรัฐจีนใน พ.ศ. ๒๔๕๔

หมายเหตุ สำหรับตัวอักษรประจำตัว (ชั้น) ลูกหลานทุกคนอันเป็นอาณัติบอกชั้นอายุจาก ทวด ปู่ บิดา บุตร หลาน และ เหลน เรียงลำดับ

เนื่องด้วยลูกหลานที่สืบสายมาจาก (๑) ท่านหย่วนเตงกง (๒) ท่านอิวตี่นกง (๓) ท่านเบียวหยี่กง และ (๔) ท่านด้ายบุ้นกง ตั้งแต่มาตั้งภูมิลำเนาในเกาะไหหนำ ต่างคนต่างใช้ตัวอักษรแตกต่างกันไป ผ่านพ้นมาถึง ๒๓ ชั้นอายุคน ยากแก่การเทียบว่าตนอยู่ในชั้นอายุใดแน่ฉะนั้นใน พ.ศ. ๒๔๘๑ บรรดาลูกหลานของท่านบรรพชนทั้ง ๔ ท่านได้มีการประชุมร่วมกันทำประวัติของตระกูลแซ่ผู่ บันทึกเป็นตัวอักษรไว้เป็นหลักฐานแก่ชนรุ่นหลัง และที่ประชุมได้ตกลงกันให้ถือว่าลูกหลานในสาขาของตนอยู่ในอันดับชั้นอายุที่เท่าใด ให้นำมาเทียบกับตัวอักษรชั้นอายุฉบับใหม่ โดยขึ้นต้นด้วยอันดับชั้นอายุที่ ๒๔ มีแนบมานี้ด้วย เพื่ออักษรประจำตัว จะได้อยู่ในอันดับชั้นที่ถูกต้องสมบูรณ์ในโอกาสต่อไป

อักษรเรียงชั้นลำดับใหม่ของตระกูลผู้

ชั้น	๒๔	หงี	ชั้น	๔๔	เบ้ง
ชั้น	๒๕	อย่าง	ชั้น	๔๕	ตีม
ชั้น	๒๖	เบียว	ชั้น	๔๖	สุ่น
ชั้น	๒๗	บู้	ชั้น	๔๗	เหี่ยว
ชั้น	๒๘	เจ๊ก	ชั้น	๔๘	อี่ว
ชั้น	๒๙	เซ่	ชั้น	๔๙	เฮ็ง
ชั้น	๓๐	เซ๊ก	ชั้น	๕๐	หยก
ชั้น	๓๑	หย่ง	ชั้น	๕๑	ยก
ชั้น	๓๒	ส่วน	ชั้น	๕๒	เหี่ยน
ชั้น	๓๓	พ้ง	ชั้น	๕๓	เหลี่ยง
ชั้น	๓๔	เต๊ก	ชั้น	๕๔	ตึ๋น
ชั้น	๓๕	ก๊ก	ชั้น	๕๕	กี๋
ชั้น	๓๖	หยี่	ชั้น	๕๖	ติน
ชั้น	๓๗	โหม่ว	ชั้น	๕๗	หยิ้น
ชั้น	๓๘	ย้วน	ชั้น	๕๘	จี๋
ชั้น	๓๙	ซี่น	ชั้น	๕๙	บุ่น
ชั้น	๔๐	ฮุย	ชั้น	๖๐	เจียง
ชั้น	๔๑	ฮีน	ชั้น	๖๑	ฮุ่ย
ชั้น	๔๒	เข่ง	ชั้น	๖๒	ก๊ก
ชั้น	๔๓	เสี่ยง	ชั้น	๖๓	กวาง

อนุสสรณกถา

อนิจฺจา วต สงฺขารา อุปฺปาทวยธมฺมิโน สังขารทั้งหลายไม่เที่ยงหนอ มีความเกิดขึ้นและความเสื่อมไปเป็นธรรมดา มนุษย์หว่านพืชไว้เช่นใด ย่อมได้ผลเช่นนั้น คนทำกรรมดีย่อมได้รับผลดี คนทำเหตุชั่ว ย่อมได้ผลชั่ว ชีวิตของสัตว์โลกเป็นของน้อยอันชรานำเข้าไปอยู่เสมอ เมื่อสัตว์อันชรานำเข้าไปเสมอแล้ว สัตว์และสังขารซึ่งเป็นที่พึ่งช่วยป้องกันย่อมไม่มี บัณฑิตเมื่อพิจารณาเห็นภัยในวัฏฏสงสารนั้น พึงหมั่นประกอบกุศลทั้งหลายอันเป็นทางแห่งความสุขยังผลพระนิวราณ

นับตั้งแต่อาตมาภาพรู้จักคุ้นเคยกับคุณเล็ก ภูวเศรษฐ จึงได้ทราบถึงอุปนิสัยและความประพฤติเป็นอย่างดี ซึ่งเป็นผู้มีจิตเคารพเลื่อมใสพระรัตนตรัย โดยยึดถือโอวาทพระพุทธเจ้าเป็นหลัก คือ เว้นจากทุจริตประพฤติชั่วด้วยกายวาจาใจ ประกอบแต่สุจริตด้วยไตรทวาร และพยายามบำเพ็ญจิตของตนให้หมดจากเครื่องเศร้าหมอง ธรรมดาชอบบริจาคทานบำเพ็ญกุศลทั่วๆ ไป เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่แก่วงศาคณาญาติและผู้ยากไร้ รักความยุติธรรมปราศจากความลำเอียง มีความเสียสละเพื่อส่วนรวม ทั้งเป็นผู้ซื่อสัตย์สุจริตต่อหน้าที่

ในการถึงแก่กรรมของคุณเล็ก ภูวเศรษฐ์ จึงเป็นที่อาลัยของบรรดาคณาญาติและมิตรสหายทั้งหลาย ซึ่งต่างเสียดายในการจากไปของผู้มีความประพฤติชอบ แม้จะรู้ถึงความไม่เที่ยงแห่งสังขาร แต่ก็ยังเป็นเครื่องเตือนให้บุคคลระลึกถึงประโยชน์แห่งการบำเพ็ญคุณธรรม อันจะยังเกียรติคุณให้ปรากฏอยู่ในโลก

อาตมาภาพในนามคณะสงฆ์จีนนิกาย ขอตั้งจิตอธิษฐานอาราธนาบารมีแห่งคุณพระศรีรัตนตรัย และขอผลานิสงส์ผลบุญของคุณเล็กที่ได้บำเพ็ญมา จงเป็นพลวปัจจัยไปสู่สุคติสัมปรายภพเทอญ ฯ.

พระคณาจารย์จีนธรรมสมาธิวัตร.

(พระคณาจารย์จีนธรรมสมาธิวัตร พุทธบริษัทจีนพิเนต
วิเทศธรรมประสิทธิ์ บรมนริศรานุวัตร)
เจ้าคณะใหญ่ฝ่ายสงฆ์จีนนิกาย.

วัดโพธิ์แมนคุณาราม
๑ สิงหาคม ๒๕๑๕

ไว้อาลัย

แด่

คุณเล็ก ภูวเศรษฐ์

เนื่องจากเจ้าภาพได้ขอให้อาตมภาพเขียนคำไว้อาลัยในโอกาสฌาปนกิจคุณเล็ก ภูวเศรษฐ์ นั้น ก่อนอื่น อาตมภาพขอแสดงความเศร้าสลดใจเป็นอย่างยิ่ง เมื่อได้ทราบข่าวการจากไปของคุณเล็กฯ ซึ่งเป็นที่รู้จักคุ้นเคยสนิทสนมกันมาช้านาน คุณเล็ก ฯ เป็นผู้มีคุณธรรมสูง มีความโอบอ้อมอารี ไม่ถือตัว รักสันติ เป็นกันเองกับทุกคน ให้ความอนุเคราะห์แก่คนทั่วไปเท่าที่สามารถจะทำได้ โดยประการฉะนี้ จึงเป็นที่รักใคร่ของมิตรสหาย และเป็นที่เคารพนับถือของผู้น้อยจึงเป็นที่ชอบพอของบุคคลทั่วไป

คุณเล็ก ฯ เป็นผู้ที่มีศรัทธาถือมั่นในพระพุทธศาสนา มีการไหว้พระสวดมนต์เป็นนิตย์มิได้ขาด เมื่อยังมีชีวิตอยู่ได้มาเยือนอาตมภาพเสมอ ๆ อาตมภาพได้ใช้เวลานึกถึงเหตุการณ์หนหลังเกี่ยวกับคุณเล็ก ฯ แล้ว ทำให้แลเห็นคติธรรมอันหนึ่ง คือ "บุคคลใดที่พร้อมด้วยความปรารถนาดี และพรหมวิหาร ๔ พยายามปฏิบัติต่อเพื่อนมนุษย์ที่เกี่ยวข้อง ดังเช่นคุณเล็ก ฯ ได้กระทำมาแล้ว นั้น เมื่อยังมีชีวิตอยู่ ผลของกุศลกรรมนี้ก็จะทำให้มีแต่มิตรและได้รับความรักใคร่อย่างจริงใจ เมื่อล่วงลับไปแล้ว แม้จะไปอยู่ในภพใดผลเช่นเดียวกันก็ย่อมตามไปด้วยเป็นธรรมดา" อาตมภาพรู้สึกภูมิใจในตัวคุณเล็ก ฯ ที่ได้กระทำตนเป็นแบบฉบับอันดีเยี่ยมอันหนึ่งของการดำเนินชีวิตของมนุษย์ที่ได้เกิดมาในโลกนี้ครั้งหนึ่ง หรืออีกครั้งหนึ่งตามหลักศาสนาของเรา ด้วยเหตุผลเช่นนี้ ทำให้อาตมภาพมั่นใจว่า คุณเล็ก ฯ ได้จากไปสู่สุคติขออำนาจผลบุญกุศลที่คุณเล็ก ฯ ได้ประกอบมาแต่หนหลัง จงดลบันดาลให้คุณเล็ก ฯ ประสพแต่ความสุข ความเจริญในภพที่คุณเล็ก ฯ อุบัติ นั้น.

พระครูวุฒิสารสิริคุณ

วัดโสมนัสวิหาร ๔ สิงหาคม ๒๕๑๕

คำไว้อาลัย

นายเล็ก ภูวเศรษฐ์ เป็นญาติสนิทของโยมมารดาเมืองจีน อาตมภาพเรียกบิดาของนายเล็ก ภูวเศรษฐ์ ว่า "พี่" และนายเล็ก ภูวเศรษฐ์ กับ พ.ต.ต. ชิต ภูวเศรษฐ์ เรียกอาตมาว่า "หลวงอาว์"

เมื่อนายเล็กมีอายุย่างเข้าวัยหนุ่ม ได้เป็นเจ้าของร้านค้าอาหาร มีบาร์ มีโต๊ะบิลเลียด อยู่บนชั้นสองตึกเก้าชั้น ของคุณปาน บุนนาค (ธิดาท่านเจ้าพระยาพิชัยญาติฯ) ตั้งอยู่ที่มุมปากตรอกวัดกันมาตุยาราม ถนนเยาวราช อำเภอสัมพันธวงศ์ จังหวัดพระนคร ต่อมานายเล็ก ภูวเศรษฐ์ ได้ทำการสมรสกับ น.ส. เกรียงจิตร์ โดยคุณปาน บุนนาค เป็นเจ้าภาพ นับว่าเป็นการสมรสที่มีเกียรติในสมัยนั้น และมีธิดา คือ น.ส. ซ่อนกลิ่น (นางซ่อนกลิ่น วัชรสินธุ์)

นายเล็ก ภูวเศรษฐ์ เป็นผู้มีความสุภาพ อ่อนโยน สุขุม ยึดถือแนวทางสายกลาง มีความมานะอดทน ดำเนินชีวิตราบรื่นตลอดมา นอกจากนี้ นายเล็ก ภูวเศรษฐ์ ยังเป็นคนรักพี่น้อง กับเต็มใจช่วยเหลือรับใช้ในสิ่งที่เพื่อนฝูงร้องขอมา จนเป็นที่รู้กันในบรรดาวงศ์ญาติและเพื่อนฝูงที่ใกล้ชิด

นายเล็ก ภูวเศรษฐ์ ได้ถึงแก่กรรมในครั้งนี้ย่อมเป็นที่อาลัยยิ่ง และด้วยอำนาจบุญกุศลที่นายเล็ก ภูวเศรษฐ์ ได้บำเพ็ญไว้ด้วยดีนั้น จงบันดาลให้ประสบอิฏฐวิบูลมนูญผล สถิตสุขในสัมปรายภพเทอญ

ภิกขุเย็นเกียรติ

วันที่ ๒๔ สิงหาคม ๒๕๑๕

คำไว้อาลัย

ด้วยคุณเกรียงจิตร์ ภูวเศรษฐ์ ได้มาแจ้งกับข้าพเจ้า ว่าจะฌาปนกิจศพคุณเล็กสามีในวันที่ ๙ กันยายน ศกนี้ อยากจะขอให้ข้าพเจ้าเขียนคำไว้อาลัยให้คุณเล็กบ้าง ข้าพเจ้ายินดีทำให้ด้วยความเต็มใจยิ่ง เพราะข้าพเจ้าได้รู้จักกับครอบครัวนี้มาเกือบ ๒๐ ปี ได้รับแต่ความเอื้อเฟื้อและเมตตาต่อตัวข้าพเจ้าอย่างมากมาย โดยที่ข้าพเจ้ายังไม่เคยมีโอกาสได้ทดแทนตอบเลย ไม่ว่างานใดที่ข้าพเจ้าทำจะเป็นส่วนตัว หรือไปรับงานใครมา ถ้ารู้ถึงเป็นต้องเข้าช่วยทุกครั้ง ถึงแม้คุณเล็กจะมีโรคประจำตัวเจ็บ ๆ ไข้ ๆ ถ้าพบเข้าครั้งไรก็ต้องมาแสดงเอื้อความเฟื้อ แม้แต่จะช่วยถือของให้สักชิ้น หรือหาน้ำให้สักถ้วย คุณเล็กก็จะแสดงความพอใจยินดี ว่าได้ทำให้

ด้วยจิตของคุณเล็กเป็นกุศล มีความเมตตาเอื้อเฟื้อเป็นที่ตั้งอย่างนี้ ข้าพเจ้าเชื่อว่าต้องไปสู่สุคติเป็นแน่นอน

อัปภัศราภา เทวกุล

(ม.จ. หญิงอัปภัศราภา เทวกุล)

ไว้อาลัย หรือ ไว้อะไร

เมื่อคุณเกรียงจิตร์ขึ้นไปเยี่ยมผมที่บ้านเชียงใหม่ต้นเดือนกรกฎาคมนั้น ได้บอกว่าจะทำการปลงศพคุณเล็ก แล้วขอข้อเขียนคำไว้อาลัย เพื่อรวมพิมพ์ในหนังสือแจกงานศพ ตามความนิยมกันในสมัยนี้

จึงเขียนคำ **ไว้อาลัย** หรือ คำ **ไว้อะไร** ? สำหรับผู้ที่จากเราไปโดยไม่สามารถจะกลับมาพบกันได้อีกในภพนี้ ?

ความจริงที่ไม่มีเปลี่ยนแปลงทุกยุคทุกสมัยตลอดไปนั้น ก็คือ "ความตาย" ที่ทุกคนจะหลีกเลี่ยงไม่ได้ จะช้าหรือเร็วเท่านั้น

เมื่อร่างสูญสลายไปตามกฎแห่งธรรมชาติ เหลือ **อะไรไว้** ? คง **ไว้อะไร** ? กรรมที่สร้างไว้ในสมัยที่ยังมีชีวิตอยู่เท่านั้น !

สำหรับคุณเล็ก ซึ่งต่อหน้าเธอผมเรียกว่า "เฮียเล็ก" แทนที่จะเรียกว่า คุณเล็ก พี่เล็ก เพราะทำให้ความรู้สึกดูใกล้ชิดดี

ส่วนหนึ่งของคุณสมบัติในตัวคุณเล็กที่ประทับใจก็คือ การยิ้มเสมอบนใบหน้าของคุณเล็ก ไม่ใช่อาการยิ้มเฉพาะที่ปาก ที่นัยน์ตา แต่เป็นยิ้มที่ออกมาจากหัวใจจริง ๆ การยิ้มเสมอ เป็นเสน่ห์แก่ผู้ได้คบหาสมาคมด้วย ทำให้ผู้ที่วิสาสะด้วยสบายใจ เป็นอาหารตาและจิตได้เหมือนกัน จำได้ว่าไม่เคยเห็นคุณเล็กมีสีหน้าบึ้งบูด โกรธขึ้งหรือระบายอารมณ์ที่ขุ่นมัวให้ได้ยิน ได้ฟังได้เห็นเลย นับเป็นยอดบุคคลที่ควรแก่การสรรเสริญในเรื่องมีอารมณ์ดี

เฮียเล็กของเราเธอยิ้มเสมอ แสดงถึงน้ำใจที่เยือกเย็น การช่วยเหลือเอื้ออารีต่อมิตรสหายทุกคน เป็นลักษณะนิสัยที่เห็นเด่นชัดของคุณเล็ก

นรชาติวางวาย มลายสิ้นทั้งอินทรีย์
สถิตย์ทั่วแต่ชั่วดี ประดับไว้ในโลกา

(ม.จ. วงษ์มหิป ชยางกูร)
สันทราย เชียงใหม่

□ □ □



คำไว้อาลัย
นายเล็ก ภูวเศรษฐ์

นางเกรียงจิตร์ ภูวเศรษฐ์ ภรรยานายเล็ก ฯ ผู้ที่ล่วงลับไปแล้ว ขอให้ข้าพเจ้าเขียนคำไว้อาลัย ข้าพเจ้ายินดีที่จะสนองความประสงค์ นายเล็กและนางเกรียงจิตร์ ฯ มีบ้านอยู่ที่ถนนสาธร ใกล้กับบ้านข้าพเจ้า เป็นคนค้าขายทั้งสามีและภรรยา เป็นคนมีอันจะกิน นายเล็ก ฯ เป็นคนที่รักษาสุขภาพอนามัยดี เดินทุกเช้า ได้มาเดินกับข้าพเจ้าไปสวนลุมพินี พบพระยาอนุมานราชธน และคนอื่นอีกหลายคน และพักคุยกัน เป็นเวลาหลายปี ต่อมานางเกรียงจิตร์ ฯ ย้ายภูมิลำเนาไปอยู่ที่สถานพักฟื้นสวางคนิวาส จังหวัดสมุทรปราการ ไปทำการกุศลเป็นกรรมการผู้จัดการสถานที่พักฟื้นสวางคนิวาส เลยห่างไกลกันไป

ข้าพเจ้ามีความเสียใจจริง ๆ ที่ได้ทราบว่า นายเล็ก ฯ ได้ถึงแก่กรรม เพราะเป็นคนที่เคยไปมาที่บ้านข้าพเจ้า ขาดเพื่อนที่ดีไปคนหนึ่ง ไม่มีผู้ใดสามารถเหนี่ยวรั้งไว้ได้ ฉะนั้น ในโอกาสที่จะฌาปนกิจศพนายเล็ก ฯ ครั้งนี้ ข้าพเจ้าขอตั้งจิตอธิษฐานอุทิศส่วนกุศล จงดลบันดาลให้วิญญาณอันผ่องใสของนายเล็ก ฯ จงไปสู่สุคติวิสัยในสัมปรายภพนั้น เทอญ

(พระยามานวราชเสวี)
๑/๘/๑๕

บ้านปลอดภัย
๑๘๕ ถนนสาธรใต้ นครหลวงกรุงเทพธนบุรี

ระลึกถึง คุณเล็ก ภูวเศรษฐ์

คุณเกรียงจิตร์ ภูวเศรษฐ์ ขอให้ข้าพเจ้าเขียนคำไว้อาลัย คุณเล็ก ภูวเศรษฐ์ สามี เพื่อนำลงในหนังสือที่จะพิมพ์เป็นอนุสรณ์ปฏิการแด่ท่านที่มาในการฌาปนกิจศพคุณเล็ก ในวันที่ ๙ กันยายน ๒๕๑๕ ข้าพเจ้ามีความยินดีและขอบคุณเป็นอันมาก ที่คุณเกรียงจิตร์ได้ให้เกียรติอย่างสูงแก่ข้าพเจ้าครั้งนี้ เพราะทำให้ข้าพเจ้าได้มีโอกาสสนองคุณในไมตรีจิตที่คุณเกรียงจิตร์และคุณเล็กเคยมีต่อข้าพเจ้ามาช้านาน

ก่อนอื่นข้าพเจ้าใคร่ขอกล่าวถึงความสัมพันธ์ของเราที่เคยมีต่อกันมาอย่างไรสักเล็กน้อย นายแพทย์แสง สุทธิพงศ์ หรือ คุณพระชาญวิธีเวชช์ ซึ่งท่านถึงอนิจกรรมไปแล้ว ได้รับฉันทะจากประธานกรรมการมูลนิธิอื้อจือเหลียงให้เชิญข้าพเจ้าไปเป็นผู้วางศิลาฤกษ์อาคารหลังใหญ่ ๔ ชั้น ของมูลนิธิที่บางปิ้ง จังหวัดสมุทรปราการ เพื่อทำเป็นสถานพักฟื้น เมื่อ ๑๕ เมษายน ๒๕๐๓ เนื่องในการบำเพ็ญกุศลอายุครบ ๕ รอบของท่านเจ้าสัว ซึ่งต่อมาได้ยกสถานพักฟื้นแห่งนี้ให้แก่สภากาชาดไทย พร้อมด้วยอาคารอื่น ๆ กับที่ดินราว ๖๐ ไร่เศษ และได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ พระราชทานนามสถานพักฟื้นแห่งนี้ว่า "สวางคนิวาส" ข้าพเจ้าจึงได้รู้จักกับท่านเจ้าสัวอื้อจือเหลียง เศรษฐีผู้มีใจเป็นมหากุศล คุณเล็กและคุณเกรียงจิตร์ ภูวเศรษฐ์ ตั้งแต่นั้นมาและต่อมาอีก ๔ – ๕ ปี ข้าพเจ้าไปซื้อที่ดินแปลงหนึ่งอยู่ใกล้ชิดกับเขตของสวางคนิวาสทางด้านตะวันตก และปลูกบ้านเล็ก ๆ ไว้หลังหนึ่ง ใช้เป็นที่อาศัยไปพักผ่อนเป็นบางครั้งบางคราว เพื่อความสงบ และนำงานไปทำที่นั่นบ้าง (ในขณะที่ยัง

รับราชการอยู่) ในการที่ข้าพเจ้าไปพักผ่อนอยู่ที่บ้านแห่งนี้ จึงได้มีโอกาสคุ้นเคยกับคุณเล็กและคุณเกรียงจิตร์มากขึ้น และได้รับความเมตตาอารีจากคุณเกรียงจิตร์เสมอมา ครั้งหนึ่งข้าพเจ้าทำบุญอายุครบ ๖ รอบ เมื่อ ๒๘ พฤษภาคม ๒๕๑๑ ณ บ้านพักข้างสวางคนิวาสนั้น การบำเพ็ญกุศลครั้งนี้ได้นิมนต์พระจากนครหลวงกรุงเทพฯ โดยมีสมเด็จพระสังฆราช วัดมกุฏกษัตริยาราม ซึ่งสิ้นพระชนม์ไปแล้วเมื่อไม่นานมานี้ ได้ทรงกรุณาแก่ข้าพเจ้ามาก เสด็จไปเป็นประธานและมีพระเถระอื่นอีกรวม ๑๑ องค์ เมื่อเจริญพระพุทธมนต์จบแล้ว อาหารควรจะพร้อมและถวายพระได้โดยด่วน แต่ด้วยความเข้าใจเวลาผิดของพ่อครัวผู้ประกอบอาหาร (โต๊ะจีน) อาหารยังไม่เสร็จ เพิ่งจะลงมือทำ เวลาก็ล่วงเลย ๑๑.๐๐ น. ไปแล้ว ข้าพเจ้าจึงทราบเรื่อง เพราะมัวฟังพระสวดมนต์ ก็เกิดความวิตกกังวลขึ้นในใจเป็นอย่างยิ่งว่าพระฉันจังหันยังไม่เสร็จก็จะถึงเวลาวิกาล (เที่ยง) คุณเกรียงจิตร์ซึ่งไปร่วมช่วยงานอยู่ด้วย (ความจริงไปช่วยจัดตบแต่งบ้านให้ตั้งแต่ก่อนวันทำบุญแล้ว) ได้เข้าบงการจัดอาหารทันที ทำให้อาหารเสร็จได้โดยรวดเร็วทันเวลา พระมีเวลาฉันจังหันโดยไม่ต้องรีบร้อน และยิ่งกว่านั้นคุณเกรียงจิตร์ก็ได้เตรียมอาหารพิเศษมาช่วยถวายพระด้วย ซึ่งข้าพเจ้าไม่ทราบมาก่อน คุณเกรียงจิตร์ได้ช่วยให้เหตุการณ์ผ่านพ้นไปด้วยดี แก้หน้าข้าพเจ้าไว้ไม่ต้องอายผู้ที่ไปในงานวันนั้น ทำให้ข้าพเจ้ามีกุศลจิตโดยไม่ขุ่นข้องหมองใจ ต่อจากเลี้ยงพระแล้วก็ได้ช่วยจัดการดูแลเลี้ยงแขกที่ไปในงาน พร้อมทั้งมีอาหารเพิ่มเติมให้ด้วยทำให้การบำเพ็ญกุศลลุล่วงไปด้วยดี เรื่องนี้ท่านผู้อ่านอาจเห็นว่าไม่น่าจะนำมากล่าว เพราะเป็นเรื่องเล็กน้อย แต่ข้าพเจ้าเห็นว่าเป็นเรื่องที่ควรบันทึกไว้เพื่อเป็นการระลึกถึงพระคุณของคุณเกรียงจิตร์ สำหรับคุณเล็กนั้นข้าพเจ้า

เห็นว่าท่านเป็นผู้มีความสุขมากคนหนึ่ง และอยู่อย่างสงบ เพราะคนเราเมื่อได้ตรากตรำงานตั้งแต่ยังหนุ่มอยู่ และได้มีโอกาสพักผ่อนจริง ๆ ในบั้นปลายเมื่อมีอายุมากแล้ว ก็นับว่าเป็นการสมความปรารถนาในชีวิต คุณเล็กออกเดินแต่เช้าตรู่ในสวางคนิวาสและบริเวณใกล้เคียงแถบนั้น ถึงวัดอโศการามและบางครั้งถึงสถานตากอากาศบางปูเป็นประจำ ข้าพเจ้าได้มีโอกาสพบกับท่าน ทำให้คุ้นเคยกัน และรู้อัธยาศรัยของท่านว่าเป็นผู้มีใจคอเยือกเย็นอ่อนโยน พูดน้อย มีความโอบอ้อมอารี จึงเป็นผู้ที่น่าเคารพ เมื่อท่านไปนอนรักษาตัวอยู่ที่โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ซึ่งข้าพเจ้าทราบในตอนหลัง ได้ไปเยี่ยมเพียง ๒ ครั้ง เห็นต้องทนทุกข์ทรมานอยู่ก็รู้สึกเศร้าใจ สงสารเป็นอันมาก

ข้าพเจ้ามีความคุ้นเคยเคารพรักในคุณเล็กและคุณเกรียงจิตร์ ภูวเศรษฐ์ เนื่องจากมีความผูกพันธ์ในความเมตตาอารีและมุทิตาจิตซึ่งมีต่อกันมา ดังพระพุทธภาษิตที่ว่า "วิสฺสาสา ปรมาญาติ ผู้คุ้นเคยเป็นญาติอย่างยิ่ง" เมื่อคุณเล็ก ภูวเศรษฐ์ ได้มาถึงแก่กรรมลง โดยไม่มีโอกาสจะได้พบปะวิสาสะกันอีกเช่นนี้ จึงมีความเศร้าสลดใจเป็นอย่างยิ่ง ที่ได้สูญเสียผู้ที่รักและเคารพเสมือนญาติไปคนหนึ่ง ข้าพเจ้าขอตั้งจิตอธิษฐานขออุทิศอานิสงส์แห่งผลบุญทั้งหลายที่ข้าพเจ้าบำเพ็ญไว้ ขอจงเป็นพลวปัจจัยส่วนหนึ่งส่งเสริมให้คุณเล็ก ภูวเศรษฐ์ มีความสงบประสบสุข ในสัมปรายภพตลอดกาลนาน เทอญ.

(พระบำราศนราดูร)

๔๓ พิพัฒน์ ๑ สีลม นครหลวงกรุงเทพธนบุรีฯ

๑๑ สิงหาคม ๒๕๑๕

คุณเล็ก ผู้โอบอ้อมอารี

คุณเล็กกับผมรักใคร่ชอบพอกันมาตั้งแต่ครั้งยังเป็นหนุ่ม จากการได้ทำงานร่วมกันมาเป็นเวลานาน ทำให้ผมเข้าใจในอุปนิสัย ใจคอ ของคุณเล็กเป็นอย่างดี คุณเล็กเป็นผู้ที่มีความเข้มแข็งคนหนึ่ง รับผิดชอบในหน้าที่การงาน โอบอ้อมอารี ใจคอเยือกเย็นแจ่มใสอยู่เสมอ ความน่ารักอันนี้ทำให้ผู้ใกล้ชิดมีความสบายใจไปด้วย

ผมและคุณเล็กมีความเข้าใจซึ่งกันและกันเป็นอย่างดี ถึงแม้ภายหลังต่างคนก็ต่างมีภาระที่จะต้องรับผิดชอบ ไม่ค่อยได้พบปะกันเหมือนก่อน แต่เราก็ระลึกถึงกันอยู่เสมอ ความสนิทสนมตั้งแต่ครั้งก่อน ก็ไม่ได้เปลี่ยน - แปลงไป

เมื่อผมได้ทราบข่าวมรณะของคุณเล็กเพื่อนรัก ผมเสียดาย เสียใจและอาลัยเป็นที่สุด แต่จะทำอย่างไรได้มนุษย์เมื่อเกิดมาแล้ว ก็ต้องแตกดับไปเป็นของธรรมดา แต่ความดีทั้งหลายยังคงเหลืออยู่ในจิตใจของผู้ที่ใกล้ชิด

ด้วยอำนาจความดีที่ได้ประกอบไว้ ขอให้ดวงวิญญาณของคุณเล็ก ภูวเศรษฐ์ จงบริสุทธิ์ผ่องใส เข้าถึงสุขคติภพ ประสบแต่ความเกษมสำราญชั่วกาลนิรันดร

ม.ล.ร.อ. [signature]

คำอาลัยคุณเล็ก

คุณเล็ก ภูวเศรษฐ์ เป็นคนดีด้วยประการทั้งปวง แต่ที่ข้าพเจ้าจำได้ดีคือความสะอาด คุณเล็กเป็นคนสะอาดอย่างอุกฤษฏ์ พิถีพิถันทุกอย่าง โดยเฉพาะในเรื่องของใช้ของกิน ถ้าไม่แน่ใจว่าสะอาดหมดจดแล้ว จะไม่แตะต้องเป็นอันขาด คนที่สะอาดอยู่เป็นนิจเช่นนี้ ก็พอจะเชื่อได้ว่าในสิ่งที่เรามองไม่เห็นก็คงจะต้องสะอาดด้วยข้าพเจ้าจึงชอบพอรักใคร่คุณเล็ก และเสียใจมากที่มาด่วนจากไปเสียเช่นนี้

พระตีรณสารวิศวกรรม

๖ สิงหาคม ๒๕๑๕

คำไว้อาลัย
คุณเล็ก ภูวเศรษฐ์

คุณเกรียงจิตร์ ภูวเศรษฐ์ กรรมการผู้จัดการสถานพักพื้นสวางคนิวาส ภรรยาคุณเล็ก ภูวเศรษฐ์ ได้แจ้งให้ข้าพเจ้าทราบว่า คุณเล็ก ภูวเศรษฐ์ ได้ถึงแก่กรรมเสียแล้ว ข้าพเจ้าใจหาย ทั้งเศร้าสลด และอาลัยเสียดาย คุณเล็ก ภูวเศรษฐ์ ซึ่งเป็นเพื่อนที่ดีคนหนึ่ง โดยปกติครอบครัว คุณเล็ก กับครอบครัวของข้าพเจ้ารักใคร่นับถือกันเสมือนญาติ ตั้งแต่สมัยเมื่อ คุณตู้ นันทาภิวัธน์ ยังมีชีวิตอยู่ คุณเล็ก ภูวเศรษฐ์ ได้ทำงานเป็นรองผู้จัดการบริษัท ชายทะเล จำกัด ซึ่งคุณตู้ นันทาภิวัธน์ เป็นผู้จัดการ มาตั้งแต่เริ่มก่อตั้งบริษัทฯ เมื่อปี พ.ศ. ๒๔๘๕ เวลานั้นข้าพเจ้า เป็นกรรมการบริษัท ชายทะเล จำกัด ด้วยคนหนึ่ง จึงมีโอกาสได้ทำงานใกล้ชิดกับคุณเล็ก ต่อมาคุณเล็ก ภูวเศรษฐ์ ได้ลาออกจากบริษัทฯ ก่อนหน้าคุณตู้ นันทาภิวัธน์ ถึงแก่กรรม ๑ ปี แม้คุณเล็ก จะได้ออกจากบริษัท ฯ ไปประกอบสัมมาอาชีพอย่างอื่นโดยลำพังตนเอง เราก็คงยังคิดต่อไปมาหาสู่กันอยู่เนือง ๆ คุณเล็กกับคุณเกรียงจิตร์ว่างเมื่อใด ก็มักจะเชิญครอบครัวข้าพเจ้าไปรับประทานอาหารที่บ้าน

คุณเล็ก ภูวเศรษฐ์ มีอายุรุ่นราวคราวเดียวกับข้าพเจ้า เมื่อต้นปีก่อนที่คุณเล็ก จะลาโลกนี้ไป ก็ได้มาเยี่ยมสนทนากันที่บ้านของข้าพเจ้า คุณเล็ก เป็นคนใจบุญ เป็นคนซื่อเหลือเกิน ชอบทำบุญกุศล สงสารคนอื่น ไม่เบียดเบียนใคร รู้ว่าข้าพเจ้าไม่สบาย คุณเล็กจะต้องมาเยี่ยมและขอให้ไปพักที่สวางคนิวาส คุณเล็กมีความสำนึกรู้ในความเป็นมิตร เมื่อครั้งเคยร่วม

งานกันในบริษัท ชายทะเล จำกัด พบกันคราวใด คุณเล็ก มักจะพูดถึงความหลังและยังมีความนับถือกันฉันท์ญาติเหมือนเดิมแม้แต่จะอยู่ห่างกัน และมีวัยสูงแล้วก็ดี คุณเล็กเป็นคนดี มีชีวิตอยู่ในท่ามกลางภรรยาและลูกหลานอย่างผาสุก ไม่เดือดร้อนอันใด เพราะกุศลกรรมที่คุณเล็กได้ทำมา ตั้งแต่หนุ่มจนวาระสุดท้ายของชีวิตคุณเล็ก ซึ่งควรสรรเสริญแม้ชีวิตดับไปแล้ว วิญญาณของคุณเล็กก็จะไปสู่สุขคติ โดยไม่ต้องสงสัย

คุณเล็ก เป็นคนขยัน ไม่เบื่อหน่ายในการงานที่ผู้จัดการได้มอบหมายให้ทำ ไม่เคยท้อแท้ สนใจและมีจิตมุ่งอยู่ที่งานในหน้าที่ของตน คุณเล็ก ทำงานโดยใช้สมองคิดที่จะทำให้งานนั้นก้าวหน้า เกิดผลประโยชน์แก่หมู่คณะอยู่เสมอ บรรดามิตรทั้งในวงการค้าและที่เป็นข้าราชการย่อมอาลัยในคุณเล็กทุกคน เมื่อหวลระลึกถึงคุณความดี ความซื่อตรง ความเมตตาเผื่อแผ่ของคุณเล็ก ที่ได้ทำบุญกุศลไว้ เราจึงต้องอาลัยเสียดายคุณเล็ก ที่ได้จากพวกเราไป คงทิ้งไว้แต่ความดี เกียรติยศ เกียรติคุณ และคุณความดีนั้นย่อมจะตกมาเป็นของภรรยาและลูกหลาน ญาติมิตรซึ่งจะคบค้าสมาคมกับใครก็เป็นไปด้วยความภาคภูมิใจ ไม่มีใครเหยียดหยามดูหมิ่น ตระกูลภูวเศรษฐ์เป็นตระกูลที่ตั้งอยู่ในศีลธรรม

ด้วยกุศลกรรมและความยึดมั่นในคำสั่งสอนของพระพุทธศาสนา ที่ว่าทำดีต้องได้ดี ช้าหรือเร็วต้องได้แน่ ๆ เพราะฉะนั้น ขอให้วิญญาณของคุณเล็ก ภูวเศรษฐ์ จงไปสู่สุขคติในภพซึ่งกำลังไปสถิตอยู่ในขณะนี้

พล ร.ต. ชลิต กุลกำม์ธร

(พลเรือตรี ชลิต กุลกำม์ธร)

คุณเล็ก ภูวเศรษฐ์
ผู้ดีที่มีความสะอาดทั้งกายและใจ

เจ๊ – คุณเกรียงจิตร์ ภูวเศรษฐ์ ขอให้ข้าพเจ้าเขียนคำไว้อาลัยสำหรับคุณเล็ก ข้าพเจ้ายินดีสนองความประสงค์ เพราะแม้เจ๊จะไม่ขอร้องข้าพเจ้าก็ต้องเขียนข้าพเจ้าต้องมีส่วนในการไว้อาลัยผู้ซึ่งข้าพเจ้ารักใคร่ด้วยจิตใจ และถือว่าเป็นน้องชาย คุณเล็กเกิดปีเดียวกับข้าพเจ้าอ่อนกว่าข้าพเจ้าสี่เดือน และเจ๊เกิดปีเดียวกับเจริญภรรยาข้าพเจ้า ธรรมเนียมจีนถือว่าคู่ที่สามีเกิดปีเดียวกันและภรรยาก็เกิดปีเดียวกันเช่นนี้เป็นพี่น้องกัน จึงตรงกับความรู้สึกของเราที่มีอยู่นานแล้ว นอกจากเราสี่คนจะรักใคร่สนิทสนมกัน ครอบครัวของเราทุกคนก็มีความสัมพันธ์กันฉันท์พี่น้องที่สนิทจริง ๆ ด้วยคำไว้อาลัยนี้จึงเป็นคำไว้อาลัยของเราทั้งครอบครัว

ข้าพเจ้าถามเจริญว่า อยากจะให้ข้าพเจ้าบันทึกความรู้สึกของเธอไว้อย่างไรบ้าง ก็ได้รับคำตอบทันทีว่า "ขอให้เขียนว่าคุณเล็กเป็นคนดี เป็นผู้มีจิตใจสูงเป็นคนสะอาดทั้งกายและใจ เป็นผู้ใหญ่ที่มีความห่วงใยลูกหลานมาก ไม่ใส่ร้ายใครการคบคุณเล็กมีแต่ได้ไม่มีเสีย เพราะคุณเล็กไม่เป็นภัยแก่ใคร ใครไปมาหาสู่คุณเล็กก็ต้อนรับให้ได้รับความสะดวกสบายเสมอ" ข้าพเจ้าถามหลาน ๆ ในทำนองเดียวกันก็ได้รับคำตอบเป็นเสียงเดียวกันว่า "คุณตารักเด็ก ให้ความกรุณาแก่พวกหนูเสมอทุกครั้งที่เราไปค้างที่บ้านคุณตา คุณตาเป็นห่วงในเรื่องการกินการอยู่ของพวกหนูมากสำหรับผลไม้คุณตาชอบรับประทานทุเรียนเป็นที่สุด ในฤดูทุเรียนหนู ๆ ได้รับแจกทุเรียนเป็นประจำ

บางครั้งทุเรียนมีน้อย คุณตาไม่รับประทานแต่เก็บไว้ให้พวกหนู หนูยังไม่เคยเห็นใครที่ใจดีและเผื่อแผ่มากกว่าคุณตาเลย"

ข้าพเจ้าเห็นด้วยกับภรรยาและหลาน ๆ และยังมีความรู้สึกต่อไปว่า คุณเล็กเป็นตัวอย่างที่ดีของผู้มีบุญจากชาติก่อน ทำให้เชื่อว่าการเวียนว่ายตายเกิดนี้มีจริง ในชาตินี้คุณเล็กจึงได้รับความรักใคร่นับถือและความช่วยเหลือจากครอบครัววงศ์ญาติและเพื่อนฝูงมาก และทุกคนมีจิตใจมุ่งให้คุณเล็กมีความสุข ส่วนคุณเล็กเองก็เป็นผู้ที่เสียสละในการทำบุญมาก เจ๊เป็นกำลังสำคัญของคุณเล็ก และเป็นผู้บำเพ็ญกุศลในชาตินี้ทั้งในทางโลกและทางธรรม ผลบุญที่เกิดขึ้นเพราะเจ๊ย่อมได้แก่คุณเล็กผู้เป็นสามีด้วยจึงเป็นที่แน่ใจได้ว่าอำนาจแห่งผลบุญทั้งหมดนี้จะดลบันดาลให้คุณเล็กได้ไปสู่สุคติในสัมปรายภพอย่างแน่นอน.

หลวงถวิลเศรษฐพณิชยการ

(หลวงถวิลเศรษฐพณิชยการ)

ระลึกถึง คุณเล็ก ภูวเศรษฐ์

คุณเกรียงจิตร์ ภูวเศรษฐ์ ได้ส่งจดหมายไปถึงข้าพเจ้า เมื่อวันที่ ๑๖ สิงหาคม ๒๕๑๕ ขอให้เขียนเรื่องเกี่ยวกับ คุณเล็ก ภูวเศรษฐ์ เท่าที่ข้าพเจ้าได้รู้จักมา เพื่อพิมพ์ลงในหนังสือแจกในงานฌาปนกิจศพ ซึ่งกำหนดแล้วคือ วันที่ ๙ กันยายน ๒๕๑๕ ณ เมรุวัดธาตุทอง นับเป็นเวลากระทันหันสำหรับผู้ที่รู้จักมักคุ้นมาตั้งหลายสิบปีจะรื้อฟื้นเรื่องต่าง ๆ ขึ้นมาเขียนให้ได้ดังที่ใจปรารถนา จึงขอส่งข้อความจำในอดีตมาเพียงเท่าที่เวลาอันน้อยจะระลึกได้

ข้าพเจ้ารู้จักคุณเล็ก ภูวเศรษฐ์ มาตั้งแต่แต่งงานกับคุณเกรียงจิตร์ประมาณสี่สิบปีเศษ ตั้งแต่นั้นมาจนวาระสุดท้ายของคุณเล็ก ข้าพเจ้าพอจะสรุปได้ว่า

๑ คุณเล็กเป็นสามีที่ดี และเป็นบิดาที่ดี

๒. คุณเล็กเป็นคนมีมารยาทงาม ซื่อสัตย์ กตัญญู มีเมตตา กรุณามีความสม่ำเสมอกับผู้ที่รู้จักคุ้นเคย ไม่ว่าจะอยู่ในฐานะอย่างไร ไม่ยกตนข่มท่าน มีความเป็นมิตรกับคนทั่วไป

๓. คุณเล็กในยามเจ็บไข้ เป็นคนไข้ที่ดีเชื่อฟัง และปฏิบัติตามคำแนะนำของหมอ ทำให้หมอผู้รักษาก็เกิดความเต็มใจ คนไข้ก็หายเร็วสมใจ

๔. คุณเล็กเป็นคนปรกติชอบสะอาด รักษาความสะอาดทั้งทางร่างกายและสิ่งแวดล้อมเป็นประจำ และข้าพเจ้าคิดว่า คุณเล็กเป็นคนใจสะอาด

ด้วยคุณสมบัติของคุณเล็กที่ข้าพเจ้ากล่าวมาโดยย่อ ๆ นี้ จะหาได้ยากในบุคคลทั่ว ๆ ไป ฉะนั้นเมื่อคุณเล็กได้มาจากไปจึงนำความเศร้าโศก เสียดายมาสู่ญาติและมิตรมาก ขอผลแห่งความดีที่คุณเล็กยึดถือปฏิบัติมา และผลแห่งบุญกุศลที่ภรรยา บุตรญาติมิตรร่วมกันประกอบมาแล้วในวาระต่าง ๆ นั้น จงเป็นพลังส่งให้คุณเล็กได้ประสพสุขในสัมปรายภพด้วย

พ.อ. หลวงประสิตาเวชศักดิ์

* * *

แด่ คุณเล็ก ภูวเศรษฐ์ มิตรที่ดี

ข้าพเจ้าได้รู้จักคุณเล็กมานานพอสมควร ตั้งแต่ได้มาสมรสกับคุณเกรียงจิตร์ ซึ่งรู้จักคุ้นเคยกันมาก่อนแล้ว ต่อมาก็ได้คุ้นกันมากขึ้นตามลำดับแห่งกาลเวลา คุณเล็กได้ยกย่องข้าพเจ้าว่าเป็นมิตรที่ดี และก็ได้คบค้าหาสู่กันมีไมตรีจิตต่อกันตลอดมาจนกระทั่งวายชนม์ไป ข้าพเจ้าได้ทราบข่าวแล้วมีความสลดใจและก็ได้แสดงความเสียใจแก่คุณเกรียงจิตร์ ในการจากมิตรร่วมทุกข์สุขอันหาได้ยากไป คุณเล็กมีคุณธรรมหลายประการที่ควรคบค้าสมาคม คือ

๑. *มีความจริงแก่ตนเองและเพื่อนฝูงเสมอต้นเสมอปลาย*

๒. *เป็นคนใจกว้างขวางอารีอารอบแก่คนทั่วไป*

๓. *เป็นคนใจกุศลเผื่อแผ่แก่ผู้ยากไร้และวงศ์ญาติอยู่เป็นนิจ*

๔. *เป็นคนบำเพ็ญศีลและทานอนุเคราะห์แก่พระศาสนาอย่างไม่ลังเลใจ*

๕. *สัจจะคุณเล็กถือเป็นกิจวัตรปฏิบัติ*

ความดีอย่างนี้เมื่อคบกัน คุ้นเคยกันมาจากไปโดยไม่มีทางจะพบกันได้จึงเป็นการเสียดาย ขอแสดงความอาลัย ณ ที่นี้

(หลวงประจักษ์ เวชสิทธิ์)

๘๑/๑ ถนนทรัพย์ สุริวงศ์

คำไว้อาลัย

แด่

คุณเล็ก ภูวเศรษฐ์

ข้าพเจ้าและภรรยาได้ทราบข่าวการจากไปของคุณเล็ก ภูวเศรษฐ์ ด้วยความสลดใจ ครั้งสุดท้ายเมื่อได้พบที่สวางคนิวาสใน พ.ศ. ๒๕๑๓ ก็ยังเห็นคุณเล็ก ฯ มีสุขภาพดีอยู่ และยังเดินออกกำลังกายเป็นประจำเช่นเคย และเราก็ได้ร่วมรับประทานอาหารกันหลายครั้ง จึงมิเคยนึกว่าคุณเล็ก ฯ จะจากพวกเราไปเร็วเช่นนี้

โดยที่ได้รู้จักคุณเล็ก ฯ มาตั้งแต่สมัยสงครามโลกครั้งที่ ๒ เป็นเวลาเกือบ ๓๐ ปี และเมื่อคุณเกรียงจิตร์ ภูวเศรษฐ์ ได้ตั้งร้านขายอาหาร "ป. ประดิษฐ์" ขึ้นที่หัวมุมถนนสาธร ข้าพเจ้าและภรรยาก็ได้เป็นขาประจำร้าน จึงได้มีโอกาสพบคุณเล็ก ฯ อยู่เป็นนิจ คุณเล็ก ฯ เป็นผู้ที่มีอารมณ์เย็น ยิ้มแย้มแจ่มใสเสมอ ไม่เคยเห็นมีอาการโกรธขึ้งผู้ใด มีความรักภรรยาบุตรและหลานอย่างยิ่ง โดยเฉพาะเป็นห่วงหลานเล็ก ๆ และพยายามให้การศึกษาแก่หลาน ๆ อย่างดีที่สุด และหลาน ๆ ก็สนองตอบอย่างดียิ่ง กล่าวคือเรียนดีทุกคน และบางคนก็ได้รับทุนไปศึกษาต่อในต่างประเทศ นอกจากนั้นคุณเล็ก ฯ มีความเมตตากรุณาแก่บรรดาผู้อยู่ในปกครอง และต่อญาติมิตรทั่วไปหมด จึงนับว่าคุณเล็ก ฯ เป็นผู้ที่มีบุญอย่างมากในชีวิตนี้ โดยมีวิถีชีวิตที่ราบรื่นมีภรรยาที่เป็นศรี มีบุตรหลานที่มีความกตัญญูกตเวที

ข้าพเจ้าและภรรยาจึงขอตั้งจิตอธิษฐาน ให้กรรมดีที่คุณเล็ก ฯ ได้บำเพ็ญมา จงดลบันดาลให้ดวงวิญญาณของคุณเล็ก ภูวเศรษฐ์ ประสบสุคติในสัมปรายภพ

วิเทศยนตรกิจ

สิงหาคม ๒๕๑๕ กรุงวอชิงตัน ดี.ซี.

ไว้อาลัย

คุณเล็ก ภูวเศรษฐ์ ผู้วายชนม์กับข้าพเจ้าเคยรู้จักสนิทกันมาไม่ต่ำกว่า ๔๐ ปี ตั้งแต่ข้าพเจ้ายังอยู่บ้านตรงข้ามเก้าชั้นและคุณเล็กอยู่ตรงข้ามบ้านที่ข้าพเจ้าอยู่ เราคุ้นเคยกันมานาน ถึงแม้จะย้ายบ้านจากที่เดิมไปแล้วจะไปอยู่ที่ใดใกล้หรือไกลก็ตาม คุณเล็กไม่เคยลืมครอบครัวของข้าพเจ้าเลย ในปีหนึ่งคุณเล็กจะต้องมาหาสู่ทุกปีไปตลอดจนสิ้นชีวิต คนที่เสมอต้นเสมอปลายในการคบมิตรสหายอย่างคุณเล็กนี้หายากในสมัยนี้ เมื่อคุณเล็กมาวายชนม์ไป ข้าพเจ้ายังมีความนึกถึงอยู่เสมอ ถ้าคุณเล็กไปสถิตย์อยู่ ณ แดนใดอันไกลจากกันอย่างไม่มีวันจะได้กลับมาพบกันอีก ข้าพเจ้าจึงได้แต่อ้อนวอนพระศรีรัตน-ตรัย ขอให้คุณเล็กผู้มีแต่กรรมดี จงเป็นสุขอยู่ ณ แดนไกลโพ้นเถิด

คุณหญิงอิศราธิราชเสวี

"อาลัยคุณเล็ก"

ข้าพเจ้ากับคุณเล็ก รู้จักคุ้นเคยกันมาเกือบ ๔๐ ปี ข้าพเจ้าสนิทสนมกับครอบครัวของคุณเล็กมาตั้งแต่ครั้งที่คุณพ่อคุณเล็กยังมีชีวิตอยู่ นับถึงเวลานี้ก็กว่า ๕๐ ปี ผ่านไปแล้ว แต่เรามีการติดต่อกันบ่อย ๆ จนสนิทสนมกันเสมือนหนึ่งญาติก็เมื่อ ๓๐ กว่าปีมานี้เอง

คุณเล็กเป็นคนดีมาก ช่วยคนทุกคน ไม่เคยคิดเอาเปรียบใคร ตั้งแต่ข้าพเจ้ารู้จักคุณเล็กมา ไม่เคยเห็นคุณเล็กโกรธสักที เห็นแต่คุณเล็กมีอารมณ์ดีและเป็นผู้ที่ยิ้มอยู่เสมอ

ข้าพเจ้าได้มีโอกาสสนิทกับคุณเล็กและคุณเกรียงจิตร์ ก็โดยทางคุณขวน ตันธนะ ซึ่งข้าพเจ้าเป็นญาติทางเขยอยู่ ส่วนคุณเกรียงจิตร์ภรรยาคุณเล็กเป็นญาติทางภรรยาคุณขวน เพราะฉะนั้นข้าพเจ้าจึงเรียกคุณเกรียงจิตร์ว่า "คุณน้า" ตามลูก ๆ ของคุณขวน ข้าพเจ้ามีความสนิทสนมชอบพอกับครอบครัวของคุณเล็กและคุณเกรียงจิตร์ดีมาก จนกระทั่งเมื่อข้าพเจ้าได้ก่อตั้งสถานพักฟื้นสวางคนิวาสขึ้น และได้ทูลเกล้า ฯ ถวายมอบให้สภากาชาดไทยแต่ระยะเริ่มต้น ๒ ปีที่ผ่านไป ผลประโยชน์ก็ยังไม่มีมากนัก ข้าพเจ้าในฐานะกรรมการผู้หนึ่งของสถานพักฟื้นสวางคนิวาส จึงได้เชิญคุณเล็กและคุณเกรียงจิตร์มาช่วยงานสาธารณกุศล และตั้งแต่นั้นมา กิจการของสวางคนิวาสก็ค่อย ๆ ดีขึ้นเป็นลำดับไป ทุก ๆ คนเคารพรักคุณเล็กและคุณเกรียงจิตร์มากไม่ว่าจะเป็นฝ่ายผู้ใหญ่ หรือฝ่ายผู้อยู่ใต้ความปกครองก็ตาม

ข้าพเจ้าเอง เมื่อคุณเล็กยังมีชีวิตอยู่ก็ได้คุณเล็กเป็นเพื่อนเดินตอนเช้า และได้เป็นที่ปรึกษาบ้างเป็นครั้งคราว พอขาดคุณเล็กไปเสีย ก็เสมือนขาดเพื่อนที่ดีไปคนหนึ่ง ข้าพเจ้ารู้สึกเหงาไปมาก และไม่ใช่แต่ข้าพเจ้าแต่ผู้เดียวที่อาลัยคุณเล็ก แต่ยังมีเพื่อนฝูงของคุณเล็กอีกมากมายที่คิดเหมือนข้าพเจ้า แต่คุณเล็กเป็นคนโชคดีมีภรรยาดี สามารถจัดการทุกสิ่งทุกอย่างให้เรียบร้อยได้ คุณเล็กจึงจากพวกเราไปอย่างสงบและหมดห่วง

ข้าพเจ้าในฐานะเสมือนหนึ่งญาติ ก็ย่อมรู้สึกเสียใจในการจากไปของคุณเล็กครั้งนี้ แต่ก็ยังอดดีใจไม่ได้ที่เห็นลูกหลานของคุณเล็กร่วมอกร่วมใจกันอย่างดี และมุ่งหวังที่จะนำวงศ์สกุลไปสู่ความเจริญ ซึ่งสิ่งนี้ข้าพเจ้ายอมรับว่าไม่ใช่สิ่งที่หาได้ง่ายนัก ข้าพเจ้าจึงขอตั้งจิตอธิษฐานขอให้กรรมดีที่คุณเล็กสร้างขึ้นไว้ และจากผลบุญที่ลูกหลานได้ร่วมกันสร้างขึ้น จงเป็นพลังผลักดันให้ดวงวิญญาณของคุณเล็กไปสู่สุขคติในสัมปรายภพชั่วกาลนาน

อื้อจือเหลียง

คำไว้อาลัย

คุณเล็ก ภูวเศรษฐ์

ข้าพเจ้ารู้จักและคุ้นเคยกับคุณเล็ก ภูวเศรษฐ์ มาเป็นเวลาไม่น้อยกว่า ๔๐ ปี และรักใคร่นับถือกันมาก ข้าพเจ้ารู้สึกเสียใจและอาลัยเป็นอย่างยิ่ง ที่คุณเล็กได้จากไปอย่างไม่มีวันกลับ เพราะนอกจากเป็นเพื่อนที่รักใคร่กันมาก เรายังเคยมีความสัมพันธ์ทางการค้าก่อนสงครามโลกครั้งที่สองอย่างแน่นแฟ้นด้วย

คุณเล็ก เป็นคนซื่อตรง ไม่โลภและไม่เอาเปรียบผู้อื่น และมีอัธยาศัยโอบอ้อมอารีเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อมิตรสหายทุกชั้นทุกวัย ไม่เลือกที่รักมักที่ชัง และไม่ชิงดีชิงเด่นกับใคร จึงเป็นที่รักใคร่และนับถือของบรรดามิตรสหายมาก

คุณเล็ก เป็นสุภาพบุรุษที่แท้จริง มีกิริยามารยาทอ่อนโยนและพูดจาอ่อนหวานไม่เคยดูถูกเบียดเบียน หรือทะเลาะบาดหมางกับผู้ใด จนได้รับคำยกย่องชมเชยว่าเป็น "คนใจพระ" ซึ่งข้าพเจ้าเชื่อว่าท่านผู้ที่ได้มีวิสาสะจะยอมรับคำชมเชยอันนี้ได้สำหรับคุณเล็กเป็นแน่

บัดนี้ คุณเล็กก็ได้จากเราไปแล้วอย่างไม่มีวันกลับ คงเหลือแต่คุณงามความดีอันจะปรากฏอยู่ตลอดไปเท่านั้น และข้าพเจ้าขออำนาจแห่งบุญกุศลและคุณงามความดี ซึ่งคุณเล็กได้บำเพ็ญไว้ตลอดเวลาที่ยังมีชีวิตอยู่ จงดลบันดาลให้ดวงวิญญาณอันบริสุทธิ์ของคุณเล็ก ประสบแต่สันติสุขในสัมปรายภพทุกประการ.

(ภักดี นิวาตวงศ์)

คุณเล็ก ใจดี อารมณ์ดี โอบอ้อมอารีต่อญาติมิตรเป็นคุณตาที่ห่วงหลาน และเข้าใจจิตใจหลาน ๆ ดีเป็นอย่างยิ่ง เป็นบิดาที่ทันสมัยเพราะสามารถจะปรับตัวเองให้เข้าใจลูกได้เสมอ แต่ที่สำคัญที่สุด คุณเล็กเป็นสามีที่ดีจริง เพราะไม่ทำความห่วงใยให้แก่ภรรยาโดยใช่เหตุเป็นสามีที่เหมือนเพื่อนให้ความอุ่นใจได้เสมอ ดียิ่งกว่าสิ่งอื่น คือเป็นผู้ที่มองเห็นความดีของภรรยาซึ่งคุณเล็กทั้งรักและนับถือ และไว้วางใจโดยสิ้นเชิง

ดังนั้น การจากไปของคุณเล็ก จึงทำให้เกิดความอาลัยเป็นอันมาก

๑๙ สิงหาคม ๒๕๑๕

(ศาสตราจารย์แพทย์หญิง คุณตวัน สุรวงศ์บุนนาค)

"น้องเล็ก"

ตามที่คุณเกรียงจิตร์ ภูวเศรษฐ์ ได้ขอให้ดิฉันเขียนไว้อาลัยคุณเล็ก ภูวเศรษฐ์ สักเล็กน้อยนั้น ดิฉันรู้สึกเป็นเกียรติอย่างสูง ดิฉันรู้จักคุณเล็กตั้งแต่ก่อนเริ่มสร้าง "สวางคนิวาส" เรารู้จักสนิทสนมกัน ไปมาหาสู่กันเสมอดุจฉันท์พี่—น้อง จนในที่สุด ดิฉันมักเรียกคุณเล็กว่า "น้องเล็ก" เพราะเป็นคนอารมณ์เย็น ใจดี หัวเราะเรื่อย หน้าตาท่าทางดูจะยังอ่อนวัยกว่าดิฉัน (ซึ่งความจริงแก่กว่า) คุณเล็กเป็นคนระวังรักษาสุขภาพดีมาก เป็นคนสะอาด รับประทานอาหารที่เป็นประโยชน์ ปฏิบัติตนตามเวลา ต้องออกเดินเป็นการออกกำลังในตอนเช้าตรู่ทุกวัน ซึ่งไม่น่าจะด่วนจากไปเร็วเช่นนี้

ขอวิญญาณอันบริสุทธิ์ของคุณเล็กจงไปสู่สุคติในภพพิมานเถิด

(คุณถวิลหวัง ทุติยะโพธิ)

คำไว้อาลัย

เมื่อประมาณปี พ.ศ. ๒๔๙๖ ข้าพเจ้าได้มีโอกาสรู้จักกับ คุณชิต ภูวเศรษฐ์ บุคคลผู้นี้เป็นคนไทยที่ไปศึกษาในเซี่ยงไฮ้มีความรู้ความสามารถในทางภาษาจีนเป็นอย่างดี ซึ่งต่อมาคุณชิตได้สมัครเข้ารับราชการในกรมตำรวจ และได้รับแต่งตั้งเป็น จ.ส.ต. ประจำอยู่ในกองพิเศษ (กองทะเบียนคนต่างด้าวและภาษีอากร) ในบังคับบัญชาของข้าพเจ้า หลังจากนั้นไม่นานข้าพเจ้าก็ได้มีโอกาสรู้จักกับ คุณเล็ก ภูวเศรษฐ์ และคุณเกรียงจิตร์ ภูวเศรษฐ์ พี่ชายและพี่สะใภ้ของคุณชิต ซึ่งขณะนั้นได้เปิดร้านจำหน่ายอาหารชื่อร้าน ป. ประดิษฐ์ อยู่ที่บริเวณศาลาแดง ใกล้กับที่ทำงานข้าพเจ้าจึงได้มีโอกาสไปอุดหนุนกิจการของร้านนี้อยู่เสมอ ในที่สุดก็ชอบพอรักใคร่นับถือกับ คุณเล็กและคุณเกรียงจิตร์ และแม้ในเวลาต่อมา ร้าน ป. ประดิษฐ์จะเลิกดำเนินกิจการไปแล้ว ข้าพเจ้าก็ยังติดต่อกันอย่างใกล้ชิดอยู่ตลอดมา ทั้งนี้ เพราะคุณเล็กและคุณเกรียงจิตร์ เป็นคนใจคอกว้างขวางชอบทำบุญสุนทาน เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และเป็นคนมีนิสัยรักเอ็นดูเด็ก วันใดที่มีธุระผ่านมาใกล้บ้านข้าพเจ้าก็มักจะมาเยี่ยมเยียนบุตรของข้าพเจ้าที่บ้านอยู่เสมอเดิมคุณเล็กทำกิจการค้าส่งข้าวไปจำหน่ายต่างประเทศ แต่เมื่อมีอายุมากขึ้นก็ได้เลิกกิจการไปทำการค้าเกี่ยวกับที่ดินและเปิดร้านอาหารดังกล่าวขึ้น โดยใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์

เมื่อประมาณปี่ พ.ศ. ๒๕๐๕ ข้าพเจ้าได้ไปพักพื้นอยู่ที่สวางคนิวาส โดยคุณอื้อจือเหลียงได้กรุณาจัดให้ข้าพเจ้าไปพักพื้นอยู่ที่นั่น และโดยที่คุณเล็กเป็นเพื่อนสนิทกับคุณอื้อจือเหลียง และพำนักอยู่ในบริเวณสวางคนิวาสด้วย ข้าพเจ้าจึงมีโอกาสใกล้ชิดกับคุณเล็กและครอบครัวมากยิ่งขึ้น ข้าพเจ้าใคร่จะกล่าวไว้ในที่นี้ว่า ระหว่างที่ข้าพเจ้าได้ไปพักพื้นที่สวางคนิวาสนั้น ข้าพเจ้าได้รับการต้อนรับอย่างอบอุ่นและเป็นกันเองจากคุณเล็กและคุณเกรียงจิตร์เป็นเวลาหลายเดือน ในบางวันคุณเล็กก็มารับบุตรข้าพเจ้าออกมารับประทานอาหาร และดูภาพยนตร์ ในสมัยเมื่อยังหนุ่มอยู่นั้นคุณเล็กชอบเล่นกอล์ฟ แต่เมื่อมีอายุสูงขึ้น จึงเปลี่ยนเป็นเดินในตอนเช้าและเย็น ซึ่งคุณเล็กปฏิบัติอยู่อย่างสม่ำเสมอ ทำให้ร่างกายแข็งแรงกระชุ่มกระชวยไม่เจ็บไข้ได้ป่วย

ต่อมาในต้น พ.ศ. ๒๕๑๔ คุณเล็กเริ่มป่วยกระเสาะกระแสะ ภายหลังที่ให้นายแพทย์ได้วินิจฉัยแล้วปรากฏว่าเป็นมะเร็งในตับ มีอาการทรงกับทรุดจนในที่สุดต้องเข้ารับการรักษาที่โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ เมื่อ ๑๔ เมษายน ๒๕๑๔ ทันทีที่ทราบข่าวข้าพเจ้าก็รีบไปเยี่ยม ขณะนั้นคุณเล็กอยู่ในห้องฉุกเฉินนายแพทย์กำลังให้น้ำเกลือ แม้คุณเล็กจะอยู่ในสภาพครึ่งหลับครึ่งตื่นและพูดไม่ได้ แต่สายตาคุณเล็กที่มองข้าพเจ้าแสดงว่าคุณเล็กจำได้ หลังจากนั้นอีกไม่นาน คุณเล็กก็ได้จากพวกเราไปโดยสงบ ญาติได้จัดบำเพ็ญกุศลที่วัดธาตุทอง ซึ่งข้าพเจ้าก็ได้ไปสังเกตเห็นว่ามีแขกเหรื่อมาฟังพระสวดอภิธรรมอย่างคับคั่ง มีทั้งข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ และพ่อค้าประชาชน ทั้งที่อยู่ในวัยหนุ่มสาว และวัยชรา แสดงว่าผู้ล่วงลับเป็นผู้ที่มีคนรักใคร่นับถือของคนทั่วไป

คุณเล็กได้จากพวกเราไปแล้ว แต่คุณความดีของคุณเล็กยังคงอยู่ในความทรงจำของวงศาคณาญาติและเพื่อนฝูงอย่างไม่มีเสื่อมคลาย ข้าพเจ้าขอแสดงความอาลัยต่อคุณเล็กและขอแสดงความเสียใจอย่างสุดซึ้งต่อครอบครัวของคุณเล็กที่ต้องสูญเสียร่มโพธิ์ร่มไทรของตระกูล ภูวเศรษฐ์ ขอให้กุศลผลบุญและคุณความดีที่คุณเล็กกระทำไว้ในระหว่างที่มีชีวิตอยู่ จงดลบันดาลให้ดวงวิญญาณของคุณเล็ก ภูวเศรษฐ์ จงไปสู่สุคติในสัมปรายภพด้วยเทอญ

พลตำรวจตรี **ม.ร.ว. นิตย์ ภาณุมาศ**

ผู้บังคับการกองตรวจคนเข้าเมือง



คำไว้อาลัย

แด่

คุณเล็ก ภูวเศรษฐ์

ผมได้รับทราบข่าวมรณกรรมของคุณเล็ก ภูวเศรษฐ์ ด้วยความเศร้าโศกอย่างสุดซึ้งเพราะเป็นการสูญเสียเพื่อนรักซึ่งถูกนิสัยและสนิทสนมกันฉันท์ญาติ ผมรู้จักชอบพอกับคุณเล็กและคุณเกรียงจิตร์ ภูวเศรษฐ์ เป็นเวลานานไม่น้อยกว่า ๒๕ ปี ได้เคยไปมาหาสู่กันด้วยความสนิทสนมตลอดมา จนเมื่อคุณเล็กและคุณเกรียงจิตร์ ย้ายไปอยู่สถานพักฟื้นสวางคนิวาส จึงได้เหินห่างกันไปบ้าง แต่ที่แน่นอนก็คือในวันขึ้นปีใหม่ของทุกปีเป็นต้องพบกัน คุณเล็กเป็นคนชอบเดินออกกำลังกายตอนเช้าเพื่อรักษาสุขภาพและอนามัย ดูเหมือนจะเป็นเหตุนี้ด้วยที่ทำให้คุณเล็กและคุณเกรียงจิตร์ ย้ายไปอยู่สวาง-คนิวาส เพราะได้รับอากาศบริสุทธิ์

คุณเล็กเป็นคนโอบอ้อมอารี มีเมตตาจิต เป็นคนเปิดเผย อารมณ์ดี เสมอต้นเสมอปลายมีหน้าตายิ้มแย้มแจ่มใสเสมอ ผมไม่เคยเห็นคุณเล็กแสดงสีหน้าบูดบึ้งขึ้งโกรธเลย บัดนี้คุณเล็ก ได้จากเราไปแล้วชั่วกัลปาวสาน แม้จะเป็นไปตามกฎแห่งธรรมดาโลก ซึ่งไม่มีผู้ใดสามารถจะหลีกพ้น แต่ก็ยังความเศร้าสลดใจแก่ญาติมิตรเป็นอย่างยิ่ง ขอให้คุณงามความดีและกุศลผลบุญที่คุณเล็กได้สร้างสมไว้ในขณะที่มีชีวิตอยู่ ประกอบกับกุศลที่ครอบครัวญาติมิตรได้บำเพ็ญให้ จงเป็นผลดลบันดาลให้วิญญาณของคุณเล็กได้ไปสู่สุคติในสัมปรายภพ เทอญ

ส. หัพนานนท์

(สวัสดิ์ หัพนานนท์)

คำไว้อาลัย

ของ

นายอุเทน เตชะไพบูลย์

ด้วยคุณเกรียงจิตร์ ภูวเศรษฐ์ ได้ให้เกียรติแก่ข้าพเจ้า โดยขอให้เขียนคำไว้อาลัยในการที่จะจัดพิมพ์หนังสือเพื่อเป็นอนุสรณ์ในงานฌาปนกิจศพคุณเล็ก ภูวเศรษฐ์ ณ ฌาปนสถาน วัดธาตุทอง ในวันที่ ๙ กันยายน ๒๕๑๕

ในฐานะที่ข้าพเจ้ากับคุณเล็ก ภูวเศรษฐ์ ได้รู้จักมักคุ้นกันอย่างดีเป็นเวลานานพอสมควร ข้าพเจ้าจึงขอยืนยันได้ว่า คุณเล็ก ฯ เป็นผู้ที่มีใจโอบอ้อมอารี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ไม่เห็นแก่ตัว เสียสละเพื่อส่วนรวมอยู่เสมอ เมื่อคุณเล็ก ฯ มาด่วนจากญาติพี่น้อง ครอบครัวและเพื่อนฝูงไปอย่างไม่มีวันกลับเช่นนี้ จึงยังความอาลัยให้แก่ทุกคน

ในโอกาสที่คุณเกรียงจิตร์ ฯ จะทำการฌาปนกิจศพคุณเล็ก ในวันนี้ ข้าพเจ้าจึงขอตั้งจิตอธิษฐานอันเชิญคุณพระศรีรัตนตรัยและกุศลบุญราศีทั้งหลายที่คุณเล็ก ฯ ได้บำเพ็ญมาในขณะที่ยังมีชีวิตอยู่ จงเป็นปัจจัยดลบันดาลให้ดวงวิญญาณอันบริสุทธิ์ของคุณเล็ก ฯ ประสบผลไพบูลย์สุคติ ณ สัมปรายภพทุกประการ

(นายอุเทน เตชะไพบูลย์)

อาลัยคุณเล็ก

ด้วยความที่คุ้นเคยสนิทสนมกับคุณน้าเกรียงจิตร์ ภูวเศรษฐ์ ซึ่งผมรักและนับถือเสมือนหนึ่งญาติสนิท ผมได้มีโอกาสรู้จักและใกล้ชิดกับคุณเล็กมาเป็นเวลากว่า ๒๕ ปีแล้ว ตลอดระยะเวลานั้น ผมเห็นแต่สุภาพบุรุษที่มีอารมณ์เยือกเย็น ยิ้มแย้มแจ่มใสนอนหัวค่ำตื่นแต่เช้า เหล้าไม่ดื่ม บุหรี่ไม่สูบ ใช้เวลาอยู่กับบ้านและสวน แทบจะกล่าวได้ว่า ถ้ามนุษย์ทุกคนในโลกประพฤติตนเหมือนคุณเล็กแล้ว โลกนี้คงจะมีแต่ความสงบสุขปราศจากการเบียดเบียนเอารัดเอาเปรียบ และสงครามระหว่างประเทศก็คงจะไม่มี

โดยปกติคุณเล็กเป็นผู้ที่รักษาสุขภาพอนามัยเป็นอย่างดี โดยออกกำลังบริหารร่างกายเป็นประจำทุกวัน ผมเคยคิดว่าคุณเล็กคงจะมีอายุยืนยาวถึง ๘๐ – ๙๐ ปี การที่มาด่วนจากพวกเราไป ย่อมนำความเศร้าสลดใจมาสู่ญาติมิตร ผมขออาราธนาคุณพระศรีรัตนตรัย จงโปรดนำดวงวิญญาณของคุณเล็กไปสู่สุคติในสัมปรายภพด้วยเทอญ.

สุขุม นวพันธ์

๓๐ ซอย ๑๘ สุขุมวิท

๑๐ สิงหาคม ๒๕๑๕

ไว้อาลัยคุณเล็ก

เมื่อข้าพเจ้าได้ทราบข่าวว่า คุณเล็กผู้มีพระคุณได้จากลูกหลานไปสู่สัมปรายภพแล้ว ก็รู้สึกเศร้าโศกอาลัยอย่างยิ่ง นับว่าพวกเราหมดที่พึ่งไปอีกท่านหนึ่ง จะหาผู้ที่เพรียบพร้อมไปด้วยคุณงามความดีอย่างนี้ได้ไม่มากนัก เพราะท่านประกอบด้วยความเมตตากรุณาต่อพวกเราทุกคน ถึงแม้ว่าพวกเราจะไม่ได้เห็นท่านอีกแล้ว แต่พวกเราทุกคนก็ยังระลึกในคุณงามความดีที่ท่านได้กระทำไว้ต่อวงสังคมอันเป็นสิ่งที่ประทับใจพวกเราชั่วกาลนาน อันความตายนั้นเป็นสิ่งที่ทุกคนไม่อาจจะหลีกเลี่ยงได้ดังนั้นการจากไปไม่มีวันกลับของคุณเล็กนี้จึงเป็นไปตามพรหมลิขิต ชีวิตร่างกายของท่านสิ้นไปแล้ว ทิ้งแต่คุณงามความดีไว้ให้พวกเราต้องระลึกถึงตลอดไป

ด้วยอำนาจกุศลผลบุญ ขอจงดลบันดาลส่งดวงจิตวิญญาณของคุณเล็กไปสู่สุคติชาติหน้าขอให้เกิดมาพบกันอีกเทอญ.

จาก

(นายจรัสและนางจันทร์ ชลวิบูลย์)

คำไว้อาลัย คุณเล็ก

เรียน คุณเกรียงจิตร์ ทราบ

ดิฉันไม่เคยเขียนคำไว้อาลัยให้ใคร ๆ เลยแต่เพื่อ "คนดี" อย่างคุณเล็ก ดิฉันก็ต้องพยายามด้วยความเต็มใจ ตามแต่สติปัญญาจะทำได้

สัตว์ทั้งหลายมีแดนเกิดเป็นเหตุ ไม่ว่าคน ไม่ว่าสัตว์ เกิดมาแล้วก็กลัวตายด้วยกันทุกรูป ทุกนาม

มีใครบ้างที่เกิดมาแล้วไม่ตาย

มีใครบ้างที่เกิดมาแล้วไม่กลัวตาย

แต่สิ่งที่น่ากลัวมากกว่าความตาย คือชีวิตระหว่างการเดินทางจากจุดที่เกิด ไปหาจุดที่ชีวิตดับลงต่างหาก

คุณเล็กเกิดมาเพื่อประกอบกรรมดี ฉะนั้นการจากไปของคุณเล็กแม้ว่าจะเป็นไปตามกฎของธรรมชาติที่ทุกคนจะหลีกเลี่ยงไม่ได้ก็ตาม แต่ความดีของคุณเล็กที่ประกอบด้วย เอื้อเฟื้อ เมตตา สงสาร ต่อเพื่อนมนุษย์และผู้คุ้นเคย ย่อมฝังอยู่ในจิตสำนึกของผู้ที่ได้รับอย่างมิรู้ลืม

ผลบุญอันนี้ คงเป็นพลวปัจจัย ส่งผลให้คุณเล็กได้สู่สุคติ ตามวิสัยในสัมปรายภพแน่นอน

แจ๋ว เขื่อนวงศ์

๙ ส.ค. ๑๕

คำไว้อาลัย

การจากไปอย่างไม่มีวันกลับ ของคุณเล็กคราวนี้ ทำให้เพื่อนที่คุ้นเคยชอบพอเศร้าสลดใจมาก แม้จะทราบดีว่า ความตายเป็นของธรรมดาโลกไม่มีใครหลีกเลี่ยงได้ก็ตาม แต่ก็ไม่สามารถจะหักห้ามความเศร้าโศกอาลัยได้ เมื่อต้องสูญเสียคุณเล็กที่ดีแสนดีไปอย่างไม่มีวันกลับมาคุยกันอีกขอให้ดวงวิญญาณของคุณเล็กได้สู่สุคติวิสัยในทุกสถานและในกาลทุกเมื่อเทอญ ฯ

จาก

อาลัยคุณเล็ก ภูวเศรษฐ์

ถึงแม้จะทราบว่า ความตายเป็นสิ่งที่ทุกคนหนีไม่พ้น ก็ยังไม่วายเสียใจและอาลัยในเมื่อได้ทราบจากคุณเกรียงจิตร์ว่าคุณเล็กได้จากพวกเราไปเสียแล้ว ในทรรศนะของดิฉันรู้สึกว่า ตั้งแต่ได้รู้จักกับคุณเล็กมา คุณเล็กเป็นคนดีมาก เป็นผู้นำดี และเป็นที่พึ่งให้ความอบอุ่น และภาคภูมิใจของผู้ที่เป็นภรรยา และบุตรหลาน คุณเล็กกอปรด้วยพรหมวิหารสี่ มีใจกว้างขวางเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่แก่ญาติมิตร ตลอดจนผู้ยากจนผู้ใดมีทุกข์ร้อนมาขอความช่วยเหลือ คุณเล็กจะช่วยด้วยความเต็มใจถ้าช่วยได้ นอกจากนั้นคุณเล็กยังเป็นผู้มีอารมณ์ดีชอบสนุก หน้าตายิ้มแย้มแจ่มใสเสมอ จึงเป็นที่รักใคร่ชอบพอของญาติมิตร และบุตรหลาน ดิฉันได้เคยไปเยี่ยมเยียนคุณเล็กที่บ้าน มักจะพบหลาน ๆ มาห้อมล้อมอยู่ และแทบทุกครั้งที่ดิฉันไปบ้านนั้น จะต้องอิ่มกลับมาบ้านทุกที เพราะคุณเล็กและคุณเกรียงจิตร์จะต้อนรับอย่างเต็มอกเต็มใจ ขยั้นขยอให้อยู่รับประทานข้าวด้วยจนได้ คุณเล็กมีเรื่องคุยสนุกขบขัน แต่แฝงคติต่าง ๆ ไว้ทำให้ผู้สนทนาด้วยได้ทั้งความเพลิดเพลิน และได้สาระในการสนทนานั้น

คุณธรรมอีกประการหนึ่งที่ดิฉันได้ทราบ คือคุณเล็กเป็นผู้ไม่เห็นแก่ตัว เมื่อตนเองมีความสุข แล้วก็อยากจะให้ผู้อื่นมีความสุขบ้าง คุณเล็กจึงชอบทำบุญเพื่อสาธารณประโยชน์ เช่นให้เงินบำรุงสภากาชาด ทำบุญเพื่อประโยชน์แก่ศาสนา และการศึกษา ดิฉันเข้าใจว่าคุณเล็กยังประโยชน์อย่างอื่นที่ดิฉันไม่ทราบอีกมาก ท่านที่ทราบดีกว่าดิฉัน คงจะได้เขียนไว้ในคำไว้อาลัยของท่านนั้น ๆ แล้ว

คุณเล็กเป็นผู้ที่ไม่ประมาท รักษาตัวดี อนามัยดี มีอะไรผิดปกติจะต้องรีบไปหาหมอรับเยียวยา และต้องให้แพทย์ผู้มีชื่อเสียงตรวจสุขภาพทุกปี ฉะนั้นคุณเล็กจึงเป็นคนแข็งแรง ไม่ค่อยเจ็บไข้ แต่มนุษย์เราเกิดมาแล้วใครเล่าจะมีชีวิตยืนอยู่ได้ชั่วนิรันดร ร่างกายจะต้องชรา และอวัยวะต่าง ๆ ก็ต้องทรุดโทรมอ่อนเปลี้ยไปตามกาลเวลา เป็นช่องทางให้โรคภัยเข้ามาเบียดเบียนได้ง่ายเข้า ฉะนั้นในบั้นปลายนี้ คุณเล็กจึงป่วยลงด้วยโรคมะเร็ง คุณเล็กได้รับการรักษาพยาบาลเป็นอย่างดีที่ ร.พ. จุฬาลงกรณ์ แต่สุดความสามารถที่นายแพทย์ผู้ทรงคุณวุฒิ หรือผู้ใดจะยื้อแย่งเพื่อฝืนกฎแห่งธรรมชาติได้ เราจึงต้องสูญเสียคุณเล็กไปด้วยความเสียใจ และอาลัยอย่างสุดซึ้ง ขอกุศลผลบุญที่คุณเล็กได้กระทำไว้ในชาตินี้ พร้อมทั้งบุญกุศลที่ภรรยาบุตร และญาติมิตรได้ร่วมกระทำในครั้งนี้ จงเป็นพลวปัจจัยดลบันดาล ให้คุณเล็กมีความสุขสงบอยู่ในสัมปรายภพนั้นเถิด

ความตายใครจักลี้ หลีกไฉน
เด็กแก่ย่อมจากไป ทุกผู้
ความดีสิครองใจ อยู่ยั่งยืนนา
บุญส่ง คุณเล็กสู้ ก่อสร้างสุขสันต์

ชวิล จุนยะวงศ์

เสียดาย และ อาลัยคุณเล็ก

คุณเล็ก ภูวเศรษฐ์ เป็นเพื่อนที่รักและเคารพของเราทั้งสองมาเป็นเวลาช้านาน คุณเล็กเป็นผู้ที่มีน้ำใจเอื้อเฟื้อโอบอ้อมอารีย์ ช่วยเหลือเกื้อกูลแก่มิตรสหายโดยน้ำใจอันบริสุทธิ์อยู่เสมอ

ในการสูญเสียคุณเล็กอันเป็นที่เคารพรัก เรารู้สึกเสียดายและอาลัยเป็นอย่างยิ่ง

โดยคุณงามความดีและบุญกุศลที่คุณเล็กได้ประกอบมา เราขอให้วิญญาณของคุณเล็กจงเสวยสุขในสัมปรายภพเถิด

คำไว้อาลัย

แด่

คุณเล็ก ภูวเศรษฐี

คุณเล็กกับผมคบกันมานานกว่า ๔๐ ปี ทีแรกก็รู้จักกันห่าง ๆ ต่อมาเราก็ได้มีความสนิทสนมกันมากขึ้น เมื่อคุณพ่อของผมได้เข้าหุ้นกับคุณเล็กและผู้ใหญ่หลายท่านตั้งบริษัทขึ้น ผมได้เข้าทำงานและเป็นลูกน้องของคุณเล็กโดยตรง แม้ว่าคุณเล็กผู้ซึ่งเป็นนายและผู้บังคับบัญชาได้ถึงแก่อนิจกรรมไปแล้วก็ตาม ผมก็ยังระลึกถึงความเมตตาของคุณเล็กอยู่เสมอ

คุณเล็กเป็นคนละเอียดชอบแต่งตัวสุภาพโดยมากชอบแต่แต่งตัวเสื้อผ้าสีขาวแล้วยังสวมหมวกกะโล่สีขาวอีกด้วย คุณเล็กเป็นผู้ที่พูดสั้น ๆ แต่มีคติคละกับการงานไปด้วย ตัวผมได้จดจำมาทุกวันนี้ คือ งานที่สั่งทำได้ไหม ? งานที่สั่งทำหรือยังเร็ว ๆ นะ ทำไม่ได้ต้องบอกนะ นี่ ๆ อดทนหน่อยนะ ยังหนุ่มอยู่นะขยัน ๆ ถึงจะดี แล้วก็สอนถึงการทำงานที่ต้องทำให้ดีต่อไป คุณเล็กจึงเป็นผู้ที่ผมเคารพเป็นอย่างยิ่ง

ผมจึงขออาราธนา คุณพระศรีรัตนตรัย จงรับดวงวิญญาณของคุณเล็กให้ประสบแต่ความสุขในสัมปรายภพทุกประการเทอญ กับขอได้รับทราบว่าเผดิม บุนนาคผู้ซึ่งเคยเป็นลูกน้องซึ่งอยู่เบื้องหลัง ยังคงคิดถึงคุณเล็กอยู่ทุกวันไม่มีลืมเลือนได้

เผดิม บุนนาค

คุณเล็กจากพวกเราไปเสียแล้ว

บ้านเลขที่ ๑๒๒ ถนนสาธรเหนือ

๘ สิงหาคม ๒๕๑๕

คุณเกรียงจิตร์ ภูวเศรษฐ์ ได้ให้คุณซ่อนกลิ่น วัชรสินธุ์ มาพบข้าพเจ้าเพื่อให้เขียนคำไว้อาลัยแด่คุณเล็ก ซึ่งในฐานะที่ได้คุ้นเคยกับคุณเล็กดีเมื่อครั้งคุณเล็กยังมีชีวิตอยู่ ความจริงข้าพเจ้ายังเป็นรุ่นเด็กมากที่จะเขียนคำไว้อาลัยนี้ แต่ถือเสียว่าเป็นคำไว้อาลัยของคนรุ่นเด็กก็แล้วกัน ข้าพเจ้าสนิทสนมชอบพอกับคุณเล็กมาหลายสิบปีเคยอยู่บ้านเดียวกันเคยทำงานในบริษัทเดียวกันเมื่อสมัยคุณเล็กเป็นผู้ช่วยผู้จัดการ บริษัท ชายทะเล จำกัด ถนนทรงวาดข้าพเจ้าเป็นพนักงานขาย คุณเล็กได้สั่งสอนข้าพเจ้าตลอดมา คุณเล็กเป็นคนใจดี รักลูกน้อง และเพื่อนฝูง ใจบุญสุนทาน คุณเล็กเมื่อยังมีชีวิตอยู่เท่าที่ข้าพเจ้าจำได้ไม่เคยเห็นคุณเล็กโกรธเคืองใคร เป็นคนมีอารมณ์ดีอยู่เสมอ

คุณเล็กจากพวกเราไปเสียแล้ว แต่ความดีของคุณเล็กไม่ได้จากไปด้วย ในที่สุดนี้ข้าพเจ้าขอให้ดวงวิญญาณของคุณเล็กจงไปสู่ที่สุคติภพเทอญ.

ละล่อง บุนนาค

แด่ คุณเล็ก ภูวเศรษฐ์

ผมรู้จักคุณเล็กตั้งแต่ผมยังเป็นเด็ก คุณเล็กเป็นหนุ่มแล้ว
ผมจำได้ คุณเล็กยิ้มเสมอ
ผมโตขึ้นมาพร้อมกับคุณเล็กเป็นผู้ใหญ่ขึ้น
ผมจำได้ คุณเล็กยิ้มเสมอ
ในตอนปลายของชีวิต นานครั้งเราจึงจะพบกัน
ผมจำได้ คุณเล็กยิ้มเสมอ
ผมไม่เคยเห็นคุณเล็กหน้าบึ้ง ไม่เคยเห็นคุณเล็กมีโทษะ
ผมจำได้ คุณเล็กยิ้มเสมอ
ผมจำได้ คุณเล็กยิ้มเสมอ
ผมไม่มีวันที่จะเห็นคุณเล็กยิ้มอีกต่อไปแล้ว
แต่ผมจำได้ไม่ลืม คุณเล็กยิ้มเสมอ.

(ลิ่วละล่อง บุนนาค)

เมื่อคุณเล็กจากไป
พวกเราก็ขาดด็อกเตอร์ "ดู"

คุณเล็กที่ทุก ๆ คนไม่ว่าเด็กหรือผู้ใหญ่ในสถานพักฟื้นสวางคนิวาสเคารพรัก ทั้งนี้ก็เนื่องจากความโอบอ้อมอารี ไม่ถือตัว เมตตาต่อทุก ๆ คน จึงทำให้คุณเล็กเป็นที่รักและเคารพประดุจญาติผู้ใหญ่ ฉะนั้นเมื่อคุณเล็กจากพวกเราไปจึงทำให้ทุกคนมีความอาลัยต่อคุณเล็กมิรู้ลืม

เด็ก ๆ ลูกของคนงาน พอทราบการจากไปของคุณเล็กถึงกับร้องไห้และรำพันออกมาว่าต่อไปนี้หนูคงไม่ได้ไปเที่ยวกรุงเทพฯ ไปทานขนมอร่อยๆ อีกแล้ว

บางคนก็รำพันว่า หนูคงไม่มีใครซื้อเสื้อสวย ๆ ให้อีกแล้ว

บางคนที่ตั้งแต่เป็นตัวเป็นตนมา พ่อแม่ของตัวไม่เคยซื้อเสื้อหนาวสวย ๆ ให้ ถึงกับบอกว่า ต่อไปนี้หนูจะไม่ใส่เสื้อที่คุณเล็กซื้อให้หนูกลัวมันจะขาดเสียหมด

ทั้งนี้ก็มาจากความเมตตาที่คุณเล็กมีต่อเด็กๆ ลูกของคนงานที่คุณเล็กเห็นแล้วก็อดที่จะสงสารที่พ่อแม่ของเด็กพวกนี้ คงจะไม่สามารถพาเด็ก ๆ ไปเที่ยวได้อย่างที่คุณเล็กพาไป

คุณเล็กไม่เคยแสดงความรำคาญกับเด็ก ๆ เลยแม้แต่น้อย เมื่อคุณเล็กนั่งอยู่ ณ ที่ใดในสวางคนิวาสเราจะมองเห็นว่ารอบ ๆ ตัวคุณเล็กมีเด็กมานั่งคุยด้วยตามประสาของเด็ก ซึ่งความไม่ประสีประสาของเด็กที่คุยกับ

คุณเล็ก ทำให้คุณเล็กสามารถรู้ถึงความเป็นอยู่ของแต่ละครอบครัวของคนงานได้เป็นอย่างดี

พวกเราเจ้าหน้าที่ขาดด็อกเตอร์ดูไปด้วยก็ถือว่า คุณเล็กเป็นคนที่รักษาสุขภาพและอนามัยเป็นอย่างดี เท่าที่ดิฉันมาอยู่ ณ สถานพักฟื้นสวางคนิวาสเป็นเวลา ๘ ปี ดิฉันจะเห็นคุณเล็กเดินออกกำลังกายวันละ ๒ ครั้ง คือตอนเช้ามืดกับตอนหลังอาหารค่ำเป็นประจำมิได้ขาด

ตอนเช้าส่วนมากคุณเล็กจะออกเดินตั้งแต่ ๐๔.๐๐ น. โดยออกเดินจากบ้านพักมาจนถึงหน้าประตูสวางคนิวาสและเดินเรื่อยไปจนถึงชายทะเล กว่าจะกลับเข้าบ้านก็เกือบจะ ๐๖.๐๐ น. ในการเดินตอนเช้าคุณเล็กก็จะคอยดูไปด้วยว่า จะมีอะไรผิดปกติเกิดขึ้นบ้าง เช่น ไฟฟ้าตามถนนเสียกี่ดวง ประตูบ้านใครปิดหรือไม่ปิด ใครเข้าออกผิดเวลา คุณเล็กเห็นแล้วก็ไม่เคยดุเคยว่านอกจากถามไถ่ตามธรรมเนียมที่พบกัน แล้วก็เดินเลยไป อยู่มาวันหนึ่งประมาณ ๐๖.๐๐ น. พอพวกเราตื่นขึ้นจะเข้าห้องน้ำกันปรากฏว่าน้ำไม่ไหล ทุกคนต้องโวยวายเรียกช่างน้ำมาดูว่าทำไมน้ำจึงไม่ไหล เพราะตอนกลางคืนน้ำก็ยังไหลดีอยู่ พอช่างน้ำประปามาตรวจดูตามทางน้ำไหลจนถึงปั๊มน้ำจึงได้รู้ว่า เครื่องปั๊มน้ำหายไป ดิฉันจึงได้ไปเรียนกับผู้จัดการให้ทราบว่า เราได้ถูกคนขโมยถอดเครื่องปั๊มน้ำไปเสียแล้ว คุณเล็กพอได้ยินดิฉันเล่าจบ คุณเล็กบอกว่า เมื่อเช้านี้ก็ยังเห็นคนงานเขามาซ่อมอยู่เลยทำไมจะหายไปได้ เพราะขณะที่เดินมาได้เห็นคน ๓ คนกำลังซ่อมอยู่ และยังพูดกับเขาว่าวันนี้อุตส่าห์ตื่นมาทำงานแต่เช้าเชียว คนทั้ง ๓ นั้นก็ตอบกับคุณเล็กอือ ๆ อา ๆ ไปตามเรื่องเพราะคุณเล็กไม่ได้ติดใจว่า เขาทั้งสามคนนั้นเป็นคนร้าย มารู้ว่าเป็นคนร้ายก็ต่อเมื่อดิฉันมาเรียนกับผู้จัดการว่าเครื่องปั๊มน้ำหาย จึงทำให้พวกเรา

อดขำกันไม่ได้ ถึงความเข้าใจและปรารถนาดีของคุณเล็ก ที่ไม่คิดว่าคนพวกนี้จะมาขโมยของการกุศลไป

ตอนค่ำหลังจากอาหารเย็นก็ประมาณ ๒๐.๐๐ น. คุณเล็กก็จะออกเดินอีกรอบหนึ่งในรอบนี้คุณเล็กก็จะเดินดูไปอีกว่า จะมีใครเดินเข้าออกผิดสังเกตุบ้าง เพราะสถานพักฟื้นมีเวลาสำหรับให้คนข้างนอกเข้าชมได้ ตั้งแต่เวลา ๐๖.๐๐ น. ถึง ๑๘.๐๐ น. แต่มีบางคนที่มากันเป็นคู่ ๆ มักจะนั่งเลยเวลาไปก็มี เมื่อคุณเล็กพบเห็นมาแล้วคุณเล็กก็จะมาบอกให้ดิฉันไปเชิญให้เขาออกไป ด้วยเหตุนี้พวกเราจึงตั้งสมญาให้คุณเล็กว่า "ด๊อกเตอร์ดู"

"เมื่อคุณเล็กจากไป พวกเราก็ขาดด๊อกเตอร์ดู" ไปด้วย

พวกเราทุกคนยังระลึกและคิดถึงคุณเล็กอยู่มิรู้ลืม จึงพร้อมใจกันแผ่ส่วนบุญกุศลที่พวกเราได้ตั้งใจทำไว้ขอให้ดวงวิญญาณของคุณเล็ก จงไปสถิตย์อยู่ ณ สรวงสวรรค์ที่ดีที่สุด ในวาระสุดท้ายที่คุณเล็กจะจากพวกเราไปคุณเล็กยังพูดออกมาว่า "ผู้หญิงอย่ามาถูกตัวฉันนะ เพราะขณะนี้ฉันได้บวชเป็นพระแล้ว" จึงเป็นที่แปลกประหลาดกับผู้ที่นั่งพยาบาลกันอยู่มากที่คุณเล็กได้จากไปด้วยความบริสุทธิ์ทั้งกายและใจ ซึ่งการจากไปของคุณเล็กนั้นก็บ่งชัดอยู่ในกฎของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าแล้วทุกประการ

เจ้าหน้าที่สวางคนิวาส

อาลัยป๋าที่รัก

วันเสาร์ที่ ๓ กรกฎาคม ๒๕๑๔ เวลา ๑๕.๒๕ น. ป๋าได้จากลูกและหลาน ๆ ไปอย่างไม่มีวันกลับมา ทั้งที่ลูกรู้อยู่แล้วว่า วันหนึ่งป๋าจะต้องจากเราไป แต่ลูกก็อดที่จะคิดถึงและอาลัยป๋าไม่ได้ ป๋าเปรียบเสมือนร่มโพธิ์ร่มไทรของลูก ป๋าให้ความอบอุ่นและห่วงใยลูกอยู่เสมอ ป๋าเป็นคนซื่อสัตย์และมีเมตตาจิตกับคนทั่วไป ใครตกทุกข์มาถ้าป๋าสามารถช่วยได้ ป๋าจะช่วยเสมอ ตามปกติป๋าเป็นคนแข็งแรง ป๋าไม่ดื่มของมึนเมาและไม่สูบบุหรี่ แต่ในระยะหลัง ป๋ามีอาการเจ็บหัวเข่า ไปไหนมาไหนลำบากเหมือนผู้มีอายุทั้งหลาย นอกจากนั้นป๋ายังมีโรคแทรกอีกด้วยจึงทำให้ป๋าต้องเข้าตรวจรักษาตัวที่โรงพยาบาลจุฬาอย่างกระทันหัน เมื่อวันที่ ๑๔ เมษายน ๒๕๑๔ ซึ่งนายแพทย์ได้ลงความเห็นว่าป๋าควรจะได้รับการผ่าตัด ลูกรู้สึกวิตกมากเพราะป๋าก็อายุ ๗๑ ปีแล้ว หลังการผ่าตัดอาการของป๋าก็ไม่ดีขึ้น แล้วป๋าก็ได้จากลูกไปอย่างสงบหลังจากที่ต้องอยู่ที่โรงพยาบาลเป็นเวลาถึง ๘๑ วัน

ความรักของป๋าที่มีต่อหลาน จะเห็นได้จากความสุขใจของป๋าเมื่อมีหลาน ๆ คอยปรนนิบัติอยู่ใกล้ ๆ สำหรับตู่และตี่ซึ่งกำลังศึกษาอยู่ ณ ประเทศฝรั่งเศส ป๋าก็คอยถามถึงข่าวคราวความประพฤติและผลการเรียนอยู่เสมอ ความหวังสิ่งสุดท้ายของป๋าคือความสำเร็จของหลาน ๆ ของป๋า ป๋ากลัวว่าหลานจะเป็นห่วงเกี่ยวกับการเจ็บของป๋า ป๋าจึงไม่ให้เขียนไปบอก และกำชับว่าถ้าเป็นอะไรไปก็ห้ามบอก จนกว่าหลานจะจบแล้วกลับมาร่วมงานฌาปนกิจศพป๋าโดยพร้อมหน้ากัน แม้ร่างของป๋าจะปราศจากวิญญาณแล้วแต่ก็คอยเห็น

ความสำเร็จ และคอยดูแลความประพฤติของหลานเพื่อที่จะได้มีหลานผู้ซึ่งจะทำประโยชน์แก่ชาติ และวงศ์ตระกูลในอนาคต

พระคุณของป๋าที่มีต่อลูก นอกจากจะกล่าวไม่หมดแล้วป๋าก็ยังมีพระคุณต่อลูก ๆ ของลูกอีก ซึ่งพระคุณเหล่านี้ลูกไม่สามารถจะพรรณาออกเป็นตัวหนังสือได้หมด ดังนั้นถ้าชาติหน้ามีจริงลูกก็ขอมาเกิดเป็นลูกของป๋าอีก เพื่อจะได้สนองพระคุณอันนี้ทุกชาติไป

ลูก ป๋า

ซ่อนกลิ่น

๗ สิงหาคม ๒๕๑๕

อาลัย "คุณป๋า"

เมื่อปี พ.ศ. ๒๔๙๐ เนื่องด้วยอำนาจแห่งบุพเพสันนิวาสผมผู้มีโชคดี ได้มีโอกาสเป็นลูกเขยของคุณเล็ก ภูวเศรษฐ์ ตั้งแต่นั้นมาผมได้อยู่ใกล้ชิดพ่อตาหรือ "คุณป๋า" ตลอดมาเป็นเวลา ๒๔ ปี กับ ๒ เดือน

คุณป๋าเกิดมาในครอบครัวที่มั่งคั่ง คุณพ่อของคุณป๋ามีธุรกิจการค้าหลายอย่าง เช่นมีโรงเลื่อยจักร โรงงานย้อมผ้า ร้านค้าทองเป็นต้น เมื่อสมัยหกสิบปีก่อนโน้นนับว่าเป็นคหบดีคนหนึ่งในหมู่พ่อค้าชาวจีน สำหรับสังคมชาวจีนให้หลำในสมัยนั้น ทุกคนได้ยกย่องสรรเสริญว่าท่านเป็นคนดีมีสัจจะ มีศีลธรรม จึงเรียกชื่อของท่านว่า "เจ้าสัวผู้แซเก่ง"

เนื่องด้วยคุณป๋าได้รับการอบรมศึกษามาอย่างดีตั้งแต่เยาว์วัย พร้อมกับท่านมีบุคคลิกภาพเป็นคนใจบุญมาโดยกำเนิด เพราะฉนั้นคุณป๋าจึงเป็นคนมีเมตตาจิต และโอบอ้อมอารี กับบุคคลทั่ว ๆ ไป ผมอยู่ใกล้ชิดกับท่านยี่สิบกว่าปี ไม่เคยได้ยินเลยว่า คุณป๋าได้ด่าและตำหนิบุคคลหนึ่งบุคคลใดตรงกันข้ามท่านมีแต่การสดุดีและยกย่องสรรเสริญต่อมวลมิตรสหายผู้ประกอบกรรมดี คุณธรรมประจำตัวของคุณป๋า เป็นสิ่งที่น่าสรรเสริญยิ่งนัก

คุณป๋าเกิดมาในตระกูลแซ่ผู่ ท่านจึงมีเจตนารมณ์อันแรงกล้าที่จะประสานความสามัคคีระหว่างบรรดาพี่น้องแซ่ผู่ด้วยกัน ผมจำได้ว่าเมื่อสมัย พ.ศ. ๒๔๙๓ – ๒๔๙๕ คุณป๋ากับพี่น้องแซ่ผู่ของท่านสี่ห้าคน ได้ร่วมกันใช้ความพยายาม ความวิริยะอุตสาหะเพื่อดำเนินจดทะเบียนจัดตั้งมูลนิธิแซ่ผู่ในระยะเริ่มต้นของการเตรียมงาน คุณป๋ากับคณะผู้ริเริ่ม จะใช้วันหยุดระหว่างตรุษจีน จัดงานสันนิบาต เพื่อพบปะสังสรรกันระหว่างบรรดาสมาชิกแซ่ผู่เป็นประจำทุก ๆ ปี สมัยนั้นคุณป๋าได้ตั้งร้านอาหาร "ป. ประดิษฐ์" ขึ้นในบริเวณสระว่ายน้ำ ถนนนเรศ อำเภอบางรัก งานสันนิบาตของแซ่ผู่ ซึ่งจะ

มีญาติพี่น้องหลายร้อยคนหรือเกือบพันคนมาร่วมชุมนุมสังสรร ก็ได้ใช้บริการทั้งสถานที่และอาหารของร้าน "ป. ประดิษฐ์" ติดต่อกันหลายปี สังเกตว่าคุณป้ามีความภาคภูมิใจมากในการสำเร็จ ที่ท่านมีส่วนอำนวยความสดวกให้กับพี่น้องแซ่ผู้ของท่าน ท่านยิ้มแย้มเบิกบาน ไม่เคยบ่นสักคำเดียวว่าเหนื่อยหรือรำคาญ งบประมาณของคณะพี่น้องที่มาร่วมกันจัดงานถึงแม้จะขาดบ้างไม่พอบ้าง ท่านก็พอใจ ท่านมีแต่ความยินดีและมีความสุขเสียจริง ๆ ผมเคยอุปทานกับคุณซ่อนกลิ่นลูกสาวของท่านว่า "คุณป้าเรา ช่างรักแซ่ผู่" ของท่านเหลือเกิน

คุณป้ารักและเป็นห่วงลูกหลานของท่านยิ่งนัก โดยเฉพาะการกินอยู่กับการศึกษา ท่านจะต้องคอยเป็นห่วงสนใจเสมอตลอดมา ท่านจะแสดงออกด้วยการตื่นเต้นและดีใจในเมื่อทราบข่าวว่าหลานของท่านสอบไล่ได้คะแนนดี ในขณะเดียวกันท่านก็จะมีอารมณ์ขุ่นหมองและไม่สบายใจในเมื่อทราบข่าวระแคะระคายว่าหลานของท่าน ไม่ขยันหมั่นเพียรเรียนหนังสือ พฤติการณ์เช่นนี้ ท่านมิได้แสดงออกกับบุคคลอื่นใด ส่วนมากท่านจะทำการปรับทุกข์หรือบ่นให้ลูกสาวกับลูกเขยของท่านฟัง คุณป้าพร้อมที่จะให้ความอบอุ่นและความร่มเย็นแก่ลูกหลานของท่านด้วยความเต็มใจโดยปราศจากเงื่อนไขใด ๆ ทั้งสิ้น พระคุณของท่านยิ่งใหญ่นัก สุดที่จะพรรณนา

คุณป้านอกจากจะเป็นคนรักมิตร รักญาติ และรักลูกหลานดังกล่าวแล้ว คุณธรรมประจำตัวอันประเสริฐที่ควรเทิดทูลและสดุดีอีกอย่างหนึ่งสิ่งนั้น คือ ความรัก ความซื่อสัตย์ และความมีสัจจะเสมอต้นเสมอปลายที่ท่านมีต่อคู่ชีวิต คือ "คุณแม่เกรียงจิตร์" ผมไม่เคยได้ยินและพบเห็นการขัดแย้งกันระหว่างคุณป้ากับคุณเจ๊เลยแม้แต่หนเดียว แต่ในบางโอกาสผมได้รู้ได้เห็นคุณป้าได้ทำการตักเตือนและสั่งสอนเด็ก ๆ และลูกหลาน ที่มีการกระทำให้คุณเจ๊ไม่สบายใจ ทำการกราบขอโทษ เคยได้ยินคุณป้าพูดว่า "ไปกราบ

ขอโทษเจ๊เสีย เจ๊จะหายโกรธและเจ๊จะยกโทษให้" คุณป๋ารักและเห็นใจคุณเจ๊มาก ท่านเป็นสุภาพบุรุษอย่างสมบูรณ์จริงๆ

คุณป๋าได้ล้มเจ็บเมื่อวันที่ ๑๔ เมษายน ๒๕๑๔ และได้ถึงแก่กรรมเมื่อวันที่ ๓ กรกฎาคม ๒๕๑๔ เนื่องด้วยปรากฏว่าเป็นโรคมะเร็งในตับ ถึงแม้ว่ามีนายแพทย์ที่ดี ยาดี พยาบาลดีเป็นพิเศษ ก็สุดที่จะหลีกเลี่ยงกฎแห่งการ เกิด แก่ เจ็บ ตาย ได้ในระหว่างที่กำลังทำการรักษาพยาบาลอยู่ที่โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ คุณเจ๊และพวกเราลูกหลานต่างก็ตระหนักดีว่า คุณป๋าล้มเจ็บครั้งนี้ อาการมีแต่ทรุดและหนักลงเรื่อยๆ น่าเป็นห่วงยิ่งนัก คุณเจ๊จึงได้หาโอกาสถามความสมัครใจของคุณป๋าว่า เมื่อสิ้นบุญแล้วจะให้ทำ "หวงจุ้ย" พิธีฝังแบบจีนหรือจะให้จัดทำพิธีฌาปนกิจตามประเพณีของไทยเรา ท่านได้สั่งว่า "เก็บไว้ก่อน รอให้ตุ๊ดตู่กับติ๊ดตี่กลับมาพร้อมหน้ากันแล้ว จึงค่อยจัดการฌาปนกิจ" จริงอยู่ ตอนคุณป๋าจากพวกเราไป ท่านก็มีอายุย่างเข้าปีที่ ๗๒ นับว่าท่านเป็นคนมีบุญและมีอายุยืนนานพอสมควรแล้ว แต่ภาพและเหตุการณ์ตอนนั้น ช่างชวนให้รู้สึกเสียใจ สงสาร และเศร้าสลดยิ่งนัก

ด้วยคุณงามความดีของคุณป๋าที่เคยทำไว้ คุณเจ๊ได้ปรารภอยู่เสมอว่าจะพยายามจัดงานฌาปนกิจให้คุณป๋าด้วยความเรียบร้อยและอย่างสมเกียรติยิ่ง วันที่ ๙ กันยายน พ.ศ. ๒๕๑๕ เป็นวันกำหนดที่จะทำพิธีฌาปนกิจให้คุณป๋า ดวงวิญญาณของคุณป๋าสถิตย์อยู่ ณ ภพใดก็ตาม โปรดกรุณาได้รับทราบด้วยเถิดว่า ผมลูกเขยของป๋า มีความอาลัยในการจากไปของคุณป๋า อย่างสุดซึ้งและจริงใจ

ประกอบ วัชรสินธุ์

(ประกอบ วัชรสินธุ์)

ชั่วชีวิตจะขอกราบและเทิดทูนป๋าด้วยความเคารพบูชา

วันที่ ๓ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๑๔ เป็นวันที่ลูกหลานของป๋าได้รับความเสียใจเสียดายอย่างสุดซึ้งในการจากไปอย่างไม่มีวันกลับของท่าน นับเป็นการเศร้าโศกสูญเสียครั้งยิ่งใหญ่ของลูกและหลานทุกคน ตั้งแต่นี้ไปใครเล่าจะให้ความอบอุ่น ให้ความรักความปรานีแก่ลูกและหลานเช่นป๋าอีก

ระหว่างที่ป๋ายังมีชีวิตอยู่ ท่านได้เป็นที่รัก เป็นที่พึ่งให้ลูก ๆ และหลาน ๆ ทุกคน ท่านคอยเป็นห่วงให้ความอบอุ่นและต้องการให้ลูกหลานมีความสุข ให้คำแนะนำเมื่อลูก ๆ มีทุกข์ร้อนหรือมีปัญหามาปรึกษาด้วยดีทุกครั้งไป ซึ่งลูกก็ขอกราบและเทิดทูนด้วยความเคารพบูชา และจะระลึกจดจำไว้ชั่วชีวิต

เนื่องจากป๋าเป็นผู้มีน้ำใจประเสริฐยิ่ง มีจิตใจโอบอ้อมอารี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่เป็นที่รัก และนับถือแก่ญาติพี่น้องตลอดไปถึงเพื่อนฝูงและผู้คุ้นเคยแม้แต่เพื่อน ๆ ของลูกและหลานทุกคนท่านก็มิได้เว้นที่จะกรุณาโดยทั่วถึงกันอีกประการหนึ่งที่จะเว้นกล่าวเสียมิได้ก็เนื่องจากการที่ท่านเป็นผู้มีนิสัยชอบเอื้อเฟื้อช่วยเหลือญาติพี่น้องเป็นอย่างมาก ซึ่งตลอดชีวิตของท่านก็ได้กระทำแต่ความดีตลอดมา ฉะนั้นจึงทำให้ลูกรู้สึกเศร้าและเสียใจมากในการที่ป๋าซึ่งเป็นสุดที่รักต้องจากไปโดยอาการสงบท่ามกลางความวิปโยคของทุก ๆ คน

ท้ายที่สุดนี้ ขออำนาจแห่งบุญกุศลและคุณความดีงามที่ป๋าได้บำเพ็ญไว้ตลอดชีวิตของท่านจงเป็นพลาปัจจัยหนุนนำให้ดวงวิญญาณอันบริสุทธิ์ของป๋าซึ่งเป็นที่รักของลูก ๆ จงประสบความสุข ร่มเย็นในสัมปรายภพ เทอญ.

จากลูก (ลายมือชื่อ)

"คุณตาจ๋า"

สามกรกฎาสองพันห้าร้อยสิบสี่
บ่ายวันนี้ที่คุณตาชีวาสูญ
ตู่อยู่ไกล ไม่ได้ใกล้ให้อาดูร
ใจว้าวุ่น ครุ่นคิด ถึงคุณตา

ตั้งแต่น้อย เท่าฝาหอย ตามต้อยใกล้
ตาไปไหนตู่อยู่ข้างมิห่างหา
จนกระทั่งต้องจากไป ใฝ่ตำรา
เรียนค้นคว้า ณ ฝรั่งเศส เขตแดนไกล

อยู่สามปี ที่ถิ่นแคว้น แดนเมืองนอก
ห่างบางกอกห่างคุณตา น้ำตาไหล
แต่โชคดีมีโอกาสนิวัติไทย
พักอยู่ได้ ไม่กี่ค่ำ ก็จำลา

ตอนหลานมา ตาเริงรื่น แช่มชื่นเหลือ
ชมไม่เบื่อ เชื่อมั่นในหลานหนา
ว่าหลานนั้น ต้องเรียนได้ ด็อกเตอร์มา
ชูเชิดหน้าวงศ์สกุล จำรูญเรือง

ตารักหลานหลานก็รู้ว่าตารัก
คอยปกปักษ์ รักษา หาเงินเฟื้อง
ให้หลานได้ใช้สอยอยู่เนือง ๆ
จนหลานเขื่อง เรื่องใช้ไม่อินัง

ยังจำได้ เมื่อคราครั้ง ตอนยังเด็ก
ตัวเล็กเล็กคิดคนึงถึงความหลัง
คุณตานอน อยู่ใกล้ใกล้กรนให้ฟัง
จนกระทั่งถึงเวลาตาออกเดิน

ทุก ๆ เช้า ราวตีห้า ตาต้องลุก
แล้วคอยปลุก กระตุกตู่ ผู้เคอะเขิน
นอนจุ้มปุ๊กจุกหมอนเจ้าเซาเหลือเกิน
กลัวหลานเพลิน เดี๋ยวจะสายไม่ไปเรียน

พระคุณตา มีไว้มาก ยากจะพร่ำ
ช่างเลิศล้ำ สุดจะคิด ขั้นขีดเขียน
ไม่เคยเห็น ตาโกรธขึ้ง บึ้งเบียดเบียน
มีแต่เพียร เอาใจหลาน ทุกด้านไป

อันเกิดแก่ เจ็บตาย วายชีวาตม์
ทุกชั้นชาติ มิอาจหลีกปลีกตัวได้
ต้องประสบ พบถึงซึ่งวันใด
ช้าหรือไว ไม่มีผู้ ล่วงรู้มา

แต่คุณตาของตู่ ผู้ประเสริฐ
จิตล้ำเลิศ เพริดยิ่ง จริงจริงหนา
หาใครเปรียบ เทียบได้ ในโลกา
ไยเทวามาพรากจากหลานไป

เร็วเกินการณ์ ที่ท่านควร ต้องด่วนลับ
ช่างบังคับ ดับเร็วยิ่งจริงไฉน
ทั่วโลกา ฟ้าดิน สิ้นเห็นใจ
แล้วหรือไร ไหงไม่ช่วย อำนวยพร

ช่วยให้ท่าน ผ่านโรคา พยาธิ
มีสติ ที่จะอยู่ คู่สมร
กับคุณยายอีกหลายปี มิอาวรณ์
สิ่งอาทรร้อนร้ายให้หายครัน

เพื่อหลานหลานผ่านการเรียน เขียนท่องอ่าน
มาทำงาน คลานรับใช้ ได้สุขสันต์
เหมือนตาเคย เปรยคิดใช้ ใจผูกพัน
ว่าสักวัน ฉันคงเกษม เปรมปรีดา

ที่สุดนี้ตูตั้งจิตอธิษฐาน
ก้มกราบกราน สิ่งศักดิ์สิทธิ์ ทุกทิศา
ว่าตูนี้ หลานหนึ่ง ของคุณตา
ขอสัญญาว่าจะทำแต่กรรมดี

จะตั้งใจไปเล่าเรียน เพียรให้จบ
ได้จนครบ ดังตาหวัง ทางวิถี
แล้วรีบกลับ มารับใช้ ประชาชี
เพื่อเป็นที่เชิดหน้าชูตาคน

ขอตาช่วยปกป้องคุ้มครองหลาน
ให้พ้นผ่านการเรียนได้ไม่สับสน
จบด้วยดีมิต้องคิดจิตกังวล
ทุกทุกคนสำเร็จได้ ดั่งใจปอง

คุณตาจ๋า อยู่ที่ไหน ตูไห้หา
คุณตาจ๋า หนึ่งที่ ไม่มีสอง
คุณตาจ๋า หลานกลับมา น้ำตานอง
และคงต้อง หม่นหมองไหม้ ไปอีกนาน

ขอความดีที่คุณตาก่อมาไว้
จงดลให้ท่านได้สุขสนุกสนาน
ในสวรรค์ ชั้นฟ้า พิมามาน
อยู่สราญ ไปทุกภพ จบสกล

หากตู่เลือก เกิดได้ ในชาติหน้า
ขอพบพา ตาของตู่ อยู่ทุกหน
จะตามต้อย คอยรับใช้ เวียนว่ายวน
จุติบน ภพแห่งไหน อยากใกล้เอย

"ตุ๊ดตู่"

อาลัยคุณตา

วันที่ ๓ กรกฎาคม ๒๕๑๔ เวลา ๑๕.๒๕ น. เป็นวันที่ติ๋งสูญเสียคนที่ติ๋งรักที่สุดคนหนึ่งไปอย่างไม่มีวันกลับมาอีก ติ๋งยังไม่อยากให้วันนี้มาถึงเลย ติ๋งอยากให้คุณตามีอายุยืนยาวกว่านี้ ตั้งแต่จำความได้คุณตาจะคอยเอาใจใส่ดูแลหลาน ๆ และทุก ๆ คนอยู่เสมอ เป็นห่วงทุกคน กลัวจะหิว หนาว ร้อน ทุกสิ่งทุกอย่าง

คุณตาไม่เคยดุด่าเฆี่ยนตีหลาน ๆ เลย คราใดที่หลานทำผิดก็จะกล่าวตักเตือนด้วยวาจาที่สุภาพไม่เคยทำให้หลานน้อยใจหรือเสียใจ กลับจะเป็นฝ่ายปลอบเมื่อหลานคนไหนถูกดุ คุณตาจะไม่ใช้อารมณ์พูดแต่จะพูดด้วยเหตุผลจะสอนให้ทุกคนมีความคิด

คุณตาเป็นคนที่รักเอ็นดูและเมตตาคนทั้งหลายโดยเฉพาะเด็ก ๆ สังเกตได้จากการที่ชอบพาเด็กในบ้าน ไม่ว่าจะเป็นลูกหลานใคร คุณตามักจะพาออกไปดูหนังและรับประทานอาหารอยู่ด้วยเสมอ

ตั้งแต่จำความได้ คุณตาไม่เคยอยู่ห่างไกลจากหลานเลย เมื่อครั้งที่ยังอยู่ด้วยกัน คุณตาจะคอยเป็นห่วงให้รถรับส่งโรงเรียนเสมอ บางทีก็จะไปรับเอง เมื่อกลับมาถึงบ้านก็จะต้องให้หาอะไรเตรียมไว้ให้ทานเสมอ ไม่ปล่อยให้หลานหิว และเมื่อคุณยายเลิกร้าน ป. ประดิษฐ์คุณตาคุณยายได้ย้ายเข้าไปอยู่ที่บ้านซอยศรีนคร ส่วนพวกเราก็แยกไปอยู่กันที่บ้านถนนทรัพย์ แต่ทุกครั้งที่ ร.ร. หยุดหรือปิดเทอม คุณตามักจะมารับพวกเราไปค้างอยู่ด้วยจนกระทั่งเปิดเรียน และเมื่อคุณตาคุณยายย้ายไปอยู่ที่สวางคนิวาสนั้นก็เช่นกัน

ต้องคอยมารับหลานไปค้างอยู่ด้วย บางครั้งถึงแม้ ร.ร. จะยังไม่ปิดเทอม แต่ทุก ๆ วันหยุดคุณตาก็มักจะออกมารับพวกเราและพาไปดูหนังและกินข้าวกันอยู่เป็นประจำ หลานอยากได้อะไรเป็นต้องพาไปซื้อหาให้ทุกอย่าง ต่อมาเมื่อเข้ามาเรียนอยู่ในจุฬา ฯ คุณตาก็ต้องคอยถามอยู่เสมอว่าวันไหนว่างบ้าง เพราะถ้าเวลาว่างตรงกัน คุณตาก็ต้องมารับไปทานข้าวด้วยกัน บางทียังมีเวลาพอก็พาไปดูหนังด้วย หรือไม่ก็พาส่งกลับบ้านเลย คุณตาเป็นห่วงเรื่องรถรามากคอยกำชับม่าม้าให้เอารถรับส่งอยู่เป็นประจำ คุณตาเป็นห่วงหลานและทุกๆคนมากกว่าเป็นห่วงตัวเองเสียอีก ความรักของคุณตาก็มิใช่มีอยู่แต่หลานเท่านั้นที่ได้รับ แต่ยังแผ่คลุมไปยังเพื่อน ๆ ของหลานทุก ๆ คนโดยทั่วถึงกัน คุณตาจึงเป็นที่เคารพรักของทุก ๆ คน

เมื่อคุณตามาจากหลานไปเช่นนี้ ใครเล่าจะคอยมารับหลานแล้วพาหลานไปทานข้าวและดูหนัง หรือไปเที่ยวไหนก็ตามสมัยที่คุณตายังมีชีวิตอยู่เดี๋ยวนี้พอถึงวันเสาร์วันอาทิตย์หลานดูเหมือนขาดอะไรไปสักอย่าง เพราะมิฉะนั้นแล้วคุณตาต้องมาถึงที่บ้านแต่เช้า แล้วยังต้องปลุกพวกเราให้ลุกขึ้นแล้วยังต้องคอยเราอาบน้ำแต่งตัวอีก ถ้าพวกเราช้าก็มักจะถูกเร่ง มาเดี๋ยวนี้ไม่มีใครมาเร่งอีกแล้ว ความหลังในอดีตจึงเป็นภาพที่ประทับใจหลาน ๆ อยู่มิรู้ลืม

ก่อนที่คุณตาจะเข้าโรงพยาบาล คุณตาเคยพูดเป็นลางไว้เหมือนกันว่า "ตาจะตายแล้ว" หลาน ๆ ฟังแล้วยังไม่อยากเชื่อว่าวันนั้นจะใกล้เข้ามาทุกที จนกระทั่งเมื่อวันที่ ๓๐ มีนาคม ๒๕๑๔ คุณตา มาที่บ้าน พอลงจากรถก็เริ่มร้องไห้ และพูดว่า "ติ๊ง ตาจะตายแล้ว ขาไม่มีแรงเลย" และยังพูดต่อไปว่า "แต่ตานัดกับหนูไว้แล้ว กลัวหนูจะคอยก็ต้องออกมา" นี่ก็เป็น

ประจักษ์พยานที่แสดงให้เห็นแล้วว่าคุณตารักและเป็นห่วงหลานมากแค่ไหน พวกเราเสียอีกที่บางครั้งยังแสดงสิ่งที่มิควรออกไปกับคุณตา หลานจึงขอกราบขอโทษดวงวิญญาณคุณตามา ณ ที่นี้ด้วย ไม่ว่าจะสถิตย์อยู่แห่งหนใดก็ตาม หลานขอให้คุณตารับทราบด้วยว่า หลานยังอาลัย และรักคุณตาอยู่เสมอ หลานยังไม่คิดว่า คุณตาจะมาด่วนจากเราไปเร็วเช่นนี้ วันที่คุณตาสิ้นใจเมื่อวันที่ ๓ กรกฎาคม ๒๕๑๔ ก็ยังเป็นความฝันที่หลานไม่อยากจะเชื่อว่าเป็นจริงไปแล้วอยู่นั่นเอง

จากหลานคุณตา

ต้ง

อาลัยคุณตา

คุณตาไม่เคยดุด่าเฆี่ยนตี คุณตามีแต่คอยสั่งสอนแนะนำด้วยความสุภาพอ่อนโยน ในด้านการศึกษาคุณตาจะเอาใจใส่ดูแลอย่างเป็นพิเศษ เมื่อตี่สอบไม่ดีคุณตาก็คอยให้กำลังใจอยู่เสมอ ทุกวันหยุดคุณตาจะต้องมารับพวกเราไปทานอาหารกัน แม้ว่าบางทีคุณตาไม่ค่อยสบาย คุณตาก็พยายามที่จะมาหาหลานให้ได้ คุณตามีความสุขเมื่อเห็นพวกเราอิ่ม เติบโตเป็นผู้ที่มีประโยชน์ต่อประเทศชาติ เมื่อหลานไม่สบายท่านจะคอยมาเยี่ยมพร้อมทั้งมีของติดมือมาด้วยทุกครั้ง

ตี่นึกถึงพระคุณของคุณตาอยู่เสมอ แต่เมื่อคุณตาเจ็บครั้งสุดท้ายนี้ตี่อยู่ไกลเหลือเกิน เมื่อได้ทราบข่าวว่าคุณตาเจ็บต้องเข้ารับการรักษาที่โรงพยาบาล ตี่ก็สังหรณ์แล้วว่าคุณตาต้องจากตี่ไปแน่ แล้ววันนั้นก็มาถึงจริง ๆ วันที่ ๓ กรกฎาคม ๒๕๑๔

ตี่และพี่ตู่ เราอยู่พร้อมหน้ากันและได้ทราบข่าวอันสลดใจนั้นพร้อมกันเมื่อ วันที่ ๘ กรกฎาคม ๒๕๑๔ ตี่ไม่อยากให้คุณตาจากเราไปเร็วเช่นนี้ เพราะคุณตาเป็นทั้งที่ปรึกษาผู้สนับสนุน ผู้ปลอบโยน และผู้ให้ความอบอุ่นแก่เรา แต่เราก็ยังโชคดียังมีคุณยายผู้เป็นที่เคารพรักของเราอยู่อีกท่านหนึ่ง ตี่จึงขออธิษฐานให้วิญญาณของคุณตาซึ่งอยู่ในสถานที่สงบสุขแล้วจงคุ้มครองคุณยายและครอบครัว ให้ประสบและกระทำแต่สิ่งที่ดีงามอีกทั้งเป็นแรงผลักดันให้ตี่พี่และน้อง ประพฤติแต่ในสิ่งที่ชอบและเป็นประโยชน์อีกต่อไปด้วย

ตี่

๕. ๘. ๑๕.

คำไว้อาลัย

◎ ด้วยใจจากหลานรัก ขอสลักเป็นโวหาร
อาลัยดวงวิญญาณ ของคุณตาสุดกมล
◎ ก่อนเก่ายังเยาว์วัย อบอุ่นใจให้ระคน
ความสุขสนุกซน ท่านชื่นชมร่วมเปรมปรีดิ์
◎ ถึงคราวหลานเจ็บป่วย ท่านก็ช่วยดูแลดี
เลี้ยงหลานจนอ้วนพี มิขัดสนทุกสิ่งใด
◎ ส่งเสริมการศึกษา รีบเร่งหาเพื่อสดใส
อนาคตข้างหน้าไป เมื่อเติบใหญ่จะรุ่งเรือง
◎ เรียนดีรางวัลให้ พลาดพลั้งไปมิได้เคือง
สนับสนุนอยู่เนืองเนือง หมั่นขวนขวายในวิชา
◎ ตักเตือนให้ทำดี ทั้งวจีแลกริยา
คุณธรรมจงใฝ่หา ตั้งมโนไว้เที่ยงตรง
◎ ท่านป่วยด้วยโรคภัย แต่จิตใจยังมั่นคง
ปรารถนาเห็นแวดวง ความสำเร็จของลูกหลาน
◎ อาการนั้นเพียบหนัก สุดจะหักและสมาน
รอดพ้นจากทรมาน สู่สุคตินิรันดร
◎ บัดนี้ท่านจากไป จิตใจหลานเอื้ออาวรณ์
กราบก้มพนมกร สวดวิงวอนพระเบื้องบน
◎ ให้ท่านสุขสบาย ทุกข์สลายมิเวียนวน
มั่งมีมิอับจน ด้วยล้นพ้นพรเทวา

จาก

๕
ตึก

ไว้อาลัยคุณพ่อ

เมื่อวันที่ ๓ กรกฎาคม ๒๕๑๔ ลูกต้องเศร้าสลดใจเป็นอย่างยิ่ง ที่ต้องสูญเสียคุณพ่อไปคนหนึ่ง ทั้ง ๆ ที่รู้อยู่แก่ใจว่า ความตายเป็นสิ่งที่ทุกคนไม่สามารถจะหลีกเลี่ยงให้พ้นได้ สังขาร ร่างกาย เป็นของไม่เที่ยง ย่อมแตกดับไปตามกาลเวลาและอายุขัย บัดนี้คุณพ่อที่เคารพรักได้จากไปอย่างไม่มีวันกลับบ้าน

คุณพ่อเป็นคนยึดมั่นในพระศรีรัตนตรัย ใจบุญสุนทาน สงสารลูกเห็นคนไหนตกทุกข์ได้ยาก ก็อุตส่าห์รับมาอุปการะให้ความสุขความสบาย คุณพ่อเป็นคนพูดน้อย ไม่เคยปริปากพูดอิจฉาริษยาใครเลย อารมณ์เย็น ฉะนั้นการสูญเสียคุณพ่อไปเช่นนี้ทำให้ลูกต้องเศร้าสลดใจ อย่างสุดที่จะหาคำใดมาพรรณนาได้

ในวาระสุดท้ายนี้ลูกขอตั้งสัตยาธิษฐานต่อคุณพระศรีรัตนตรัย ด้วยอำนาจบุญกุศลผลบุญที่ลูกได้บำเพ็ญให้คุณพ่อประกอบบุญกุศลที่คุณพ่อได้บำเพ็ญไว้ เมื่อครั้งยังมีชีวิตอยู่ จงได้เป็นดาวประทีปอันชัชวาล นำดวงวิญญาณอันบริสุทธิ์ของคุณพ่อที่เคารพรัก ที่เคารพบูชาของลูกจงได้ไปสู่สุคติ ณ สัมปรายภพเทอญ

จากลูกของคุณพ่อคนหนึ่ง

ปรางทิพย์ นันทาภิวัธน์

แด่พี่เล็ก ด้วยความอาลัย

ในที่สุดวันที่พวกเราหวั่นใจก็มาถึง เป็นวันที่น้อง ๆ ทุกคนต้องจดจำไปตลอดชีวิต เพราะเป็นวันที่ได้สูญเสียพี่เล็ก ซึ่งเปรียบเสมือนร่มโพธิ์ร่มไทรไปอย่างไม่มีวันได้กลับคืนมา

พี่เล็กเป็นบุตรคนที่สองของคุณพ่อเก่ง และคุณแม่ละม้าย มีพี่น้องรวม ๑๐ คนด้วยกัน คือ.—

๑. *ด.ช. ใหญ่ (ถึงแก่กรรม)*

๒. *นายเล็ก ภูวเศรษฐ์*

๓. *ด.ญ. บุญล้อม (ถึงแก่กรรม)*

๔. *นางบุญเอง หาญตระกูล*

๕. *นายบุญจง หรือ นายมนัส ภูวเศรษฐ์*

๖. *ด.ญ. บุญเลี้ยง (ถึงแก่กรรม)*

๗. *นายบุญหลง หรือ นายหลง ภูวเศรษฐ์*

๘. *นายบุญเขียน หรือ พ.ต.ต. ชิต ภูวเศรษฐ์*

๙. *นางบุญพูน หรือ นางพูน อุตสาหนันท์*

๑๐. *นางบุญเติม ธีระเริงฤทธิ์*

เมื่อพี่เล็กอายุได้ ๒๒ ปี คุณพ่อเก่งก็ได้ถึงแก่กรรม ซึ่งในขณะนั้นเป็นระยะเวลาที่พี่เล็กกำลังศึกษาอยู่ที่เมืองกวางตุ้ง ประเทศจีน พี่เล็กจึงต้องละทิ้งการศึกษาที่กำลังศึกษาอยู่กลับเมืองไทย และรับช่วงกิจการงานต่าง ๆ ที่คุณพ่อเก่งได้ทิ้งไว้อย่างมากมาย อาทิ เช่น โรงสีข้าว, โรงแรม, โรงคราม, ภัตตาคาร, ห้างขายยา รวมทั้งโรงเลื่อยจักร และกิจการค้าไม้ที่ฮ่องกง ล้วนแล้วแต่เป็นกิจการค้าที่คุณพ่อเก่งได้ทิ้งไว้ ซึ่งพี่เล็กต้องรับภาระดูแลกิจการ

ต่าง ๆ ที่มีอยู่ให้ลุล่วงและดำเนินต่อไปแต่เพียงผู้เดียว พวกเราน้อง ๆ ก็ไม่สามารถที่จะแบ่งเบาภาระต่าง ๆ ของพี่เล็กได้ เพราะต่างคนก็อยู่ในระหว่างเยาว์วัย พี่เล็กเปรียบเสมือนพี่ชายใหญ่ เพราะพี่ชายคนโตได้ถึงแก่กรรมตั้งแต่เด็ก ดังนั้นพี่เล็กจึงพยายามทุกวิถีทางที่จะให้น้อง ๆ ได้มีการศึกษาเล่าเรียนอย่างดีที่สุด เท่าที่พี่เล็กจะทำได้ โดยเฉพาะน้องชายของพี่เล็กทุกคน เมื่อสำเร็จการศึกษาภายในประเทศแล้ว ยังมีโอกาสได้ไปศึกษายังต่างประเทศและน้อง ๆ ก็ทำให้พี่เล็กภาคภูมิใจที่ได้ศึกษาเล่าเรียนจนสำเร็จลุล่วงไปด้วยดีทุกคน

น้อง ๆ ทุกคนของพี่เล็กได้รับความรัก ความอบอุ่นจากพี่เล็กถ้วนหน้า พี่เล็กเป็นที่รู้จักดีในหมู่พ่อค้า มีเพื่อนฝูงรักใคร่เป็นจำนวนมาก เป็นเพราะพี่เล็กมีอัธยาศัยโอบอ้อมอารี มีความเมตตากรุณาเป็นที่ตั้ง และน้อง ๆ ทุกคนเชื่อว่าพี่เล็กจะพบกับความสุขตลอดเวลาไม่ว่าชาตินี้หรือชาติใด เพราะพี่เล็กไม่เคยทำบาป ไม่อาฆาตจองเวรใคร มีแต่เสียสละและให้อภัย พี่เล็กจะเห็นว่าทุกคนที่สนทนาปราศรัยกับพี่เล็กเป็นมิตรไปหมด เพราะพี่เล็กเป็นคนซื่อ ไม่รู้จักคำว่าต่อหน้าลับหลัง เพราะความซื่อของพี่เล็กจึงทำให้ดูเสมือนหนึ่งว่าพี่เล็กรู้ไม่เท่าทันคน แต่ไม่ว่าใครจะทำกับพี่เล็กอย่างไร พี่เล็กก็มีความสุขสบายตลอดมา ตราบจนกระทั่งสิ้นลม

การจากไปของพี่เล็ก จะเป็นการจากไปเพียงร่างกายเท่านั้น แต่ความทรงจำในพระคุณและความดีที่มีต่อน้อง ๆ จะไม่มีวันจากไปจากจิตใจของพวกเรา ขอให้อานิสงฆ์แห่งผลความดีที่พี่เล็กประกอบไว้ในขณะเมื่อดำรงชีวิตอยู่นั้น จงดลบันดาลให้ดวงวิญญาณของพี่เล็กไปสู่สุคติในสรวงสวรรค์ ถ้าหากชาติหน้ามีจริง ขอให้พี่เล็กที่รักของพวกเราได้เกิดมาเป็นพี่ของพวกเราอีกตลอดไป.

จากน้อง ๆ



นายเล็ก ภูวเศรษฐ์ เมื่อเยาว์วัย



นายเล็ก ภูวเศรษฐ์ ถ่ายคู่กับ นางเกรียงจิตร์ ภูวเศรษฐ์
เมื่อปี พ.ศ. ๒๔๗๔

๔๑ ปีกับเธอ

ดิฉันยังจำได้ถึงวันแต่งงานของเราทั้งสอง เมื่อวันที่ ๑๙ สิงหาคม ๒๔๗๔ วันนั้นนับเป็นวันแรกที่ดิฉันและคุณเล็กได้อยู่ร่วมทุกข์สุขกันมาตราบจนคุณเล็กถึงแก่กรรมลง และจากดิฉันไปเมื่อวันที่ ๓ กรกฎาคม ๒๕๑๔ นี้ ระยะเวลา ๔๑ ปีที่อยู่ด้วยกันมา คุณเล็กไม่เคยทำให้ดิฉันต้องผิดหวังในตัวเธอเลย คุณเล็กเป็นคนโอบอ้อมอารี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่แก่ทุก ๆ คน ไม่เคยคิดโกงหรือเอารัดเอาเปรียบใคร และด้วยความที่เธอมองคนในแง่ดีเสมอ บางครั้งจึงทำให้เธอต้องเสียใจบ้าง แต่เธอไม่ได้คิดถือโทษเขา กลับคิดอภัยให้ เพราะเธอถือว่าเขาทำผิดแล้ว เราจะไปซ้ำเติมได้กระไร

ดิฉันยังจำได้ดีว่าเมื่อวันแต่งงานของเรานั้น เสด็จพระองค์เจ้าคำรบและหม่อมแดง ทรงประทานเกียรติเป็นเจ้าภาพรดน้ำให้ เสด็จ ฯ ทรงรู้จักคุ้นเคยกับคุณพ่อของคุณเล็กดี เพราะกิจการของคุณพ่ออยู่ใกล้ ๆ กับวังของเสด็จ ฯ ส่วนหม่อมแดงนั้นเท่าที่ดิฉันทราบ หม่อมมาจากสายสกุลบุนนาคและดิฉันนั้น คุณปาน บุนนาค บุตรสาวคนโตของเจ้าพระยาพิชัยญาติ เลี้ยงเป็นบุตรบุญธรรม พิธีแต่งงานของเราจึงได้จัดขึ้นที่วังของเสด็จ ฯ ถนนพระอาทิตย์ เสด็จ ฯ ทรงประทานแหนบพระนามของพระองค์ท่านแก่คุณเล็ก ส่วนดิฉันได้รับเหรียญห้อยคอเป็นรูปหัวใจลงยาสีแดงฝังเพชรพระนามคำรบเป็นของรับไหว้ ดิฉันและคุณเล็กสำนึกในพระคุณที่ได้รับจากวันแต่งงานของเราอยู่เสมอมา ทั้งเสด็จ ฯ และหม่อม และยังท่านผู้ใหญ่อีกหลายท่านทาง

ฝ่ายสกุลบุนนาค อาทิคุณผู้หญิงสายหยุด คุณผู้หญิงสายหยุดกราบทูลเสด็จ ฯ ว่ารดน้ำให้เหลน เสด็จ ฯ และหม่อมก็รับสั่งตอบว่าฉันก็รดน้ำให้เหลนเหมือนกัน ดิฉันฟังแล้วรู้สึกปลื้มปีติในความเอ็นดูของท่านผู้ใหญ่ที่ทรงมีและมีต่อดิฉันมาก ซึ่งดิฉันและคุณเล็กก็ยังรำลึกถึงและพูดคุยกันอยู่เสมอ

เมื่อเสร็จพิธีการทางวังถนนพระอาทิตย์แล้ว เราต้องขนย้ายขบวนมายังบ้านถนนสุริวงศ์ เพื่อให้ท่านเจ้าคุณไพบูลย์สมบัติบิดาท่านเจ้าพระยาพิชัยญาติรดน้ำให้เป็นคนสุดท้ายอีก ท่านเจ้าคุณฯยังดุดิฉันว่า เชิญแขกมากเท่าไร คุณเล็กก็กราบเรียนว่าประมาณ ๓๐๐ กว่าคน ท่านเจ้าคุณ ฯ ยังบอกว่าบ้านเราก็ใหญ่โตแต่ทำไมถึงไปจัดที่อื่น ดิฉันเข้าใจดีว่าท่านเจ้าคุณ ฯ มีความกรุณาแก่เราทั้งสองมาก แต่เราอยากจะเป็นตัวของตัวเองมากกว่า เพราะเมื่อตอนดิฉันรับหมั้นคุณเล็กแล้วนั้น ในบ้านท่านเจ้าพระยาพิชัยญาติมีเสียงลือกันหนาหูเหลือเกินว่าคุณเล็กเป็นนักเลงการพนันเป็นคนหลอกลวง พูดจาเหลวไหล การที่จะมาขอแต่งงานกับดิฉันนั้น ก็เพราะต้องการมาปอกลอกโดยที่คิดว่าดิฉันได้รับการเลี้ยงดูจากคุณท่าน (คุณปาน บุนนาค) มาคงจะมีสมบัติติดตัวไปมาก ข่าวนี้ลือกันจนถึงหูท่านเจ้าพระยา ฯ แต่ท่านเจ้าพระยา ฯ มีความรักและเอ็นดูดิฉันมาก ท่านจึงอดเป็นห่วงไม่ได้ ท่านจึงเรียกคุณท่านไปบอกว่าได้ทราบข่าวมาอย่างนี้ อย่างไรก็ยังไม่สายเกินไป ถ้าจะให้ดิฉันถอนหมั้นจากคุณเล็กเสียก็ย่อมทำได้ แต่คุณท่านรู้จักคุณเล็กดี จึงกราบเรียนท่านเจ้าพระยา ฯ ไปว่าไม่น่าจะเป็นจริง เพราะได้สังเกตและสอบดูความประพฤติมาก่อนแล้ว แต่ถ้าคุณเล็กจะเป็นดั่งที่คนเขาใส่ร้ายป้ายสี ก็ขอให้ถือว่าเป็นเคราะห์กรรมเก่าของเด็กที่ดิฉันเลี้ยง (ตัวดิฉัน) มาก็แล้วกัน เรื่องทั้งหมดที่ดิฉันเขียนมานี้ดิฉันได้ยินมากับหูของตนเอง ท่านเจ้าพระยา ฯ เมื่อได้ทราบจากคุณท่านดัง

นั้นก็สบายใจ และต่อมาเมื่อท่านได้มีโอกาสสนิทและคุยกับคุณเล็กแล้ว ท่านจึงเห็นว่าคุณเล็กไม่ได้เป็นดังที่เขาลือมา ท่านจึงรักคุณเล็ก และมอบความไว้วางใจให้คุณเล็กได้รับใช้สนองพระคุณมาหลายหน พระคุณต่างๆที่เราได้รับจากเสด็จพระองค์คำรบและหม่อมแดง ท่านเจ้าคุณไพบูลย์สมบัติ, ท่านเจ้าพระยาพิชัยญาติ, คุณผู้หญิงสายหยุด, คุณท่าน (ปาน นันทาภิวัธน์) ตลอดจนผู้ที่อยู่ในสกุลบุนนาคที่ให้ความเมตตาและเจตนาดีแก่เราทั้งสอง แม้ท่านจะล่วงลับไปแล้วหรือยังมีชีวิตอยู่ เราไม่เคยลืมเลย ทุก ๆ เช้าเมื่อดิฉันสวดมนต์ดิฉันต้องขอคุณพระศรีรัตนตรัย จงได้โปรดดลบันดาลให้ท่านที่มีพระคุณที่กล่าวนามมานี้ทั้งที่ไปสู่สุคติแล้ว หรือที่ยังมีชีวิตอยู่ก็ตาม ขอให้ท่านจงประสบแต่ความสุข ความเจริญในทุก ๆ ภพไม่ว่าภพใด เพราะท่านเป็นผู้ที่ให้กำลังใจแก่เราทั้งสองให้แข็งแกร่ง และมีความอดทนต่อสู้กับภัยจากปากคนที่คำภาษาตลาดมักจะกล่าวว่า "*เห็นใครดีไม่ได้ ใจอิจฉา*" ระยะแรก ๆ ที่เราครองชีวิตอยู่ร่วมกัน เรามักจะถูกมองอย่างถากถางและยิ้มเยาะ ว่า "*คอยดูสิอย่างช้าต้องเลิกกันภายใน ๖ เดือน*" แต่เราทั้งสองไม่เคยถือเป็นเรื่องหรือโกรธตอบ วันและเวลาเท่านั้นที่จะเป็นเครื่องพิสูจน์ได้ดีกว่าสิ่งอื่นใดทั้งหมด

ดิฉันถือว่าการครองเรือนของเรานั้น ขึ้นอยู่ที่ความเข้าใจซึ่งกันและกัน การอภัยให้กันและกัน พยายามทำหน้าที่ของตัวเองให้ถูก เพื่อความรุ่งเรืองของวงศ์ตระกูล และเพื่อเป็นแบบฉบับต่อลูกหลาน ที่จะประพฤติดังคุณพ่อคุณแม่ คุณตาคุณยาย คุณปู่คุณย่าหรือคุณทวดชาย–หญิง ที่ได้แสดงไว้เป็นแบบฉบับแล้ว เพื่อประโยชน์ต่อสังคม และประเทศชาติได้ในที่สุดดังที่องค์สมเด็จพระบรมศาสดา ทรงแสดงธรรมอันเป็นทางเจริญยศไว้ ๗ ประการ ดังพระบาลีบรรหารว่าอุฏฐานวโต สติมโต สุจิกมฺมสฺส นิสมฺม

การิโน สญฺญตสฺสจ ธมฺมชีวิโน อปฺปมตฺตสฺส ยโสภิวฑฺฒติ หรือตามประเพณีจีนเขาก็มีคุณธรรมที่เป็นเหตุแห่งความเจริญของเขา ๖ ประการคือ **๑. ซื่อสัตย์ ๒. กตัญญู** ๓. **ขยัน** ๔. **อดทน** ๕. **รักพวก** ๖. **โอบอ้อมเผื่อแผ่**

เราทั้งสองถือการแผ่เมตตาจิตต่อเพื่อนมนุษย์ทุก ๆ คน โดยเฉพาะคุณเล็กแล้วดิฉันต้องขอยกย่องเธอเป็นพิเศษ เธอเป็นผู้ที่มีคุณธรรมมาก นับเป็นโชคของดิฉันที่ได้เธอมาเป็นคู่ชีวิต ดิฉันเขียนมาเช่นนี้ทุกท่านคงจะต้องคิดสงสัย ดิฉันจึงจะขอเล่าชีวิตการต่อสู้ของเราทั้งสองต่อไป

คุณเล็กเมื่อมาแต่งงานกับดิฉันนั้น เธอมีอายุได้ ๓๐ ปีแล้ว ได้ผ่านชีวิตในวงการค้ามาหลายปี เธอเล่าให้ดิฉันฟังว่า เธอได้รับมรดกตกทอดจากคุณพ่อที่ถึงแก่กรรมไปเมื่อเธออายุได้ ๒๒ ปีเท่านั้น กิจการของคุณพ่อที่ท่านได้ดำเนินการไว้ไม่ใช่งานเล็กน้อย แต่เป็นกิจการใหญ่มาก ดังที่ดิฉันได้รับฟังคำบอกเล่าจากคุณแม่ของคุณเล็ก ซึ่งดิฉันจะขอเรียกว่าคุณย่าต่อไป คุณย่าเล่าให้ดิฉันฟังว่าเมื่อคุณพ่อของคุณเล็กถึงแก่กรรมลงนั้น ท่านมีกิจการค้าอยู่หลายแห่งด้วยกัน ทั้งในและนอกประเทศ มีร้านค้าทอง ร้านขายยา โรงย้อมผ้า โรงสี โรงเลื่อย ทั้งในกรุงเทพฯและต่างจังหวัด ทางด้านต่างประเทศก็มีการติดต่อซื้อขายสินค้ากับทางสิงคโปร์ อินโดจีน ฮ่องกง ซัวเถา และไฮเค้าอีกด้วย เท่าที่กล่าวมานับว่าคุณเล็กเป็นเศรษฐีคนหนึ่งทีเดียว เมื่อตอนได้รับมรดกตกทอดจากคุณพ่อ แต่กาลเป็นของไม่เที่ยง ความผิดพลาดต่าง ๆ อาจเกิดขึ้นได้เสมอ ความไว้เนื้อเชื่อใจในญาติสนิทมิตรสหายมากเกินไป จึงทำให้การค้าต่าง ๆ มีแต่ทรุดลงเรื่อย ๆ แต่ด้วยความเคารพที่คุณเล็กมีต่อญาติทุก ๆ คน แทนที่จะโกรธเธอกลับก้มหน้ารับกรรมแต่ผู้เดียว เธอถือว่าเป็นกรรมเก่าไม่ว่าใครทุกคนจะร้องให้มาคุณเล็กต้อง

เช็ดน้ำตาให้แทบทุกคน ดิฉันเคยถามว่าทำไมจึงเป็นอย่างนี้ เธอตอบว่า เขาใช้ไปหมดแล้วเราจะเอาโทษเขาก็ได้แต่ไม่มีประโยชน์ ซ้ำจะทำให้ครอบครัวเขาต้องเดือดเนื้อร้อนใจอีกโดยไม่เกิดประโยชน์ขึ้นเลย และจะเป็นบาปกรรมต่อไปเปล่า ๆ สงสารครอบครัวเขา และด้วยเหตุนี้ เมื่อดิฉันแต่งงานกับคุณเล็กใหม่ ๆ กิจการต่าง ๆ ที่เธอได้รับต่อจากคุณพ่อจึงเหลือน้อยลงกว่าเดิมมาก

เมื่อตอนที่เราแต่งงานกันใหม่ ๆ คุณเล็กและดิฉันยังพักอาศัยอยู่ด้วยกันกับคุณท่าน (ปาน นันทาภิวัธน์) ในบ้านท่านเจ้าพระยาพิชัยญาติ ที่ถนนเจริญกรุง (หลังโรงภาพยนตร์คาเธ่ย์ ปัจจุบันนี้) คุณเล็กก็ยังคงดำเนินกิจการค้าเล็ก ๆ น้อย ๆ ที่ยังเหลืออยู่ ต่อมาเธอได้รับใช้หนี้ด้วยโต๊ะบิลเลียดโต๊ะหนึ่ง ซึ่งราคาค่างวดในสมัยนั้น ซื้อขายกันโต๊ะละ ๒,๐๐๐ บาท ก็จัดว่าเป็นเงินไม่น้อยสำหรับสมัยนั้น คุณเล็กจึงได้ดำเนินกิจการโรงบิลเลียดขึ้นที่ตลาดบำเพ็ญบุญอีกแห่งหนึ่ง ต่อมาเธอก็มีโอกาสได้สนองคุณท่านเจ้าพระยาฯ โดยติดต่อทำธุระเรื่องเช่าละครต่าง ๆ ที่จัดแสดงขึ้นอยู่ที่ ๙ ชั้น ซึ่งท่านเจ้าพระยาฯ ท่านเป็นเจ้าของอยู่ เมื่อเธอคลุกคลีกับวงการแสดงมาก ประกอบกับเธอรู้จักผู้คนในวงการนี้ไม่น้อย เธอจึงคิดตั้งโรงภาพยนตร์ขึ้นอีกแห่งหนึ่ง ชื่อว่าโรงภาพยนตร์ดาวทองหรือกิมแช เป็นโรงภาพยนตร์ชั้นรองลงมาจากโรงภาพยนตร์เฉลิมกรุง ซึ่งถือว่าเป็นโรงภาพยนตร์ชั้นหนึ่งในระยะนั้น โรงภาพยนตร์ดาวทองรับฉายภาพยนตร์ต่อจากโรงภาพยนตร์เฉลิมกรุงอีกทอดหนึ่ง แต่พอถึงเทศกาลตรุษสารทคุณเล็กก็มักจะจัดหาง้วกวางตุ้งและระบำเซี่ยงไฮ้มาแสดง และเก็บหารายได้มากขึ้นไม่น้อยทีเดียว กิจการของโรงภาพยนตร์ดาวทองตอนนั้นก็เจริญรุดหน้าไปเรื่อย ๆ

ต่อมาหลังจากคุณท่านแต่งงานกับคุณตู้ นันทาภิวัธน์แล้ว ท่านก็ได้ย้ายออกจากบ้านท่านเจ้าพระยา ฯ มาอยู่ที่บ้านประตูน้ำแทน ดิฉันซึ่งคุณท่านเลี้ยงมาก็ได้ติดตามมาอยู่ด้วยพร้อมทั้งคุณเล็กและครอบครัวของเรา เราได้พักอาศัยอยู่ที่บ้านประตูน้ำ จนคุณท่านไปซื้อบ้านฮกลกซิ่วที่ถนนสาธรเหนือ ซึ่งครอบครัวเราก็ได้ติดตามไปอยู่ด้วยกันอีก ระยะนั้นเมืองไทยเรากำลังประสบปัญหาทางการค้า เพราะเป็นระยะที่สงครามโลกครั้งที่ ๒ กำลังก่อตัวขึ้น พล ร.ต. ชลิต กุลกำธร ซึ่งเป็นเพื่อนคลาสเมดกันกับคุณตู้ นันทาภิวัธน์ จึงได้ชักชวนคุณตู้และคุณเล็กก่อตั้งบริษัทชายทะเลขึ้นที่ถนนทรงวาด เป็นบริษัทที่รับจัดการเกี่ยวกับสินค้าพื้นเมืองของไทยเรา กิจการของบริษัทชายทะเลดีขึ้นตามลำดับ จนกระทั่งสงครามโลกครั้งที่ ๒ อุบัติขึ้น สถานการณ์ของบ้านเราตกอยู่ในฐานะลำบาก ขาดอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่จะมาประกอบการทำงาน คุณเล็กจึงได้จัดตั้งเรือใบบรรทุกรับสินค้าไปแลกเปลี่ยนกับต่างประเทศ ตั้งแต่ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์ และเขตมลายูทั้งหมด ได้อุปกรณ์สำหรับใช้ในการอุตสาหกรรมต่าง ๆ นำมาแลกเปลี่ยนกับใบอนุญาตข้าวที่กระทรวงเศรษฐการชดเชยให้ นับว่ากิจการของบริษัทชายทะเลตอนนั้นเป็นประโยชน์แก่บ้านเมืองและเจริญรุ่งเรืองเป็นที่ตื่นเต้นในวงการค้ามาก แต่บริษัทเจริญขึ้นแทนที่คุณเล็กเธอจะมีคนมองเห็นในความดี เธอกับถูกมรสุมหรือกรรมเก่าเล่นงานเข้าอีก ดิฉันในฐานะภรรยาไม่ปรารถนาที่จะเห็นเธอต้องทนรับกรรมเก่าอีก จึงขอให้เธอเซ๊กู๊ดบายจากบริษัทชายทะเล นับแต่นั้นมา

และเกือบจะระยะเดียวกับที่ตั้งบริษัทชายทะเลขึ้นนั้น เราก็ได้ตั้งร้าน ป. ประดิษฐ์ ขึ้นด้วย ร้าน ป. ประดิษฐ์ในสมัยนั้นเป็นที่รู้จักกันดีทั้งในวงสังคม และในวงราชการ เริ่มแรกเมื่อก่อตั้งร้าน ป. ประดิษฐ์ขึ้นที่ถนนสาธร

เหนือ (ในบ้านฮกลกซิ่ว) นั้น ดิฉันจัดทำไส้กรอกแบบเยอรมันชนิดต่าง ๆ ขึ้นขาย และก็ยังมีเครื่องกระป๋องต่าง ๆ จำหน่ายอีกด้วย คล้าย ๆ กับร้านสโตร์ต่าง ๆ ในสมัยนี้ ไส้กรอก ป. ประดิษฐ์เป็นที่เลื่องลือมาก แม้แต่ระหว่างสงครามเอง ทางกองทัพญี่ปุ่นก็มาติดต่อขอซื้อไส้กรอกจากเราเป็นจำนวนมาก ซ้ำยังจะขอเหมาเอาเสียทั้งหมด แต่ดิฉันและคุณเล็กได้ตอบไปว่า เราทำไส้กรอกขึ้นมาเพื่อสนองความต้องการของคนทั่ว ๆ ไป โดยเราไม่ได้เลือกว่าใครจะให้ราคาเรามากเท่าไรเราก็ขายผู้นั้น เราทราบดีว่าทางญี่ปุ่นต้องการไส้กรอกของเรา แต่เราก็มีลูกค้าเราอยู่ไม่น้อย ถ้าญี่ปุ่นเหมาเสียหมดฝ่ายเดียว ทางฝ่ายลูกค้าของเราก็คงจะต้องอด ดิฉันจึงขอความเห็นใจจากทางญี่ปุ่น โดยรับว่าเราจะพยายามผลิตและแบ่งขายให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ ถ้าคุณเล็กและดิฉันคิดจะเซ็งลี้กับญี่ปุ่นระยะนั้น เราก็คงจะร่ำรวยไม่น้อยทีเดียว แต่คุณเล็กเธอเป็นผู้ที่มีคุณธรรม เธอจึงไม่ต้องการทำเช่นนั้น กิจการร้าน ป. ประดิษฐ์ ของเราดีขึ้นเป็นลำดับ เป็นที่รู้จักคุ้นเคยในวงราชการและข้าราชการชั้นผู้ใหญ่มาก และเมื่อคณะรัฐบาลของ พณ ฯ จอมพล ป. พิบูลสงคราม เปิดการประกวดอาหารถนอมขึ้น โดยตั้งรางวัลถ้วยทองคำหนัก ๓ บาทเป็นรางวัลชนะเลิศ ร้าน ป. ประดิษฐ์ก็เป็นร้านแรกที่ได้รับรางวัลนี้ และเมื่อมีการประกวดอะไรขึ้นมาก็ตาม ทางร้านเราก็มักจะคว้ารางวัลชนะเลิศเสมอ เท่าที่ดิฉันจำได้ เราได้รับรางวัลชนะเลิศทางด้านเครื่องแต่งกายงามของผู้ขาย ๑ รางวัล รางวัลจากการจัดเครื่องชั่งถูกต้องตามกฎของกระทรวงเศรษฐการ ๑ รางวัล และรางวัลประเภทจัดร้านสวยอีก ๑ รางวัลด้วย กิจการทางด้านไส้กรอกของเราดีขึ้นมาก แต่เมื่อระยะเริ่มแรกนั้นทำแต่ไส้กรอกขายเพียงอย่างเดียว ดิฉันยังมิได้จัดตั้งร้านอาหารขึ้น ร้าน

ป. ประดิษฐ์ แผนกอาหาร เริ่มก่อตัวขึ้นเมื่อครั้งเกิดอุทกภัยครั้งใหญ่สมัยสงครามโลกครั้งที่ ๒ นั้นเอง เมื่อเกิดอุทกภัยครั้งนั้น การกินอยู่ลำบากมาก ดิฉันและคุณเล็กจึงคิดทำข้าวแกงและขนมจีนน้ำยาขึ้นขาย ควบกันไปกับไส้กรอก ปรากฏว่ามีลูกค้าพายเรือกันมาอุดหนุนกันมาก จนเป็นที่กล่าวขานของคนทั่วไป ต่อมาเมื่อน้ำแห้งลดลง สงครามก็เริ่มรุนแรงขึ้นอีก คุณเล็กและครอบครัวของเราจึงได้อพยพไปอยู่ในคลองแสนแสบ ติดตามท่านเจ้า-พระยาและครอบครัวของท่านไป และระหว่างนั้นดิฉันก็คิดทำอาหารว่างและเครื่องขบเคี้ยวต่าง ๆ ขายเป็นประจำไม่ว่าจะเป็นเวลาดึกดื่นเที่ยงคืนอย่างไรมาเรียกซื้อเป็นมีให้ทุกเวลา เพราะเราทั้งสองกลัวความยากจน ถ้าสงครามจะยืดเยื้อไปอีกนาน

เมื่อสงครามสิ้นสุดลง เราอพยพกลับมาดำเนินกิจการร้าน ป. ประดิษฐ์อีก ร้าน ป. ประดิษฐ์ของเราก็ยังคงใช้บริเวณบ้านฮกลกซิ่วอยู่เช่นเดิม หลังจากนั้นคุณเล็กและดิฉันพอเก็บเงินเก็บทองกันไว้ได้บ้าง เราจึงตกลงใจซื้อบ้านของเราขึ้นหลังหนึ่งในซอยสุสาน ซึ่งเดี๋ยวนี้เปลี่ยนเป็นซอยโรงเลื่อยซึ่งก็อยู่ไม่ไกลจากบ้านฮกลกซิ่วนัก ครอบครัวเราจึงย้ายออกจากบ้านฮกลกซิ่วซึ่งเราพักอาศัยอยู่กับคุณของดิฉันมาอยู่บ้านของเราเอง คุณเล็กและดิฉันภูมิใจมากในเงินที่เราค่อย ๆ เก็บสะสมจากการค้าของเราจนซื้อบ้านได้ในที่สุด เราทั้งสองถือคติที่ว่า ซื่อสัตย์ กตัญญู ขยัน และอดทน นี่คือคติของเราที่เป็นกำลังใจและพลังผลักดันเราให้ต่อสู้และยืนอยู่อย่างองอาจและมีเกียรติมาจนทุกวันนี้

ระยะแรกที่ย้ายไปอยู่บ้านใหม่ของเรานั้น กิจการร้าน ป. ประดิษฐ์ก็ยังอยู่ที่เดิม จนกระทั่งต่อมาดิฉันได้รับการสนับสนุนจากพี่เขยของดิฉัน

(คุณขวน ตันธนะ) และจากท่านเจ้าสัว อื้อจือเหลียง ซึ่งสนิทกับพี่เขยและครอบครัวของเราดี ให้เปิดกิจการร้าน ป. ประดิษฐ์แผนกอาหารขึ้น เราจึงเห็นว่า สถานที่ในบ้านฮกลกซิ่วคับแคบเกินไป และพี่เขยดิฉันตลอดจนท่านเจ้าสัวอื้อจือเหลียง ก็รับปากว่าจะติดต่อหาสถานที่ที่เหมาะสมให้ และในที่สุดเราก็ได้ย้ายกิจการจากถนนสาธรเหนือ มาตั้งขึ้นใหม่ที่ถนนนเรศ และที่ร้านถนนนเรศนี่เอง ที่เราได้เริ่มทำร้านอาหารเป็นกิจลักษณะขึ้นต่อไป กิจการดำเนินอยู่ที่ถนนนเรศจนเราหมดสัญญาเช่ากับเจ้าของที่ และประกอบกับสถานที่ที่ถนนนเรศเริ่มจะคับแคบลง ดิฉันและคุณเล็กจึงจำจะต้องหาสถานที่แห่งใหม่ เพราะฉนั้นร้าน ป. ประดิษฐ์ของเราจึงต้องโยกย้ายจากถนนนเรศมาอยู่ที่ถนนพระรามสี่มุมถนนสาธรเหนืออีกแห่งหนึ่ง เป็นแห่งที่สามจนกระทั่งดิฉันต้องเลิกปิดกิจการไปเนื่องจากสุขภาพไม่อำนวย เจ็บกระเสาะกระแสะอยู่ตลอดเวลา ด้วยความที่คุณเล็กเธอเป็นห่วง และเห็นว่าดิฉันงานหนักมาตลอดเวลา เธอจึงอยากจะให้พักบ้าง และอีกประการหนึ่งท่านเจ้าสัวอื้อจือเหลียง ซึ่งสนิทกับครอบครัวเราเสมือนหนึ่งญาติ ก็ได้มาชักชวนคุณเล็กและดิฉันให้เข้าไปอยู่ด้วยกันในบ้านของท่านเจ้าสัวที่ซอยศรีนคร ถนนลิ้นจี่ ท่านเจ้าสัวเรียกดิฉันว่า "คุณน้า" ตามลูก ๆ ของพี่เขยดิฉันแต่พี่เขยดิฉัน ท่านอายุสั้นเกินไป สงครามเลิกได้ไม่นานก็ถึงแก่กรรมลง ท่านเจ้าสัวจึงขาดเพื่อนสนิทไปคนหนึ่งก็คงเหลือแต่คุณเล็กและครอบครัวของเราเท่านั้น เพราะฉะนั้นเมื่อท่านเจ้าสัวมาเห็นอาการของดิฉันตอนก่อนเลิกกิจการร้าน ป. ประดิษฐ์ จึงเป็นห่วงเป็นใยมาก ท่านกลัวว่าจะต้องขาดเพื่อนไปอีกคนหนึ่ง จึงออกปากชวนคุณเล็กและดิฉันให้พักผ่อนเสียที ท่านพูดว่า "*คุณน้าทำงานมามากแล้ว เหนื่อยเกินไป ควรจะหยุดพักผ่อนเสียบ้าง เงินทองคุณน้าก็มีมากแล้ว*

ถ้าขืนทำต่อไปอีก เป็นอะไรไป ผมจะขาดเพื่อนไปอีกคน ผมอยากให้คุณน้าเลิกกิจการเสีย แล้วเข้าไปพักผ่อนอยู่ด้วยกันกับผมที่บ้านซอยศรีนคร เราก็ไม่ใช่ใครที่ไหน รู้จักกันมาหลายสิบปี ก็เปรียบเสมือนญาติสนิทแล้ว ขอให้เชื่อผมเถอะ" เมื่อคุณเล็กและดิฉันได้ฟังคำท่านเจ้าสัวดังนี้แล้วเราก็รู้สึกปลื้มปีติเป็นอันมาก ที่ท่านเป็นห่วง และเอาใจใส่ในตัวดิฉันและครอบครัวของเราเป็นอย่างดี ดิฉันได้ปรึกษากับคุณเล็กอยู่นานกว่าจะตัดสินใจ และด้วยเหตุว่าคุณเล็กเธอก็เป็นห่วงในสุขภาพของดิฉันเป็นอันมาก เธอจึงเห็นด้วยที่ว่าจะเลิกกิจการแผนกอาหารเสีย แต่ยังคงทำไส้กรอกขายอย่างเดียวต่อไป ดิฉันเองทนท่านเจ้าสัวรบเร้า และความกังวลห่วงใยของคุณเล็กอยู่ได้ไม่นาน จึงตัดสินใจเลิกกิจการแผนกอาหารไป คุณเล็กและดิฉันปรึกษากันว่าเราทั้งสองจะย้ายเข้าไปอยู่ที่บ้านท่านเจ้าสัวในซอยศรีนครสักพักหนึ่งรอให้สุขภาพของดิฉันดีขึ้นแล้วเราก็จะคิดขยับขยายหรือย้ายกลับไปอยู่บ้านเราที่ซอยสุสาน ซึ่งเราให้ฝรั่งมิชชันนารีเช่าอยู่ เมื่อแรกจะเข้าไปอยู่ที่บ้านซอยศรีนครนั้น ท่านเจ้าสัวได้จัดบ้านตึกเล็กหลังบ้านของท่านเองให้คุณเล็กและดิฉันอยู่ แต่พอเราทั้งสองไปเห็นเข้า เราไม่สบายใจและเกรงใจท่านมาก คุณเล็กจึงบอกกับดิฉันว่า เราขอพักอยู่ที่เรือนไม้เล็ก ๆ อีกหลังหนึ่ง ซึ่งอยู่ในบริเวณบ้านเดียวกัน แต่ท่านเจ้าสัวใช้เป็นที่เก็บของจะดีกว่า ซึ่งดิฉันเองก็เห็นด้วย เราอาจดัดแปลงและตบแต่งให้กะทัดรัด แม้บ้านจะเป็นบ้านชั้นเดียวแต่ถ้าแต่งให้ดีให้สะอาดแล้วก็จะน่าอยู่ไม่น้อย ท่านเจ้าสัวเองทีแรกก็ไม่ยอม บอกเราทั้งสองว่าคุณเล็กและดิฉันต่างก็มีเพื่อนฝูงคนละมาก ๆ เพื่อนฝูงของแต่ละคนก็ล้วนแต่เป็นผู้ใหญ่และมีเกียรติทั้งนั้น ถ้าเขาจะมาพบหาคุณเล็กและดิฉัน เขาจะคิดว่าอย่างไรถ้าเห็นว่าเราอยู่เรือนเล็ก ๆ เช่นนั้น คุณเล็กและดิฉันจึงเรียนตอบ

ไปว่า *"เรื่องบ้านเล็กนั้นไม่สำคัญ ถ้าเขาเป็นเพื่อนเราจริง เขาก็ย่อมมาพบปะสมาคมกับเราได้ โดยไม่ได้เอาความใหญ่โตของบ้านมาเป็นเครื่องวัด"* ต่อรองกันอยู่นานกว่าท่านเจ้าสัวจะยอมตกลงตามที่คุณเล็กและดิฉันขอไป

ตามที่ดิฉันเขียนไว้ข้างต้นแล้วว่าแรกเริ่มเดิมทีเรากะจะอยู่ในบ้านซอยศรีนครสัก ๓ – ๔ เดือน รอจนสุขภาพของดิฉันค่อยยังชั่วดีแล้ว เราค่อยขยับขยายต่อไป แต่บุญคุณและเจตนาดีของท่านเจ้าสัวต่อครอบครัวเรา ทำให้คุณเล็กและดิฉันไม่สามารถจะโยกย้ายออกจากบ้านศรีนครได้ตามประสงค์ ทั้งๆ ที่เราทั้งสองก็มีทิฐิอยู่เรื่อยมาว่าเราก็ไม่ใช่คนสิ้นไร้ไม้ตอก แต่ทิฐิของเราก็ยังต้องพ่ายแพ้ในเจตนารมณ์อันดีงามของท่านเจ้าสัวอยู่นั่นเอง คุณเล็กและดิฉันตลอดจนครอบครัวของเราจึงพักอาศัยอยู่ในบ้านซอยศรีนครตลอดมา จนกระทั่งท่านเจ้าสัวเริ่มสร้างสถานพักฟื้นสวางคนิวาสขึ้น ท่านจึงได้ชักชวนให้คุณเล็กและดิฉันไปช่วยกันทำสาธารณกุศลร่วมกัน คุณเล็กและครอบครัวของเราจึงโยกย้ายออกจากบ้านซอยศรีนครมาพักอยู่ที่บ้านพักในสวางคนิวาสตั้งแต่นั้นมา

เมื่อท่านเจ้าสัวก่อสร้างสถานพักฟื้นสวางคนิวาสเสร็จเรียบร้อย จึงได้จัดทูลเกล้า ฯ ถวาย เพื่อมอบให้แก่สภากาชาดไทยต่อไป แรกเริ่มเดิมทีสวางคนิวาสจัดตั้งขึ้นเพื่อเป็นสถานพักฟื้นสำหรับผู้ป่วยในระยะพักฟื้นก่อน แต่การพักฟื้นในสังคมไทยเรายังไม่เป็นที่คุ้นนัก ผู้มาเข้าพักฟื้นจึงมีไม่มากเท่าไรนัก แต่กิจการก็สามารถยืนอยู่ได้เรื่อยมา จนกระทั่งเมื่อดิฉันถูกเสนอให้เข้ารับตำแหน่งกรรมการผู้จัดการสถานพักฟื้นสวางคนิวาส ดิฉันได้ขอคำปรึกษาจากคุณเล็กดูว่าเธอจะมีข้อคิดแนะนำอย่างไรบ้าง เธอเองก็เห็นดีด้วยที่ดิฉันจะได้ใช้เวลาว่างเพื่อสาธารณกุศล เธอจึงขอให้ดิฉันรับตำแหน่งกรรมการผู้จัดการ

สถานพักฟื้นสว่างคนิวาส แต่เราทั้งสองก็ได้ตกลงกันก่อนแล้วว่า ที่ดิฉันจะรับปฏิบัติหน้าที่นี้ก็เพื่อสาธารณกุศลจริง ๆ ทั้ง ๆ ที่ทางสภากาชาดไทยเคยเสนอตั้งเงินเดือนให้ดิฉัน แต่คุณเล็กและดิฉันก็ต้องขอตอบปฏิเสธไป เราทั้งสองยึดถือจุดมุ่งหมายเดิมว่า การที่เราจะเข้ามาทำงานขึ้นนั้นเราตั้งใจจริงที่เราจะทำเพื่อส่วนรวม คุณเล็กและดิฉันไม่ได้คิดว่าเราเองเป็นเศรษฐีมั่งมีมหาศาล เราพอมีกินมีอยู่ตามอัตตภาพไม่เดือดร้อนหรือต้องรบกวนใคร และด้วยเหตุที่ว่าคุณเล็กเองก็หนุ่มน้อยแล้ว ส่วนดิฉันก็สาวน้อยลงไปทุกวัน งานใดที่เราจะสามารถทำให้เป็นประโยชน์ต่อสังคมได้ เราทั้งสองก็ยินดีและเต็มใจเสมอมา ด้วยเหตุนี้ดิฉันจึงเข้ารับ และดำรงตำแหน่งกรรมการผู้จัดการสถานพักฟื้นสว่างคนิวาสเรื่อยมาจนถึงทุกวันนี้ และระหว่างที่คุณเล็กเธอยังมีชีวิตอยู่ดิฉันก็ได้เธอเป็นผู้ร่วมคิดในเรื่องราวต่าง ๆ อันที่จะทำให้กิจการของสถานพักฟื้นดำเนินไปด้วยดีจนถึงวาระสุดท้าย ที่เธอจากดิฉันไป

ในระยะบั้นปลายของชีวิตคุณเล็กนั้น เธอมักจะหาความสุขกับหลานๆ และกับครอบครัวเสียมาก วัน ๆ เธอก็มักจะต้องหาเวลาไปรับหลาน ๆ ไปทานข้าว หรือพาหลาน ๆ ไปดูหนังดูละครอยู่สม่ำเสมอ สำหรับเพื่อนฝูงของเธอนั้น เธอก็มักจะหาโอกาสไปพบปะสังสรรค์บ้างเป็นครั้งคราว อาจจะเหินห่างกันไปบ้าง แต่คุณเล็กเธอเป็นคนเสมอต้นเสมอปลาย เคยเป็นอย่างไรก็ยังคงเป็นอย่างนั้น สำหรับท่านผู้ใหญ่หรือผู้ที่สนิทชิดชอบคุ้นเคยกันอย่างดีแล้ว เธอจะไม่เคยลืมเลยที่จะต้องนำของไปอวยพรในวันขึ้นปีใหม่ของทุก ๆ ปี ดิฉันเองเสียอีกบางทีงานมากเกินไปจนทำให้หลงลืมบ้าง แต่ก็ได้คุณเล็กนี่แหละที่เคยเตือนอยู่บ่อย ๆ พอมาขาดคุณเล็กลงไปอย่างนี้จึงทำให้ดิฉันเกิดความว้าเหว่ แต่การเกิด แก่ เจ็บตาย เป็นของไม่เที่ยง คุณเล็กเองก็เคย

พูดกับดิฉันอยู่เสมอ ดิฉันจึงต้องตั้งจิตอธิษฐานสิ่งศักดิ์สิทธิ์บรรดามีในโลก และกรรมดีที่คุณเล็กได้ประกอบมาตลอดชีวิตของเธอ จงเป็นพลังผลักดันให้ดวงวิญญาณอันบริสุทธิ์ผุดผ่องของเธอจงไปสู่สุคติในสัมปรายภพด้วย และไม่ว่าเธอจะอยู่ ณ หนแห่งใด ขอให้เธอรับทราบไว้ด้วยว่า ฉันยังรักและคิดถึงเธออยู่ตลอดชั่วกาลปวสาน

บันทึก "๔๑ ปีกับเธอ" ที่ดิฉันเขียนขึ้นมานี้ เขียนขึ้นมาจากจิตใจของผู้หญิงคนหนึ่งที่ได้ร่วมทุกข์ร่วมสุขกับสามีของเธอมาเป็นเวลา ๔๑ ปีเต็ม ๆ ระยะเวลา ๔๑ ปี ไม่ใช่ระยะสั้น ๆ แต่เมื่อเธอต้องขาดสามีของเธอไป ระยะเวลา ๔๑ ปีนั้นก็ดูสั้นเสียเหลือเกินสำหรับเธอ ดิฉันจึงอดไม่ได้ที่จะต้องเขียนบันทึกนี้ขึ้น เพื่อจะได้มีโอกาสระลึกถึงความหลังครั้งก่อน และเพื่อที่จะนำมาเป็นอุทาหรณ์สั่งสอนลูกหลานได้ต่อไปในที่สุด

ดิฉันต้องขอขอบพระคุณท่านผู้มีเกียรติทุกท่านที่ได้สละเวลาอันมีค่า อ่านบันทึก "๔๑ ปีกับเธอ" ของดิฉันมาจนจบ และขอให้ท่านทั้งหลาย จงได้เป็นประจักษ์พยานในความรักของดิฉันที่มีต่อคุณเล็กด้วยว่า ดิฉันยังรักและอาลัยเธออยู่เรื่อยมา และหากชาติหน้ามีจริงดังที่พระพุทธองค์ทรงแสดงไว้ ดิฉันก็อยากจะขอได้เกิดไปเป็นศรีภริยาของคุณเล็กอีกทุกชาติไป

สี่สิบเอ็ดปี ที่ฉันอยู่ คู่กับเธอ
จะไม่เจอ เจออีกแล้ว หรือไฉน
ได้ร่วมทุกข์ ร่วมสุข คู่กันไป
เราก็ไม่ ได้ย่น ทนกัดฟัน

ช่วยกันเสริม ช่วยกันสร้าง ทางชีวิต

ทีละนิด ทีละหน่อย ค่อยสร้างสรรค์

จนอยู่ดี มีสุข ทุกคืนวัน

เคียงคู่กัน ถึงบั้นปลาย วัยชรา

แล้วนี่เธอ ด่วนมาพราก จากไปก่อน

สุดอาวรณ์ แสนคิดถึง คนึงหา

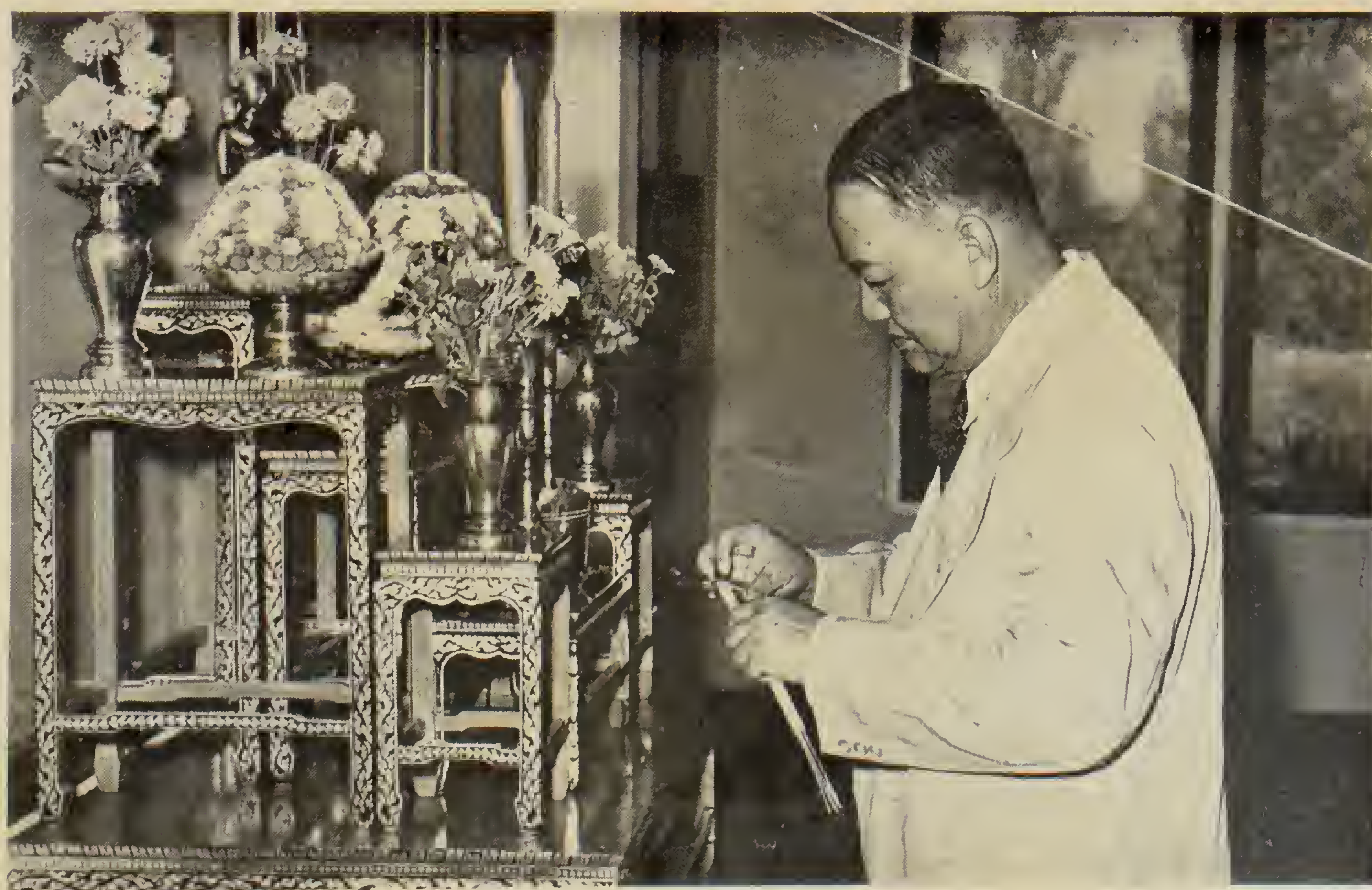
ฉันกราบกราน องค์สมเด็จ พระพุทธา

หากภพหน้า มีจริง ขออิงเธอ

เปรมใจ สุทธิอาภาพิพัฒน์ [illegible]



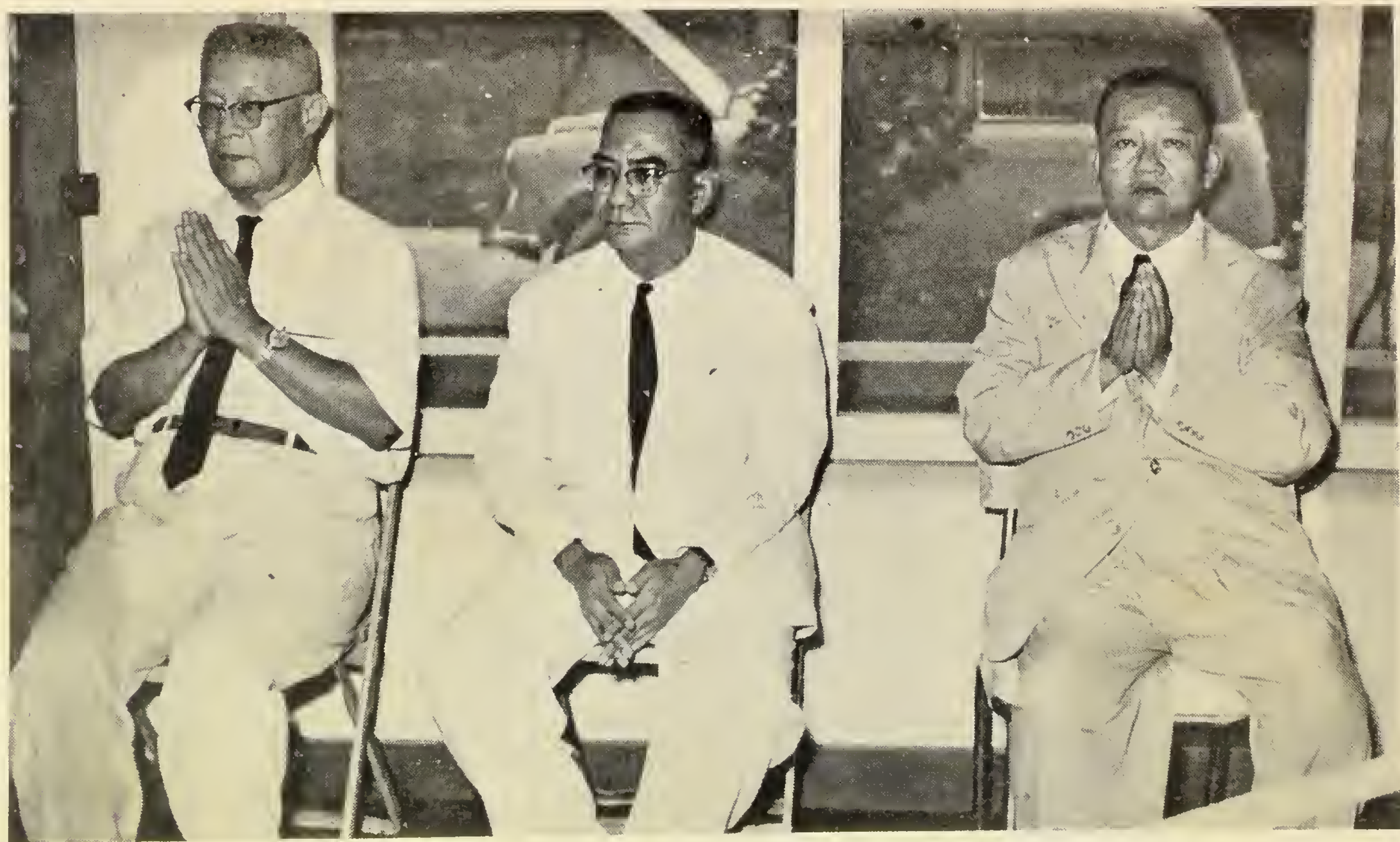
นายเล็ก ภูวเศรษฐ์ กำลังประเคนภัตตาหารแด่สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ
สมเด็จพระสังฆราช เมื่องานวันเกิดครบ ๕ รอบ
วันที่ ๔ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๐๓



นายเล็ก ภูวเศรษฐ์ กำลังจุดธูปบูชาพระ เมื่อวันวันทำบุญครบ ๕ รอบ



สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ สมเด็จพระสังฆราช (จวน อุฏฐายี) และพระสงฆ์
กำลังสวดให้พรเนื่องในงานวันเกิดครบ ๕ รอบ ของนายเล็ก ภูวเศรษฐ์



นายเล็ก ภูวเศรษฐ์ นั่งฟังรับพรร่วมกัน พระชาญ แสงสิทธิเวช(น.พ. แสงสุทธิพงศ์)
และอดีตรัฐมนตรีเกษม ศรีพยัคฆ์ เมื่อวันเกิดครบ ๕ รอบ

คำนำ

ในงานฌาปนกิจศพคุณเล็ก ภูวเศรษฐ์ ในวันที่ ๙ กันยายน ๒๕๑๕ ณ ฌาปนสถานวัดธาตุทอง อำเภอพระโขนง นครหลวงกรุงเทพธนบุรี คณะเจ้าภาพมีคุณเกรียงจิตร์ ภูวเศรษฐ์ ผู้ภรรยาเป็นประธาน มีความประสงค์จะนำบทพระนิพนธ์ของเจ้าประคุณสมเด็จพระสังฆราช (อุฏฐายีมหาเถร) วัดมกุฏกษัตริยาราม ซึ่งเป็นที่เคารพสักการะอย่างสูงของครอบครัวนี้มาเป็นเวลานานกว่า ๔๐ ปี ไปรวมพิมพ์แจกเป็นธรรมบรรณาการที่ระลึกในงาน เพื่อเป็นธรรมวิชาทานอุทิศส่วนกุศลแก่ผู้วายชนม์ จึงได้มาขอร้องให้ช่วยเลือกเรื่องให้ จึงได้เลือกเรื่อง **พระธรรมกถาเรื่อง ธรรมค้ำจุนสาวกให้มีสันติสุข** และ "**พรปีใหม่**" เพื่อได้จัดพิมพ์ตามความประสงค์ สำหรับเรื่อง "พรปีใหม่" นั้น เป็นพระนิพนธ์ชิ้นสุดท้ายของพระองค์ท่าน ซึ่งกรมประชาสัมพันธ์ได้มีหนังสือกราบทูลอาราธนาให้ประทานพรปีใหม่แก่ประชาชนชาวไทยทางวิทยุกระจายเสียง เนื่องในวาระดิถีขึ้นปีใหม่ พระองค์ได้ทรงนิพนธ์ต้นฉบับเสร็จในวันที่ ๑๗ ธันวาคม ๒๕๑๔ และจะได้นัดให้เจ้าหน้าที่มาทำการบันทึกเสียงในภายหลัง แต่พระองค์ท่านก็ได้สิ้นพระชนม์เสียในวันที่ ๑๘ ธันวาคม ๒๕๑๔ โดยมิทันได้ประทานพรปีใหม่แก่ประชาชนชาวไทยตามที่ได้ทรงบำเพ็ญมาเป็นประจำทุกปี คณะเจ้าภาพจึงได้ขอต้นฉบับไปตีพิมพ์เผยแผ่ในคราวนี้ด้วย

อาตมภาพในฐานะที่เคยเป็นเลขานุการในพระองค์ท่าน จึงขออนุโมทนาในกุศลเจตนาของคณะเจ้าภาพที่ได้ช่วยเผยแผ่ธรรมะของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าให้แพร่หลาย ขอกุศลอันเกิดแต่ธรรมวิชาทานนี้ จงเป็นอุปถัมภกะปัจจัยอำนวยอิฏฐวิบากสมบัติมนุญผลอันเป็นที่เจริญใจแก่ คุณเล็ก ภูวเศรษฐ์ โดยควรแก่คติวิสัยในสัมปรายภพจงทุกประการเทอญฯ

พระกิตติสารมุนี

วัดมกุฏกษัตริยาราม

๒๑ สิงหาคม ๒๕๑๕

พรปีใหม่ พุทธศักราช ๒๕๑๕

ของ

สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ (อฺฏฐายีมหาเถร)
สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก

วัดมกุฏกษัตริยาราม

ท่านสาธุชนทั้งหลาย

บัดนี้ เป็นเวลาใกล้จะสิ้นปีเก่าพุทธศักราช ๒๕๑๔ และจะย่างเข้าสู่ปีใหม่พุทธศักราช ๒๕๑๕ อยู่แล้ว นับว่าเป็นอภิลักขิตกาลที่ควรยินดี เพราะเราทั้งหลายได้ดำรงรักษาชีวิตให้ยืนยาวมาด้วยความสวัสดีอีกขวบปีหนึ่ง และจะได้ดำเนินชีวิตต่อไปในปีใหม่ ซึ่งจะเวียนมาถึงอยู่แล้วในวันพรุ่งนี้ นับว่าเป็นบุญลาภอันประเสริฐ เพื่อเราทั้งหลายจะได้บำเพ็ญคุณความดีให้เป็นกำไรแห่งชีวิตของตนต่อไป.

ในชีวิตของคนเราทุกคน ไม่ว่าจะยากดีมีจนอย่างไรก็ตาม ขณะที่ยังมีชีวิตอยู่ ต่างก็ต้องดิ้นรนทำมาหากินเพื่อความอยู่รอดของชีวิตด้วยกันทั้งนั้น แต่การกระทำของแต่ละบุคคลนั้นย่อมแตกต่างกันไป บางคนดำเนินชีวิตถูกทางพอเหมาะพอดี ก็ได้รับความสุข ความสมหวังในชีวิต แต่บางคนดำเนินชีวิตผิดพลาด ก็ได้รับความทุกข์ยากเดือดร้อน หาความสุขในชีวิตไม่ได้ แต่จะอย่างไรก็ตาม ในที่สุดของชีวิตแล้ว ทุกคนจะต้องละทิ้งสิ่งต่าง ๆ ที่ยึดถือว่าเป็นของ ๆ ตนในโลกนี้ไปหมด แม้แต่รูปกายของตนเองก็ต้องทิ้งไว้ให้เป็น

ภาระของคนอื่นช่วยจัดการ สิ่งที่จะยังปรากฏอยู่ในโลกนี้ก็ดี ที่จะติดตามไปในภพหน้าก็ดี ก็มีแต่กรรมดีหรือกรรมชั่วที่ได้กระทำไว้เมื่อขณะที่ยังมีชีวิตอยู่เท่านั้น ถ้าได้กระทำคุณงามความดีไว้ ก็เป็นอาภรณ์ประดับไว้ในโลกนี้ ให้อนุชนได้ยกย่องสรรเสริญ ถ้าทำกรรมชั่วไว้ก็เป็นจุดดำของชีวิตสำหรับให้อนุชนได้ช่วยกันสาปแช่งตำหนิติเตียน เพราะฉะนั้น กรรมจึงเป็นสิ่งสำคัญที่ไม่รู้จักตาย ไม่ว่าจะเป็นกรรมดีหรือกรรมชั่วก็ตาม ย่อมเป็นของผู้ทำเสมอไป กรรมดีย่อมให้ผลดี กรรมชั่วย่อมให้ผลชั่วแก่ผู้ทำ ไม่ละทิ้งผู้ทำ จะปรากฏอยู่กับชื่อและโคตรคือวงศ์สกุลตลอดไป ดังพระพุทธภาษิตที่ว่า รูปํ ชีรติ มจฺจานํ นามโคตฺตํ น ชีรติ รูปร่างกายของสัตว์ทั้งหลาย ย่อมย่อยยับไป ส่วนชื่อและโคตรคือวงศ์สกุล หาได้ย่อยยับไปไม่.

รูปกายของคนเรา ย่อมย่อยยับทรุดโทรมไปตามธรรมดาของสังขารที่เมื่อเกิดขึ้นมาแล้ว ย่อมมีความเปลี่ยนแปลง และถึงความแตกดับในที่สุด ส่วนชื่อเสียงเกียรติคุณและวงศ์สกุลอันเป็นเครื่องแสดงเถือกเถาเหล่ากอที่สืบสายกันต่อ ๆ มานั้น หาย่อยยับไปตามรูปกายไม่ เมื่อบุคคลได้ประกอบคุณงามความดีอย่างใดอย่างหนึ่งไว้ ให้ชนทั้งหลายได้เห็นได้ยินอยู่อันเป็นที่นิยมฝังอยู่ในใจ ชื่อเสียงเกียรติคุณและวงศ์สกุลนั้นยังจะปรากฏยืนยาวไปอีกนาน ถึงแม้ว่าบุคคลผู้กระทำจะล่วงลับดับขันธ์ไปแล้วก็ตาม เพราะฉะนั้นบุคคลจึงควรนึกถึงชื่อเสียงเกียรติคุณและวงศ์สกุลให้มากกว่านึกถึงตนเอง แต่ว่าวงศ์สกุลก็เป็นแต่เพียงสาขาหนึ่งของชาติเท่านั้น ถ้าชาติยังตั้งอยู่ได้ วงศ์สกุลก็ตั้งอยู่ได้ ถ้าชาติสูญ วงศ์สกุลก็ย่อมดับสูญไปตามกัน ดังนั้นจึงควรนึกถึงและรักษาประโยชน์ของชาติซึ่งเป็นประโยชน์ที่ยิ่งใหญ่ให้มากกว่าประโยชน์ส่วนตนและประโยชน์ส่วนวงศ์สกุล แม้ตนเองและครอบครัวของตนจะต้องทำลาย เพื่อ

ประโยชน์ของประเทศชาติแล้วก็ควรยอมสละได้ทั้งสิ้น เพราะฉะนั้นบัณฑิตผู้ฉลาดทั้งหลายจึงยอมสละประโยชน์สุขส่วนน้อยเสีย เพื่อรักษาประโยชน์สุขส่วนใหญ่ไว้ สมด้วยพระพุทธภาษิตที่ว่า

มตฺตาสุขปริจฺจาคา ปสฺเส เจ วิปุลํ สุขํ
จเช มตฺตา สุขํ ธีโร สมฺปสฺสํ วิปุลํ สุขํ

นักปราชญ์ เห็นสุขอันไพบูลย์ พึงสละสุขส่วนน้อยเสีย เพื่อสุขอันไพบูลย์

บุคคลผู้ใดกล้าสละประโยชน์สุขส่วนตน เพื่อบำเพ็ญประโยชน์สุขส่วนรวม และถ้าถึงความจำเป็นแล้ว แม้ชีวิตก็ยอมสละเพื่อประโยชน์สุขส่วนรวมได้ บุคคลผู้นั้น จะเป็นบุรุษก็ตาม เป็นสตรีก็ตาม แม้รูปกายของเขาจะสูญสิ้นไปแล้ว แต่เกียรติคุณความดีที่เขาได้กระทำไว้นั้นหาสูญสิ้นไปด้วยไม่ ย่อมเป็นที่ยกย่องสรรเสริญอยู่ตลอดกาลนาน

อนึ่ง ในวันสิ้นปีเก่า และจะขึ้นปีใหม่นี้ ขอท่านสาธุชนทั้งหลายจงตั้งจิตแผ่เมตตาปรารถนาให้เพื่อนมนุษย์และสัตว์ทั้งปวงประสบความสุขความเจริญทั่วหน้ากัน ที่กำลังประสบทุกข์อยู่ ก็ขอให้พ้นทุกข์ ด้วยกรุณาจิตของเราทั้งหลาย ทั้งนี้เพื่อให้อานุภาพแห่งกุศลจิตของเราทั้งหลาย บันดาลให้โลกมีสันติสุข ปราศจากทุกข์โศกโรคภัยทั้งปวง ขอให้ทุกท่านจงให้อภัยในความผิดพลาดของกันและกัน จงลืมข้อขุ่นข้องหมองใจกันเสีย แล้วหันหน้าเข้าหากัน ประกอบคุณงามความดีอันจะเป็นประโยชน์สุขแก่ตนเอง แก่ครอบครัว แก่ประเทศชาติ และพระศาสนาโดยทั่วกัน

ในอภิลักขิตกาลวันขึ้นปีใหม่ ที่จะย่างมาถึง ณ วันที่ ๑ มกราคม พุทธศักราช ๒๕๑๕ นี้ อาตมภาพในนามแห่งพระสงฆ์ไทย ขอตั้งสัตยาธิษฐานของเดชานุภาพแห่งคุณพระศรีรัตนตรัย อันเป็นแดนเกษมสรณุตตมมงคล

จงดลบันดาล และอภิบาลรักษาสมเด็จพระบรมบพิตรพระราชสมภารเจ้าทั้งสองพระองค์ ผู้ทรงพระคุณธรรมอันประเสริฐเป็นองค์เอกอัครศาสนูปถัมภก และผู้ทรงเป็นมิ่งขวัญ เป็นพระบรมนาถเจ้าของชาวไทย ตลอดถึงสมเด็จพระ-ราชโอรสธิดา กับทั้งพระบรมวงศานุวงศ์ให้ทรงพระเจริญด้วยพระชนมายุสุขสวัสดิเกษมศานต์ ปลอดภยันตรายทั้งปวงทุกเมื่อ

ขอให้คณะรัฐบาล และข้าราชการของสมเด็จบรมบพิตรพระราช-สมภารเจ้า ตลอดถึงประชาชนชาวไทยทุกถ้วนหน้า จงถึงพร้อมสุขภาพและพลานามัย ปลอดพ้นภัยพิบัติอุปัทวันตรายทั้งปวง สามารถบริหารประเทศชาติไทยให้บรรลุความเจริญก้าวหน้า ประสบสันติสุขสถาพร สมปณิธานปรารถนาทุกประการ

ขอให้เมตตากรุณาจงแผ่ไปทั่วในรัฐมณฑล และให้สาธุชนทั่วโลก ประสบความเกษมศานต์สวัสดี บำราศภัยพิบัติอุปัทวันตราย บรรลุวิบุลผลที่มุ่งหมายในทางที่ชอบธรรมทุกประการ สมปณิธานปรารถนาทั่วกัน.

□ □ □



THE LATE NAI LEK BHUVASESDHA

Man comes to the world naked and bare,

He goes through life with caution and care,

When he dies, he goes to whatever where

As he does well here, he does well there.

ธรรมค้ำจุนโลกให้มีสันติสุข*

ของ

สมเด็จพระสังฆราช (อุฎฐายี)

โลกนั้น ท่านหมายถึงหมู่มนุษย์ ถ้าพูดกว้าง ๆ ก็คือ **หมู่สัตว์** คำว่าสัตว์นั้นกินความครอบจักรวาลหมด **สตฺโต** แปลว่า **ผู้ข้อง** คือผู้มีความยินดีในชาติ ความเกิดและความเป็น ความอยู่ ยังเวียนว่ายตายเกิดอยู่ก็ยังเป็นสัตว์ แปลว่า ยังติดอยู่ในความทุกข์ ยังไม่พ้นทุกข์ คำว่า**โลก** จึงหมายความรวมถึงสิ่งมีชีวิตทั้งหมด ที่รักสุขเกลียดทุกข์ อยากพ้นทุกข์

เพราะฉะนั้น โลกจะมีสุขหรือมีทุกข์นั้น อยู่ที่การประพฤติปฏิบัติของสัตว์โลก หาได้อยู่ที่ความปรารถนาไม่ สัตวโลกทุกชนิดย่อมปรารถนาความสุข มีการขวนขวายเพื่อที่จะอยู่ มีชีวิตอยู่ด้วยความสุข และไม่ต้องมีทุกข์เหมือนกันทั้งนั้น แต่บางพวกก็ได้สุข บางพวกก็ไม่ได้กลับได้ทุกข์ เพราะสุขและทุกข์เป็นผลซึ่งเกิดแต่เหตุต่างกัน สุขเป็นผลเกิดแต่เหตุดี ทุกข์เป็นผลเกิดแต่เหตุชั่ว เหตุดีหรือเหตุชั่วนั้นอยู่ที่การกระทำของมนุษย์โลกเอง เพราะฉะนั้นในทางพระศาสนา สมเด็จพระบรมศาสดาจึงทรงแสดงภพไว้สามคือ **โลกมนุษย์ โลกสวรรค์ โลกของพรหม** คือภพที่เกิด ส่วนอื่นนอกจากนี้

---

*ประทานแก่ที่ประชุมซึ่งมีพระภิกษุ สามเณร รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ ข้าราชการกระทรวงศึกษาธิการและพุทธศาสนิกชน ณ หอประชุมคุรุสภา วันเสาร์ที่ ๒๖ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๐๙

ไม่จัดเป็นต่ำทรามในมนุษย์เรานี้ถ้าเราจะพิจารณาดูแล้ว พูดถึงคนเหมือนกันหมด คือ มีอวัยวะ ๓๒ ประการ ร่างกายอวัยวะเหมือนกันหมด ประกอบขึ้นจากธาตุ ๖ คือ ดิน น้ำ ไฟ ลม อากาศ วิญญาณ เหมือนกัน แม้สัตว์จำพวกอื่นที่นอกจากมนุษย์ คือ จำพวกเดรัจฉานก็มีธาตุ ๖ คือ ดิน น้ำ ไฟ ลม อากาศ วิญญาณ เหมือนกัน ในธาตุ ๖ นี้แบ่งเป็น ๒ ส่วน ดิน น้ำ ไฟ ลม อากาศ เป็นธาตุไม่รู้ วิญญาณ เป็นธาตุรู้ ถ้าจะเปรียบก็เหมือนเช่นกับรถยนต์ ในตัวของรถยนต์นั้นมีธาตุ ๕ คือ ดิน น้ำ ไฟ ลม อากาศอยู่ ถ้าไม่มีคนขับบังคับแล้ว รถนั้นแล่นไม่ได้ คนคือตัววิญญาณรู้เครื่องรถดีว่าจะเลี้ยวซ้ายเลี้ยวขวา จะเดินหน้าถอยหลังอย่างไรและรู้ว่าน้ำมัน ยังมีอยู่หรือหมดแล้ว ถ้าไม่มีคนขับ รถก็แล่นไปไม่ได้

อัตภาพร่างกายของมนุษย์เราทุกคน โดยเฉพาะส่วนร่างกายก็มี ดิน น้ำ ไฟ ลม อากาศ ซึ่งเราต้องเติมอยู่เสมอ ต้องบริโภคอาหาร ต้องดื่มน้ำ ต้องสูดอากาศบริสุทธิ์เข้าไปฟอกโลหิตดำให้กลับเป็นโลหิตแดงเพื่อส่งไปเลี้ยงร่างกายให้สดชื่น และอาหารที่บริโภคนั้นก็มีธาตุดินเป็นพื้น ทำให้มีธาตุไฟขึ้นในตัว ก็ทำให้เกิดความอบอุ่น

วิญญาณธาตุนั้น เมื่อว่าโดยตั้งต้นมนุษย์และสัตว์ทุกจำพวกในมนุษยโลกนี้มีการสืบพันธุ์ จะต้องมีสองเพศสืบพันธุ์กัน ส่วนเทวดา พรหม สัตว์-นรก ไม่มีการสืบพันธุ์ เรียกว่า**อุปปาติกะ** คือ ไปผุด ไปเกิดขึ้นเป็นตัวโต ๆ ทีเดียวไม่ต้องเป็นเด็กเล็ก ๆ ท่านแสดงกำเนิดไว้ ๔ คือ **เกิดในครรภ์** เช่นมนุษย์และสัตว์ จำพวกอื่นเกิดในของที่เรียกว่า **สังเสทชะ** คือ เกิดในของที่หมักหมมเช่นจำพวกหนอน **เกิดในฟอง** เรียกว่า **อัณฑชะ** เช่นจำพวก นก เป็ด ไก่ และเกิดผุดขึ้นเป็นตัวโต ๆ ไม่ต้องมีการผสมพันธุ์ เรียกว่า **อุปปาติกะ**

คือ มาผุดขึ้นเอง ท่านยกตัวอย่างว่า ได้แก่เทวดา พรหม และสัตว์นรก ไม่ต้องเป็นตัวอ่อน ถ้าว่าเป็นเทวดาก็ตัวโต ๆ พรหมก็ตัวโต ๆ เสวยสุขเลย สัตว์นรกก็ไปเป็นตัวโต ๆ เสวยทุกข์เลย

เพราะฉะนั้น พวกที่อยู่ในเมืองมนุษย์จึงมี ๓ ประเภท คือ เกิดในครรภ์ เกิดในฟอง เกิดในของที่หมักหมม เรียกว่า สังเสทชะ เป็นตัวเล็ก ๆ ขึ้นก่อน แล้วก็เป็นตัวใหญ่เติบโต และมีอายุของมันตามเรื่อง สัตว์จำพวกนี้ ไม่รู้ผิดชอบชั่วดี ส่วนจำพวกมนุษย์ และเทวดา พรหม มีความสำนึกรู้ผิดชอบดี ชั่ว พวกนี้ต่างกว่าจำพวกอื่น และท่านว่าพระพุทธเจ้าทุกองค์ที่จะมาตรัสรู้ในโลกก็ต้องเกิดเป็นมนุษย์ไม่เกิดเป็นเทวดาแล้วเกิดเป็นพรหม

คำว่า **มนุษย์** แปลว่า **ผู้มีจิตใจสูง** เพราะว่ารู้จักผิดชอบชั่วดี ควรทำไม่ควรทำ สัตว์จำพวกอื่นจากมนุษย์มีการกิน การนอน การสืบพันธุ์เหมือนกันหมด มนุษย์เราก็ต้องมีการกิน การนอน การสืบพันธุ์ มีครอบครัว เหมือนกันแต่มนุษย์กลัวไม่เหมือนกับสัตว์อื่น สัตว์อื่นกลัวภัยอันตรายแก่ร่างกาย ชีวิต ไม่รู้จักกลัวบาปกลัวชั่วส่วนมนุษย์เหนือสัตว์เหล่านั้น คือ รู้จักกลัวบาปอายชั่ว สัตว์จำพวกอื่นไม่มีอาย ไม่รู้จักอาย มนุษย์จึงจัดอยู่ในจำพวกที่มีจิตใจสูง คือ รู้จักอายและรู้จักกลัวบาปคือการทำชั่ว และมนุษย์เรานั้นสูงขึ้นไปในอากาศ โต ๆ ขึ้นไปอย่างนี้สัตว์จำพวกอื่นตะแคงไป ถ้าพูดกันตามหลักสรีรวิทยาแล้วมี ๔ กิ่งเหมือนกัน คือ มีศีรษะ แขน ขา แต่มนุษย์ใช้สองกิ่งล่างสำหรับเดิน สองกิ่งบนสำหรับทำอะไรต่าง ๆ ส่วนสัตว์จำพวกอื่นนั้นมีศีรษะและ ๔ กิ่งนั้นสำหรับเดินหมด จึงต้องทอดตัวไปตามขวาง

คำว่า **ติรัจฉาน** แปลว่า **ผู้ไปโดยขวาง** คือ ขวางตะวัน คนเราตรงขึ้นไปในอากาศและมีจิตมีใจ มีสมองเหมือนกัน นี่ต่างกันระหว่างมนุษย์กับหมู่สัตว์จำพวกอื่น

มนุษย์ที่จัดว่าสูงกว่าหมู่สัตว์จำพวกอื่นก็เพราะ มีอายชั่ว กลัวต่อบาป และมีปัญญาสำหรับคิด รู้จักสร้างรู้จักทำสิ่งต่าง ๆ ขึ้น ทีนี้มนุษย์และสัตว์ทุกจำพวกปรารถนาความสุข ไม่ต้องการทุกข์เหมือนกัน แต่มนุษย์ต่างกว่าสัตว์จำพวกอื่น คือ สัตว์อื่นมุ่งแต่จะหาอาหารมาบริโภคโดยระมัดระวังและโดยมากเบียดเบียนกันเอง ส่วนมนุษย์เราที่จัดว่าเป็นผู้สูงเพราะมีอายและมีกลัวนั่นเอง รู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเราบ้าง เรารู้จักรักสุขเกลียดทุกข์ฉันใด คนอื่นก็รักสุขเกลียดทุกข์ฉันนั้น ทุกคนแสวงหาปัจจัยมาบำรุงความสุขของตน แต่เพราะความรู้สึกผิดชอบดีชั่วมีต่างกัน ผู้ได้รับการสั่งสอนดี อบรมดี รู้ความเป็นไปของจิตใจว่ารักสุขเกลียดทุกข์เหมือนกัน จึงระมัดระวังการแสวงหาปัจจัยเครื่องบำรุงชีวิตของตนในทางที่ไม่เบียดเบียนก่อทุกข์ให้กับผู้อื่น มนุษย์รู้จักแสวงหาปัจจัยเครื่องเลี้ยงชีวิต สร้างสรรค์สิ่งต่าง ๆ ให้เกิดขึ้นและเผื่อแผ่ปัจจัยแห่งความสุขให้แก่กันและกัน แต่ถึงกระนั้นก็ยังมีความถือเราถือเขา ยังมีโลภคืออยากได้ในทุกสิ่งทุกอย่างที่จะเกื้อกูลความสุขแก่ตน เพราะฉะนั้นถ้าไม่มีธรรมะเป็นเครื่องคุ้มครองจิตใจแล้ว ผู้มีกำลังมากก็จะเบียดเบียนข่มเหงผู้มีกำลังน้อยกว่า ผู้ที่มีปัญญารู้จักคิดพิจารณาได้บัญญัติธรรมขึ้น ผู้ที่บัญญัติธรรมขึ้นนั้นล้วนเป็นนักปราชญ์ซึ่งพิจารณาแล้วว่า มนุษย์ทั้งหลายเกื้อกูลกันด้วยปัจจัยแห่งความสุข คือ ด้วยแรง ด้วยปัญญา ด้วยความคิด ด้วยปัจจัยแห่งความสุขอื่น ๆ แล้วก็จะรักกันนับถือกัน แต่สัญชาตญาณของมนุษย์นั้น ย่อมรักลูกเต้าของตน เสียสละให้ทุกสิ่งทุกอย่าง แต่ความผูกพันของมนุษย์นั้นมีการประสมแต่งงานกัน ก็ความสัมพันธ์กันในการแต่งงานนั้นทำให้เกี่ยวข้องกัน เป็นพี่น้องวงศ์ญาติกันขึ้นและก็นับถือกัน ความนับถือกันฉันพี่น้องวงศ์ญาติเป็นเครือกันนี่ เป็นคนอื่นต่อคนอื่น ชายสกุลหนึ่ง หญิงสกุล

หนึ่ง มาแต่งงานกันเข้า และมีลูกเกิดขึ้น ลูกก็เป็นญาติทั้งสองฝ่าย เชื่อมโยงกันทั้งสองตระกูลนั้นให้เกิดรักเกิดนับถือกัน และเกื้อกูลกัน แต่ถึงกระนั้นความถือเราถือเขาหวงปัจจัยแห่งความสุขของกันและกัน คือ ไม่ได้รับการอบรมสั่งสอนที่ดีมาจึงเป็นเหตุให้เบียดเบียนกันไม่เกื้อกูลกัน เอาแต่ได้ของตัว ไม่เคารพสิทธิของกันและกัน เพราะฉะนั้น จึงต้องมีหลักธรรมสำหรับปกครองโลก ปกครองมนุษย์เกิดขึ้น

ธรรมสำหรับปกครองโลกปกครองมนุษย์ก็เอามาจากจิตใจมนุษย์นั้นเอง คือว่าเอาใจเขามาใส่ใจเราบ้างเรารักบุตร ภรรยา สามีของเราฉันใด คนอื่นเขาก็รักฉันนั้น เรารักชีวิตร่างกายทรัพย์สมบัติของเรา ฉันใด คนอื่นก็ฉันนั้น และที่จะอยู่ด้วยกันด้วยความสงบสุขก็เพราะเว้นเบียดเบียนกัน คือเคารพในสิ่งอันเป็นที่รักของผู้อื่นไม่ล้างผลาญชีวิตเขา ไม่ทำร้ายร่างกายเขา ไม่เบียดเบียนกดขี่ฉ้อโกงทรัพย์สมบัติของเขา และความเคารพสิทธิของผู้อื่นนั้นเป็นความยุติธรรม เป็นสัจจะเรียกว่า เคารพความเป็นจริงว่า นี่เป็นของเรา นั่นเป็นสิทธิของผู้อื่น อันนี้แหละเป็นเหตุให้มนุษย์ผู้ฉลาดบัญญัติศีล ๕ ขึ้น คือ เว้นฆ่ากัน เว้นจากการลักฉ้อโกงกัน เว้นจากประพฤติผิดในสามีภรรยาของกันและกัน เว้นจากพูดปดให้ผู้อื่นเสียหาย เช่น หลอกลวงเขา และกล่าวร้ายใส่ความเขา เว้นจากดื่มน้ำเมา คือสุรา เมรัย อันเป็นเหตุให้ลืมตัว แล้วทำผิดละเมิดสิ่งอันเป็นที่รักของผู้อื่น

โลกอยู่เป็นสุขได้เพราะเกื้อกูลกัน ที่เกื้อกูลกันคือช่วยกันทำงานที่เหลือบ่ากว่าแรง ให้ปัญญาความคิดแก่กันและกัน ช่วยแก้ไขความติดขัด ขัดข้อง ด้วยกิจการอันจะพึงดำเนินไปเพื่อประโยชน์สุข ผู้ที่มีปัญญาก็ช่วยผู้ที่ยังจนปัญญาให้รู้และสามารถดำเนินการไปได้ ให้ทรัพย์บรรเทาทุกข์แก่ผู้ที่กำลัง

ตกทุกข์ได้ยาก และส่งเสริมผู้ที่ยังไม่ได้สุขบริบูรณ์ให้สามารถตั้งตัวได้เป็นสุข และเมื่อมีการเกื้อกูลกันเช่นนี้ ความรักกันนับถือกันก็มีขึ้น ถ้าจะเพ่งเอาคุณธรรมว่า อะไรเป็นเหตุให้มนุษย์เกื้อกูลกัน และอะไรเป็นเหตุให้มนุษย์เว้นการเบียดเบียนกัน ก็จะพบธรรมข้อหนึ่งคือ **ความเมตตา** ได้แก่ความหวังดีปรารถนาดีต่อกัน เมตตาที่เราได้รับก่อนใคร ๆ ทั้งหมด คือ เมตตาของบิดามารดา มารดาบิดารักบุตร อุปการะเกื้อกูลทุกอย่างเป็นผู้ให้ชีวิต ให้เลือดเนื้อให้ทรัพย์สมบัติ ให้วิชาความรู้ ให้คุณธรรมของมนุษย์ผู้มีจิตใจสูง ให้ฐานะอันเป็นที่นับถือของชนทั้งหลาย และให้อภัย ไม่ว่าจะทำผิดโดยสถานใดให้ได้ทั้งนั้น เพราะไร้เดียงสา หรือเพราะโง่เขลาเบาปัญญาหรือเพราะรู้เท่าไม่ถึงการณ์ หรือเพราะประมาทพลาดพลั้งต้องการอย่างเดียวให้บุตรอายุมั่นขวัญยืนร่างกายสมบูรณ์สมประกอบปราศจากโรคภัยไข้เจ็บ และมีความเฉลียวฉลาดรอบคอบ มีทรัพย์สมบัติ ความรักของบิดามารดานี่แหละเป็นตัวเมตตา คือความสนิทสนมด้วยความหวังดี รักนี้เป็นตัวธรรมะมีความบริสุทธิ์ ทำให้จิตใจบริสุทธิ์

รักอีกประเภทหนึ่งซึ่งมีประจำโลก เป็นเหตุให้มนุษย์ไม่ขาดโลกนั้นเป็นความรักอันเป็นอาการของราคะ คือ ความรักใคร่ คือ ติดอยู่ในรูปเสียงกลิ่นรสสัมผัส รักอันนี้เป็นรักระหว่างชายหญิงที่เป็นหนุ่มสาว รักประการหลังนี้มีเป็นปกติธรรมดาประจำโลก มนุษย์ที่จะเกิดก็เพราะมีรักกันในระหว่างเพศเมื่อถูกอัธยาศัยกันก็มาอยู่ร่วมกัน รักอันนี้แหละที่บันดาลให้ผู้ที่รักกันทั้งคู่นั้นทำความดีต่อกัน ยอมสละแรงสละปัญญาความคิดช่วยกัน ให้มีความสุขด้วยกันแต่ว่าความรักเหล่านี้แสดงออกมาเป็นสิเนหา คือ เยื่อใย ปฏิพัทธคือผูกพัน

รักแล้วเกื้อกูล แต่ถ้าว่าเกิดขัดใจขึ้นแล้วเป็นต้องล้างผลาญกัน เพราะฉะนั้นรักในโลกจึงต้องมีสองชั้น คือ มีรักอันเป็นอาการของราคะซึ่งเป็น **สิเนหะปฏิพัทธะ ผูกพัน** และ **มีรักอันบริสุทธิ์มีคุณธรรม** ได้แก่ **เมตตา** ควบคุมอยู่ให้รู้จักเอาใจเขามาใส่เราว่า ไม่เอาแต่ใจของตัวเอง คือ ต่างคนต่างเคารพในสิทธิของกันและกัน ไม่ละเมิด เมตตาจึงเป็นธรรมะควบคุมความรักอันเป็นอาการของราคะที่เป็นไปในทางที่ชอบแม้จะแก่เฒ่าร่วงโรยไปแล้ว รูปเสียงกลิ่นรสสัมผัสเสื่อมไปหมด แต่นึกถึงความดีที่ได้เกื้อกูลกันมาตั้งแต่หนุ่มสาวสร้างเนื้อสร้างตัวร่วมสุขร่วมทุกข์กันมา ก็ยังสนิทสนมกลมเกลียวกันเป็นมิตรกัน ไม่ละทิ้งกัน เอื้อเฟื้อเกื้อกูลกัน รู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเราอย่างนี้ ทำให้เป็นสุขและเมื่อผู้มารดาบิดาเป็นดั่งนั้น ลูกเต้าเกิดขึ้นมาได้เห็นความประพฤติปฏิบัติของมารดาบิดา ต่างสนิทสนมกลมเกลียวกัน เกื้อกูลกัน ให้อภัยกันก็เป็นเยี่ยงอย่างอันดีให้ลูกทั้งหลายประพฤติปฏิบัติตามและบิดาก็สอนให้บุตรรู้จักหลักยุติธรรมที่จะพึงปฏิบัติต่อกันคือว่า ต้องเอาใจเขามาใส่ใจเรา เราไม่ชอบทุกข์ ชอบสุข เวลาจะทำอะไรก็ต้องระมัดระวังอย่าเที่ยวแสวงหาความสุขด้วยการก่อทุกข์แก่ผู้อื่น ถ้าแสวงหาความสุขด้วยการก่อทุกข์แก่ผู้อื่นแล้วก็นำความทุกข์ยากเดือดร้อนมาให้กัน เคยรักกันชอบกันก็มาโกรธเกลียดกันให้ระมัดระวังไม่ทำอะไรตามอำเภอใจอยาก พิจารณาเสียก่อนว่า กายกรรมวจีกรรม มโนกรรมของเรานี้จะเป็นไปเพื่อก่อทุกข์แก่ตน แก่ผู้อื่นอย่างไรหรือไม่ ถ้าเห็นว่า จะก่อทุกข์แก่ตนแก่ผู้อื่น หรือทั้งแก่ตนแก่ผู้อื่นแล้วไม่ทำทุกข์ยากเดือดร้อน แตกสามัคคีกันก็ไม่เกิดขึ้น ถ้าพิจารณาแล้วเห็นว่า กายกรรมหรือวจีกรรม หรือมโนกรรมของเรานี้จะเป็นไปเพื่อเกื้อกูลแก่ตัวหรือเกื้อกูลแก่ผู้อื่น หรือเกื้อกูลทั้งแก่ตัวและผู้อื่น แม้ตัวจะไม่ได้รับผลด้วย แต่เมื่อผู้อื่นที่ตนรักนับถือได้รับผลคือความสุขก็สบายใจ

เมื่อต่างคนต่างเป็นมิตรต่อกันก็ทำให้เกิดความสนิทสนมกลมเกลียวกัน นึกถึงความดีที่เกื้อกูลกันและกัน ความสงบสุขในครอบครัวและเกื้อกูลกันในครอบครัว มีเมตตาต่อกันนั่นแหละเป็นเยี่ยงอย่างอันดีให้มนุษย์ทั้งหลายปฏิบัติต่อกันฉันนั้น เพียงแต่ในครอบครัวเดียวกันระหว่างสามีภรรยาและมารดาบิดากับบุตร เมื่อมีเมตตาต่อกันแล้วก็เกื้อกูลกันดังนี้แล้ว ก็มีความสุขความเจริญ เพราะมีเมตตาปรารถนาสุข แต่เมื่อไปได้ทุกข์เข้าก็ทนไม่ได้สงสารอ่อนใจ ต้องช่วยให้พ้นทุกข์ แต่ถ้าไม่มีเมตตาเป็นพื้นภูมิของใจแล้ว **กรุณา** ไม่เกิด เพราะอยากให้เขาเป็นสุขแล้วเขาได้ทุกข์ก็รู้สึกพลอยทุกข์ด้วยขวนขวายช่วยเขาให้พ้นทุกข์ เมื่อเอาใจเขามาใส่ใจเราเช่นนี้ เมื่อเราได้ทุกข์เราช่วยตัวเราเองไม่ได้ใครมาช่วยเราให้พ้นทุกข์เราย่อมรัก เราเคารพนับถือและจดจำจนตาย เมื่อเป็นเช่นนี้แม้แต่ผู้ที่ได้ประสบทุกข์ไม่ใช่พี่น้องวงศ์ญาติลูกเต้าของเรา ถ้าเราช่วยให้เขาพ้นทุกข์ได้ เราก็ได้รับความรัก ความนับถือเมื่อมนุษย์แผ่ความเมตตากรุณากันกว้างขวางออกไปเท่าไร ความทุกข์ยากเดือดร้อนที่จะพึงมีขึ้นก็ไม่มีทางจะเกิดขึ้น ถึงเกิดแล้วก็จะถูกกำจัดให้หมดสิ้นไป ทำให้โลกมนุษย์อยู่เป็นสุขนี่แสดงให้เห็นว่าโลกจะอยู่เย็นเป็นสุข ก็ต้องมีธรรมเป็นเครื่องคุ้มครองใจ

มนุษย์ทุกคนเกิดมาแล้ว ยังเขลาไม่รู้ผิดชอบ ดีชั่ว ควรทำไม่ควรทำแต่ค่อยรู้เดียงสาขึ้นโดยลำดับ ในเมื่อมีบิดามารดาคอยแนะนำ คอยสอนให้เรื่อยไปแล้ว เด็กทุกคน มนุษย์ทุกคนที่เกิดมานั้น มีความมุ่งศึกษาเพื่อรู้อยากจะรู้อะไรทุกสิ่งทุกอย่าง มารดาบิดาพูดออกเสียงมาก็พูดตาม เลียนตามถ้าหูหนวกมาแต่กำเนิดแล้วต่อมาเป็นใบ้ พูดไม่ได้ เพราะฟังเสียงพ่อแม่พี่น้องไม่ได้ยิน หูจึงเป็นสิ่งที่ใช้ก่อนมาก คือ ฟังเสียงและรู้ภาษาแล้วออก

เสียงตาม และเมื่อรู้ภาษา เข้าใจ ก็เป็นผู้รู้เดียงสา บอกให้รู้ทุกสิ่งทุกอย่างเรียนกันไปเรื่อยเรียนจากบิดามารดา จากผู้ที่อยู่ใกล้ชิด เมื่อบิดามารดารู้ธรรมะ คือ เมตตากรุณารู้จักว่าโลกอยู่ได้ด้วยการเกื้อกูลกัน ไม่เบียดเบียนกันก็ปฏิบัติดี ปฏิบัติชอบให้เห็นติดต่อกันอยู่เรื่อย ๆ เด็กที่เกิดมาทีหลังก็ได้เห็นที่มารดาบิดา พี่น้องวงศ์ญาติ ปฏิบัติดีต่อกันก็เอาอย่าง แต่มนุษย์นั้นมีกิเลส คือ มีรัก มีโลภ มีโกรธ มีหลง รักนั้นแหละเป็นเหตุให้สงวนรักษาสิ่งที่ตนรักและ เพราะรักชีวิตต้องการจะให้ชีวิตยืนยาว ชีวิตจะเป็นอยู่ได้ เพราะอะไร ก็ต้องมีปัจจัยเครื่องเลี้ยงชีวิต แสวงหาทรัพย์ เพราะฉะนั้น ถ้าทรัพย์นั้นได้มาด้วยน้ำพักน้ำแรง ด้วยปัญญาความคิดของตน ไม่ไปรอนสิทธิ ลัก แย่ง ฉ้อโกง คดโกง กดขี่ เอามาจากคนอื่น ทรัพย์นั้นได้ชื่อว่าเป็นสิทธิที่ตนได้มาโดยชอบธรรม ถ้าประพฤติตามอำเภอใจอยากเห็นของคนอื่นเขาตนชอบไปฉกเอามา ก็เป็นการละเมิดสิทธิทำให้เกลียดกันโกรธกัน เป็นศัตรูกัน เพราะฉะนั้นขั้นที่ ๑ ต้องเคารพสิทธิของผู้อื่น

ที่นี้มนุษย์ที่รู้จักโกรธถ้าใครทำอะไรให้เป็นที่ขัดใจแม้เขาไม่ตั้งใจก็โกรธ เมื่อโกรธแล้วก็มักจะแสดงกิริยาหยาบ วาจาหยาบ หรือมิฉะนั้น เคยทำดีตอบมาแล้วหยุดเสียไม่ทำ เมื่อไม่ทำดีแล้วความรัก ความนับถือเยื่อใย ความดีที่มีต่อกันก็ขาดจากกันไป เพราะฉะนั้นจึงต้องรู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเรา ไม่ทำอะไรตามอำเภอใจอยาก ต้องรู้จักกรุณาสงสารผู้อื่น จะทำอะไรต้องนึกเสียก่อนว่า ถ้าใครเขามาทำแก่เราอย่างนี้ เราจะรู้สึกเดือดร้อนไหม เราจะโกรธไหม ถ้าเราจะรู้สึกเดือดร้อน เราไม่ควรทำ เพราะทำให้คนอื่นเขาเดือดร้อนทุกข์ยาก เขาก็โกรธเกลียดเป็นศัตรูขึ้น เรานั้น ถ้ารักแล้วไม่หวง ไม่หวงแรง ไม่หวงทรัพย์ ไม่หวงปัญญาความรู้ ไม่หวงทุกสิ่งทุกอย่าง ให้ได้ทั้งนั้น ถ้าเกลียดแล้วหยุดหมด ไม่ให้

เพราะฉะนั้นสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าท่านจึงสอนให้สร้างความรัก เรารักคนที่มีใจโอบอ้อมอารี เอื้อเฟื้อเกื้อกูลแก่เราหากเราทำผิดโดยประมาทพลาดพลั้งก็ให้อภัยแก่เรา ไม่สนองร้าย เราเคารพนับถือ และรักคนที่ไม่เบียดเบียนเรา รักคนที่เกื้อกูลเรา ในหลักธรรมของโลกนี้ จึงต้องเกื้อกูลกันเหมือนอย่างมารดาบิดาเกื้อกูลแก่บุตร และเว้นเบียดเบียนกัน ธรรมอันเป็นเหตุให้เกื้อกูลและเว้นเบียดเบียนกันก็คือ เมตตาความปรารถนาดีต่อกัน และกรุณาคือความสงสารหวั่นใจ ในเมื่อจะทำอะไรให้ผู้อื่นได้ทุกข์แล้วก็ไม่ทำ หรือเมื่อประมาทไปทำให้คนอื่นเขาได้รับทุกข์ยากเข้าแล้วรับสารภาพผิด งดเว้นไม่ทำอีกต่อไป เมื่อรับสารภาพผิดแล้วทดแทนเขา เพื่อแสดงให้รู้ว่า ไม่มีเจตนาจะไปเบียดเบียน ถ้าเป็นฝ่ายรับก็รู้จักให้อภัย เพราะมนุษย์เราทุกคนรู้จักเผลอลืมตัวทำผิดให้ผู้อื่นเสียหายเดือดร้อน ฉะนั้นการให้อภัยกันจึงเป็นสิ่งสำคัญที่สุด มีเมตตาที่ไหนมีเกื้อกูลที่นั่น มีกรุณาที่ไหนมีเว้นเบียดเบียนที่นั่น

คนเรานั้นบางทีก็อยากจะดี อยากจะเจริญ อยากจะมีหน้ามีตา อยากจะเด่น ตัวเด่นอยู่แล้วถ้าใครมาเทียบเคียงหรือเหนือกว่า คล้าย ๆ กับจะมาทำให้ตนอับเฉาต่ำต้อยไปก็นึกไม่ชอบ การนึกไม่ชอบใจที่เขาดีกว่า หรือดีเสมอตนนั้นเป็นริษยา ก็โลกจะเจริญได้ก็เพราะมีคนดีมากเราดีแค่นี้คนอื่นเขาดีกว่าเขาสามารถทำให้เพื่อนมนุษย์เป็นสุขได้มากกว่าเราก็ควรปรารถนา

ฉะนั้น เราจึงควรปรารถนาคนที่มีความรู้ ความเจริญ ความฉลาด ความสามารถเหนือเรา มาช่วยให้โลกเป็นสุข และช่วยเราให้เป็นสุข ถ้ากลัวคนอื่นจะดีกว่าจะเจริญกว่า ไปกีดกันเขา ตัวเองก็ไม่ทำความเจริญ ไม่ทำความดี คนอื่นเขาจะทำก็กันเสีย ก็ทำให้โลกเสื่อมไม่เจริญ เพราะฉะนั้นความริษยาจึงเป็นภัยอย่างใหญ่หลวงจึงมีสุภาษิตว่า " **อรติ โลกนาสิกา ความริษยาทำโลกให้พินาศ** "

คนทุกวันนี้ริษยากันและกันกลัวจะดีเสมอ กลัวจะดีกว่า กีดกันกันแล้ว ใครก็ตามถ้ามาเอื้อเฟื้อเกื้อกูลเรา ไม่กลัวเราจะดีกว่า เรารักเรานับถือ ยอมสละทุกอย่างเพื่อให้ท่านเป็นสุขและพ้นทุกข์ ถ้ามากีดกันเรา กลัวเราจะดีกว่า เราก็ไม่ยอม เมื่อเป็นเช่นนี้ก็เกิดแข่งกันขึ้นกระทบกัน เพราะสัญชาติญาณของมนุษย์เหมือนกันเพราะฉะนั้น พระพุทธเจ้าจึงทรงแสดงธรรมอีกข้อหนึ่ง คือ **มุทิตา** พลอยยินดีในความสุขความเจริญของผู้อื่นไม่ไปริษยาเขา คนที่ริษยาเขานั้นจิตใจของตนตกต่ำเศร้าหมองไม่เป็นสุข สมมติว่าถ้าเกิดสอบครั้งเดียวกัน เพื่อนได้ เราตก เมื่อเราตกจะไปเสียใจมันก็ไม่ได้ผลดีอะไร มันตกไปแล้ว เพราะความรู้ยังไม่ดีพอ เราก็ควรไปยินดีกับเพื่อนเขา สนุกสนานรื่นเริงด้วย ใจมันก็เบิกบาน เพื่อนก็รู้สึกเห็นใจและสงสารนิยมยกย่อง **ความเป็นมิตรกันอยู่ ที่ความเป็นสุขและยินดีในความสุขของกันหรือความก้าวหน้าของกันและกัน** แม้ตัวจะก้าวไม่ทันเพื่อน เขาก้าวหน้าไปก่อน เราก็ดีใจ เพราะเขาเจริญก็เป็นเครื่องประดับชาติ ผู้ที่คิดดังนี้แหละ เป็นผู้ที่มีมุทิตาจิต ไม่กลัวใครดีกว่า แข่งกันทำความดีน่ะได้ แต่แข่งกันกลัวคนอื่นเขาจะทำความดี กลัวเขาจะดีกว่านี่เป็นริษยา **โลกจะเจริญได้ด้วยการแข่งกันทำดี ต่างคนต่างทำดี** ก็ดีเจริญขึ้นพร้อมกัน

เมื่อทุกคนมีมุทิตาจิตในความสุขความเจริญของกันและกัน แสดงน้ำใจให้เห็นว่า ไม่ริษยา ความรักกันนับถือกันก็ยังอยู่ และมั่นคงต่อไปอีก มนุษย์เรานั้นรักกันนับถือกันอยากให้เจริญสามีต่อภรรยา บุตรต่อบุตร ญาติกับมิตรเขาได้ทุกข์ก็สงสารพยายามจะช่วยให้พ้นทุกข์ แต่ไม่สมปรารถนา เมื่อเป็นเช่นนี้จะไปเศร้าโศกเสียใจ ก็ย่อมไม่เป็นผลดีอะไรแก่ตัวเอง และไม่เป็นผลดีอะไรกับผู้อื่นที่ตนรักตนหวังดีให้มีความสุขความเจริญหรือพ้นทุกข์

เมื่อตัวได้ทำหน้าที่ช่วยเขาเต็มที่แล้ว ไม่ได้มีบกพร่องในหน้าที่ของผู้ที่รักกันนับถือกัน แต่ผืนกรรมของเขาไม่ได้ เพราะเขาทำกรรมไม่ดีเข้าไว้ เขาจึงได้รับผลเช่นนั้น เราจึงต้องใช้ **อุเบกขา** คือ ปัญญาเป็นเครื่องสอดส่องกรรมและวิบากกรรมในตัวเขาว่า ในฐานะที่รักนับถือกัน ได้ทำหน้าที่ช่วยเหลือทุกอย่างเพื่อให้เขาได้สุขและพ้นทุกข์ แต่ทำจนหมดทุกประการแล้วก็ไม่สำเร็จ จะไปเสียใจก็ไม่ได้ผลดีอะไรจะไปสมน้ำหน้าเราก็สมไม่ได้ ก็มีทางเดียวคือวางใจเป็นกลางไว้ เขาทำกรรมอย่างไรก็ได้รับผลอย่างนั้น เราไม่สามารถจะผืนกรรมของเขาได้ แม้พระพรหมในพรหมโลกก็ผืนกรรมของสัตว์โลกไม่ได้ แม้พระพุทธเจ้าก็ผืนกรรมของสัตว์โลกไม่ได้ พระองค์โปรดได้แต่ผู้ที่มีอุปนิสัยสามารถ คือ ทำความดีเข้าไว้เท่านั้น

ใจที่มีอุเบกขานี่แหละเป็นใจที่ยุติธรรม คือว่าควบคุมเมตตากรุณาให้เป็นไปในทางถูกทางชอบ โลกตั้งอยู่ได้โดยปกติสุขก็เพราะเมตตาคือความปรารถนาดีต่อกัน มีกรุณาคือสงสารกัน ไม่ก่อทุกข์แก่กันด้วย และช่วยผู้ที่ประสบทุกข์ให้พ้นทุกข์ด้วย พลอยยินดีในความสุขความเจริญของเขาไม่ไปตัดรอนเขา และเมื่อตนเจริญเหนือเขาก็พยายามส่งเสริมผู้อื่นให้เจริญตามเมื่อทำดังนี้แล้วรักกันนับถือกัน คนที่รักกันนับถือกันแล้ว ย่อมสนิทสนมกันกลมเกลียวกัน มีความสามัคคีกันเกิดขึ้น เพราะฉะนั้นทางที่จะปฏิบัติเพื่อให้มนุษย์สมปรารถนาในความสุขความเจริญในโลกจึงขึ้นอยู่แก่ **เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา**

ทีนี้ธรรมสำคัญอีกประการหนึ่งก็คือว่า คนเราทุกคนจะต้องมีความอดทนที่เรียกว่า **ขันติ** ความอดทนนี้ถ้าไม่มีแล้วหาความสุขไม่ได้ เพราะเราอยู่ในโลกนี้ ย่อมพบสิ่งที่ถูกใจและไม่ถูกใจอยู่เสมอ พบสิ่งที่ถูกใจก็ยินดี

เพลิดเพลินมัวเมา ถ้าสิ่งที่ถูกใจอันนั้นวิบัติไปแล้วก็เศร้าโศกเสียใจ และถ้าพบสิ่งที่ไม่ถูกใจก็ขัดใจ หงุดหงิด วุ่นใจขุ่นหมอง เพราะรักบ้าง เพราะชังบ้าง ในหลักธรรมท่านจึงให้รู้จักอดทน ให้รู้ว่าทุกสิ่งทุกอย่างในโลกนี้มันมีเป็นคู่กัน มีสิ่งที่ชวนให้ยินดีพอใจ ก็มีสิ่งที่ตรงกันข้ามเป็นส่วนให้หงุดหงิดขัดใจ มันมีประจำโลก ถ้าเราจะปล่อยให้จิตใจแปรปรวนไปตามสิ่งที่ยินดียินร้ายแล้ว หาความสงบใจไม่ได้

เพราะฉะนั้นต้องรู้เท่าทันทุกสิ่งทุกอย่างในโลกว่า สิ่งที่ถูกใจมันก็เกิดแล้วดับ สิ่งที่ไม่ถูกใจมันเกิดแล้วก็ดับเหมือนกัน เพราะฉะนั้นเราต้องพิจารณาให้รู้ว่า สิ่งที่ดีที่ชอบใจนี้เป็นผลแห่งเหตุอันใด เมื่อรู้เหตุแล้วรักษาเหตุนั้นไว้อย่าไปทำให้ผิดทาง สิ่งที่พึงใจก็อยู่ สิ่งที่ไม่ถูกใจไม่ชอบใจที่เรียกว่า **อนิฏฐารมณ์**มาถึงแล้ว ก็ต้องพิจารณาให้เห็นว่า เราไปก่อเหตุอะไรขึ้น ผลชนิดนี้จึงเกิดขึ้น ที่นี้เมื่อเราอยู่ดี ๆ ไม่ได้ไปก่อเหตุยุ่งยากอะไรเลย แต่เขาเข้าใจผิดหาความใส่ร้ายเอา นั่นเขาก็เป็นพาลไปข้างหนึ่งแล้ว ทำอะไรไม่พิจารณาโดยรอบคอบ มาวุ่น เราไม่ได้ทำผิดทำเสีย ก็มาหาความใส่ แล้วมากล่าวร้ายเรา ถ้าเราจะไปโกรธแล้วสนองร้าย ใจเราก็เศร้าหมอง ขาดทุนที่ใจเศร้าหมอง เพราะฉะนั้นจิตใจจึงสำคัญที่สุด สิ่งเหล่าอื่นภายนอกนั้นมาทีหลัง

ที่เรามาในโลกนี้มาแต่จิต ร่างกายมาหาเอาในโลกนี้ คือตามหลักที่พระพุทธเจ้าตรัสไว้ในวิสุทธิมรรคว่า บิดาเป็นผู้ให้ **ปราณ** อยู่ในครรภ์มารดาแล้ว ก็เติบโตเป็นชิ้นเม็ดเป็นเปสิ เป็นชิ้นเนื้อ แล้วก็เป็นปัญจสาขาเป็น ๕ กิ่ง คือ มีลำตัวมีศีรษะ มีมือ มีขา หนัง เนื้อ เอ็น กระดูก ตับไต ไส้ พุงนั้น มารดาเป็นผู้ให้เลือดเนื้อทั้งสิ้น แปรภาคมาจากเลือดของแม่ทั้งนั้น จะมีอวัยวะ ๓๒ ประการครบหมด ครบ ๙ เดือน คือ ๒๗๐ วัน

จึงออกมาสู่โลกนี้ ออกมาแล้วฟันไม่มีจะเคี้ยวอาหาร จึงต้องดื่มน้ำนมมารดา ซึ่งกลั่นมาจากเลือดในอก คือ ที่เต้านมนั้น มีรังเป็นที่ทำน้ำนมให้บริโภค เพื่อทำให้ชีวิตเติบโตในโลก เมื่อมีฟันขึ้นข้างบน ๒ ซี่ ข้างล่าง ๒ ซี่แล้ว นมก็ใกล้จะหมด และถ้าขืนให้บริโภคเข้าไปจะท้องเสีย เมื่อน้ำนมไม่ออกก็กัดนมแม่เข้าให้ แม่ก็เจ็บทนไม่ไหว ต้องให้เลิกดื่มนม นี่แปลว่าเมื่อมีฟันเคี้ยวแล้วก็ต้องให้กินอาหารที่พอเคี้ยวได้ โตขึ้น กว่าจะรู้เดียงสา กว่าจะรู้จักกินอยู่หลับนอนเป็นปกติช่วยตัวเองได้ มารดาเป็นภาระหนักที่สุดต้องระมัดระวังเคี้ยวไม่ออกก็ต้องเคี้ยวให้ แล้วป้อนเข้าไปเลย เคยเห็นมากับตา เคี้ยว ๆ แล้วก็ยัดปากลูก ลูกก็กลืนเข้าไป แต่น้ำลายของแม่ก็เหมือนเลือดเนื้อเหมือนกัน น้ำลายก็กลั่นมาจากเลือดเนื้อ มาอยู่ที่ต่อมน้ำลายในปากแล้วคลุกเคล้ากับอาหารแล้วกลืนเข้าไปมันก็ไปย่อยอาหาร เพราะฉะนั้นน้ำลายแม่ก็เหมือนเลือดเนื้อเหมือนกัน ลูกจึงเติบโตขึ้น

นี่แสดงให้เห็นว่า คำว่า "**เรา**" นี้ ถ้าหมายเอาตัวผู้ปฏิสนธิแล้วหมายเอาจิต ซึ่งเก็บเอาดีเอาชั่วตามมา ส่วนสรีระร่างกายมาหาเอาในโลกนี้ เพราะฉะนั้นท่านจึงบัญญัติการจุติปฏิสนธิ ตายไม่สูญ เมื่อจะอาศัยเป็นร่างขึ้นในโลกนี้ ตั้งแต่เกิดมาจนเติบโตใช้อายตนะคือ ตา หู จมูก ลิ้น กาย มโน ศึกษารู้โลกตามความเป็นจริงว่าอะไรเป็นคุณเป็นโทษ สามารถปฏิบัติตนให้เป็นประโยชน์แก่ตนแก่โลกได้ แล้วร่างกายก็ทรุดโทรมไป ที่เราบริโภคอาหารทุกวัน ก็เพราะธาตุในตัวเราที่มารดาบิดาให้มามันเสื่อมต้องเติมอยู่ทุกวัน ๆ แม้จะเติมสักเท่าไรก็ยับยั้งความเสื่อมไม่ได้ เมื่อเสื่อมถึงที่สุดแล้วมันก็ดับ คนไม่เข้าใจก็นึกว่าสูญ เพราะเห็นแต่สังขารอันเก่าทรุดโทรม แต่ที่ว่าดับนั้นก็เพราะจิตผู้ครองอัตภาพนี้ ทนไม่ไหวแล้ว เพราะมันก่อเกิดทุกข์แล้ว ธาตุ

ทั้งหลายไม่พร้อมเพรียงกันมีทุกขเวทนาเกิดขึ้น เหมือนบ้านเรือนของเราทรุดโทรมจะพังหรือถูกลูกระเบิด เราก็ต้องทิ้งไปปลูกใหม่ ฉันใดก็ดีร่างกายอัตภาพกับจิตใจนี่ก็อาศัยกันอยู่ เราทั้งหลายเป็นตัวจิต เก็บดีเก็บชั่ว เก็บรู้เก็บฉลาดเอามา ข้ามชาติข้ามภพมาเรื่อย มันรู้ที่จิต ไม่ได้รู้ที่กาย กายเป็นที่ตั้งของประสาททุกส่วน จาก จักขุ โสตะ ฆานะ ชิวหา กายะ นี่เป็นประสาท เราเรียกประสาทรูปอาศัยเรือนกายอยู่ ส่วนมโนเป็นที่เก็บเรื่องไม่ใช่ใจ มโนนั้นเป็นวัตถุเป็นที่ตั้งเก็บเรื่องราวต่าง ๆ ที่ได้เห็นได้ฟังได้พบได้ลิ้ม ได้ถูกต้องมา ตลอดทั้งปัญญาความรู้ที่เกิดขึ้นมาอยู่กับจิต เมื่อจุติคือ เคลื่อนไปจากอัตภาพนี้ ก็เก็บเอาดีเอาชั่วเอาความรู้ ความฉลาดไปด้วยแล้วก็ไปตามกรรม

ยถากมฺมํ คมิสฺสนฺติ ปุญฺญปาปกรูปคํ
นิรยํ ปาปกมฺมนฺตา ปุญฺญกมฺมา จ สุคฺคตึ

พระพุทธเจ้าตรัสว่า **สัตว์ทั้งหลายย่อมบังเกิดตามกรรมของตัว ผู้มีกรรมชั่วก็เข้าถึงทุคติเบื้องนรกผู้มีกรรมดีก็ไปสู่สวรรค์** สวรรค์ไม่ใช่อยู่เบื้องบน นรกก็ไม่ได้อยู่ข้างล่าง สวรรค์มันอยู่ที่ตัวเรานี่ นรกก็อยู่ที่ตัวเรา ถ้าจะขึ้นสวรรค์ก็ต้องขึ้นในปัจจุบันในสภาพนี้ จะตกนรกก็ตกในสภาพนี้ นี่เรายังอยู่บนสวรรค์ ก็เพราะเรามีธรรมะอันเป็นทางสวรรค์

ธรรมะทางสวรรค์ก็คือ ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่เกื้อกูลกันด้วยปัจจัยแห่งความสุขด้วยอาหารเครื่องนุ่งห่มที่อยู่อาศัย ยาแก้โรค ให้แรงผู้อื่นช่วยทำงานที่เหลือบ่ากว่าแรง นี่ก็เป็นผลที่ช่วยให้เราอยู่เป็นสุข เว้นเบียดเบียนคือ ไม่ฆ่ากัน ไม่ทำร้ายกัน ไม่ลัก ฉ้อ คดโกง เคารพสิทธิทรัพย์สินของผู้อื่น และเผื่อแผ่ให้ปันกัน และเคารพในบุตร ภรรยาสามีของผู้อื่น ไม่ละเมิด มีสัจจะคือซื่อตรงต่อกัน ทำตัวให้เป็นที่เชื่อถือไว้วางใจกัน มีสติรอบคอบ

ระมัดระวังไม่กระทำการที่ชั่ว ละเว้นสิ่งที่จะทำให้เสียสติ คือ ไม่เสพสุรา เมรัย ศีล ๕ ประการนี้แหละเป็นทางสุข ทางสวรรค์ ท่านว่า "**สีเลน สุคตึ ยนฺติ**" บุคคลจะไปสู่สุคติ คือ ภูมิที่ไปเช่นว่ามาเกิดในมนุษยโลกนี้ มาเกิดดีมีร่างกายสมบูรณ์ สมประกอบ ปราศจากโรคภัยไข้เจ็บมีสติปัญญารอบคอบ มีปัญญาเฉลียวฉลาด ไม่โง่เง่าเต่าตุ่น นี่เรียกว่าขึ้นสวรรค์แล้ว แล้วเกิดมาในตระกูลที่คนเขารักเคารพนับถือ แม้แต่ตัวเล็ก ๆ เกิดมาเขาก็รักนับถือแล้ว นี่สวรรค์คือโลกที่มีอารมณ์ดี มองไปทางไหนก็มีแต่คนยิ้มรับทั้งนั้น

พวกไม่มีศีล ใจคอโหดร้าย ปล้นเขา ฆ่าเขาลักขโมยเขา ฉุดลูกสาวเขา ประพฤติผิดต่าง ๆ พูดปดใส่ความเขา ให้การเท็จในโรงในศาล หลอกลวงเขากิน ค้าของเถื่อน และค้าฝิ่นเถื่อนเหล่านี้ทำแต่สิ่งที่เป็นโทษผิดศีลธรรม ผิดกฎหมาย อยู่เบียดเบียนเพื่อนมนุษย์ เขาก็เอาไปไว้ในคุกตะรางคนละ ๖ เดือน ๑ ปี ถึงตลอดชีวิตหรือประหารชีวิตเสียเลย นั่นตกอยู่ในนรก คนที่ไปอยู่ในเรือนจำทั้งหมดเป็นคนไม่ดีทั้งนั้น คนดีมีศีลไม่เข้าคุกไม่เข้าตะราง นั่นเป็นนรกในปัจจุบัน

ทุกคนควรสำนึกว่า บัดนี้เราอยู่บนสวรรค์ แล้วถ้าเราขึ้นสวรรค์ในปัจจุบันนี้ได้ จึงจะไปสวรรค์ข้างหน้าได้ ในปัจจุบันยังขึ้นสวรรค์ไม่ได้ ก็จะไปขึ้นสวรรค์ข้างหน้าไม่ได้ เพราะฉะนั้นธรรมะอันเป็นทางสวรรค์ก็คือ ศีล ทาน ธรรมปฏิบัติอันเป็นทางสวรรค์คือ ทาน ศีล ภาวนา ที่เรียกว่า บุญกิริยา วัตถุ ๓ วัตถุอันเป็นที่ตั้งแห่งบุญ

บุญนั้นหมายถึงกุศลธรรมที่เป็นเครื่องฟอกจิตให้สะอาดผ่องใส ห่างไกลจากโลภ โกรธ หลง ผู้ที่รู้จักเผื่อแผ่ให้ปัจจัยแห่งความสุขให้วิชาความรู้ให้แรง ช่วยคนอื่นมีคนรักคนนับถือ และจะไปไหนสะดวกสบายทุกอย่าง

ต่างคนต่างให้ในกลุ่มเดียวกันในคณะเดียวกัน ไม่มีใครหวงแหนกัน ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ความรักสนิทสนมกันก็เกิดขึ้นมาก และเราทุกคนอยู่ในโลกเป็นสุขด้วยการให้ ให้แรงช่วยกันบ้าง ให้ทรัพย์บ้าง ให้ปัญญาความรู้กันบ้างให้วิชาความรู้กัน ให้อภัยกัน ถ้าไม่มีใครได้ถ้าทุกคนหวงวิชา หมดความเคารพครูก็ไม่มี ความเคารพนับถือครูไม่มีและมนุษย์ทุกคนที่หวงวิชานั่นก็จะอมวิชาตายหมด แต่เพราะท่านไม่หวงวิชาความรู้ ถ่ายเทให้อบรมสั่งสอนขุดค้นให้เราเคารพนับถือครูบาอาจารย์ บิดามารดาต้องการให้ลูกฉลาดอบรมสั่งสอนตั้งแต่เล็กแต่น้อย สอนศิลปวิทยาที่มี ไม่หวง ถ่ายให้ ที่ไม่มีก็ส่งไปเรียนจากครูบาอาจารย์อื่น มารดาบิดาเป็นผู้ให้มากกว่าใครหมดในโลกนี้ บิดามารดานั้นเรารักเป็นที่หนึ่งในโลกแสดงให้เห็นว่า ความให้กันนั้นแหละเป็นเหตุให้มนุษย์อยู่เย็นเป็นสุขรักกันนับถือกัน

ให้ที่สำคัญที่สุดก็คือให้อภัยในความผิด ไม่สนองร้าย บุคคลจะเผื่อแผ่ให้กันก็เพราะมีเมตตา คือความปรารถนาดีต่อกัน ทีนี้คนเหล่านั้นน่ะรู้จักโกรธเคืองในเมื่อใครทำอะไรไม่ถูกใจ ถ้าโกรธขึ้นมาแล้ว เคยให้ก็ไม่ให้หยุดให้ เคยทำดีต่อก็ไม่ทำเสียแล้ว ฉะนั้นต้องมีเมตตามาข่มขี่ปราบปรามความโกรธ ให้เมตตาเป็นธรรมประจำใจ ให้อภัยในความผิดแก่กันและกัน ผู้ทำผิดรู้ตัวรับสารภาพผิดว่าจะไม่ทำอีก ผู้ที่ถูกเขาล่วงเกินเพราะพลั้งเผลอก็ให้อภัยไม่ถือโทษ ก็คงจะมีไมตรีจิตต่อกัน ทำดีต่อกันอีก เมตตาจึงเป็นธรรมสำคัญที่สุดที่จะคุมจิตใจไม่ให้เศร้าหมองด้วยอำนาจ ความโลภ ความโกรธความหลง ถ้าหลงโกรธเขา ให้นึกถึงตัวเราว่า ตัวก็รู้จักพลั้งเผลอทำผิดเหมือนกัน ถ้ามนุษย์ไม่ให้อภัยในความผิดของกันและกันแล้วเราคงถูกหักคอตายไปเสียนานแล้ว บางทีลูกผลาญเสียวอดวายไปหมดเลย จนถึงอย่างนั้น เมื่อ

ลูกไปติดคุกติดตะรางก็ยังตามไปส่งเสียอาหาร ส่งเงิน นี่จะหาที่ไหนความรักอันเป็นอาการของเมตตา เป็นความรักบริสุทธิ์อย่างความรักของมารดาบิดาไม่มีในโลก รักอันนี้แหละเป็นรักที่บริสุทธิ์ที่จรรโลงโลกให้มีสันติสุขมาถึงทุกวันนี้

ที่นี้ว่า คนเราต้องรู้จักอดทนต่อทุกข์ยากที่จะต้องเหน็ดเหนื่อยตรากตรำ ที่จะต้องทำงานเพื่อให้ตัวและคนอื่นเป็นสุข อดทนต่อความหิวกระหาย อดทนต่อความทุกขเวทนา เพราะความเจ็บไข้ ถ้ามีความอดทน กำลังใจจะดี ทีนี้ **อดทนที่สำคัญที่สุดที่พระพุทธเจ้าทรงสั่งสอนคืออดทนต่อความเจ็บใจ** เจ็บใจนี่ร้ายกาจนัก มันยิ่งกว่าเจ็บตัวเสียอีก ปวดศีรษะหรืออะไรก็ไม่สำคัญเท่าเจ็บใจถ้าเห็นคนที่ทำให้ตัวเจ็บใจแล้วมักไม่เป็นสุข ฉะนั้นความเจ็บใจนี่แหละเป็นสิ่งสำคัญที่สุด ที่จะทำให้เราเสียผู้เสียคนเมื่อประพฤติตามอำนาจความเจ็บใจแล้ว กายกรรม วจีกรรม มโนกรรมเสียหมด เคยเป็นคนดี กลายเป็นผู้ร้าย เพราะฉะนั้น จึงต้องอดทนต่อความเจ็บใจ ใครยั่วโทสะ เรารู้ว่าเขาต้องการให้เราโกรธแล้วลืมตัว เพื่อจะได้แสดงกิริยาหยาบ วาจาหยาบ หรือมีจิตใจขุ่นหมอง การที่ไม่พิจารณาไปโกรธเขานั้น ก็เท่ากับยอมให้เขาประทุษร้ายถึงจิตใจ เพราะที่เขาทำเช่นนั้นเขาต้องการให้เราเจ็บที่ใจ เขาด่าเพราะเขาต้องการให้เจ็บที่ใจ เขาจะมาทุบตี ฟัน แทง เราไม่ได้ มันผิดกฎหมาย ก็พูดให้เจ็บใจ ถ้าเจ็บใจแล้ว พูดหยาบออกมา หรือไปทำร้ายเขามันก็ผิด เพราะฉะนั้น ผู้ที่ไม่รู้ว่าอารมณ์เหล่านั้นมาทำให้ตัวเสียคือ ทำให้จิตใจเสีย จึงไปรับเอาเข้ามาไว้

มนุษย์ทุกคนไม่มีใครชอบความทุกข์ แต่ถ้าใครเสนอละก็รับ ไม่ชอบคำด่า แต่ถ้าใครด่าละก็เป็นรับเอาทีเดียว ก็ถ้าไม่ชอบก็อย่าไปรับมัน คืนให้

เขาไปเสีย นี่เพราะไม่มีธรรมะ ไม่มีขันติ ความอดทนยั้งคิดว่า ทำไมเขาถึงว่าเราด่าเรา เขาด่าก็เพราะเขาต้องการให้เราเจ็บถ้าเจ็บใจละมันเจ็บลึกซึ้ง ถ้าเจ็บที่ตัวละเดี๋ยวเดียวมันก็หายถ้าเจ็บที่ใจละนึกทีไรมันเจ็บทุกที มันทุกข์ยั่งยืน ฉะนั้นเราก็ไม่ยอมแพ้คือไม่รับคำด่า คำหยาบคายของเขา ส่งคืนเขาไป เขาล่วงเกินเรา กล่าวคำหยาบคายกับเรา เขาก็เป็นคนเลว มีวจีกรรมผิด เขาพาลมา เราไม่พาลตอบ เราก็ยังเป็นสัปปุรุษสาธุชนอยู่ ถ้าคิดโดยแยบคายอย่างนี้แล้วขันติอดทน จึงเป็นเครื่องรักษามนุษยธรรมของเราไว้ได้ ถ้าเรามีขันติอดทนจริง ๆ แต่ว่าใจยังขุ่นอยู่เสมอเก็บเอามาคิดอยู่เสมอ แม้จะไม่ทำร้ายเขายังขุ่นอยู่เห็นคนอื่นมาล่วงเกินเมื่อระลึกถึงเข้าใจมันก็ขุ่น อย่างนี้ก็ยังขาดทุน ถ้าต้องการสุข ถ้าใจขุ่นละมันก็หมดสุข จึงต้องมี **โสรัจจะ** คือความยินดีในธรรมอันนั้น เช่นว่าเราควรจะยินดีที่เรามีกำลังใจสูง ไม่แสดงการกล่าวคำหยาบโต้ตอบเขา แต่ว่าเมื่อเขาพูดเขาด่าว่าเราเสียแล้วเราก็ไม่รับความทุกข์ เราไม่โกรธตอบไม่ด่าตอบและรักษาจิตใจของเราให้เป็นปรกติสุข เราไม่หยาบคายตอบเขา เราก็เป็นผู้ชนะ มีคุณธรรมสูงเหนือเขาแล้วเราก็ไม่แพ้ ถ้าคนพาลเห็นคนที่ไม่ด่าตอบเป็นคนขี้แพ้ขี้ขลาด แต่ในด้านบัณฑิตท่านไม่เห็นอย่างนั้น เห็นคนที่หยาบคายล่วงเกินคนอื่นนั่นเป็นอันธพาล เขาพาลมาแล้วเราไม่พาลตอบเรารักษาจิตใจของเราให้แจ่มใสเราสามารถรักษาจิตใจของเราให้เป็นปรกติ คำด่ามันออกจากปากมันก็ดับไปหมดแล้ว แต่ถ้ายังไปยึดถือว่าเขาด่าเรา มันก็ติดอยู่ที่ใจเราไม่รู้จักดับ ดังนั้นท่านจึงห้ามอุปาทานคือการออกรับ ถ้าไม่มีอุปาทานคือการออกรับแล้ว ใจเราก็เป็นปรกติสุข นี่เป็นธรรมะชั้นสูง

บางคนโกรธไม่รู้หาย เราต้องจำไว้ว่า ความโกรธกันนั่นแหละทำลายจิตใจของตนเอง ขาดคุณธรรมความดี และใจขุ่นหมองเป็นทุกข์ เมื่อมีโสรัจจะ

แล้ว มีอุเบกขา คือพิจารณากรรมและผลของกรรม เราทำหน้าที่ของเราบริบูรณ์ เราไม่ได้ไปล่วงเกินเขา เราไม่ได้ไปรอนสิทธิของเขา เขาเข้าใจผิด เขากล่าวคำหยาบล่วงเกินเรา เขาก็เป็นคนผิด เราไม่ทำ ไม่เอาอย่าง เราไม่พาลตอบ ดังนี้ คนที่เป็นบัณฑิตสาธุชน คนที่เป็นนักปราชญ์ย่อมยกย่องสรรเสริญความอดทนต่อความเจ็บใจนี้แหละเป็นความอดทนที่เป็นธรรมปฏิบัติขั้นสูง

คนที่อยู่ในโลกทำงานเกี่ยวข้องกับคนมากนี่ต้องอดทนมากที่สุด อย่างคนที่เป็นผู้หลักผู้ใหญ่ มีตำแหน่งการงานสูง คนกวนใจทั้งวัน วันยังค่ำ มีธุระจะเอาโน่นเอานี่ ถ้าเราจะไปโกรธเขาละก็วันหนึ่ง ๆ โกรธหลายหนจะหาความสบายใจไม่ได้ คนที่ต้องทำงานเกี่ยวกับสังคมนี่มีหน้าที่จะต้องทำก็ทำให้ แต่ถ้าไม่อยู่ในหน้าที่ของเรา ก็ควรแนะนำเขา ชี้ทางปฏิบัติให้เขาว่า ควรจะปฏิบัติอย่างไร มันถึงจะถูกต้องตามระเบียบ แนะนำให้ไป คือระวังจิตใจไม่ให้ขุ่นหมอง ถ้าจิตใจขุ่นหมองแล้วเราขาดทุน จิตใจของเราสะอาดมันก็อยู่บนสวรรค์ บนนิพพาน ท่านว่า สีเลน สุคตึ ยนฺติ คนที่รักษาศีลไว้ได้จะไปสู่สุคติสวรรค์ละก็จิตใจต้องผ่องใส ถ้าจิตใจขุ่นหมองก็ไปไม่ได้ เพราะฉะนั้นท่านจึงว่า จิตฺเต อสงฺกิลิฏฺเฐ สุคติ ปาฏิกงฺขา เมื่อจิตไม่เศร้าหมองแล้วพึงหวังสุคติคือมนุษย์และสวรรค์ ถ้าจิตใจเศร้าหมองแล้วพึงหวังทุคติ จิตจะเศร้าหมอง หรือผ่องใสก็เพราะเราผู้เป็นเจ้าของจิตเป็นผู้รู้จักระวังรักษาจิตว่า จิตฺตํ รกฺเขถ เมธาวี ผู้มีปัญญาควรรักษาจิต คืออย่าให้จิตเศร้าหมอง ด้วยอำนาจความโลภ ความโกรธความหลง ความอิจฉา ริษยา ด้วยความโทมนัสอย่างอื่นผู้รักษาจิตให้เป็นปกติผ่องใส ด้วยรู้เท่าทันกิเลสทั้งหลายไม่ยอมให้กิเลสเข้ามา ก็ได้อานิสงส์ตามพระพุทธภาษิตว่า จิตฺตํ คุตฺตํ สุขาวหํ จิตอันผู้มีปัญญาคุ้มครองรักษาไว้ได้นำความสุขมาให้ คือมีความสงบ ความเย็นใจแช่มชื่น

การรักษาจิตท่านว่าต้องให้โยนิโสมนสิการ แปลความตามศัพท์ว่าทำในใจโดยแยบคาย ทำในใจคือคิดนึกในใจของเราเองว่าอย่าให้จิตใจเศร้าหมองเพราะมีสิ่งที่ไม่ถูกใจคือ พิจารณาตัวเองว่าเราทำผิดบกพร่องเสียหายอะไรไปล่วงเกินเขาหรือ คิดแล้วพิจารณาแล้ว ไม่มี เมื่อไม่มีแล้วเขาทำผิดล่วงเกินเรา นั่นก็เพราะเขาอาจจะเข้าใจผิด หลงผิด เขาเป็นผู้ผิด เราไม่ได้เป็นผู้ผิด เขาเข้าใจผิดนี่ เราเปล่า แล้วเขาทำผิดล่วงเกินคนอื่นด้วยเขาก็เป็นคนเลวเพราะเขาคิดผิดไม่มีธรรมะเป็นเครื่องคุ้มครองใจ ถ้าเราจะไปโกรธคนพรรค์นั้นก็ไม่เกิดผลดีอะไร แทนที่เราจะโกรธก็ควรจะสงสารเขาว่า คนๆนี้ไม่รู้จักรักษาจิตใจของตัวเอง ปกครองตัวเองไม่ได้ ประพฤติตามอำนาจกิเลสต่อความชั่วร้ายเลวทรามของตัวเอง น่าอับอายขายหน้า เราไม่ประพฤติอย่างนั้นเรายังดีกว่า ผู้ที่คิดดังนี้แล้วใจย่อมสงบไม่โกรธตอบเขา แช่มชื่นผ่องใสรู้จักตัวเองแล้วก็จัดว่าเป็นบัณฑิต เป็นสาธุชนผู้ใจสูง

เพราะฉะนั้น โลกจะอยู่เป็นสุขก็เพราะเกื้อกูลกันปรารถนาความสุขความเจริญแก่กัน ให้อภัยกัน และผู้ที่มีคุณธรรมดังนี้อยู่ที่ไหนก็เป็นสุขที่นั่นและถ้ามีกันทุกๆคนแล้วโลกก็เป็นสุข ธรรมะเหล่านี้เป็นคำสอนของศาสนาศาสนาทุกๆศาสนาสอนให้มนุษย์มีเมตตากรุณาต่อกัน แต่ความเมตตากรุณานั้นต่างกัน แล้วแต่ศาสนาไหนจะจำกัดส่วนเมตตากรุณาในพระพุทธศาสนานี้สมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้าทรงแสดงไว้ ๒ อย่าง คือ เมตตาเป็นพรหมวิหารธรรมอันเป็นเครื่องอยู่ของพรหม คือว่าเช่นมารดาบิดาปรารถนาความสุขความเจริญแก่บุตรแล้ว แผ่เมตตากรุณา มุทิตา อุเบกขา ไปที่บุตรนี่ มารดาบิดาก็เป็นพระพรหมครูบาอาจารย์แผ่เมตตากรุณา มุทิตา อุเบกขาให้ศิษยานุศิษย์ของตน ครูบาอาจารย์ก็เป็นพระพรหมของศิษย์คือว่าเป็นบุคคลชั้นสูง

ที่ควรไหว้กราบบูชา เพราะมีเกื้อกูลไม่มีเบียดเบียน ทีนี้ว่าถึงคนอื่น ๆ ที่ไม่ได้เป็นบิดามารดาไม่ได้เป็นครูบาอาจารย์ มีหน้าที่จะต้องทำต่อกัน ถ้าเกี่ยวข้องกันด้วยเมตตาแล้ว ก็จะทำแต่เกื้อกูลกัน ไม่ทำอะไรเบียดเบียนกัน เพราะฉะนั้น จึงต้องแผ่เมตตาให้ออกไปในวงกว้างออกไปอีก

และธรรมที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงเพื่อให้มนุษย์อยู่เย็นเป็นสุขก็ที่อนุโลมเอาหลักเมตตากรุณานี้เข้าใส่ เอาศีลเข้าใส่ก็มีอยู่หมวดหนึ่งที่เรียกว่า **สาราณียธรรม** คือธรรมที่เตือนใจให้ระลึกนึกถึงกันและความรักความนับถือ คือธรรมที่เกี่ยวข้องกันด้วยเมตตา พูดด้วยเมตตา คิดถึงกันด้วยเมตตา คือว่าทำอะไรก็ทำด้วยเมตตา ประการนี้ย่อมเป็นที่รักที่นับถือของบุคคลอื่น

ทีนี้เราทุกคนจะรักกันก็เพราะให้กัน เพราะฉะนั้นจึงทรงสอนข้อ ๔ คือว่า ไม่หวงกัน มีอะไรที่ควรจะเผื่อแผ่เจือจานกันได้ก็ให้กัน ธรรมเนียมของไทยเรานั้น ลัทธิไม่หวงกันมีมาตั้งแต่สมัยโบราณกาลจนถึงปัจจุบันนี้ แขกบ้านแขกเมืองมาก็เลี้ยงเสียจนลุกไม่ขึ้นทีเดียว ไม่มีอั้นใครมาก็หลง แต่ประเพณีตามหัวบ้านหัวเมืองที่ไปพบมานั้น เช่นเห็ดโคนขึ้นในไร่ในสวนแทนที่จะเก็บใส่กระทงเอาไปขายเอาสตางค์กลับไม่ทำ เจ้าของไร่เจ้าของสวนก็เก็บเอามาแต่พอต้มแกงกิน นอกนั้นบอกพี่น้องบ้านใกล้เรือนเคียงมาเก็บเอาไป ไม่หวงกันไว้ขายกินแต่คนเดียวทำอย่างนี้ ถ้าขายก็ได้สตางค์ แต่ไม่ได้ความรักความนับถือ แต่ให้กันฉันญาติพี่น้องบ้านใกล้เรือนเคียง ให้กันได้น้ำใจคือว่าน้ำเงินนั้นมีค่าไม่เท่าน้ำใจ ค่าเห็ดกระทงหนึ่งไม่กี่สตางค์ แต่เมื่อเทียบกันแล้ว ค่าของน้ำใจความรักความนับถือผู้ที่ได้เผื่อแผ่ไป เมื่อถึงคราวเขามีบ้าง ก็นึกถึงผู้อื่นอีก ที่เคยเผื่อแผ่กับตนก็เผื่อแผ่บ้าง เมื่อต่างคนต่างเผื่อแผ่ให้ปันกัน ไปได้เนื้อมาตัวหนึ่ง แทนที่จะตัดชำแหละขายกิน กลับ

ตัดแบ่งปันกันให้ได้กินกันทั่ว ได้ไปต้มแกงกิน อันนี้ยึดเหนี่ยวน้ำใจให้รักกันนับถือกันไม่หวงอาหาร ได้มาก็เผื่อแผ่เจือจานกัน ใครบริบูรณ์ก็แจกแก่ผู้ที่อัตคัดขัดสน ก็ทำให้เป็นอยู่โดยสวัสดี นึกถึงความดีของกันและกัน

หน้าตรุษสงกรานต์กวนข้าวเหนียวแดงกะละแม ข้าวเหนียวแก้วกวนกันทุกบ้าน แล้วก็ตัดแบ่งกันแจกกันทั่วไปหมด เมื่อเป็นเด็ก ๆ ถูกใช้ให้เอากะละแมข้าวเหนียวแดง ข้าวเหนียวแก้วไปแจกบ้านโน้นบ้านนี้ นึกสงสัยว่าเอ๊ะ ! ก็ต่างคนต่างกวนกันคนละกะทะ แล้วจะต้องเอาไปแจกกันทำไมอีกมาคิดได้เมื่อเป็นพระแล้วนี่ว่า ทำไมจึงต้องแจก ที่แจกนั้นแสดงน้ำใจว่ารักนับถือกัน ทำไม่ใช่ทำแต่เฉพาะตัวพอกินของตัว ทำเผื่อใคร่แสดงอัธยาศัยเมื่อมีใครแสดงอัธยาศัยชนิดนี้แก่เรา เราก็รัก เมื่อยังเผื่อแผ่ต่อกันแล้ว ความอัตคัดขัดสนไม่มี นี่ ธรรมเนียมไทยหน้ากระยาสารทก็กวนกระยาสารทกันคนละกะทะแล้วก็ตัดแจกกันบ้านละชาม ๆ ให้ลูกหลานเอาไปให้ นี่แปลว่าเราต้องการน้ำใจ รักนับถือ ไม่ต้องการน้ำเงิน ได้เงินน่ะมันรู้จักหมด ได้น้ำใจน่ะมันไม่รู้จักหมด พึ่งกันได้ตลอด เดี๋ยวนี้ธรรมเนียมนี้หมดไป

แต่ก่อนนี้ เวลาปลูกเรือนหอไม่ต้องหาช่าง ในหมู่บ้านหนึ่งตำบลหนึ่งก็มีนายช่างใหญ่ปลูกบ้าน ปลูกเรือนเป็น แล้วมีหนุ่ม ๆ เป็นกำลังมีลูกไม้ลูกมือเป็นเครื่องมือช่าง บ้านใครปลูกเรือนหอ ก็ซื้อเครื่องบ้านเครื่องเรือนเสามากองไว้ กำหนดวันแต่งงาน พวกช่างก็มาช่วยกันทำตัวไม้เจาะไม้ไสกบแล้วยกเรือนยกเสาเอก เจ้าของเรือนหอก็ทำอาหารเย็นเลี้ยง ไม่มีการจ้างพอเสร็จสรรพแล้ว เมื่อแต่งงานแล้วได้ขึ้นเรือนหออยู่กันเป็นสุขก็นึกได้ว่าเรือนหอนี้พี่น้องวงศ์ญาติท่านที่นับถือได้มาช่วยสร้างให้ เราลงทุนแต่เพียงค่าเครื่องเรือน นี่ ระลึกถึงผู้มาช่วยเราให้มีเรือนหออยู่ และหากมีเรื่องผิดพ้อง

หมองใจอะไรเกิดขึ้น มานึกถึงความดีที่มีต่อกันเข้า ก็ลบหายไป ให้อภัยกัน พึ่งพาอาศัยกันได้ ลิ้นกับฟันยังรู้จักกระทบกันดังนั้นคนเราก็เผลอเข้าใจผิดไปบ้างทำผิดไปบ้างพลั้งพลาดก็ให้อภัยกัน เมื่อยังมีการให้อภัยกันแล้วสามัคคีมันก็ไม่เสีย เราต้องการให้มีสามัคคี เพราะฉะนั้น ความเผื่อแผ่ให้ปันกันนี้จึงเป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้มนุษย์เป็นสุข ท่านที่พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติว่าเป็นบุญก็อันนี้แหละ คือว่าแทนที่จะเอาสตางค์ค่าแรงกัน ก็กลับมาช่วยกัน ผู้ที่จะขอแรงก็เลี้ยงให้อิ่มหนำสำราญ แต่ไม่เลี้ยงเหล้า เพราะเห็นไม่จำเป็น นี่ยกตัวอย่างที่มีมาแล้ว เดี๋ยวนี้ ธรรมเนียมนี้หมดไปแล้ว ธรรมเนียมนี้เป็นการปฏิบัติตามคำสอนของพระพุทธเจ้าคือไม่หวงกัน

ข้อต่อไปก็คือ **ศีลสามัญญตา** ความเป็นผู้มีศีลเสมอกัน คือมีความประพฤติดีเหมือนกัน มีกายกรรม วจีกรรม มโนกรรมเรียบร้อยเป็นสุภาพชนเหมือนกันคนที่เป็นผู้ประพฤติดีเหมือนกัน เป็นสาธุชนเหมือนกัน ไม่รังเกียจกันด้วยความประพฤติ พระก็ต้องมีศีลเสมอกันจึงจะร่วมอุโบสถสังฆกรรมกันได้ ถ้าการไม่เคารพ ไม่สังวรในพระปาฏิโมกข์ ก็ถูกตั้งรังเกียจ ไม่ยอมให้ร่วมอุโบสถสังฆกรรมด้วย เพราะฉะนั้น คนที่เราคบเป็นคนดีนั้น ก็คือเป็นคนมีศีล ไม่เบียดเบียนกันไม่ทำร้ายกัน ไม่ลักขโมยกัน ไม่ฉ้อโกงใคร ไม่ประพฤติเป็นนักเลงเจ้าชู้ ไม่พูดปดให้ใครเสียหาย เป็นคนมีสติรอบคอบจะทำอะไรระมัดระวังไม่ทำให้ผู้อื่นเดือดร้อนเสียหาย นี่ก็คือศีล ๕ นั่นเอง และคนที่ขี้ลักขี้ขโมย ขี้เกียจ ขี้โกง ขี้ปด พวกขี้เหล่านี้ แม้เราจะรู้จักเราก็ไม่คบคนไม่มีศีลละขี้ทั้งนั้น เมื่อขี้เกียจแล้วก็ขี้โกง ขี้โกงแล้วก็ขี้ปด ขี้ปดแล้วก็ขี้เมากลุ้มใจขึ้นมาก็ไปกินเหล้าดับทุกข์ เพราะฉะนั้น เมื่อขี้เกียจมันก็จนแล้วก็ขี้โกง ขี้ขโมย แล้วก็ขี้ปด พวกเหล่านี้ไปอยู่ในเรือนจำทั้งนั้น นอกเรือนจำ

ก็มี แต่ว่ามันยังไม่มากนัก ถ้าขี้ขนาดหนักมันก็ต้องไปอยู่ในเรือนจำ เหม็นทนไม่ไหว เขาต้องเอาไปเก็บไว้ต่างหาก ไปอยู่ในเรือนจำแล้วแม้จะมีที่กินที่นอนมีอาหาร มีงานทำแต่ไม่มีอิสรภาพ เสรีภาพ เพื่อนเขาดูถูกดูหมิ่นว่าเป็นสัตว์นรก แม้ออกมาจากเรือนจำแล้วก็ยังไม่ค่อยไว้เนื้อเชื่อใจ ไม่ยอมร่วมด้วย นั่นก็เพราะไม่มีศีลไม่มีเมตตากรุณาต่อเพื่อนมนุษย์ เอาแต่ได้ของตัว

ฉะนั้น ศีลเป็นสิ่งสำคัญที่สุดที่เป็นมนุษยธรรมอยู่นี่ได้ทุกคนผู้เป็นมนุษย์บริบูรณ์ก็เพราะมีศีล จะไปเกิดเป็นเทวดาก็ต้องมีศีลก่อน แม้พระพรหมก็ต้องมีศีลก่อน ถ้าไม่มีศีลแล้วทำฌานสมาธิให้เกิดไม่ได้

มีนิทานครั้งพุทธกาล อินเดียมี ๒ รัฐ กุรุรัฐกับกลิงครัฐ ในกุรุรัฐนั้นฝนตกต้องตามฤดูกาล ประชาชนอยู่เย็นเป็นสุขทำนาทำไร่ได้ผลไม่อดอยากยากจน ส่วนในกลิงครัฐนั้นฝนไม่ตก ราษฎรอดอยากยากจนทำนาทำไร่ไม่ได้ก็เดือดร้อนไม่รู้จะทำอย่างไร ก็โทษว่า พระเจ้าแผ่นดินไม่ตั้งอยู่ในทศพิธ-ราชธรรม ก็ตั้งกระบวนแห่ไปล้อมพระราชวังร้องทุกข์ พระมหากษัตริย์ก็ประชุม ปุโรหิต อำมาตย์ เสนาบดี ราชวงศ์ พิสูจน์พระองค์เองทศพิธราชธรรมคือ ทาน ศีล บริจาค ความซื่อตรง ความอ่อนโยนเมตตากรุณาคือไม่เบียดเบียน อวิโรธนัง ความไม่ผิด ไม่ผิดระเบียบ ไม่ผิดศีลธรรม ไม่ผิดกฎหมาย ไม่ผิดขนบธรรมเนียมประเพณี เมื่อมาพิสูจน์แล้วพระมหากษัตริย์ไม่บกพร่องด้วยทศพิธราชธรรมข้อใดข้อหนึ่งเลย พระองค์มีพร้อม มีทาน มีศีลเผื่อแผ่เป็นส่วนรวมเรียกว่าบริจาค ระมัดระวังเที่ยงธรรมเสมอ ละมุนละม่อมข่มพระทัยพระองค์เอง ไม่ให้เป็นไปตามอำนาจกิเลส และปราบปรามคนชั่ว ไม่ให้เบียดเบียนคนดี เมื่อได้ทำการ

สอบสวนพระมหากษัตริย์แล้วว่าไม่มีบกพร่องจะโทษพระมหากษัตริย์ก็ไม่ได้ ก็ค้นคว้ากันต่อไป ก็กุรุรัฐทำไมของเขาจึงเจริญ ฝนฟ้าตกต้องตามฤดูกาล ราษฎรทำมาหากินเป็นสุข มั่งคั่งสมบูรณ์ในโภคสมบัติ ดังนั้นพวกที่ปรึกษากันก็บอกว่า อ้าว....ก็เขามีช้างเผือก เขาถึงได้มีฝนมีฟ้าดีก็ปรึกษาบอกให้ราษฎรรู้ ก็ตกลงกันที่จะเจริญทางพระราชไมตรี จารึกแผ่นทองส่งทูตไปขอช้างเผือกท่าน เมื่อราชทูตไปถึงพระเจ้ากุรุก็ประชุมปุโรหิต เสนาบดีอำมาตย์ตลอดถึงราชวงศ์พระราชโอรสและพระธิดาทั้งหมดว่า เดี๋ยวนี้ทางกลิงครัฐ ประสบความเดือดร้อนข้าวยากหมากแพง ฝนไม่ตก ราษฎรลำบาก เขาขอช้างเผือกเพราะว่า บ้านเมืองเราสมบูรณ์พูนสุขเพราะมีช้างเผือกสมควรจะให้เขาไหม ทุกคนก็เห็นว่าช้างเผือกทำให้ฝนฟ้าตกได้ แต่ที่กุรุรัฐอยู่เย็นเป็นสุขข้าวปลาอาหารบริบูรณ์ เพราะที่กุรุรัฐมีกุรุธรรมเป็นหลักปฏิบัติตั้งแต่พระมหากษัตริย์ลงไปจนถึงชาวนาชาวไร่ชาวสวน กรรมกรปฏิบัติตามกุรุธรรมทั้งนั้น ดังนั้นเมื่อเขาจะขอเอาช้างเผือกก็เอาไปเถอะ เพราะเราให้ไปเราก็ไม่เสื่อม ตกลงพระราชทานช้างเผือกไปพวกที่กลิงครัฐก็ปลื้มอกปลื้มใจได้ช้างเผือกไป ไปอยู่ปีหนึ่งเต็ม ๆ ฝนก็ไม่ตก พวกกลิงครัฐก็พิจารณาใหม่ว่า เอ....ได้ช้างเผือกมาแล้วฝนก็ยังไม่ตกอีก จะว่ายังไงกัน เมื่อสอบสวนไปก็พบว่า กุรุรัฐเขามีกุรุธรรมเป็นหลักปฏิบัติไปขอกุรุธรรมเขามาเถอะ ก็ทำการแผ่แผ่นทองเชิญพระราชสาส์นไปขอกุรุธรรม เมื่อไปถึงเขาก็ประชุมกันให้ทันที จารึกกุรุธรรมลงไปในแผ่นทอง ส่งคืนมาให้ ตั้งแต่ให้กุรุธรรมมาแล้ว นับจากพระมหากษัตริย์ในกลิงครัฐ ปุโรหิต เสนาบดีอำมาตย์ ราชเสวก ตลอดจนบรรดาประชาชนทั้งหลายต่างประพฤติกุรุธรรมทั่วกันหมด ตั้งแต่ประพฤติกุรุธรรมแล้วก็ดีขึ้น บ้านเมืองสงบสุข โจรผู้ร้ายไม่มี ฝนก็ตกต้องตามฤดูกาล ทำมาหากินเป็นปรกติสุข

กุรุธรรมคืออะไร ? ก็ศีล ๕ นี่เอง ไม่ใช่อะไรอื่น เมื่อมนุษย์มีเมตตากรุณาต่อกันไม่ฆ่ากัน ไม่ทำร้ายกัน ประกอบอาชีพที่ชอบ เป็นสัมมาอาชีวะ ไม่ลักขโมย ปล้นจี้ เบียดบังยักยอก คดโกง และเคารพในสามีภรรยาบุตรธิดาคนอื่นและพูดมีสัตย์ต่อกัน ไม่มีคดโกงกัน พูดเชื่อถือได้ เลิกดื่มสุราเมรัย มีสติสัมปชัญญะดี มีกายกรรม วจีกรรม มโนกรรมของตนไม่ผิดศีล ผิดธรรม เมื่อประพฤติมีศีลกันทุกคนแล้ว ความเบียดเบียนกันก็ไม่มี และลมหายใจที่ออกมานี่น่ะ มันมีแต่เมตตากรุณาออกมาทั้งนั้น ทำให้อากาศบริสุทธิ์ ส่วนความทุกข์ยากเดือดร้อน เพ่งโทษคนอื่น หาความผิดคนอื่น ลักกัน ขโมยกัน หาความสงบสุขไม่ได้ ลมหายใจที่ออกมาก็เป็นอากาศที่ไม่บริสุทธิ์ เพราะมันโหดร้ายทั้งนั้น นี่ท่านว่าอย่างนี้ในพระสูตรว่าเทวดาก็เดือดร้อน ในเมืองที่มนุษย์ไม่มีศีลมีธรรม เพราะมีลมอาฆาตพยาบาท ลมโกรธลมอะไรออกมานั่นก็ทำให้เทวดาหนีหมด เลยไม่ช่วยให้ฝนตก อันนี้ก็พิจารณาดูเอาเองเถิด ในที่ไหนมนุษย์มีเมตตากรุณาต่อกัน ทำดีต่อสนองดีต่อกัน ที่นั่นเป็นสุข

แต่นี้คนเห็นว่าศีลน่ะคร่ำครึ ที่จริงน่ะที่เราอยู่เป็นสุขได้น่ะ เพราะมีศีล ถ้าไม่มีศีลละก็แย่ เพราะฉะนั้นท่านจึงว่า พื้นของอุบาสกต้องมีศีลบริสุทธิ์คือศีล ๕ ต้องมีคุณธรรม มีกัลยาณธรรมอีกด้วย คือมีเมตตากรุณาต่อกัน มีสัมมาอาชีพ เลี้ยงชีพในทางที่ชอบแล้วก็สันโดษยินดีในคู่ครองของตน แต่ท่านใช้ว่าสำรวมในกาม คือมีความยินดีแต่เฉพาะสามี ภรรยาของตนไม่ประพฤติผิด ไม่ผิดประเพณี และศีลธรรม และข้อที่ ๔ ก็คือมีสัตย์ซื่อตรงต่อกัน มีความซื่อตรงต่อกัน ข้อ ๕ มีสติรอบคอบจะทำอะไรยั้งคิดพิจารณาเสียก่อน ถ้าเห็นว่าผิดศีลแล้วไม่ทำไม่ผิดศีลจึงทำ

ชาติที่เจริญในอดีตกาลก็คือจีน ซึ่งมีพลเมืองมากกว่าเขาทั้งหมด ตั้งแต่ก่อนเปลี่ยนการปกครอง ในยุโรปก็ไม่มีประเทศไหนเท่าเมืองจีน วัฒนธรรมก็จีน ไปอยู่ที่ไหนก็เป็นปึกเป็นแผ่นหมด แม้มาอยู่ในเมืองไทยก็อยู่เป็นปึกแผ่น พิจารณาดูว่า เหตุไรจึงเป็นเช่นนี้ และคนไทยก็ไม่รังเกียจคนจีน ก็อยากจะให้ทราบเป็นส่วนตัวเมื่อคราวไปอินเดียว่า ในอินเดียนั้นถ้าไม่ได้พึ่งคนจีนละแย่ อาหารที่ฉันเพลก็ภัตตาคารจีน ไปฉันอาหารแขกทีไรเป็นท้องร่วงหมดทุกทีทั้ง ๕ องค์ ลูกศิษย์ต้องต้มข้าวต้มให้ฉันก็เท่าที่พิจารณาเห็นนั้น คนจีนมีธรรมะของพระพุทธเจ้า ๖ ประการ **หนึ่ง** ความซื่อตรง **สอง** กตัญญูรู้คุณ **สาม** ขยัน **สี่** อดทน **ห้า** รู้จักเผื่อแผ่ให้ปัน **หก** รักพวก รักพี่น้องวงศ์ญาติ รักกันไม่ทิ้งกัน พวกเขามาจากเมืองจีน มีเสื่อผืนหมอนใบมีแต่ค่าเรือมาเมืองไทย ก็พวกใครแซ่ใครต่างคนต่างก็รับเอาไป เพราะเป็นคนซื่อตรงคบได้รู้คุณคนก็คบได้มีประโยชน์ทั้งนั้น เลี้ยงได้ แล้วก็อดทนด้วยถ้าเอามาเลี้ยงไว้ให้ทำงาน ทำงานดี ไม่เอารัดเอาเปรียบ ไม่ขี้เกียจ ขี้คร้านมีประโยชน์ ถ้ามีความฉลาดด้วยช่วยให้ตั้งเนื้อตั้งตัว คือว่าออกร้านยี่ปั๊วซาปั๊วให้ เอาของไปเข้าร้านตั้งบัญชีให้เมื่อขายได้ก็ให้เอาทุนมาคืน กำไรก็เก็บเอาไว้ ทำโดยวิธีนี้ตั้งตัวได้ ตั้งตัวเป็นนายห้างทั่วประเทศ คนจีนค้าขายคลุมเป็นปึกแผ่น ซื่อสัตย์ก็คบได้ รู้คุณก็คบได้ ขยันก็คบได้ คนขี้เกียจไม่มีใครต้องการ แม้คนใช้ถ้าขี้เกียจไม่ทำงานทำการเดือนเดียวถูกไล่ออก

ทีนี้อดทน ทนนี่สำคัญ ทนความเหน็ดเหนื่อยลำบากตรากตรำ ทนต่อทุกขเวทนา อดทนต่อความเจ็บใจ บางคนเรียกว่าไอ้เจ๊ก หรืออะไรก็เฉยไม่รู้ไม่ชี้ ไม่ทะเลาะกับใคร ฉันมาทำมาหากินฉันไม่ได้มาหาเรื่องกับใครไม่เอาไม่รับรู้ทีเดียว ฉันไม่รู้ไม่ชี้ คนจีนอดทนแล้วฉลาดรู้จักอ่านคน ศึกษารู้ขนบธรรมเนียมประเพณีของไทย กิริยามารยาทรู้หมด เข้ากับเขาได้ดี อันนี้แสดงให้เห็นว่า อารยธรรม วัฒนธรรม ของเขามีมาแต่เดิม คือว่าเขามี

สุภาษิต ถ้วยน้ำร้อนน้ำชาอะไร กระถงกระโถนมีสุภาษิตทั้งนั้น คนอ่านหนังสือออกรู้ได้เห็นเข้า ตามที่ทั่วไป มีสุภาษิตสอนให้รู้จักเผื่อแผ่ ให้รู้จักเผื่อแผ่ ให้รู้จักซื่อสัตย์สุจริตอะไรเหล่านี้ ความซื่อตรงสุจริตนั้น เป็นสิ่งสำคัญที่สุดที่ทำให้เชื่อถือไว้ มนุษย์เราถ้าเชื่อถือไว้วางใจกันได้มันก็อยู่ด้วยกันได้ เพราะฉะนั้น ชาติบ้านเมืองจะเจริญก็เพราะมนุษย์มีศีลมีสัตย์ รู้คุณท่านผู้มีพระคุณ รู้จักเผื่อแผ่ให้ปันขยันอดทนและรักเชื้อชาติของตัว

แม้จะรักเชื้อชาติของตัวก็ไม่ประทุษร้ายคนอื่น เกิดไมตรีกับคนต่างชาติ ทำอย่างนี้ชาติอยู่ได้ ดังนั้นโลกมนุษย์ที่อยู่เย็นเป็นสุขนั้นก็เพราะมนุษย์มีหลักธรรมเหล่านี้มีความซื่อตรงมีความรู้คุณท่านผู้มีคุณ มีความขยันมีความอดทน นี่คือ ธรรมที่ทำให้ทำงานสำเร็จ ทีนี้ว่าเมื่อรักจะสร้างความรักความนับถือก็ต้องเผื่อแผ่ให้ปัน ให้แรงกัน ให้ทรัพย์กัน ให้วิชาความรู้กัน ให้คุณธรรมความดี คุณธรรมความดีนั้นเป็นอารยธรรม ความดีและคุณธรรมความมีศีลธรรม ทำให้เป็นผู้มีจิตใจสูง และทำให้คนที่เขาเจริญแล้วคบได้ ที่เรายังเห็นว่ายังเบียดเบียนกัน ยังปล้นฆ่ากันเอง ลักขโมยกัน ไม่ให้อภัยกัน ความรักชาตินั้นไม่ได้อยู่ที่ปาก อยู่ที่ความประพฤติ งานของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้า ฯ ที่สำคัญที่สุด ที่เด่นดีก็คือว่าสอนให้เรารู้จักความรักชาติ แต่ก่อนนี้ไม่มีคำว่ารักชาติ ในรัชกาลที่ ๖ ทรงพระราชทานคำว่ารักชาติแก่เรา เสียชีพอย่าเสียสัตย์ และมีพระราชนิพนธ์ว่า

จักราชจงจิตน้อม ภักดี ท่านนา
รักชาติกอปรกรณีย์ แน่วไว้
รักศาสน์กอปรบุญตรี สุจริต ถ้วนเทอญ
รักศักดิ์จงจิตให้ โลกซ้องสรรเสริญ

คำว่า **ราช** คือ พระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขของชาติ เป็นผู้นำของชาติเป็นผู้มีทศพิธราชธรรมบริบูรณ์ นำเอกราชอธิปไตยถ่ายทอดมาหลายชั่วหลายชั้น เราเป็นตัวของเรามีเอกราชอธิปไตย ไม่ตกอยู่ใต้อำนาจของคนต่างชาติก็เพราะท่านผู้นำของเราเป็นผู้ฉลาด แม้ในฐานะที่ยังต่ำต้อยกว่าอารยธรรมตะวันตกมีภัยมา พระองค์ก็ยังทรงรักษาเอกราชอธิปไตยไว้ได้ ในรัชกาลที่ ๕ ทรงเลิกทาส เพียงแต่เลิกทาสแล้วไม่ให้การศึกษาเล่าเรียนก็โง่และเป็นไทไม่ได้ ต้องเป็นผู้ฉลาดเป็นไทต้องมีปัญญา ความฉลาดจึงจะสามารถรักความเป็นไทของตัวไว้ได้ พระราชทานการศึกษาตั้งโรงเรียน จึงให้มีโรงเรียนรัฐบาลขึ้นจนถึงให้มีกระทรวง ทำให้การศึกษาแพร่ไปทั่วประเทศและทันสมัย เราก็เกิดความจงรักภักดีเพราะพระองค์เลิกทาส และให้การศึกษาทำให้เกิดความรู้ความฉลาด แต่ก่อนหาคนทำราชการยาก เดี๋ยวนี้คนเหลือ ราชการไม่มีงานจะให้ทำแล้ว ผลของการศึกษามาถึงรัชกาลที่ ๖ พระองค์ทรงสอนเรื่องรักชาติ คือว่า รักชาติเป็นที่หนึ่ง ชาติและศาสนาอยู่ด้วยกัน ชาติหมายถึงเชื้อชาติที่เป็นไทยและแผ่นดินแผ่นทรายที่อยู่ที่อาศัยด้วย แผ่นดินถิ่นประเทศของเราต้องรักษาเพราะเป็นที่รองรับมนุษย์ร่วมชาติ ให้อยู่เป็นผาสุก เราผู้อยู่อาศัยจึงต้องทำหน้าที่พลเมืองดี รู้หน้าที่ของตนที่จะต้องปฏิบัติ รู้ศิลปวิทยา เคารพกฎหมายบ้านเมืองประกอบการอาชีพชอบ และไม่เบียดเบียนเพื่อนพี่น้องร่วมชาติ ให้อภัยกัน ความไม่เบียดเบียนพี่น้องร่วมชาติก็อยู่ที่ศีล ๕ กัลยาณธรรม ๕ นี่เอง เพราะฉะนั้นที่จงรักภักดีต่อพระองค์ เพราะพระองค์มีพระมหากรุณาธิคุณ รักษาเอกราชอธิปไตยไว้ให้ สงครามโลกครั้งที่ ๒ นั้น เมื่อครั้งที่ ๑ เสร็จไปเราเสียเอกราชทางศาล ทางธุรกิจ ภาษี ถูกกดขี่ เพราะทรงร่วมเป็นพันธมิตรในสงครามครั้งที่ ๒ จึงได้

เอกราชเศรษฐกิจทางศาลคืนมาหมด เพราะเป็นตัวของเราเอง จะเก็บภาษีเท่าไรก็ได้ ไม่ต้องร้อยชัก ๓ เหมือนดังเก่า นี่ก็เป็นพระคุณที่สุดที่เราควรจะนึก

เพราะฉะนั้นให้จงรักภักดี ความจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์ก็คือเคารพต่อกฎหมายบ้านเมือง เพราะกฎหมายนั้น เพื่อให้ความปลอดภัยแก่ร่างกาย ชีวิต สมบัติเป็นเครื่องคุ้มครองร่างกาย ชีวิต ทรัพย์สมบัติ และสิ่งอันเป็นที่รักของทุก ๆ คน คนที่เป็นไทยด้วยกันไม่ให้ถูกละเมิดกฎหมายนั้นให้ความยุติธรรมและสอนให้รักกันเองเหมือนพี่เหมือนน้อง ให้อภัยในความผิดแก่กันและกัน ทรงตราองค์การลูกเสือขึ้น ให้คำขวัญ "**เสียชีพอย่าเสียสัตย์**" ให้รู้หน้าที่ของพลเมืองเหล่านี้ เป็นเหตุให้ยุวชนในรัชกาลที่ ๖ เป็นคนมีจิตใจสูง รู้จักหน้าที่ที่จะพึงปฏิบัติต่อชาติต่อศาสนา และต่อพระมหากษัตริย์ ต่อตัวของตัวเองแล้วมาเป็นใหญ่เป็นโตที่นั่งอยู่นี่มากหลาย ล้วนแต่เป็นลูกเสือที่บริบูรณ์ด้วยคุณธรรมของลูกเสือทั้งนั้น นี่ก็เพราะสอนให้รักชาติและให้ทางปฏิบัติแก่ยุวชนที่เป็นลูกเสือ ดังนั้นความรักชาตินี่แหละจะต้องช่วยกันสอนปลูกฝังให้มาก และวิชาความรู้ของลูกเสือต้องฟื้นฟูเอาไว้ ส่งเสริมศีลธรรมด้วย ให้ไปให้พร้อมกัน ถ้าไม่เอาศีลธรรมสอนแก่เด็กให้แก่เยาวชนตั้งแต่ยังเล็ก ๆ แล้ว จิตใจจะไม่มีหลักมีธรรม ในที่สุดก็จะประพฤติตามอำเภอใจอยากที่ปรากฏในสนามกีฬานั้นเป็นตัวอย่าง เพราะขาดขันติความอดทนไม่มีโสรัจจะจึงแสดงความเสื่อมเสียมารยาท เสื่อมเสียชื่อเสียงเกิดขึ้น เพราะฉะนั้นต้องมีขันติ ความอดทน ให้รู้ว่าที่เขายั่วโทสะอะไรต่าง ๆ นั้น เพราะต้องการให้โกรธแล้วลืมตัวและประพฤติไม่งดงาม แพ้เพราะประพฤติไม่ดี ไม่ใช่แพ้เพราะเตะฟุตบอลไม่เป็น แพ้เพราะทำตัวให้เขาดูถูก อย่าว่าแต่ดูถูกกันแต่ใน

หมู่คนไทยด้วยกันเองเลย คนต่างชาติก็ดูถูกเอาเสียด้วย อันนี้ขายหน้าชาติ ทำให้อับอายขายหน้าแก่ประเทศชาติ

เพราะฉะนั้น มนุษย์ผู้มีจิตใจสูงต้อง หนึ่ง รู้จักอาย คืออายที่จะกระทำอะไรที่โลกเขาจะดูถูก ต้องรู้จักกลัวเสื่อมเสียเกียรติ ถ้าไม่ละอายไม่รู้จักกลัวแล้ว เป็นมนุษย์ไม่สมบูรณ์ เป็นแต่รูปร่าง จิตใจไม่เป็นไทย ที่ชาติไทยเรายังทรงอยู่ได้นี้ เพราะมนุษย์รู้จักอายรู้จักกลัว เราทำทุกอย่างเพื่อรักษาเกียรติของชาติไว้ ชาติที่เสียเอกราชอธิปไตยนั้นไม่รู้จักตัวเอง ไม่รู้กำลังของตัว ไปทำผิดเข้าแล้วในที่สุดก็ตกไปเป็นเมืองขึ้นเขา แต่พระมหากษัตริย์ของเรา แม้พบภัยเช่นนั้น พระองค์ก็รักษาชาติไว้ได้เอกราชอธิปไตยยังอยู่ในรัชกาลที่ ๕ นี่เป็นพระมหากรุณาธิคุณที่เราถวายบังคมพระบรมรูปในวันที่ ๒๓ ตุลาคม เพราะพระคุณที่รักษาเอกราชไว้ให้ ไม่ตกเป็นเมืองขึ้นเขา นี่พระองค์ทรงรักชาติแล้ว รัชกาลที่ ๖ ก็สร้างชาติ พวกเราทุกคนที่เป็นไทยมีหน้าที่รักษาชาติ สร้างชาติและบำรุงชาติโดยระมัดระวัง

ความประพฤติผิดศีลธรรม ผิดกฎหมายบ้านเมืองเบียดเบียนกันเองนั่นแหละทำลายชาติ ที่เป็นดังนั้นเพราะไม่รู้จักตัวของตัวเองว่าเป็นไท เป็นไทนั้นไม่ใช่หมายความว่าเกิดเป็นไทย หมายความว่ามีจิตใจสูง เหนือกิเลสไม่ประพฤติตามอำนาจกิเลส เช่น ความโลภ ความโกรธ ความหลง ความอิจฉาริษยา ความมักได้ ถ้ามีจิตใจเหนือกิเลสแล้วเป็นไทย ชนะใจของตัวก่อน ถ้าใจชนะกิเลส แล้วก็ชนะอื่นหมด เพราะฉะนั้นคนทุกคนที่เป็นไทจึงต้องปกครองตัวเองเป็น ปกครองใจของตัวไม่ให้ตกอยู่ใต้อำนาจกิเลส คือระมัดระวัง มีหิริความละอาย ไม่ประพฤติตามอำนาจกิเลส ถ้าประพฤติตามกิเลส ไม่ว่าจะเป็นความรัก ความโลภ ความโกรธ ความหลง ความอิจฉาริษยา เป็นบุคคลน่าเกลียด ไม่น่ารัก ไม่น่านับถือ

รวมความว่าโลกจะอยู่เย็นเป็นสุขก็เพราะมนุษย์เกื้อกูลกัน ไม่เบียด เบียนกัน และจะเกื้อกูลกันไม่เบียดเบียนกันก็เพราะมีเมตตาคือปรารถนาความเจริญแก่กัน และมีกรุณาสงสารหวั่นใจต่อผู้ที่ตกทุกข์ได้ยากเด็กไร้เดียงสาช่วยตัวไม่ได้ กรุณาปรานี อุปถัมภ์ค้ำชูให้ได้รับการอบรมสั่งสอนดี ให้ได้รับการเล่าเรียนศึกษาดี คนแก่คนเจ็บป่วย ทุพพลภาพช่วยตัวเองไม่ได้ต้องช่วยกันอุปถัมภ์ค้ำชู และนอกจากนั้นคนโง่ คนจนก็มี คนฉลาดก็มี คนมั่งมีก็มีในโลกนี้มันมีอยู่ มีโง่ก็มีฉลาด มีมั่งมี กับยากจนด้วยกัน คนมีต้องอาศัยแรงคนจน เพื่อมีกินมีใช้ เช่นเป็นลูกจ้างใช้แรงของตนให้เป็นประโยชน์แก่คนมี คนจนก็อาศัยกำลังทรัพย์ของคนมี คนโง่อาศัยปัญญาของคนฉลาด คนฉลาดอาศัยแรงของคนโง่ นี่สัตว์โลกตั้งอยู่ได้ เพราะถ้อยทีถ้อยอาศัยกันดังนี้ ถ้าคนมีเป็นเศรษฐีมหาเศรษฐีต้องทำเองทุกอย่าง ต้องตักน้ำตำข้าวเอง ต้องกวาดเรือนเอง เช็ดเรือนเอง เทกระโถน เทหม้อมูต เทหม้อคูถเอง หุงข้าวกินเองมันจะเป็นสุขอะไร จะใช้ปัญญาก็ไม่มีเวลาจะใช้ต้องไปทำงานอย่างนี้หมด พวกที่ฉลาดใช้ปัญญา พวกที่มั่งมีใช้ปัญญา เราก็ต้องแบ่งงานกันทำ คนมีต้องเกื้อกูลช่วยคนจนให้ฉลาดขึ้น ถ้าโง่เป็นภัยแก่สังคมแก่เพื่อนมนุษย์ ให้ได้รู้ผิดชอบชั่วดี ให้ได้รู้ชนิดรู้หน้าที่ของพลเมืองที่จะพึงปฏิบัติ โง่ต้องเจียมตัวพยายามตั้งตัวให้ได้ และช่วยให้คนจนตั้งตัวได้ เมื่อตั้งตัวเป็นหลักฐานพึ่งตัวได้ ช่วยคนโง่ให้ฉลาดก็สามารถตั้งตัวได้ เมื่อเป็นเช่นนี้ คนโง่ก็เห็นคุณคนฉลาด นับถือเป็นครูบาอาจารย์คนจนก็นับถือคนมั่งมีเห็นว่าถ้าไม่มีคนมั่งมีที่ฉลาดประกอบการอาชีพที่ชอบสะสมทรัพย์สมบัติไว้แล้ว ชาติก็ไม่มีทุนรอนที่จะไปประกอบกิจการ ดังนั้น รัฐบาลทำหมดทุกอย่างย่อมไม่ได้ ทำแต่หน้าที่ปกครอง การทำมาหากินให้เป็นหลักฐานด้วยโภคทรัพย์ยศเกียรติและความสุขเป็นหน้าที่ของประชาชนพลเมือง

คำ ว่าพลเมืองแปลว่าผู้ที่เป็นกำลังของชาติบ้านเมือง ผู้ที่จะเป็นกำลังของชาติบ้านเมืองต้องประกอบด้วย **หนึ่ง** มีสุขภาพอนามัยดี **สอง** มีความรู้ความฉลาดในหน้าที่ของพลเมืองที่จะพึงปฏิบัติให้ตนเป็นประโยชน์แก่ชาติบ้านเมือง **สาม** ทำตัวให้เป็นหลักฐานด้วยความประพฤติดีมีศีลธรรม เคารพกฎหมายบ้านเมือง ประกอบอาชีพที่ชอบไม่ผิดศีลธรรม ไม่ผิดกฎหมาย และช่วยเหลือเกื้อกูลกันในบรรดาเพื่อนร่วมชาติ ไม่เบียดเบียนกันไม่ลักปล้นไม่ทำร้ายกัน เมื่อทำหน้าที่ของพลเมืองดีแล้ว ก็เป็นกำลังของบ้านเมืองรักกันนับถือกัน คนมีช่วยคนจน คนโง่ช่วยคนฉลาดก็นับถือกัน เมื่ออยู่ด้วยการเห็นคุณความดีของกัน และรักกัน ลัทธิตอกลิ่มให้คนจนกับคนมีเป็นศัตรูกันก็ทำอะไรไม่ได้ ที่คนที่มั่งมีล้วนเป็นคนฉลาดและพากเพียรพยายาม รู้จักผ่อนปรนแก้ไขดำเนินการจนถึงตั้งตัวได้มั่งมี และคนมั่งมีทุกคนย่อมมีกำลังทรัพย์ที่จะช่วยคนจนได้มาก เช่นมีงานใหญ่ก็ต้องการแรงงานมาก ทำให้คนจนมีงานทำมีรายได้มาก เลี้ยงตัวเลี้ยงครอบครัว ยิ่งตั้งห้าง ตั้งบริษัทก็ยิ่งต้องการใช้คนมาก เมื่อทุกคนมีงานทำมีรายได้เลี้ยงครอบครัวแล้ว เหตุที่จะไปลักไปขโมยก็ไม่มี นี่เป็นอย่างนี้ ศีลธรรมครบบริบูรณ์ดังนี้ พระพุทธเจ้าทรงสอนให้คนมีแผ่เมตตาถึงคนยากจน คนยากจนก็นึกถึงคุณความดีของคนมั่งมีว่าได้ช่วยเราด้วยกำลังทรัพย์ เราจึงตั้งตัวได้ คนโง่ต้องนึกถึงคนฉลาดที่ไม่หวงวิชาความรู้ บอกให้ สอนให้คนฉลาดต้องใช้แรงคนโง่ เมื่อมันมีเป็นคู่กัน ถ้ามีแต่คนโง่ไม่มีคนฉลาดก็ล้างผลาญกันหมด

ถ้าทุกคนที่เกิดมาเป็นคนไทยเข้าใจเหตุผลอันนี้แล้ว ปฏิบัติตนให้เหมาะสม เป็นเด็กก็เคารพคำสั่งสอนของบิดามารดาครูบาอาจารย์ปฏิบัติตามคำสั่งสอน เว้นชั่วประพฤติดี โดยสม่ำเสมอทั้งต่อหน้าและลับหลัง ถ้าที่ไหน

มนุษย์ไม่มีความเคารพครูบาอาจารย์ น้องไม่เคารพพี่ ผู้น้อยไม่เคารพผู้ใหญ่ ที่นั้นเสื่อม และถ้าเป็นพลเมืองก็ต้องเคารพกฎหมาย เป็นศาสนิกชนก็ต้องเคารพธรรมะ

ถ้าไม่เคารพธรรมะก็เป็นพาลชนไม่ใช่ศาสนิกชน เพราะฉะนั้น มนุษย์นี่ไม่เหมือนกัน บางคนโง่ บางคนฉลาด บางคนแรงมาก บางคนแรงน้อย ความไม่เท่ากันนั้นบอกให้เห็นว่า มีเหตุปัจจัยปรุงแต่งให้มาต่างกัน ทุกคนอยากให้ลูกสวย อยากให้ลูกฉลาดไม่มีโรค นี่เป็นตัวอย่าง แต่สมประสงค์บ้าง ไม่สมประสงค์บ้าง ลูกไม่เกิดขึ้นตามความประสงค์ของบิดามารดา เขาเกิดด้วยกรรมของเขา เขาทำกรรมอย่างไรไว้ เขาต้องเกิดตามกรรมของเขา อัตภาพร่างกายนั้นเป็นอยู่ตามกรรมและกรรมนั้นตัวก็ทำเอง เพราะกรรมไม่เท่ากันจึงจะเกิดไม่เหมือนกัน

ดังนั้น ในหลักของพระพุทธศาสนาจึงสอนให้มนุษย์เชื่อกรรมว่า ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว และคนที่เห็นว่าเขาคดโกงกันนั้น ทำไมเขามั่งมี ส่วนเราไม่คดโกงเรากลับยากจน มั่งมีน่ะไม่ใช่ความดี วัตถุทรัพย์สินก็ไม่ใช่ความดี คนที่คดโกงเขาจนรวย ความรวยนั่นเองกลับบอกให้โลกเขารู้ว่า เจ้าคนนี้คดโกงขนาดหนัก เขาไม่นับถือหรอก ถ้าคนขี้โกงมีอำนาจเขากลัวเขาก็ต้องนิ่ง แต่ใจเขาไม่นับถือ ส่วนคนจนถึงแม้จะจน แต่เลี้ยงตัวเองพอสมควรให้ได้สุข ไม่ได้คดโกงเพื่อนร่วมชาติ ไม่ได้โกงชาติ ไม่ได้เคยฉ้อราษฎร์บังหลวง ถ้าคนเขามาด่าคนขี้โกงฉ้อราษฎร์บังหลวงเราก็ไม่เจ็บไม่เดือดร้อน เพราะเราไม่ได้โกง แต่กลับมีใจสบาย นอนสบาย ตื่นสบาย ใครแช่งเราท้องก็ไม่ขึ้น เพราะเราไม่มีแผล จึงขอให้เข้าใจว่า ในพระพุทธศาสนาสอนให้เชื่อกรรมว่า ทำดีได้ดี แล้วทำดีใจสบาย ถ้าแอบไปทำชั่วโดยไม่มีใครรู้ เรานึกถึงความ

ชั่วที่เราทำแล้วไม่สบาย ถ้าใครมาพูดกระทบความชั่วที่เราทำเข้าชักตกใจ นี่ถ้าเขาจะรู้เรื่องของเราเข้าแล้วกระมัง ชักอายเข้าหน้าไม่ค่อยสนิท ดังนั้นท่านว่ากรรมชั่ว ย่อมให้ผลคือความเดือดร้อนในภายหลัง จะมีคนรู้หรือไม่นั้นไม่สำคัญแต่ที่สำคัญคืออย่างน้อยที่สุดตัวเองก็รู้เอง ฉะนั้นพระพุทธเจ้าจึงตรัสว่า "นตฺถิ โลเกรโห นาม ปาปกมฺมํ อกุพฺพโต" ในโลกนี้ไม่มีความลับของผู้กระทำชั่วแม้อยู่ในห้องหับที่ตัวอยู่คนเดียว ที่นั่นก็ไม่ลับ ตัวทำชั่วลงไปตัวก็รู้ และตัวทำชั่วตัวรู้เมื่อนึกถึงชั่วแล้วตัวก็ไม่สบายใจคนอื่นเขาไม่รู้ไม่เห็นเขาก็ไม่มาเดือดร้อนด้วย แต่ตัวของเรานั่นเดือดร้อน และเมื่อชั่วมันให้ผลตัวก็ต้องทุกข์ยากไปอีก ท่านจึงสอนให้อายใจตัวเอง เชื่อกรรมละก็อายใจตัวเอง ขึ้นชื่อว่าชั่วแล้วแม้ในที่ลับที่แจ้งไม่ทำทั้งนั้น แล้วรู้สึกว่า ถ้าลงไปทำเข้าแล้วจะไม่สบายใจ อย่างนี้จัดว่าเป็นมนุษย์ผู้มีจิตใจสูง ที่นี้มนุษย์ทุกคนต้องการจะเป็นคนดีไม่อยากเป็นคนชั่วคนเลว อาจมีใครมาปรักปรำพร่ำว่าเราชั่วช้าเลวทรามอย่างนั้นอย่างนี้ แกล้งหาความใส่ว่าเราผิด เขาปรับความผิดมันก็อยู่ที่เขา คนไม่ได้ชั่วคนทั้งโลกจะเสกสรรค์ปั้นว่า ไม่ใช่ดีเพราะคนทั้งโลกยกยอสรรเสริญมันอยู่ที่ตัวเอง ตัวเองทำชั่วตัวก็เป็นคนชั่ว ตัวทำดีตัวก็เป็นคนดี และถ้าเขาทำชั่วแล้วเขาร่ำรวยมาก เช่นถ้าเขาค้าฝิ่นเถื่อน พิมพ์ธนบัตรปลอมเป็นต้น เขาก็ได้ชื่อว่าเป็นผู้ประทุษร้ายชาติ และเพื่อนมนุษย์ร่วมชาติเสียหายใครรู้เข้าต้องเกลียดชังน้ำหน้าทั้งนั้น ไม่มีใครนับถือ ตัวเขาเองก็ไม่สบาย ดังนั้นผู้ที่เชื่อกรรมแล้วจะไม่เห็นว่าทำดีได้ชั่ว ทำชั่วได้ดีเลย เพราะดีมันอยู่ที่คุณความดีที่ตัวทำ ชั่วมันอยู่ที่ความชั่วที่ตัวทำ ไม่อยู่ที่เงินทองหรือคนหลงนับถือคนเขานับถือผิด ๆ มันก็เป็นความผิดของตัวเอง

เพราะฉะนั้นมีพระราชนิพนธ์ของรัชกาลที่ ๖ ท่านว่า "รักราชจงจิตน้อม ภักดี ท่านนา" คือเราปฏิบัติตามกฎหมายบ้านเมือง ทำหน้าที่ของพลเมืองที่ดี "รักชาติกอปรกรณีย์ แน่วไว้" หน้าที่ของตัวที่จะต้องทำให้ตัวเป็นสุขให้เพื่อนร่วมชาติเป็นสุข ให้ประเทศชาติบ้านเมืองเจริญดี ต้องรักเคารพกฎหมายบ้านเมือง "รักศาสน์กอปรบุญตริ สุจริต ถ้วนเทอญ" บุญตรีคือบุญที่ทำทางกาย ทางวาจา ทางใจ ทำด้วยเมตตา พูดด้วยเมตตา "รักศักดิ์จงจิตให้ โลกซ้องสรรเสริญ" คือเกียรติศักดิ์ของตัวมีอยู่ก็เพราะทำแต่ความดี ที่บัณฑิตและโลกสรรเสริญ อย่าได้ทำความชั่วเข้า การทำกรรมชั่วแม้จะได้ทรัพย์สินเงินทองรวยเร็วแต่เงินเหล่านั้นมันได้มาไม่บริสุทธิ์ ค้าขายสิ่งที่เป็นอันตรายแก่เพื่อนมนุษย์มันก็เป็นบาป เป็นกรรม ใครเขารู้เข้าก็ไม่นับถือ ฉะนั้นพวกที่เห็นวัตถุเงินทองเป็นของดีนั้นคือพวก **วัตถุนิยม** พวกที่เห็นความสื่อสัตย์สุจริตเป็นความดีนั้นเป็นพวก **ธรรมนิยม** วัตถุเหล่านั้นมันไม่ใช่ทำให้คนดีมันทำให้คนชั่ว ต้องยินดีของที่บริสุทธิ์ ยินดีของที่ได้มาโดยชอบธรรม

มีคนติพระพุทธเจ้าว่า การสอนให้สันโดษเป็นการสอนให้คนขี้เกียจคนโง่ ผู้ที่พูดดังนี้เป็นเปรียญด้วย แต่ก็ไม่รู้อรรถรสของคำว่าสันโดษ หาว่าธรรมะของพระพุทธเจ้าสอนให้คนขี้เกียจ สันโดษนี้แปลได้เป็น ๓ ประการคือ

๑. ยินดีในของของตัว
๒. ยินดีในของที่ตนมี
๓. ยินดีในของที่ชอบธรรม

อะไรจะเป็นทรัพย์ของตนนั้น ตนจะต้องได้มาในทางที่ชอบ เช่นหามาได้ด้วยน้ำพักน้ำแรงของตัว ด้วยปัญญาความเพียรของตัว หรือมารดาบิดาปู่ย่าตายายให้ได้รับมรดกตกทอดมาในทางที่ชอบ ได้รับรางวัลเพราะทำความดี

ที่ได้มาอย่างนี้เพราะเป็นทรัพย์ที่ได้มาเป็นของตัวโดยชอบธรรม การที่ไปโกงเขามา ยักยอกเขามา ค้าฝิ่นเถื่อน ค้าธนบัตรปลอมและทำอะไรก็ตามที่มันผิดศีลธรรมผิดกฎหมายนั้น ไม่ใช่ทรัพย์ของตนเป็นทรัพย์ที่ไม่ชอบธรรม ผู้ที่สันโดษยินดีในของของตัว เมื่อหมั่นเข้าจะมีเป็นของตัวเกิดขึ้น คนขี้เกียจไม่มีอะไร เกิดมาต้องประกอบการงานอันเป็นทางได้มาของทรัพย์ด้วยความขยันหมั่นเพียร แม้บิดามารดาหรือวงศ์สกุลจะให้เป็นมรดกตกทอดมาก็จะต้องรู้จักปกครองรักษา รู้จักทำให้เพิ่มพูนขึ้นไม่ใช้จนหมดจนสิ้น รู้จักยินดีตามมีตามได้ ไม่สุรุ่ยสุร่ายนี่ยินดีของของตัว

ยินดีของที่มี เช่นเอาทรัพย์ไปลงทุนค้าขายหมื่นบาท กะว่าจะได้กำไร แต่เมื่อค้าขายแล้วเกิดขาดทุนไป ๗ พันบาท เหลืออยู่ ๓ พัน ก็จะไปเสียใจกับไอ้เจ็ดพันที่มันขาดทุนไปแล้ว มันไม่ได้ผลดีอะไร ทรัพย์ก็เสียแล้วยังจะมาเสียใจอีก ใจน่ะมันของดั้งเดิมของเรามาหลายชาติหลายภพแล้ว ไม่ควรจะยินดีกับ ๓ พันที่มันยังเหลืออยู่ ยังจะพอเป็นทุนต่อไปได้อีก ที่เสียไปแล้วก็เป็นบทเรียนให้รู้ว่า ทำอย่างนี้มันเสีย ไม่ทำอย่างนั้นอีกต่อไป ได้บทเรียนได้ปัญญาความคิดดังนี้แล้วไม่เสียใจมีมุมานะ ต้องเอาชนะเอาคืนให้ได้ แล้วก็ลงทุนกันต่อไปใหม่ ได้บทเรียนแล้วทำไปในทางที่ถูก อย่างนี้เรียกว่ายินดีของที่มีอยู่ ของที่พิบัติฉิบหายไปจะเสียใจหรือยินดีไม่ได้ จะเสียใจก็ไม่เป็นผลดีอะไร

ยินดีของที่ชอบธรรม ยินดีสม่ำเสมอในของที่ชอบธรรม ทรัพย์ที่ได้มาโดยไม่ชอบธรรมแล้วเราไม่รับเป็นอันขาดเพราะมันเป็นโรค เอามาปนกับทรัพย์ดี ๆ ของเราก็จะพลอยให้ทรัพย์ดี ๆ ของเราพลอยเป็นโรควิบัติฉิบหายไปด้วย

เมื่อทุกคนมีสันโดษ ๓ ประการนี้แล้ว ประกอบอาชีพที่ชอบ ทรัพย์สินเงินทองได้มาในทางที่ชอบ ไม่ก่อความเดือดร้อนทุกข์ยากแก่ใคร ทรัพย์บริสุทธิ์ ชีวิตของตนก็บริสุทธิ์ ไม่มีความเดือดร้อน แล้วตัวเองก็ทำมาหากินในทางที่ชอบ ท่านผู้รู้พิจารณาแล้วก็ยกย่องสรรเสริญ นี่สันโดษเป็นอย่างนี้ ถ้าคนเราสันโดษในภรรยาสามีของตัว ย่อมไม่ผิดศีลข้อที่ ๓ สันโดษนั้น ทำให้ประกอบอาชีพในทางที่ชอบ ศีลข้อที่ ๒ ก็บริบูรณ์ และถ้าจะกระทำลุแก่อำนาจปล้นเขาฆ่าเขา ศีลข้อที่ ๑ หมดอีกทีนี้เมื่อไม่มีศีลข้อที่ ๑ ที่ ๒ ที่ ๓ แล้วทำได้ทุกอย่าง พูดปดหลอกลวงเขา ค้าของปลอม ทำอะไรได้หมด พอทุกข์ขึ้นมาก็เอาเหล้าดับทุกข์ ศีลไม่มีเหลือเลย ผู้ที่มีสันโดษย่อมรักษาศีลไว้ได้

มักน้อย นั้นท่านสอนสำหรับนักบวชเพื่อจะให้พ้นทุกข์ไม่ให้สะสม สมมติว่ามีจีวรอยู่ ๓ ผืน หรือมีจีวรอยู่ ๕ ผืน ตัวมีความจำเป็นจะต้องใช้อยู่เพียง ๓ ผืน คือ สังฆาฏิ ๑ ผืน และจีวรอีก ๒ ผืน สำหรับอาศัยตัวหนึ่ง และเมื่อมีอยู่ ๕ ผืน มันก็เกินอยู่ ๒ ผืน สองผืนที่เกินนี้ เมื่อเห็นใครอัตคัดขัดสนก็เผื่อแผ่ให้ปันกันไป เอาไว้เท่าที่จำเป็น อย่างนี้เป็นมักน้อย เอาเฉพาะที่จำเป็น ได้อาหารมาเหลือเฟือ แทนที่จะเก็บไว้บริโภค ก็เผื่อแผ่เจือจานต่อผู้ที่รู้จักคุ้นเคยกัน ก็ย่อมได้ความรักความนับถือ ส่วนผู้ที่ได้รับการเผื่อแผ่เจือจานนั้น เมื่อถึงคราวท่านเข้าบ้าง ท่านก็เผื่อแผ่มาถึง การเผื่อแผ่กันนั้นทำให้เขานึกถึงเข้าไปนั่งอยู่ใกล้ใจเขา มีอะไรที่เขาจะเผื่อแผ่เขาก็นึกได้ คนที่ขี้เหนียวไม่ค่อยอยากจะให้ใคร ไม่มีใครเขานึกถึงหรอก คนที่โอบอ้อมเผื่อแผ่เจือจาน มีคนเขานึกถึงเสมอ

ถ้ามีสันโดษกันทั่วโลกแล้วไม่มีการละเมิดสิทธิกันทุกคนจะหากินในทางที่ชอบกันทั้งนั้น ดังนั้น สันโดษจึงเป็นธรรมที่ช่วยให้มนุษย์ขยันหมั่นเพียรรู้จักทำมาหากินไม่ใช่ขี้เกียจหรือเกียจคร้าน คิดแต่จะเล่นสลากกินรวบ เล่นการพนันเพื่อให้มันรวยเร็ว และยิ่งแทงยิ่งหมด โบราณท่านว่า โจรปล้นไม่มีของที่จะใช้ ไฟไหม้ไม่มีเรือนจะอยู่ พนันกินแผ่นดินไม่มีจะอยู่ นิทานในอินเดียมีเล่นสกาเอาบ้านเอาเมืองกัน เมื่อแพ้สกาก็ริบบ้านริบเมืองกันทีเดียว นี่ก็แสดงให้เห็นว่า การพนันนี่เป็นภัยอย่างสำคัญ ทำให้ฉิบหายล่มจม ทำให้ยากจนค่นแค้น ทำให้เป็นคนผิดศีล ผิดธรรมต่าง ๆ

คำว่า **ศีลธรรม นั้น** เป็นคำพื้น ๆ ฟังดูจืด แต่ว่าเมื่อพูดถึงความหมายแล้วลึกซึ้งนัก **ศีล** ก็หมายถึงศีล ๕ คือ เว้นการเบียดเบียนกันนั่นเอง **ธรรม** คือความเมตตา เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ไม่หวงแรงไม่หวงทรัพย์ ไม่หวงปัญญาความคิด ไม่หวงวิชาความรู้ กฎหมายทั้งหลายที่มีไว้ก็เพื่อจรรโลงศีลธรรม ถ้ามนุษย์ทั้งหลายเคารพกันตามทางศีลธรรมแล้ว ไม่มีเบียดเบียนกันมีแต่เกื้อกูล พระพุทธเจ้าจึงสอนให้แผ่เมตตาปรารถนาความสุขความเจริญแก่กัน จะทำอะไรยั้งคิดพิจารณาก่อน ว่ากายกรรมมโนกรรมวจีกรรมของเรานี้จะเป็นไปเพื่อเกื้อกูลแก่ตนแก่ผู้อื่นหรือทั้งแก่ตนแก่ผู้อื่นหรือไม่ ถ้าเห็นว่าเกื้อกูลแล้วทำไปเถอะ แม้ตนจะไม่ได้คนอื่นได้ก็ควรทำถ้าตนแม้จะไม่ได้ ทำให้ผู้อื่นสบายใจ ตนก็ได้ชื่อว่าบำเพ็ญประโยชน์แก่เพื่อน สร้างความรักความนับถือ ความรักความนับถือนั้น ไม่รู้จักหมด ส่วนทรัพย์สินเงินทองนั้นใช้กันหมด ความรักไม่รู้จักหมด มันเป็นเรื่อง **น้ำใจ** ไม่ใช่เรื่อง **น้ำเงิน** การที่เราทำบุญทำกุศลให้แก่ผู้ที่เคารพนับถือนั้นเพราะนึกถึงน้ำใจคือคุณความดีของท่านจึงสนองไม่รู้จบ ถ้ามนุษย์จะนึกถึง

ความดีของกันและกันแล้วโลกนี้เป็นสุข ท่านจึงให้ทำความดีไว้เสมอ แม้จะเป็นประโยชน์แก่คนอื่นตัวไม่ได้เลยเหนื่อยเปล่าก็ควรทำเพราะมันได้น้ำใจ ได้ความรัก ความนับถือ

ที่สี่คือเว้นเบียดเบียน เมื่อโกรธขึ้นมาแล้วก็จะทำตามโกรธไม่ได้ ต้องนึกถึงว่าเราไม่ชอบทุกข์ คนอื่นก็ไม่ชอบทุกข์ ต่างคนต่างก็ไม่ชอบทุกข์เหมือนกัน เราก็ไม่ควรจะก่อทุกข์ให้แก่กัน หากบังเอิญเขาพลั้งพลาดล่วงเกินเราเข้าก็ควรนึกว่ามนุษย์ทุก ๆ คนที่ยังเป็นปุถุชนรู้จักเผลอผิด ก็ถ้าเขาทำผิดเราให้อภัยเราก็ย่อมเป็นผู้ถูกอยู่ ถ้าเขาทำผิดหายโกรธรู้สึกตัวแล้ว เขามาขอโทษ เราก็ให้อภัย ถ้าเขาไม่มาขอโทษเราก็ไม่เอาธุระ คนที่ทำผิดยอมรับผิดแล้วขอโทษก็ยังเป็นคนดีที่คบได้ ถ้าผิดแล้วไม่ยอมผิดขืนรั้นดันทุรังคบไม่ได้ ก็เมื่อมนุษย์มีเมตตาต่อกันอยู่เสมอเพียงใดแล้ว โลกนี้ก็ยังจะมีความสุข เพราะธรรมเกื้อกูลกันอยู่ไม่เบียดเบียนกันให้อภัยกัน เมื่อมีเกื้อกูลกัน ไม่เบียดเบียนกัน ให้อภัยกันที่ไหนที่นั่นก็มีแต่สันติสุข จึงมีสุภาษิตว่า "โลโกปตฺถมฺภิกา เมตฺตา เมตตาจรรโลงโลกให้เป็นสุข" โลกเราที่อยู่เย็นเป็นสุขนี้ เพราะเมตตากรุณาของมารดาบิดา ครูอาจารย์ ท่านผู้รู้ผู้ฉลาดเพื่อนร่วมชาติ ร่วมศาสนา ร่วมโลก ต่างคนต่างมีไมตรีต่อกัน ไมตรีเมตตาเป็นมูลธาตุอันเดียวกัน **มิตรธาตุ** ที่แปลว่าความสนิทสนม คนเราจะสนิทสนมกันได้นั้นเพราะปรารถนาดีต่อกัน เพราะฉะนั้นมิตรจิตก็คือเมตตานั่นเอง มีเมตตาที่ใดก็มีความสนิทสนมที่นั่น มีโทสะที่ใดก็มีแตกที่นั่นไม่สนิท เพียงแต่กล่าวคำหยาบออกมาคำหนึ่งก็ทำให้หมางน้ำใจกันแล้ว

จึงขอสรุปว่า ธรรมะสำคัญที่ทำให้โลกเป็นสุขก็ดี เมตตาค้ำจุนโลกบันดาลให้มนุษย์เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่เกื้อกูลกัน เว้นเบียดเบียนกันให้อภัยกัน ไม่

หวงแรง ไม่หวงทรัพย์ ไม่หวงวิชาความรู้ ไม่หวงดีต่อกัน ทำให้สนิทสนมกลมเกลียวกัน แม้แต่สัตว์เดียรัจฉานจำพวกอื่นเช่น วัว ควาย ช้าง ม้า สุนัข แมว เราก็มีเมตตากรุณา สัตว์เหล่านั้นก็เชื่อง ตื่นนอนขึ้นมาแต่ดึกสุนัขก็เข้ามากระดิกหางดีอกดีใจเราก็รู้สึกชื่นอกชื่นใจ เพราะรู้สึกว่ามันรักเราเห็นน้ำใจของมัน ไปไหนกลับมาถึงเจ้าสุนัขปรู๊ดเข้ามากระดิกหาง ถ้านั่งรถมายังไม่ทันเปิดประตูรถเลยมาแล้ว รู้สึกชื่นใจว่ามันรักเรามาก ๆ เราก็เป็นสุข แม้สัตว์มันรักเราก็เป็นสุข ธรรมะอันนี้น่ะเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่กันดี ช่วยเหลือเกื้อกูลให้อภัยเว้นเบียดเบียนนี่สร้างความรักทั้งนั้น ถ้ามีรักกันทั่วไปหมดแล้วเหมือนอย่างมารดาบิดารักบุตร พี่รักน้อง น้องรักพี่ ญาติรักญาติ มิตรรักมิตร โลกนี้ก็ปลอดภัย

จึงขอให้ทุกท่าน แผ่เมตตาเป็นธรรมะประจำใจ ก่อนจะนอนไหว้พระสวดมนต์ แล้วก็ตั้งใจว่าสัตว์ทั้งหลายทั้งปวงเป็นเพื่อนทุกข์เกิดแก่เจ็บตายด้วยกันหมดทั้งสิ้น จงเป็นสุข ๆ เถิด อย่าได้มีเวรแก่กันเลย อย่าได้เบียดเบียนกันเลย อย่ามีทุกข์กาย ทุกข์ใจเลย จงเป็นผู้มีความสุข ปกครองรักษาตนเถิด กายกรรมวจีกรรมของข้าพเจ้า จะไม่เป็นไปเพื่อเบียดเบียนก่อทุกข์ให้แก่ใคร ๆ จะเป็นไปเพื่อประโยชน์สุขแก่ผู้อื่น นี่เป็นการปฏิบัติ ปฏิญาณต่อหน้าพระรัตนตรัย เมื่อเสร็จแล้วแผ่เมตตาดังนี้แล้ว ใครที่เรารู้จักรักใคร่นับถือ เราก็ระบุชื่อเขาขอให้เขาอยู่เย็นเป็นสุขพ้นจากทุกข์ยาก หัดทำดังนี้เสมอ ทีนี้เวลาตื่นนอนเอาอีกครั้ง พอตื่นนอนปุ๊บมาก็สำรวมจิต ขอเพื่อนมนุษย์และสัตว์ทั้งหลายที่รักสุขเกลียดทุกข์ด้วยกันทุกคน จงอยู่เย็นเป็นสุขพ้นจากทุกข์ยากเดือดร้อนด้วยเมตตาจิต กรุณาจิตของข้าพเจ้า ข้าพเจ้าจะทำอะไรพูดอะไร จะทำด้วยเมตตากรุณา เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่แก่ผู้อื่น ให้เป็นสุขและพ้น

ทุกข์ ละเว้นจากการเบียดเบียน ก่อทุกข์อย่างเด็ดขาดทำอย่างนี้แล้วหลับสบาย ตื่นก็สบาย

พระพุทธเจ้าทรงแสดงอานิสงส์ของเมตตาไว้ ๑๑ ประการ ว่าผู้ที่มีเมตตานั้นตื่นอยู่ก็เป็นสุข หลับอยู่ก็เป็นสุข ไม่ฝันเห็นนิมิตที่ร้าย เราก็เป็นที่รักของมนุษย์ทั้งหลาย เป็นที่รักของอมนุษย์ทั้งหลาย เทวดาย่อมคุ้มครองรักษา ไฟศัตราหรือยาพิษไม่อาจถูกต้องกล้ำกลายผู้มีเมตตาจิตได้ จิตของผู้มีเมตตาย่อมตั้งมั่นเป็นสมาธิเร็ว ผิวพรรณวรรณะของผู้มีเมตตาย่อมผ่องใสคือเป็นคนมีหน้าตาชื่นบานอยู่เสมอ แล้วก็ผู้ที่มีจิตเมตตานั้น เมื่อแตกดับทำลายขันธ์แล้วย่อมเข้าถึงพรหมโลก เกิดเป็นพระพรหม ย่อมมีสติดีไม่หลงตาย นี่เป็นอานิสงส์ของเมตตา

ก็แม้สุนัขที่เรามีเมตตาเท่านั้นมันยังรัก อันนี้ก็เห็นชัด ๆ ใครมีเมตตาแก่เรา เราก็รักทั้งนั้น แต่ว่าถ้าใครเขามาโกรธก็อย่าไปโกรธตอบ นั่นจงนึกเสียว่าเขาประทุษร้ายแก่ตัวของเขาเอง เราอย่าไปเป็นโรคติดต่อโกรธกับเขา ถ้าเขาโกรธแล้วมาล่วงเกินเรา ก็อย่าไปโกรธตอบเขาให้ใจของเขาเสียไปคนเดียว ใจเรารักษาไว้ ถ้าใจเราผ่องใสก็เหมือนอยู่บนสวรรค์เสมอ ถ้าใจเศร้าหมองละก็เหมือนตกนรกทั้งเป็น

อาตมภาพ รู้สึกว่าได้ทรมานท่านผู้ฟังมานานประมาณ ๒ ชั่วโมง ตามที่ผู้อาราธนากำหนดไว้ ก็หวังใจว่าที่ได้บรรยายมานี้ทุกท่านจะเก็บไปพิจารณาและจะช่วยกันรับไว้ไปปฏิบัติเอง และชักนำผู้อื่นให้แผ่เมตตาจิตกรุณาจิตแก่เพื่อนมนุษย์และสัตว์ทั้งหลาย และให้มีอัธยาศัยเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อผู้อื่นที่ควรเอื้อเฟื้อ มีศีลคือการเว้นการเบียดเบียนทุกประการ แม้จิตใจของตนเมื่อมีเมตตาคุณอยู่แล้วก็ทำให้มีอารมณ์ชื่นบาน ทำให้แก่ช้า มีหน้าตาแจ่มใส เป็นคนมีน้ำใจงามและผิวพรรณวรรณะสวยด้วย

ในที่สุดนี้ขออำนวยพรแก่ท่านทั้งหลายขออานุภาพกุศลที่เกิดแต่การฟังธรรมกถา อันแสดงธรรมะของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าจงเจริญด้วย อายุ วรรณะ สุขะ พละ แคล้วคลาดจากอุปัทอันตรายทั้งหลายทั้งปวง ประสบแต่ความสุขเกษมสำราญในกาลทุกเมื่อเทอญ

โคลงสุภาพ

เรื่อง พระเวสสันดรโพธิสัตว์

พระพุทธศาสนาในอุตตรนิกาย

และ

โลกนิติธรรมภาษิต

โดย ภิกษุเย็นเกียรติ

วันที่ ๑๕ มกราคม ๒๕๑๕

เรื่อง

พระเวสสันดรโพธิสัตว์

โคลงสุภาพ

โดย ภิกขุเย็นเกียรติ

๑. ชาดกปรากฏอ้าง อดิศร
ครองราชย์สีพีนคร เกียรติก้อง
ทั่วหล้าประชากร สบสุข สันต์เฮย
พระสุรศักดิ์เพรียกพร้อง ไพร่ฟ้าสามัคคี

๒. พระสญชัยนเรศเจ้า จอมศรี
บื่นกษัตริย์ชนบดี เชิดเชื้อ
อุดมเดชบารมี มหิ ศวรแฮ
ฤทธิ์รุทร์บุญกูลเกื้อ กิตติไท้ไพศาล

๓. เวสสันดรหน่อเนื้อ นฤบาล
ยุพราชทรงศุภการ กล่าวไว้
บริจาคทรัพย์นิตยทาน ทศทิศ ลือเฮย
โพธิสัตตคุณหนุนให้ หัฏฐ์ห้อมออมศรี

๔. องค์ชายาเลิศล้น นารี
นามพระนางมัทรี คู่ค้ำ
สวามิภักดิ์สวามี ยอดยิ่ง หญิงแฮ
ทรงสัตยวัตร์เลอล้ำ โลกรู้ชูชม

๕. พระโพธิสัตว์ปลาบปลื้ม อภิรมย์
มีกุมารเชยชม ศัพท์พร้อง
ชาลีพี่ศรีสม ศักดิ์เชฏ ฐาเฮย
นงนุชกัณหาน้อง แน่งน้อยโสภณ

๖. ในกาลวันหนึ่งนั้น เสด็จยล
ทานแจกแก่คนจน ไพร่ฟ้า
ทรงคชราชชาติพล ขาวเผือก งามแฮ
ผูกผลึกเครื่องระย้า ยอดหล้าคชาธาร

๗. มีพราหมณ์สกัดเฝ้าราช กุมาร
อภิวาทขอคชสาร เจ่งผู้*
ผิว่าพระราชทาน พูนเพิ่ม เดชเฮย
บุญฤทธิ์จักกอบกู้ ก่อเกื้อพุทธิไกร

๘. องค์โพธิสัตว์ซ่านซึ้ง พระทัย
ทรงทราบอัชฌาสัย โปรดเกื้อ
ปลื้มมอบมิ่งคชานัย ให้พวก พราหมณ์แฮ
บุญกุศลอวยเอื้อ อร่ามเรืองเรืองทาน

๙. นภากาศทั่วฟ้า ชัชวาล
นิธิบุญจิรกาล ก่อกว้าง
ทรงเสพสุขสำราญ เริงรื่น ฤทัยเฮย
พระสุวกรรมเสริมสร้าง สุดสะอ้านทานทินน์

---

* เจ่งผู้ แปลว่า ช้างสีดอ หรือช้างตัวผู้

๑๐. ข่าวเรื่องช้างรู้ทั่ว ธานินทร์
ทวยราษฎร์เกิดทิฉินท์ เคียดแค้น
กุญชรยอดหัสดิน เป็นหลัก ชัยแฮ
มิ่งวสุคู่แคว้น ครากได้ไฉนมี

๑๑. พากันเข้าเฝ้าพระ นรบดี
ทูลบ่จนึกราวี ไป่แคล้ว
*จตุรงค์คู่บุรี ปราบริ ปูเฮย
หมดสุรพลคชแก้ว ก่นเกลี้ยงเกรียงไกร

๑๒. พระสญชัยนฤเจ้า ท้าวไท
แว่วสดับแถลงไข ครั่นคร้าม
ขอโทษโปรดอภัย แก่ยุว ราชแฮ
ในต่อไปสั่งห้าม เหตุหั้นหวนหัน

๑๓. ชาวสีพีทั่วพร้อม เพรียงกัน
ว่าคชทานโทษทัณฑ์ หนักร้าย
ยุพราชใช่อยู่อรัญ ถือรุกข มูลเฮย
ประพฤติตนคลึงคล้าย ครุเคื้อดาบส

๑๔. เนรเทศไปอยู่ถ้ำ วงกต
มีเทือกเขาเลี้ยวลด ใหญ่กว้าง
สมเป็นที่นักพรต ปฏิบัติ ธรรมแฮ
เสริมสมัตถ์ส่งสล้าง สว่างสร้างสวธา

---

* จตุรงค์ = เหล่าช้าง, เหล่ารถ, เหล่าม้า, เหล่าราบ

๑๕. องค์ชเนนทร์โอษฐ์เอื้อน วาจา
จะนิรเทศบุตรา รุ่งเช้า
ให้ออกจากพารา ฐานนีติ โทษเฮย
ขอหมู่ราษฎร์กลับเหย้า อย่าได้คลางแคลง

๑๖. ครั้นแล้วพระโศกเศร้า กรรแสง
หมดผ่อนผันดัดแปลง เปลี่ยนถ้อย
ซึ่งทวยราษฎร์รุนแรง เพราะกฎ กรรมแฮ
จิตต์ระทมซบสร้อย สุดพ้นพรรณนา

๑๗. ทรงพะวงห่วงด้วย เมตตา
ตรัสสั่งมุขเสนา เร่งเท้า
ทูลเรื่องแก่โอรสา ว่าพรุ่ง นี้เฮย
ให้ออกไปจากเหย้า อยู่หล้าพนาสณฑ์

๑๘. โพธิสัตว์สดับแล้วห่อน ทังวล*
ยอมรับโทษกมล ผ่องแผ้ว
อนุโรธจรดล ไปย่อ ท้อแฮ
พระสุรเสียงแจ่มแจ้ว จิตต์จ้ำจำนง

๑๙. ทรงทำตามที่ต้อง ประสงค์
ระบอบชอบมั่นคง เหนี่ยวรั้ง
หวังบริจาคดำรง ต่อเนื่อง นานเฮย
ทานวัตต์สถิตตั้ง ตราบสิ้นชีวินสลาย

---

* ทังวล = กังวล

๒๐. นางมัทรีสุดอดกลั้น ดูดาย
ขอสมัครผันผาย นิราศด้วย
มอบชีวิตจิตต์กาย แก่ภัส ดาแฮ
จะช่วงบาทจนม้วย ชีพสิ้นตักษัย

๒๑. ขอกุมารทั้งคู่ ร่วมไป
สมเพชลูกยองใย ห่วงไห้
เพราะรักดั่งดวงใจ สุดห่าง เหินเฮย
มีทุกข์สุขอยู่ใกล้ กิจเกื้อเจือจาน

๒๒. องค์ยุพราชหน่อไท้ ภูบาล
ทรงสดับพจมาน โปรดเกล้า
รับสั่งแก่นงคราญ สุดแต่ ควรแฮ
จิตต์หนักแน่นโพธิเจ้า แกร่งกร้าวไกรศรี

๒๓. โพธิสัตว์รุดเผ้าชนก ภูมี
ทูลกราบลาจรลี พนัสกว้าง
ขอบิตุเรศเรืองศรี ทรงพระ เจริญเฮย
บุญฤทธิ์เฉลิมสร้าง มากด้วยชันษา

๒๔. สี่หน่อกษัตริย์ขึ้น รัถา
ขับลากด้วยอาชา มิ่งม้า
หมายมุ่งสู่ภูผา วงกต เขาแฮ
รีบเร่งรุดไป่ช้า ชิดใกล้ไพรสถาน

๒๕. กลางทางพราหมณ์รุดเข้า ไขขาน
ขอรับพระราชทาน อัศวแก้ว
พร้อมทั้งรถราชยาน ทรัพย์นอก กายเฮย
บุญภาพไป่คลาดแคล้ว คลี่คว้าอภิสมัย*

๒๖. องค์โพธิสัตว์สดับแจ้ง แถลงไข
พระปลาบปลื้มหฤทัย สุขล้น
โสมนัสมอบมโนมัย กับรถ ให้แฮ
ทรงยุรยาตรเดินด้น ดุ่มด้าวคีรี

๒๗. พระกรขวาโอบอุ้ม ชาลี
โดยเสด็จนางมัทรี ติดต้อย
ประคองหัตถ์กุมารี เต้าไต่ ตามเฮย
คลอเคลื่อนค่อยคะค้อย แคบโค้งคันคอน

๒๘. ทรงทอดเนตรขอบฟ้า สิงขร
ธารโตรกชโลธร แหล่งน้ำ
พฤกษาชาติพนาดอน สูงตระ หง่านแฮ
เขินโขดเหวโพรงถ้ำ ถงาดเงื้อมหินผา

๒๙. มีศาลาแต่งด้วย ปัตตา*
ประดุจดั่งเทวา นิมิตตั้ง
เป็นสำนักนิทรา ในป่า นี้นา
ทรงประทับหยุดยั้ง ยึดไว้อาศัย

---

* อภิสมัย = ความตรัสรู้
* ปัตตา = ใบไม้

๓๐. โดยบารมีพระผู้ ทรงชัย
เกิดสหอัธยาศัย เพรียบพร้อม
ปราศไปอริภัย ทวยเทพ คุ้มเฮย
อำนาจเดชใจย้อม ยิ่งล้ำสุขศรี

๓๑. อยู่มาวันหนึ่งนั้น นางมัทรี
เข้าป่าพนาลี เก็บค้น
ผลไม้เพื่อภูมี เป็นกิจ วัตร์แฮ
เดียวเดี่ยวเดินดั้นด้น ดุ่มด้าวแดนดง

๓๒. มีพราหมณ์มาพบเผ้า โพธิองค์
ทูลว่าตนจำนง อยากได้
สำเร็จกิจประสงค์ คือบ่าว ทาสเฮย
ขอคู่กุมารให้ รับใช้ภริยา

๓๓. ทรงแจกทานแพร่หล้า ลือชา
ข้าพระองค์มุ่งมา รับบ้าง
ขอเดชะกรุณา เป็นที่ พึ่งแฮ
พระเกียรติจักยิ่งสล้าง ส่งสร้างกุศล

๓๔. พระฟังพจนารถนั้น บัดดล
ปลื้มกับเศร้าระคน อุระอั้น
เริงรื่นเรื่องทานผล ผุดผ่อง มโนแฮ
สังเวชลูกครั่นครั้น สะท้อนถอนฤทัย

๓๕. ข่มอารมณ์ห่อนให้ หวั่นไหว
สงบจิตต์ห่วงใย หักห้าม
ระงับบั้นบ่วนใจ วายวุ่น นั้นเฮย
กุมสติแน่วข้าม ข่อนข้องกังขา

๓๖. เรียกกุมารทั้งคู่ เข้าหา
พระหัตถ์โอบสองรา แนบไว้
ส่งมอบนักภิกษา เป็นทาส ทานแฮ
ยังโปรดกำชับให้ ห่อนช้าจรลี

๓๗. ข้างกุมารแน่งน้อย สองศรี
ชลเนตรดั่งนที ท่วมท้น
ครวญคร่ำเรียกชนนี ไบ่หยุด โอษฐ์เฮย
ถูกลากดึงตามด้น ฉุดซ้ำจำไป

๓๘. ฝ่ายมัทรีเก็บลูกไม้ ในไพร
เดินหลีกหลบกิ่งใบ ทึบสล้าง
บังเอิญเหตุเบ็นไป จนบ่าย เย็นแฮ
จึงเลาะลัดบ่ากว้าง กลับเหย้าอาศรม

๓๙. แสงสุริยนพ้นยอด พะนม
ยุรยาตรทางวิสม ชักช้า
จนพ้นผ่านพนัสดม ถึงเขตต์ กุฏเฮย
เพลียอ่อนเหนื่อยเมื่อยล้า ลดเท้าเชิงชาน

๔๐. มองไบ่พบหน้าคู่ กุมาร
รีบรุดเฝ้าภูบาล ซักไซ้
ทูลถามเรื่องเหตุการณ์ เบ็นอยู่ ไฉนแฮ
เพื่อหม่อมฉันจักได้ หยุดยั้งยายี

๔๑. พระโพธิสัตว์แจ้งแก่ เทวี
โอรสกุมารี ลูกนั้น
ให้ยาจกนำจรลี เบ็นทาส ขาดเฮย
ได้มอบไปแต่ครั้น เที่ยงคล้อยบ่ายกราย

๔๒. นางมัทรีรู้จะแจ้ง ใจหาย
สุดคิดจะตัดตาย ลูกได้
แต่เกรงจักระคาย เคืองขุ่น พระแฮ
ยึดมั่นขันติไว้ ว่างเว้นจาบัลย์

๔๓. ฝ่ายศักรินทร์เทิดไท้ ไอศวรรย์
สถิตวิมานไกวัล ฟากฟ้า
เพ่งทิพยเนตรรำพัน เวสสันดรโพธิ สัตว์เฮย
สละบริจาคลือหล้า เลิศล้นทานมัย

๔๔. เพื่อทรงขจัดสิ้น สงสัย
เนรมิตเป็นพราหมณ์ไพร พบเผ้า
ขอมัทรียอดนางนัยน์ เพื่อปฏิ บัติแฮ
ขอเดชพระผ่านเกล้า กิจเกื้อการุณย์

๔๕. พระโพธิสัตว์หน่อไท้ พุทธังกูร
สดับพราหมณ์กราบทูล เรื่องแล้ว
โสมนัสเพิ่มไพบูลย์ เอิบอิ่ม ยิ่งเฮย
ทรงประทานนางแก้ว แก่ผู้ขอมา

๔๖. ตรัสเรียกมัทรียอดล้ำ กานดา
เล่าเรื่องบริจจาคา ทราบเค้า
ให้พราหมณ์รับทักษิณา ทานเพื่อ ผลแฮ
ยื่นผ่ามือไต้เต้า หลั่งน้ำสัมบั่นน์

๔๗. องค์สหัสเนตรท้าว เทวัน
ปรากฏเป็นอัศจรรย์ โพธิเจ้า
จึงกลับร่างราชัน อมรราช บดีเฮย
มงกุฎเพชร์รัดเผ้า โอษฐ์แย้มวาที

๔๘. พระองค์เปิ่นเทิดไท้ ธรรมบดี
เดชะบารมี เลิศหล้า
ขอถวายกลับองค์มัทรี เพื่อเพิ่ม บุญแฮ
เปิ่นที่พึ่งไพร่ฟ้า เพื่องพุ้งเจษฎา

๔๙. องค์ศักรินทร์ไท้สุร นาถา
ประสิทธิ์พรพัฒนา พุฒิพร้อม
บัดนั้นวัชรชวาลา ฉายโชติ ช่วงเฮย
มีหมู่เทพห้อมล้อม มุ่งเมื้อแมนเมือง

๕๐. พระโพธิสัตว์สุทธิสร้าง นองเนือง
ทั้งสัทธรรมรุ่งเรือง เพริศแพร้ว
ทรงหมายมั่นประเทือง ทานเทิด บุญเฮย
ยึดมั่นไตรรัตนแก้ว มุ่งหน้าภาวนา

๕๑. ฝ่ายพราหมณ์ชูชกผู้ ภิกขา
นำคู่กุมารา ดุ่มด้น
สมคิดจิตต์ปรีดา เดินดิ่ง กลับแฮ
เริงรื่นร่านรีบรั้น เรื่อยรั้งแรมรอน

๕๒. วันหนึ่งถึงเขตต์แคว้น นคร–สีพีเอย
ข่าวว่าพระภูธร ยาตรใกล้
ประชาราษฎร์นิกร บอกต่อ กันเฮย
เรียงนั่งหวังวันท์ไหว้ ไผ่เผ้าราชา

๕๓. พระสญชัยค่อยคล้อย ไคลคลา
ทอดเนตรเหลียวมองมา สบหน้า
ชาลีกับกัณหา ตกตะ ลึงแฮ
ยื่นหัตถ์ผวาอ้า โอบอุ้มหลานขวัญ

๕๔. พระภูวไนยซักไซ้ ถามถวัน*
ถึงเร่ร่อนผายผัน จากเหย้า
พ่อแม่ณะไพรสัณฑ์ อยู่ฤๅ ไฉนเฮย
จุ่งบอกเถิดหลานเจ้า เล่าให้อัยกา

๕๕. ฝ่ายกุมารพี่น้อง ขัตติยา
ปีติปลื้มปรีดา รีบร้น
กอดบาทพระอัยกา สะอึกสะ อื้นแฮ
ทูลเรื่องราวแต่ต้น ตลอดสิ้นพิสดาร

๕๖. พระเจ้าปู่สลดเศร้า สงสาร
ไปอยู่ป่ากันดาร กลัดกลุ้ม
ถูกพรากจากสถาน ลำบาก ยากเฮย
เดชะบุญครองคุ้ม คลาดแคล้วภัยกวน

๕๗. องค์พระธีระไท้ ชเนศวร
รับสั่งพราหมณ์ตามขบวน ผ่านเกล้า
ทรงจูงนัดดาหวน กลับสู่ วังแฮ
โสมนัสยะย่างเท้า มุ่งเข้าเวียงชัย

๕๘. ครั้นถึงแล้วตรัสให้ ข้าไท
เตรียมรถอาชาไนย พรั่งพร้อม
เร่งออกขบวนไป วงกต เขาเฮย
รับเวสสันดรแห่ห้อม นิวัตต์เหย้าเคหา

---

*ถวัน=เร็ว, ไว, รีบ

๕๙. สมโภชใหญ่ทั่วทั้ง พารา
ปี่พาทย์กลองรัวลา ย่ำฆ้อง
ปวงนรราษฎร์หรรษา เริงร่า กันแฮ
เสียงซิกซี้แซ่ซ้อง กู่ก้องไชโย

๖๐. เวสสันดรดิลกหล้า นาโถ
โพธิสัตว์เรืองเดโช ผ่านเผ้า
ภพหน้าเลิศบุญโญ ทรงตรัส รู้เฮย
คือพระพุทธศากยเจ้า จบอ้างเอวัง

จบโคลงเรื่องพระเวสสันดรโพธิสัตว์

รวม ๖๐ บท

วันที่ ๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๑๑

เรื่อง

พระพุทธศาสนาในอุตตรนิกาย

โคลงสุภาพ

โดย ภิกขุเย็นเกียรติ

๑. อุตตรนิกายแต่ครั้ง โบราณ
นามหนึ่งมหายาน ชื่อใช้
อีกนามหนึ่งเรียกขาน ยานใหญ่ นั้นแฮ
แจงอรรถความหลังให้ รอบรู้กรณีย์
๒. มีวิมานรัตนแพร้ว พรายศรี
ชื่อสุขาวดี พุทธหล้า
เรืองวิโรจน์รัศมี รอบทศ ทิศเฮย
อยู่อัษฎงค์ฟากฟ้า จรัสจ้าทิพาลัย
๓. อมิตาภะเรื้อง อภิไธย
ครองสุขชินาลัย ทิพย์เหย้า
องค์พระอักโษภัย ทิศบุ ริมแฮ
ไวโรจน์สุคตเจ้า พุทธแคว้นแมนมัชฌิม
๔. อโมฆสิทธิ์พุทธเจ้า อุดร
สมภพรัตนอมร ทิศใต้
เบ็ญจพุทธอดิศร อดีตกัปป์ นานเฮย
ประโพธชินพุทธไท้ เทิดชั้นฌานี

๕. อนึ่งอดีตตรัสรู้ ชินศรี
อยู่พุทธภูมิมากมี บ่งไว้
ดุจทรายแห่งชลธี สุดนับ เม็ดนา
เหนือกฎเลขบวกได้ สูตรไร้ประมวญ

๖. พระโพธิสัตว์เจ้าอีก จำนวน
องค์อวโลกิเตศวร เลิศล้น
พระทัยเบี่ยมขวายขวน ขจัดบั่ด ทุกข์รา
สัตว์โปรดไตรโลกพ้น พรากพ้องไพรี

๗. กษิติครรภกล่าวค้อย คัมภีร์
โพธิสัตว์พระทัยดี ฤทธิ์กล้า
โปรดสัตว์อเวจี อนุวรรตน์ ธรรมแฮ
ยมราชท้าวทั่วหน้า นอบน้อมไอศวรรย์

๘. อวโลกิตเทิดไท้ ทิพย์กรรณ
กษิติครรภราชัน สูตรเท้า
ทรงบั๋ทมภาสถวัลย์ วิศิษฏ์ สุดแฮ
สรรพัชญูโพธิสัตว์เจ้า จตุหล้าวันทา

๙. มัญชุศรีอนุภาพกล้า บั๋ญญา
โพธิสัตว์ทรงปรีชา ช่วยแย้ม
ให้เห็นชัดสังกา เกิดฉลาด เฉลียวเฮย
งัดแงะแง่งับแง้ม ง่าง้างโง่งำ

๑๐. สมันตภัทรรุ่งเรื้อง คุณธรรม
โพธิสัตว์ทรงสัตยกรรม ก่องแก้ว
อนุเคราะห์อุปถัมภ์ ก่อเกิด กุศลแฮ
บุญนิธิเพริศแพร้ว พรั่งพร้อมพิทยา

๑๑. มหาสถามปราบต์เลิศด้วย เมตตา
โพธิสัตว์ทรงกรุณา พิศพ้อง
เดชะอภิญญา ยอดยิ่ง ฤทธิ์เฮย
ทั่วสี่ภูมิแซ่ซ้อง เกียรติก้องอัญชลี

๑๒. โอษฐ์แห่งพุทธเจ้าเกิด วาณี
โพธิสัตว์พระนางสุนทรี ชุ่มชื้น
อัมพุชมุนินทร์ศรี เลิศนัก ปราชญ์แฮ
ยังสุขสัตว์ทั่วพื้น พ่างฟ้าชลาธาร

๑๓. ไม่ยอมเสด็จเข้าพุทธ สถาน
ทรงมุ่งประณิธาน หยุดยั้ง
คั่นโพธิสัตว์วัฒนการ โปรดสัตว์ โลกเฮย
แต่อดีตล่วงทั้ง ทุกเมื่อนิรันดร์

๑๔. เวสสันดรหน่อเนื้อ นิรัติสัน – ดุษิตเอย
จอมสักกะเทวัญ รุดเฝ้า
อัญเชิญจากสวรรค์ สู่โลก มนุษย์แฮ
เป็นศากยโพธิสัตว์เจ้า เจิดฟื้นศาสนา

๑๕. พระศากยโพธิสัตว์หมั้น ศีลวา
บทวิรัติมางสา เริ่มต้น
*ตบะศีลวัตต์สิกขา ย่างกิ เลสเฮย
ก่อนตรัสรู้คว้าค้น คติสร้างบารมี

---

* ตบะ = พิธีข่มกิเลส

๑๖. คือพระศากยพุทธเจ้า ปั่จจุบัน
สัมพุทธองค์อรหันต์ ยิ่งฟ้ำ
คุณติเรกมหัศจรรย์ ทรงตรัส รู้แฮ
ยอดบุรุษดิลกหล้า โลกรั้งรังสี
๑๗. ไตรบิ่ฏกลึกซึ้ง คัมภีร์
สันสกฤตมคธมี มากค้น
ปริยัติศาสนีย์ ประณีต ยิ่งแฮ
ประเสริฐธรรมเลอล้น เลิศล้ำคำสาส์น
๑๘. พระธรรมสูตรถี่ถ้วน แถลงขาน
โอวาทพุทธพิสดาร อรรถไว้
เป็นปริจจาคธรรมทาน ศาสน์สิ่ง สุทธิ์แฮ
สาธกโปรดสัตว์ให้ ห่างพ้นมลวิถี
๑๙. อัฏฐังคิกมรรคสู่สร้าง บารมี
กัมม์วิบากจักหนี ไป่พ้น
บุญบาปต่างกรณี ทางแยก ยาตร์เนอ
กอบกุศลดั้นด้น ดุ่มด้าวดาวดึงส์
๒๐. กรรมดีย่อมตอบด้วย ดีงาม
กรรมชั่วตอบกลับทราม ชั่วให้
เหตุหากห่อนติดตาม โต้ตอบ กลับแฮ
ผลชั่วดีดิ่งได้ ด่วนช้าคืนสนอง
๒๑. ตัณหาพาคลั่งคลุ้ม มัวหมอง
อยาก, สพ, มี, เป็น, จอง จิตต์คล้ำ
ล้วนสิ่งชั่วทั้งผอง ไกลห่าง เหินเฮย
หลีกหลบเลี่ยงกรายกล้ำ เกลือกกลั้วพัวพัน

๒๒. สิ่งดีทำยากต้อง ประชัน
สิ่งชั่วห่อนกีดกัน ง่ายแท้
ชอบฝืนฝึกนานวัน ลุล่วง ผลแฮ
เพียรพินิจคิดแก้ กลั่นเฟ้นดีเอา

๒๓. ช่วยตนเองแล้วโปรด อื่นเขา
หากช่วยนั้นบรรเทา ทุกข์ได้
กุศลจักช่วยเรา รอดเภท ภัยเอย
เสริมศุภผลลาภให้ แห่ห้อมหรรษา

๒๔. เขาเรามาครั้งเกิด มือเปล่า
อย่าเหงอะหงำโง่เง่า คลั่งไคล้
ใดตายติดไปเล่า เปล่าอย่าง มานา
ร่างรักร้อยก็ไร้ รู้รื้อดินถม

๒๕. เมื่อตัวตายร่างไร้ ขื่นขม
เหลือแต่วิญญาณทม ชอกช้ำ
แนวแน่วสู่นิคม มัจจุ เทศเฮย
เดียวเปลี่ยวเปล่าอึ้งอ้ำ อกเอ้เอกา

๒๖. วิญญาณบาปสะท้าน สั่นผวา
กัมม์วิบากประดา โทษให้
ยมราชพิพากษา สถิตอาช ญาแฮ
ส่งนรกหมกไหม้ หมักร้ายภัยหลาย

๒๗. กรอกกระทะเคี่ยวคว้าง เรียงราย
ห้ำหั่นเลื่อยโกรกกาย เชือดชิ้น
เสียบสามง่ามง้ำหงาย ย้ายย่าง ไฟรา
คร่าครกโขกด่าวดิ้น ลากลิ้นฉินท์เฉือน

๒๘. เมืองนรกบำราบเชื้อ ชนพาล
ทำบาปปราบทรมาน หมกร้อน
อัคคีกรดเผาผลาญ เผ็ดผ่าว ผงอบเฮย
ผลบาปซาบสะท้อน ทุ่มทั้งรึงรัด

๒๙. เมื่ออเวจีโทษพ้น เป็นสัตว์
ชำระหนี้ผูกมัด ติดค้าง
สารกรมมากน้อยจัด จ่ายครบ คืนแฮ
คิดหักกลบลบล้าง เหลื่อมล้ำกรรมผล

๓๐. เดียรัจฉานใหญ่น้อย นั้นคน
ชาติก่อนก่ออกุศล เกิดไว้
แรงวิบากนำผล เป็นสัตว์ นานา
คืนค่าตัวหักใช้ ชดล้างเวรกัมม์

๓๑. วิญญาณบุญโอบอุ้ม อุปถัมภ์
ผลแห่งกุศลกรรม ก่องแก้ว
ศีล, ทาน, สัจจ, หนุนนำ แน่วสู่ สุขเอย
เกิดวิมุตต์ผุดแผ้ว ผ่านฟ้าเทวา

๓๒. สรุปความถั่งถ้อย แถลงมา
หมายมุ่งแนะนำพา พี่น้อง
พึ่งคุณพระตรัยรัตนา โน้มข่ม จิตต์เฮย
หมดพยชพานพ้อง พิษพ้นมลสนาน

๓๓. สังขารใช่เที่ยงแท้ ทนทาน
ดับแตกตามตรีกาล ก่อไว้
เราท่านจักอวสาน วันหนึ่ง ถึงแฮ
มีมฤตยูบังใบ้ บอกข้อมรณา

๓๔. ตัวตนก็หมดสิ้น สวธา
ทั้งลาภายศสุญญตา เปล่าว้าง
จงวิเคราะห์จินตนา นึกทบ ทวนเทอญ
กายจิตต์เอี่ยมอ่องอ้าง อู้กู้กุศล

๓๕. เดินตามรอยใต้บาท ยุคล
มุ่งโพธิสัตว์สุทธผล ขั้นต้น
ภวังค์จิตต์นิรมล มติมั่น คงเฮย
ยึดสัทธรรมทวนท้น ทอดทิ้งสิงคาร

๓๖. เมื่อบารมีสร้างสิบ สถาน
บรรลุพระโพธิญาณ ยอดฟ้า
ข้ามพ้นวัฏฏสงสาร สิ้นสุด ชาติแฮ
ถึงฝั่งยังทิพย์หล้า เลิศล้ำสุขา

๓๗. เบญจางคประดิษฐ์ใต้ ปฏิมา
เบื้องยุคลบาทา จิตต์ตั้ง
ขอไตรรัตน์พัฒนา แพรวเพริศ พรายเอย
พุทธศาสนาอยู่ยั้ง ยิ่งเยื้อยืนยง

จบโคลงเรื่องพระพุทธศาสนา ๓๗ บท

๒๓ มกราคม ๒๕๐๑

โลกนิติธรรมภาษิต

โคลงสุภาพ

แปลจากฉบับโคลงจีน

โดย ภิกขุเย็นเกียรติ

๑. ยศ, เกียรติ, อำนาจพร้อม ชื่อเสียง
ทั้งศักดิ์ศรีไกรเกรียง ก่อเกื้อ
สรรเสริญยกย่องเพียง สิ่งนอก กายเฮย
ใช่แก่นสารยงยื้อ ยั่วแย้ม มายา

๒. โอ้ ! อนาถ ! มนุษย์นี้ นิทรา
เห็นจักรเป็นปทุมา อยากได้
ใช่สาระนำพา เพียรมุ่ง เอาแฮ
สิ่งแก่นกลับค่าไร้ รุร้างไยดี

๓. เหตุการณ์ทั่วพ่างพื้น ปถพี
ดุจค่างลิงรุกรี โลดเต้น
ศีลธรรมถูกยายี กอบบาป กรรมเฮย
เกิดวุ่นวายไป่เว้น ว่างไร้สุทธิ์สังค์

๔. เมื่อลมปราณมอดม้วย มรณัง
เหลือเน่าเนื้อมังสัง อยู่ให้
ถึงมีทรัพย์หมดหวัง ฉุดชีพ คืนแฮ
ทั้งหยุกยารุทธ์ไร้ พ่ายแพ้ยมแรง

๕. ตัณหาพาพุ่งซ่าน ซานซน
อยาก, ยศ, ลาภ, ศุภผล เลิศล้น
ถึงมีสุขอำพน อิ่มเอิบ ฤทัยเฮย
ยังพร่ำพรอกไป่ท้น ท่วมท้นถึงใจ

๖. ถือขันตีอดกลั้น ชั่วงด
หิริเป็นแม่บท เหนี่ยวรั้ง
ธรรมเฉกเช่นโอสถ ล้างลุ กิเลสแฮ
จิตต์สะอาดสติตั้ง ต่อผู้เพียรทำ

๗. ผู้เปรื่องปราชญ์รอบรู้ กาลธรรม
ผันหนักผ่อนเบานำ สุขได้
กำลังจิตต์อุปถัมภ์ แถมชีพ ยืนเฮย
สุจริตอำนวยให้ ห่างพ้นพลพาล

๘. ผู้รอบคอบหยั่งรู้ แรงตน
เพ่งพิศดูเวียนวน แวดล้อม
ไป่กอบกิจเกินพล เพื่อพลาด พลั้งแฮ
สบสุขสันต์เพรียบพร้อม เพริศพริ้งพงศ์พันธ์

๙. ระวังจิตต์มุ่นไหม้ มัวหมอง
จะหมกหมักเห็นของ ผิดเพี้ยน
โมหะเกิดหมิ่นมอง เมินสิ่ง ชอบเฮย
ตาฝาดดูมืดเมี้ยน มิดเม้นทางงาม

๑๐. อย่ากล่าวสิ่งพร่องด้อย อื่นเขา
เลิกเหยียบหยามดูเบา เบ่งข้าม
ไม่เห็นชัดอย่าเดา ดูถูก แคลนแฮ
ว่าชั่วทรามต้องห้าม เหตุร้าวราวราน

๑๑. สำรวมจิตต์อย่าสร้าง อกุศล
จักก่อกรรมนำตน สู่ร้าย
สังคมกลุ่มชุมชน มีชั่ว ดีเฮย
เลือกชิดห่างยักย้าย ยั่งยั้งสมาคม

๑๒. กอบกิจจุ่งร่วมด้วย เอกฉันท์
อย่าริอ่านแข่งขัน กลั่นแกล้ง
ปรองดองปรึกษากัน ก่อเกิด พลังแฮ
ปราศจากเสียงติงแย้ง ย่อมย้อมใจเดียว

๑๓. คำโบราณจะแจ้ง แจงแถลง
คันธนูทำแข็ง แกร่งสร้าง
สายเชือกเล็กแสดง ไม่เหมาะ สมเฮย
เมื่อยกขึ้นโก่งง้าง ขาดด้วยแรงดึง

๑๔. สภาพเหล็กผิดเพี้ยน ต่างกัน
สังเกตเห็นทุกอัน มีดพร้า
ใบคมแหว่งกลางคัน เป็นเครื่อง หมายแฮ
แสดงชัดว่าเหล็กกล้า แกร่งกร้าวเอาการ

๑๕. โอฐภัยเกิดจากลิ้น นำมา
เมื่อปากว่างนินทา เพื่อนบ้าน
พูดพร่อยสับปลับหา ร้ายใส่ ตนเฮย
แถมถูกว่าหน้าด้าน ด่าลิ้นลมลาย

๑๖. ตนเป็นผู้สร้างทุกข์ ตัวเอง
หาใช่ถูกข่มเหง ชั่วบ้าย
จิตต์ทรามไม่กลัวเกรง ก่อสิ่ง ทรามแฮ
กลับว่าเขาใส่ร้าย เรียกให้เห็นใจ

๑๗. อันความผิดบั่คให้ อื่นชน
ถูกว่าเป็นของตน อวดโอ้
ท่านว่าชั่วฉ้อฉล อย่าริ ทำเฮย
โทษเท็จพูดปดโป้ ไป่พ้นเวรสนอง

๑๘. ชมเชยฝ่ายชอบให้ คนพึ่ง
ลอบติเตียนฝ่ายชัง ชั่วแท้
ทับถมใส่ลับหลัง ลบหลู่ เกียรติแฮ
ท่านว่าร้ายแร่งแก้ ก่อก้าวร้าวฉาน

๑๙. เหตุการณ์ทั่วแหล่งหล้า แห่งหน
ดีชั่วมีปะปน เด่นด้อย
ทุกข์สุขย่อมหมุนวน เวียนเปลี่ยน สับเฮย
มีทุกข์มากสุขน้อย นั่นนั้นผลกรรม

๒๐. ให้รู้เท่าลึกซึ้ง ถึงการณ์
สงบจักประสาน สิ่งร้าว
ลดหย่อนผ่อนสมาน สันติ ภาพเฮย
ระงับกิจก่ายก้าว กลับร้ายกลายดี

๒๑. สามัคคียอดปลื้ม ปรารถนา
ถอยเจ็ดก้าวร่นมา ถ่อมให้
ใช่ท้อท่าแรงรา แพ้พ่าย ใดแฮ
ศานติวิวาทวัฒนไว้ ว่างเว้นหมองหมาง

๒๒. เวลา*ยามพาดต้น กร่างไทร
เขียวชอุ่มพุ่มไสว ช่อช้อย
เพลินเพลิศพิศแลไป ปราโมทย์ มโนเฮย
ปานเปรียบมานพน้อย หนุ่มเหน้าเยาวดี

---

* ยามพาด = เวลาเช้า

๒๓. ยามเย็นสุริยะคล้อย ลมโชย
กลีบบุหงาราโรย หล่นต้น
บ้างเหลืองเหี่ยวระโหย หวนคิด คะนึงแฮ
เกิดแก่ตายไป่พ้น พรากร้างจากกัน

๒๔. กายร่างเรานี้ใช่ แก่นสาร
เป็นอนัตตาสังขาร เสื่อมได้
เนื้อหนังห่อนทนทาน โทรมทรุด เรื่อยแฮ
ที่สุดขันธ์รูปไร้ ชื่อไว้ติชม

๒๕. เสวยสุขเพรียบพร้อม โภคี
ประดุจนิทราฝันดี ทรัพย์ได้
หลังตื่นอะไรมี มือเปล่า อยู่เฮย
มีทรัพย์รวยชีพไร้ เปล่าแม้นเหมือนกัน

๒๖. ความมั่งมีหยั่งได้ ชั่วกาล
เฉกหิมะในจาน เทียบอ้าง
น้ำแข็งไป่อยู่นาน ก้อนแท่ง ละลายแฮ
กำปั้นลั่นกันม้าง* ไม่กั้นการสลาย

๒๗. คนเรามาเกิดแล้ว แก่ชรา
พยาธิติดตามมา เจ็บไข้
ถึงที่สุดมรณา ชีพตัก ษัยเฮย
ใครจักแทนตายได้ โลกนี้ไป่มี

---

* ม้าง แปลว่า ล้าง, ทำลาย

๒๘. หวานขนมเปรี้ยวเผ็ดร้อน ต้องทน
กรรมรสเป็นของตน ก่อไว้
จะแสนทุกข์อับจน อย่าโทษ ใครแฮ
ผลวิบากยากไร้ เร่งเร้าเผาขน

๒๙. อย่าเดินแต้มยอกย้อน แยบขล
คิดคดอุบายปน ปอกปลิ้น
ลวงหลอกเพื่อหวังผล ผลิตสู่ ตนเฮย
ริชั่วใช้เล่ห์ลิ้น ละทิ้งสิ่งงาม

๓๐. กรรมวิบากตอบโต้ ติดตาม
กรรมชั่วหอบหวนทราม ชั่วให้
กรรมดีทดแทนงาม ดีส่ง กลับแฮ
กรรมชั่วดีทำไว้ เลิศร้ายรายรอง

๓๑. โลภะ, โทสะ, ทั้ง โมหะ
เนื่องจากหกอายตนะ โทษให้
เกิดกิเลสราคะ ก่อบาป กรรมเฮย
สู่นรกหมกไหม้ มากร้ายภัยสยอง

๓๒. ถือศีลจิตต์สะอ้าน สมบูรณ์
ผลกุศลอนุกูล โอบเอื้อ
คุณสมาธินำหนุน แน่วสู่ สุขแฮ
บุญส่งปัญญาเกื้อ เก่ใกล้ไกวัล

๓๓. ชะมดหอมกลิ่นฟุ้ง แพงขาย
ก่อเหตุให้กระหาย อยากได้
จับเป็นยากจับตาย ง่ายกว่า กันเฮย
ชีวิตจึงอยู่ใกล้ กับแร้วจั่นกรง

๓๔. อันตัวไหมชักเส้น ใยสวย
ทอต่วนสีพุ่งพวย อีกด้วย
ขายไหมแม่ค้ารวย ทรัพย์มั่ง มีแฮ
แต่ชีพไหมมลายม้วย เมื่อสิ้นงานทำ

๓๕. ยาขมกินหนึ่งหม้อ ป่วยหาย
ขมรสคุณมากมาย โรคแก้
ดุจเด็กอ่อนไม้หวาย สอนง่าย ดายแฮ
ถูกเฆี่ยนก็หมอบแปล้ อยู่ใต้คำสอน

๓๖. ยาบำรุงอีกหม้อ ที่สอง
กายจิตต์เกิดลำยอง ก่องแก้ว
สุทธสะอาดบุญสนอง ส่องสว่าง แสงแฮ
กรรมวิสุทธิ์ผ่องแผ้ว แผ่กว้างทางกุศล

๓๗. เมื่อชีวิตอยู่ยั้ง กังวล
อยากปลูกตึกถกล โอ่อ้า
โลภลาภทรัพย์อำพน มากยิ่ง ดีเฮย
หวังจะอยู่คู่ฟ้า พ้นเพื่อละเมอไป

๓๘. ครั้นชีวิตดับแล้ว มีอะไร
มาเปล่าก็เปล่าไป ล่อนจ้อน
สองมือยึดถือใด ได้ใช่ ไฉนแฮ
มีแต่วิญญาณร้อน รีบเมื้อเมืองยม

๓๙. เป็นอยู่ก็รู้สึก ชื่นชม
ตายจากเกิดขื่นขม คู่เคล้า
ทั่วเคหะอาศรม สบสิ่ง นี้เฮย
เริงรื่นกับโศกเศร้า สืบสร้างสังสาร

๔๐. ทุกวี่วันค่ำเช้า เผ้าหลง
อายุสั้นอยากยง อยู่ช้า
หวังรวยร่ำดำรง เริงสุข สบายแฮ
คิดเหนื่อยจนเมื่อยล้า ล่มล้มเลบงลม

๔๑. อย่าถือดีอวดอ้าง อิงขยัน
ปากเก่งพูดแดกดัน โยกโย้
เพิ่มโมหะหุนหัน หั่นย่อย ยับเฮย
ดับโกรธไพเราะโต้ ต่อตั้งสังสรรค์

๔๒. อย่าปากเปราะจัดจ้าน เจรจา
แนมเหน็บเป็นมารยา ยักถ้อย
ไพเราะพจน์นำพา พันผูก มิตรแฮ
เชิงแชล่มแช่มช้อย เชิดเชื้อชนชม

๔๓. รู้ผิดเอาถูกแก้ สดุดี
ยกย่องเป็นเมธี เลิศล้ำ
ผิดแก้ผิดผิดทวี ผิดหนัก ขึ้นเฮย
หรรษาหื่นก่อทรามซ้ำ ชั่วช้าสากรรจ์

๔๔. ให้ชื่อลือเกียรติก้อง จักรวาล
ถึงหนึ่งร้อยปีนาน รุ่งเรื้อง
ยศศักดิ์อุปมาน เหมือนเล่น งิ้วแฮ
เมื่อจบบทเครื่องเปลื้อง เกียรติสิ้นไป่เหลือ

๔๕. ชั่วครู่ยามเท่านั้น กลองตี
กะจับปี่ซอสี พรั่งพร้อม
จบเรื่องไม่รอรี สมมุติ สุดเฮย
ต่างเลิกสีหยุดซ้อม กลับเหย้าคามเดิม

๔๖. เมื่อตัวตายร่างไร้ เหลือวิญญาณ
เร่ร่อนตามกรรมการย์ กำหนดให้
จักทุกข์ยากกันดาร หรือสุข สบายเฮย
จะอยู่ไกลหรือใกล้ ไป่รู้แห่งหน

๔๗. สมณะเป็นผู้หมด พะวง
สุพพัฒอานิสงส์ ส่งเกื้อ
ศีลปฏิบัติมั่นคง รูปจิตต์ สะอาดแฮ
บุญกุศลอวยเอื้อ อาจเอื้อมธรรมผล

๔๘. ขอจงสิ้นโกรธแค้น เคืองเข็ญ
ไป่คิดก่อกรรมเวร สติตั้ง
สังฆวัตต์หมั่นบำเพ็ญ ผดุงมั่น ธรรมเฮย
เทิดพุทธศาสน์อยู่ยั้ง อย่าให้มัวหมอง

๔๙. ผู้สำเร็จแต่ครั้ง โบราณ
ปราศจากอคติการ ต่างพร้อย
การประหัตประหาร หมดไป่ มีแฮ
จึงอาจยูรยาตรคล้อย เคลื่อนแคว้นพุทธภูมิ

๕๐. ดับวิโยคจิตต์ตั้ง พยายาม
ให้บากบั่นกัดกราม ต่อต้าน
อย่าปล่อยชั่วคุกคาม เข้าเกลือก กลั้วเฮย
กายสะอาดมนัสสะอ้าน ส่งสร้างอุปถัมภ์

๕๑. ขอตั้งใจเที่ยงแท้ ทางธรรม
ประกอบสิ่งสุทธกรรม เพริศแพร้ว
กุศลจักหนุนนำ สู่สุข สันต์แฮ
จิตต์บริสุทธิ์ผุดแผ้ว แผ้วผ้ายเปรมปรี

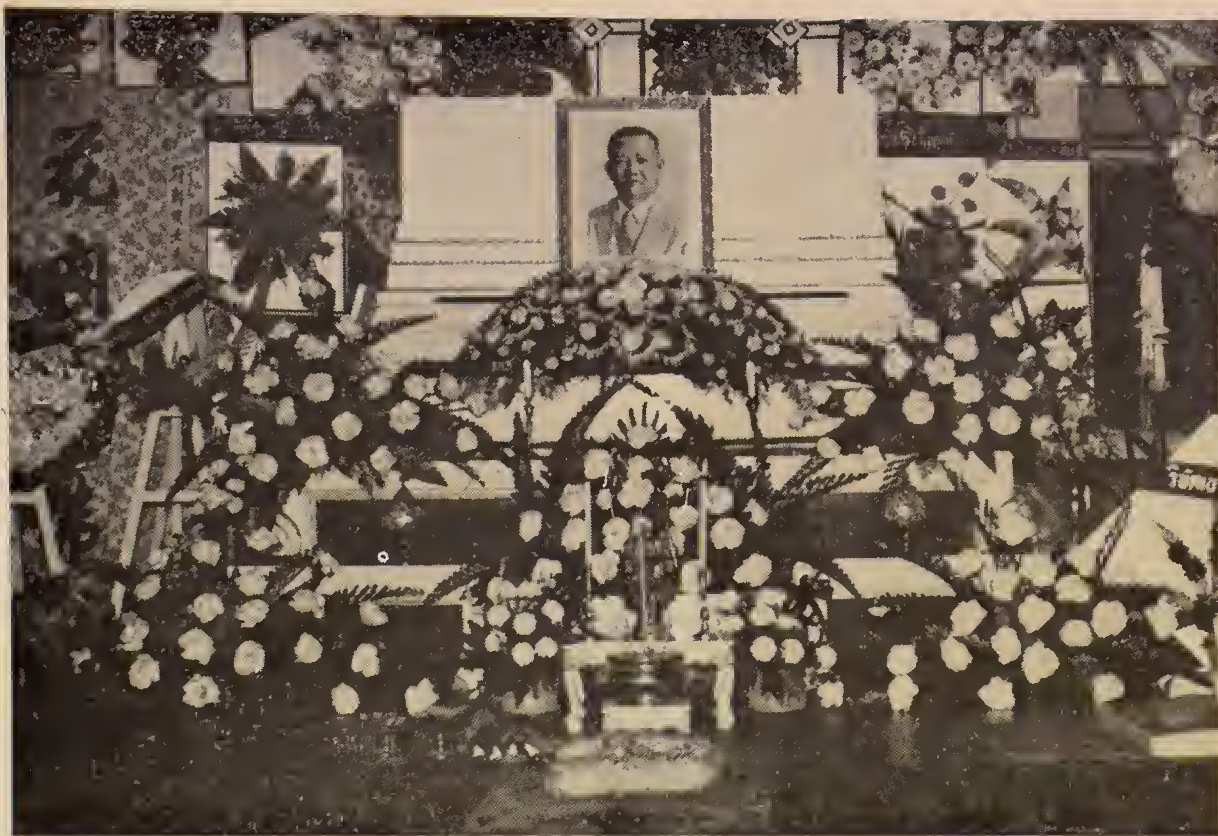
๕๒. หวังท่านสำเร็จพร้อม เพียรดี
เอาอย่างนักปราชญ์ศรี อดีตไว้
จักเป็นฉลาดเมธี ในปัจจุ บันเฮย
นำพุทธศาสนิกให้ แห่ห้อมหฤหรรษ์

รวมโคลงนิติธรรมภาษิต

๕๒ บท

แปลจากโคลงจีน

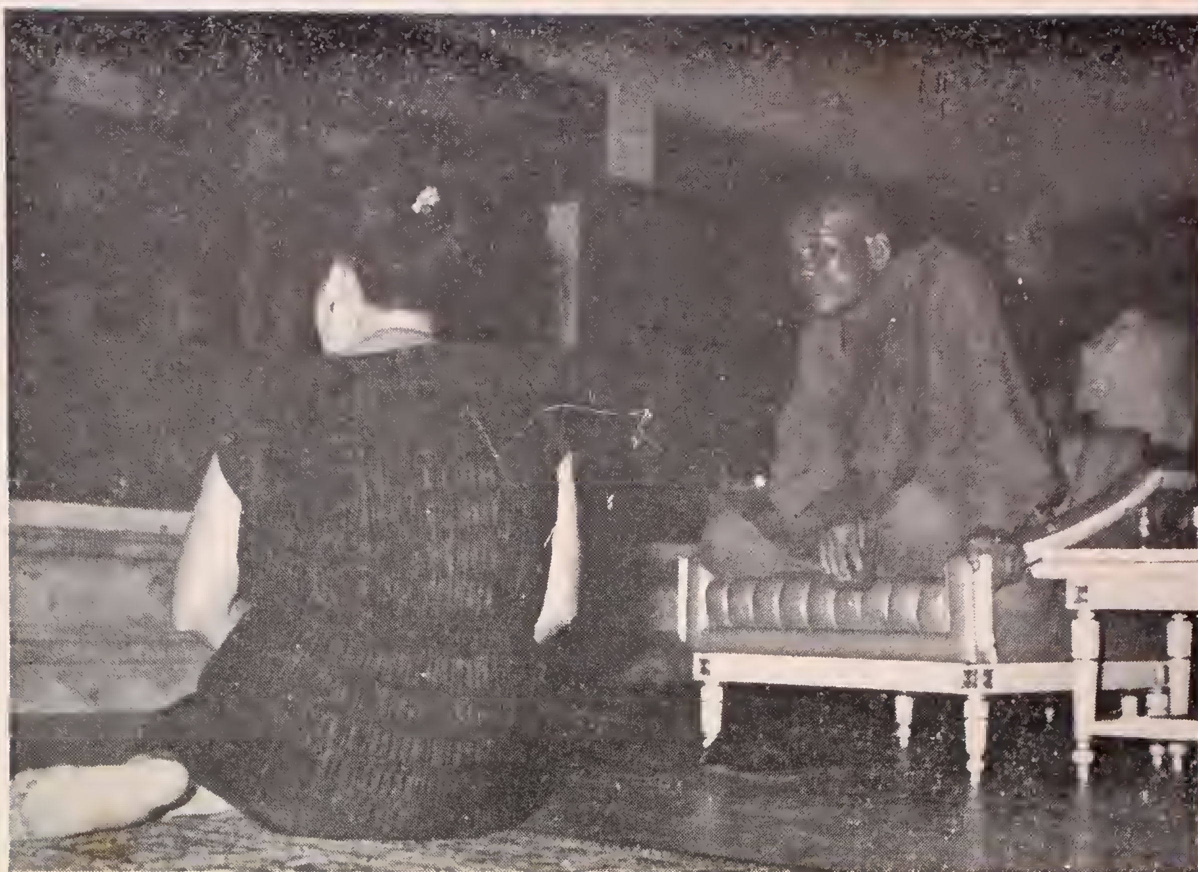
๑๙ พฤศจิกายน ๒๕๐๘



วันที่ ๓ กรกฎาคม ๒๕๑๔ สวดพระอภิธรรม



สมาคมแซ่ผู่ทำพิธีไหว้



พระคณาจารย์จีนธรรมสมาธิวัตร ได้ให้เกียรตินำคณะสงฆ์จีน
มาสวดพระอภิธรรม



น้ำพริกถนอม

๑. น้ำพริกลัพรินทร์

สิ่งที่ต้องการ กุ้งแห้งป่น พริกแห้ง หอม กระเทียม กะปิ มะขาม น้ำตาล น้ำปลา

วิธีทำ หอมซอย กระเทียมซอย แล้วตากให้แห้ง เมื่อแห้งแล้วบดให้ละเอียด พริกแห้งอบแล้วบดให้ละเอียด กะปิคนกับมะขามเปียกผสมหอม ๓ ส่วน กระเทียม ๓ ส่วน พริกแห้งป่น ๑ ส่วน กุ้งแห้ง ๑ ส่วนครึ่ง น้ำปลา ๑ ถ้วยตวง น้ำตาล ๑ ถ้วยครึ่ง น้ำตาลกับน้ำปลาเคี่ยวด้วยกัน กะปิ ๑ ช้อนตวง ส่วนตามกะนี้ผสมเข้าด้วยกัน รสแล้วแต่ชอบ เผ็ดจัดหรือหวานเปรี้ยวตามแต่ชอบ

สำหรับพวกประเภทน้ำพริกถนอม จะใช้รับประทานได้ทั้งผักดิบหรือผักทอดตามใจชอบ

๒. น้ำพริกขามแดง

สิ่งที่ต้องการ มะกอก กุ้งแห้งป่น พริกเหลืองแดง พริกขี้หนู พริกแห้ง กระเทียม หัวหอม น้ำตาล น้ำปลา กะปิอย่างดี มะขามเปียกนิด ๆ



พระคณาจารย์จีนธรรมสมาธิวัตร ได้ให้เกียรตินำคณะสงฆ์จีน
มาสวดพระอภิธรรม



น้ำพริกถนอม

๑. น้ำพริกอัมรินทร์

สิ่งที่ต้องการ กุ้งแห้งป่น พริกแห้ง หอม กระเทียม กะปิ มะขาม น้ำตาล น้ำปลา

วิธีทำ หอมซอย กระเทียมซอย แล้วตากให้แห้ง เมื่อแห้งแล้วบดให้ละเอียด พริกแห้งอบแล้วบดให้ละเอียด กะปิคนกับกะทะ เวลาผสมหอม ๓ ส่วน กระเทียม ๓ ส่วน พริกแห้งป่น ๑ ส่วน กุ้งแห้ง ๑ ส่วนครึ่ง น้ำปลา ๑ ถ้วยตวง น้ำตาล ๑ ถ้วยครึ่ง น้ำตาลกับน้ำปลาเคี่ยวด้วยกัน กะปิ ๑ ช้อนตวง ส่วนตามกะนี้ผสมเข้าด้วยกัน รสแล้วแต่จะชอบ เผ็ดจัดหรือหวานเปรี้ยวตามแต่ชอบ

สำหรับผักประเภทน้ำพริกถนอม จะใช้รับประทานได้ทั้งผักดิบหรือผักทอดตามใจชอบ

๒. น้ำพริกชามแดง

สิ่งที่ต้องการ มะกรูด กุ้งแห้งป่น พริกเหลืองแดง พริกมูลหนู พริกแห้ง กระเทียม หัวหอม น้ำตาล น้ำปลา กะปิอย่างดี มะขามเปียกใหม่ ๆ

วิธีทำ มะขามแกะสับให้ละเอียด แล้วโขลกกับกะปิ ๑ ช้อนโต๊ะ กระเทียม ๑ ช้อนโต๊ะ หัวหอมแดง ๒ หัวขนาดกลาง ๆ หอม กระเทียมต้องเผาเสียก่อน พริกทุกชนิดต้องเผา พริกแห้ง ๑ เม็ดโขลกรวมกับมะขาม เมื่อละเอียดดีแล้วใส่พริกมูลหนู ถ้าต้องการเผ็ดมากก็บุบให้ละเอียดใส่น้ำตาลน้ำปลาที่เคี่ยวลงไป ใส่กุ้งแห้งบดกะให้พอดีกับมะขามและกะปิที่โขลก บีบน้ำมะกรูดพร้อมกับผิวให้มีกลิ่นผิวมะกรูด ชิมรสตามชอบ เสร็จตักใส่ชามโรยด้วยพริกเหลืองแดงที่เผาแล้วฉีกเป็นเส้น ๆ ยาว ๆ โรยทั้งชามจะได้ดูน่ารับประทาน

ผักที่จะรับประทานกับน้ำพริกชามแดงมีมะเขือยาว ผักบุ้ง ถั่วฝักยาว มะเขือเปราะ ใบทองหลางอ่อน ผักเหล่านี้ตัดเป็นชิ้นละคำ ผักบุ้งจักเป็นเส้น ๆ แล้วทอด เวลาทอดต้องใส่น้ำมันให้มาก ๆ พร้อมทั้งไฟต้องค่อนข้างจะแรงสักหน่อย เพื่อผักจะได้เขียว สมัยนี้นิยมใช้น้ำมันพืชควรใช้น้ำมันพืชทอด เพราะจะเป็นการลดไขมันไปในตัว

๓. น้ำพริกปลาเค็มป่น

สิ่งที่ต้องการ กระเทียม หอมแดง พริกมูลหนูแห้ง ปลาเค็มจะเป็นปลากุเลาหรือปลาอินทรีย์ก็ได้ ส่วนที่กะให้นี้ค่อนข้างจะมาก สำหรับรับประทานหรือเก็บไว้ยามที่จะมีเพื่อนมาทานข้าว ผู้

เขียนจึงกะไว้มากสักหน่อย เพราะเป็นน้ำพริกที่เก็บได้เป็นเดือน ๆ เหมาะสำหรับเดินทางไปต่างประเทศ

วิธีทำ กระเทียมหั่นฝอยตากแห้งแล้วอบให้เหลือง ๓๐๐ กรัม หอมอบเหลือง ๓๐๐ กรัม พริกอบทั้งเม็ด ๑๐๐ กรัม พริกอบแล้วป่นให้ละเอียด ๕๐ กรัม ปลาเค็มป่น ๖๐๐ กรัม สิ่งเหล่านี้เคล้ากันเข้าเรียบร้อยไว้คลุกกับข้าวร้อน ๆ ถ้าท่านต้องการทานรสเปรี้ยวจะทานกับมะม่วงดิบซอยหรือมะดัน มะเฟืองดิบ มะนาวบีบก็ได้ แล้วแต่ท่านจะชอบรสเปรี้ยวชนิดไหนตามชอบใจ จะทานกับผักดิบชุบไข่ทอดก็จะดีและประดับได้สวยงาม

๔. น้ำพริกดรุณี

สิ่งที่ต้องการ มะขามอ่อนสด ๓๐๐ กรัม กระเทียม ๒๐ กรัม กะปิ ๕๐ กรัม หอมแดง ๑๐ กรัม พริกมูลหนู ๕๐ กรัม พริกชี้ฟ้าแดง ๑๐ เม็ด พริกเหลือง ๑๐ เม็ด น้ำตาลปีก ๕๐ กรัม น้ำตาลทราย ๒๐ กรัม กุ้งแห้งป่น ๓๐ กรัม น้ำปลาดี ๑ ถ้วยตวง น้ำมันพืช ๓ ถ้วยตวง

วิธีทำ โขลกมะขามให้ละเอียดเสียก่อน แล้วจึงนำกะปิ กระเทียมและหอมแดงมาใส่แล้วโขลกให้ละเอียดให้เข้ากัน ต่อจากนั้นใส่พริกที่เตรียมไว้ทุกชนิดบุบพอแตกและคลุกให้เข้ากัน กุ้งแห้งป่น

เคล้าให้เข้ากันกับน้ำพริกที่โขลกไว้ เสร็จแล้วใส่น้ำปลาแล้วชิมดูรสเปรี้ยวเค็มตามต้องการ หลังจากนั้นยกกระทะขึ้นตั้งไฟแล้วใส่น้ำมันพืช รอจนน้ำมันร้อนนำน้ำพริกทั้งหมดตักใส่ลงไปผัด คนให้น้ำพริกแห้ง (คนเรื่อยๆ) พอน้ำพริกแห้งดีแล้วใส่น้ำตาลที่เตรียมไว้คนจนน้ำตาลละลาย แล้วชิมรสดู หากท่านชอบรสใดที่ยังขาดอยู่ก็สามารถเติมได้ตามชอบใจ

น้ำพริกชนิดนี้จะใช้รับประทานกับผักสดหรือผักทอดก็ได้ แล้วแต่ชอบ น้ำพริกดรุณีนี้เหมาะใช้แนมกับปลาทูหรือปลาดุกย่าง

๕. น้ำพริกแม่เฒ่า

สิ่งที่ต้องการ มะขามเบียก (แกะเม็ดออก) ๓๐๐ กรัม กุ้งแห้งป่น ๓๐๐ กรัม พริกแห้ง ๕ เม็ดใหญ่ กระเทียม ๒๐ กรัม กะปิ ๕๐ กรัม หอมแดง ๑๐ กรัม พริกชี้ฟ้าแดง ๑๐ เม็ด พริกเหลือง ๑๐ เม็ด พริกมูลหนู ๕๐ กรัม น้ำตาลปึก ๕๐ กรัม น้ำตาลทราย ๒๐ กรัม น้ำปลาดี ๑ ถ้วยตวง

วิธีทำ นำพริกแห้ง กระเทียม หอมแดง และกะปิเผาเสร็จแล้วนำมาโขลกให้เข้ากัน มะขามเบียกสับให้ละเอียด แล้วนำมาตำกับกะปิ พริกแห้ง หอมกระเทียมที่โขลกไว้เมื่อละเอียดดีแล้วใส่พริกมูลหนู พริกชี้ฟ้าแดง และพริกเหลืองซึ่งนำไปคั่วไว้ก่อน

ล่วงหน้ามาโขลกให้เข้ากันอีกที ถ้าต้องการเผ็ดจัดก็โขลกให้ละเอียด ถ้าชอบเผ็ดน้อยก็เพียงทุบพอให้พริกแตก หลังจากนั้นนำส่วนน้ำปลาน้ำตาลที่กะไว้ใส่กะทะขึ้นตั้งไฟแล้วคนจนน้ำตาลละลาย น้ำปลาน้ำตาลที่เคี่ยวแล้วนำมากรองเอาผงออกก่อนนำมาใส่ปนไปในน้ำพริกที่ตำไว้ พร้อมกันนั้นก็ใส่กุ้งแห้งป่นลงไปคลุกให้เข้ากัน ชิมรสตามใจชอบ

น้ำพริกแม่เฒ่านี้เหมาะใช้แนมกับผักทอด ผักต้มและปลาดุกทอดฟู หรือกุ้งแห้งทอด.

๖. น้ำพริกปรุงพิเศษ ป. ประดิษฐ์

สิ่งที่ต้องการ กระเทียมเจียว ๓๐๐ กรัม หอมแดงเจียว ๓๐๐ กรัม กุ้งแห้งทอด ๑๐๐ กรัม กะปิทอด ๒๕ กรัม น้ำตาลปึก ๑๕๐ กรัม น้ำตาลทราย๕๐ กรัม น้ำปลาดี ๑ ถ้วยตวง พริกแห้งทอด ๕๐ กรัม มะขามเปียกคั้นแล้วเคี่ยวจนข้น ครึ่งถ้วยตวง

วิธีทำ นำกระเทียมเจียว หอมแดงเจียว กุ้งแห้งทอดและพริกแห้งทอดมาโขลกให้เข้ากันจนละเอียดหรืออาจใช้เครื่องบดไฟฟ้าช่วยก็ได้หลังจากนั้นใส่กะปิและมะขามที่เตรียมไว้ลงไป น้ำตาลน้ำปลาที่เตรียมไว้ใส่กะทะแล้วเคี่ยวจนเดือดฟู กรองใส่ลงในน้ำพริกที่ตักไว้แล้วคนให้เข้ากันชิมรสดูตามชอบใจ

น้ำพริกชนิดนี้เหมาะใช้คลุกข้าวทานกับไข่เค็ม หมูหยองและหมูแผ่น หรือจะใช้ทากับขนมปั่ง ข้าวตังทอด ข้าวตังปิ้ง

๗. น้ำพริกคุณยาย

สิ่งที่ต้องการ พริกเหลือง ๕๐๐ กรัม กระเทียม ๒๕ กรัม เกลือ ๑ ช้อนโต๊ะ ซุปไก่คนอร์ ๑ ก้อน เหล้าเชอร์รี่ ๑ ช้อนโต๊ะ

วิธีทำ เอาพริกกับกระเทียมตำกับเกลือพอละเอียดใส่ซุปไก่คนอร์ บุบให้เข้ากัน หลังจากนั้นใส่เหล้าที่กะไว้คนดูและชิมรสตามต้องการ

น้ำพริกชนิดนี้เหมาะใช้แนมกับอาหารแถบทุกชนิด อาจจะใช้คลุกข้าวทานเฉยๆ ก็ได้ หรือใช้รับประทานกับก๋วยเตี๋ยว หรือบะหมี่ก็ได้

๘. น้ำพริกกุ้งแห้งป่น

สิ่งที่ต้องการ กระเทียมซอยตากแห้ง ๑๐๐ กรัม หอมแดงซอยตากแห้ง ๑๐๐ กรัม กุ้งแห้งป่น ๓๐๐ กรัม น้ำตาลทรายป่น ๒๐ กรัม เกลือป่น ๑๐ กรัม พริกมูลหนูอบแล้วป่น ๕ กรัม

วิธีทำ นำเครื่องปรุงทั้งหมดที่เตรียมไว้คลุกให้เข้ากันเป็นใช้ได้ น้ำพริกชนิดนี้เหมาะเก็บไว้คลุกข้าวร้อนๆ เวลารับประทาน ถ้าท่านชอบรสเปรี้ยวอาจใช้คลุกกับมะดันซอย มะม่วงซอย หรือใช้บีบน้ำมะนาวคลุกก็ดี มะเขือยาวเผาเหมาะใช้แนมกับน้ำพริกชนิดนี้ เวลารับประทานถ้าท่านชอบรสเผ็ด อาจใช้น้ำปลาดีเหยาะลงไปคลุกด้วยก็ได้

๙. น้ำพริกปลาหมึกฝอย

สิ่งที่ต้องการ ปลาหมึกแห้งฉีกฝอย ๓๐๐ กรัม พริกมูลหนูอบแล้วป่น ๕ กรัม กระเทียมอบแล้วป่น ๑๐ กรัม หอมแดงอบแล้วป่น ๑๐ กรัม น้ำตาลทราย ๑๕ กรัม น้ำปลาดีครึ่งถ้วยตวง กะปิดี ๑ ช้อนชา น้ำมะขามเปียกเคี่ยวจนข้น ๑ ช้อนโต๊ะ น้ำมันพืช ๑ ถ้วยตวง

วิธีทำ ตั้งกะทะใส่น้ำมันจนร้อน นำปลาหมึกฝอยใส่ลงไปทอดจนกรอบ ตักปลาหมึกขึ้นผึ่งไว้จนสะเด็ดน้ำมัน นำน้ำตาลที่กะเอาไว้ลงไปผัดกับน้ำมันทอดปลาหมึก รอจนน้ำตาลกลายเป็นสีเหลืองอ่อน ๆ ใส่กะปิและน้ำมะขามเปียก คนให้เข้ากัน ยกกะทะขึ้นจากไฟใส่กระเทียม หอมแดง และพริกมูลหนูที่เตรียมไว้ลงไปคนจนเข้ากันดี ใส่ปลาหมึกที่ทอดเตรียมไว้ลงไปคลุกอีกทีเป็นเสร็จ

น้ำพริกชนิดนี้เหมาะใช้คลุกข้าวรับประทาน อร่อยมาก ใช้แนมกับแตงกวา ผักชี ต้นหอมสด

๑๐. น้ำพริกปลากรอบ

สิ่งที่ต้องการ ปลากรอบแกะก้างออก ๓๐๐ กรัม น้ำปลาดีครึ่งถ้วยตวง กระเทียมซอยตากแห้งแล้วป่นละเอียด ๒๐ กรัม หอมแดงตากแห้งแล้วป่นละเอียด ๒๐ กรัม พริกมูลหนูคั่วแล้วป่นละเอียด ๕ กรัม น้ำตาลทรายป่น ๑ ช้อนกาแฟ

วิธีทำ แยกหนังปลากรอบออกไว้ต่างหาก นำน้ำปลา น้ำตาล และน้ำมะนาวมาละลายผสมด้วยกัน แล้วนำไปพรมที่เนื้อปลากรอบที่แกะไว้ จากนั้นนำปลากรอบเข้าเตาอบ ๆ ให้แห้ง หลังจากอบแห้งแล้วนำมาใส่ครกโขลกพอแตก ในเวลาเดียวกันนำหนังปลากรอบที่แยกไว้ใส่เตาอบ ๆ ให้พอหนังกรอบ นำหอมกระเทียมและพริกที่เตรียมไว้เคล้าเข้าด้วยกันกับปลาที่โขลกไว้ หลังจากนั้นนำหนังปลากรอบหักเป็นชิ้น ๆ ลงไปคลุกให้เข้ากันด้วยเลย ภาชนะที่ใช้เก็บควรจะปิดให้สนิทเพื่อที่เวลานำออกมารับประทานหนังปลากรอบจะได้กรอบอยู่เสมอ

๑๑. น้ำพริกปลากุเลาหรู

สิ่งที่ต้องการ ปลากุเลาเค็มครึ่งกิโลกรัม มะม่วงดิบค่อนข้างจะเข้าคลาย ๒ ผล กระเทียม ๑๐๐ กรัม หอมแดงเลือกหัวโตหน่อย ๑๐ หัว พริกมูลหนูแห้งเม็ดใหญ่ ๒๕ เม็ด กานพลู ๑๐ ดอก อบเชย (ยาวประมาณ ๑ นิ้ว) ๔ ก้าน น้ำตาลทราย ๓ ช้อนโต๊ะ น้ำส้มสายชู ๑ ถ้วยตวง เกลือป่น ๑ ช้อนชา

วิธีทำ มะม่วงดิบปอกเปลือกแล้วผ่าออกเป็น ๔ ชิ้น ขยำกับเกลือเคล้าแล้วบีบให้เข้ากันนำไปตากแดดให้แห้งกะประมาณสัก ๒ วัน นำน้ำส้มสายชูตั้งไฟให้เดือด แล้วนำกระเทียมหอมแดงและพริกมูลหนูแห้งลงไปลวก แล้วรีบตักขึ้นเก็บไว้

ต่างหาก เสร็จแล้วใส่น้ำตาลลงไปเคี่ยวจนน้ำตาลละลาย นำมากรองเอาเศษผงออก แล้วยกตั้งไฟเคี่ยวประมาณ ๕ นาที ใส่อบเชยและกานพลูไปต้มด้วย พอเดือดแล้วยกขึ้นทิ้งไว้จนเย็น

นำมะม่วงที่ตากแดดไว้แล้วพร้อมทั้งหอมกระเทียมและพริกที่ลวกด้วยน้ำส้มมาอัดใส่ปนกันในขวด แล้วเทน้ำส้มที่ตั้งไว้จนเย็นใส่ลงไป บีดขวดแช่ทิ้งไว้จนกว่ามะม่วงนิ่ม (ประมาณ ๔—๕ วัน)

เวลาจะรับประทาน นำปลากุเลาไปทอดให้กรอบแล้วตัดเป็นชิ้น ๆ ตามต้องการ ก่อนรับประทานตักผักที่แช่ไว้วางรอบ ๆ ปลา ประดับให้สวยงามตามชอบใจ

น้ำพริกชนิดนี้อาจจะทำยากสักหน่อย แต่อร่อยมาก เพราะมีรสเปรี้ยวหวานกลิ่นหอม ใช้คลุกข้าวรับประทานร้อน ๆ ดีนักแล

๑๒. พริกขิงแห้ง

สิ่งที่ต้องการ กุ้งแห้งทอด ๑๐๐ กรัม เนื้อหมูตะโพก ๓๐๐ กรัม เครื่องแกงแบบทำห่อหมก ๑๕๐ กรัม น้ำตาลปีก น้ำตาลทราย น้ำปลาดี ใบมะกรูด น้ำมันพืช ๔ ถ้วยตวง กระดาษฟาง

วิธีทำ นำกุ้งแห้งใส่ครกโขลกพอให้ตัวนุ่ม เสร็จแล้วนำมาทอดน้ำมันให้กรอบ เนื้อหมูหั่นเป็นชิ้นเล็ก ๆ ความยาวประมาณชิ้นละ

๒ ซ.ม. และนำไปทอดไฟให้เหลืองกรอบเช่นเดียวกับกุ้งแห้ง

เครื่องแกงที่เตรียมไว้นำมาผัดกับน้ำมันที่ทอดหมู ผัดจนแห้งน้ำ ใส่น้ำตาลปึกและน้ำปลาดี (ชิมรสตามที่ต้องการ) พอน้ำตาลละลายจนได้กลิ่นหอมดีนำหมูและกุ้งแห้งทอดที่เตรียมไว้ลงไปผัดคลุกให้เข้ากันก่อนยกขึ้นใส่ใบมะกรูดที่เตรียมไว้ คนให้เข้ากันเป็นใช้ได้ เสร็จแล้วนำกระดาษฟางปูลงบนภาชนะที่เตรียมไว้ และเทพริกขิงแห้งที่ผัดเคล้าแล้วลงไป และพยายามซับน้ำมันออกให้หมดจนแห้ง เพื่อที่จะเก็บไว้ได้นานและไม่หืน

น้ำพริกสด

๑. น้ำพริกผักต้ม

เครื่องปรุง กะปิ กะเทียม พริกขี้หนู มะอึก ระกำ มะนาว เกลือ น้ำตาลทราย น้ำตาลหม้อ น้ำปลา ผักต่าง ๆ ปลาดุก ส้มเหม็น

วิธีทำ เอากะปิ กระเทียมและพริกมาเผา แล้วใส่ครกโขก หั่นมะอึก ระกำใส่ครก แล้วผ่าส้มเหม็นใส่ด้วย โขกเข้ากันดีแล้วใส่น้ำปลา น้ำตาลทราย น้ำตาลหม้อ เกลือ คนเข้ากันดีแล้ว ชิม-รสตามชอบใจ เอาหัวกะทิหยอดให้พองาม เอาผักต่าง ๆ มาต้มแล้วเอากะทิราดหน้ารับประทานกับปลาดุกย่าง

๒. น้ำพริกลูกกระ

เครื่องปรุง กะปิ กระเทียม ส้มมะขามเปียก พริกแห้ง กุ้งแห้ง น้ำปลา น้ำตาลทราย น้ำตาลหม้อ ปลาทู ลูกกระ หมูหวาน

วิธีทำ เอาส้มมะขามเปียกมาหั่นให้ละเอียดแล้วใส่ครกโขกกับพริกแห้ง โขลกละเอียดแล้วเอากะปิ กระเทียม กุ้งแห้ง ใส่ตำให้เข้ากัน เอาเกลือ น้ำปลา น้ำตาลทราย น้ำตาลหม้อ ละลายให้ข้น ชิมดูตามชอบใจ ส่วนลูกกระนั้นรับประทานจิ้มต่างผัก ปลาทู หมูหวานเป็นของแกล้ม รับประทานกับน้ำพริก

๓. น้ำพริกกุ้งฝอย

เครื่องปรุง กะปิ กระเทียม กุ้งฝอย พริกมูลหนู พริกชี้ฟ้า เกลือ น้ำตาลทราย น้ำตาลหม้อ มะเขือลาย เอามาหั่นซอยแล้วโขลกพร้อมกัน อย่าให้ละเอียดนัก เอาน้ำปลา มะนาวบีบใส่ครกชิมดูตามชอบใจ เวลารับประทานจึงใส่กุ้งฝอยดิบใส่น้ำพริกโขลกไว้เคล้ากันดีแล้วคลุกรับประทาน

๔. น้ำพริกคลุกข้าว

เครื่องปรุง กะปิ กระเทียม มะอึก มะดัน มะม่วง มะปราง ส้มเหม็น มะนาว กุ้งแห้งป่น เกลือ น้ำตาลทราย น้ำตาลหม้อ น้ำปลา ผักต่าง ๆ ชุบแป้งทอดหรือผักดิบก็ได้

วิธีทำ หั่นมะอึก มะดัน มะม่วง มะปราง แล้วใส่ครกโขลกกับกะปิ กระเทียม กุ้งแห้ง ผ่าส้มเหม็น มะนาวบีบใส่ เอาน้ำตาลทราย เกลือ น้ำปลา น้ำตาลหม้อ ใส่ในครกคนดูพอเข้ากันดีแล้วชิมตามชอบใจ ผักต่าง ๆ ใบเล็บครุฑ ใบพริก ใบมัน ใบฟักทอง ใบก้ามปู ชุบแป้งทอดรับประทาน

๕. น้ำพริกก้อยจุ๊บ

เครื่องปรุง หอมเผา กระเทียมเผา พริกสดเผา รากผักชี กะปินิดหน่อย กุ้งนิดหน่อย โขลกอย่าให้ละเอียด ปลาร้าหลนละลาย กระเทียม

ปอกเอาแต่เนื้อคั่วปนกับข้าวสาร พอเหลืองป่นให้ละเอียด สำหรับโรยหน้าน้ำพริกก้อย ตัวก้อยปลาเทโพแล่เอาแต่เนื้อเป็นชิ้นบาง ๆ บีบมะนาวจนเนื้อสุก ผักใบตั้งโอ๋ ใบสาระแหน่ ตะไคร้หั่นหนา ๆ รับประทานกับก้อย

๖. น้ำพริกก้อยไก่

ไก่ต้มดิบ ๆ สุก ๆ แล่เอาแต่เนื้อ สับให้ละเอียด หอมเผา กระเทียมเผา ข่าเผา พริกเผา สับปนกับเนื้อไก่ รากผักชีโขลกใส่ไปด้วย ข้าวคั่ว ตะไคร้ ใบมะกรูดหั่นฝอย เคล้าไปด้วยน้ำปลาญวน คลุกรสพอดี เครื่องในใส่เกลือนิดหน่อย หั่นเป็นชิ้นบาง ๆ โรยหน้าด้วย รับประทานกับผักต่าง ๆ

๗. น้ำพริกสอง

เครื่องปรุง น้ำพริกเผา ๑ ช้อนโต๊ะ กุ้งนาง ๑ ตัว ถั่วสีชมพู น้ำสะเออะมันกุ้ง มะพร้าว มะนาว น้ำตาล น้ำปลา ส้มมะขามเบียก

วิธีทำ ถั่วสีชมพู คั่วกับหอมแล้วต้มให้เปื่อย น้ำพริกเผา กุ้งปอก-เปลือกควักไส้ล้างน้ำให้สะอาดโขลกให้ละเอียด คั้นกะทิเอาแต่หัวใส่หม้อตั้งไฟพอแตกมันเอาน้ำพริกละลาย ขยำส้ม

มะขามใส่นิดหน่อย น้ำปลา น้ำตาล ผสมคนให้เข้ากันบีบมะนาวใส่ มันกุ้งนึ่งให้สุกเอาใส่หม้อน้ำพริกคนให้ทั่วน้ำสะเออะตั้งไฟคนพอเดือด ยกลงตักใส่ในหม้อน้ำพริก ดูพออย่าให้เหลวนัก ชิมรสดูตามชอบ

๘. น้ำปลาอร่อย (สำหรับคลุกข้าว)

เครื่องปรุง เห็ดโคนหรือมะเขือพวง มะนาวหรือมะดัน พริกชี้ฟ้า (เขียว แดง เหลือง) น้ำตาลทราย แมงดานา กุ้งแห้งจันทบูรณ์หรือกุ้งสด น้ำปลาดี

วิธีทำ นึ่งเห็ดโคนให้สุก มะเขือพวงใช้เผา ฉีกพริกชี้ฟ้าทั้ง ๓ สี มะดันใช้ซอยหรือบีบ กุ้งแห้งถ้าตัวโตฉีกเป็นชิ้นเล็ก ๆ ถ้าตัวเล็กใช้ทั้งตัวก็ได้ กุ้งสดใช้เผาดิบ ๆ สุก ๆ แมงดาหั่นเป็นฝอย ๆละเอียด ใส่น้ำตาลทรายพอควร เตรียมเครื่องเหล่านั้นพร้อมแล้วใส่แช่ในชามน้ำปลา ใช้รับประทานได้

๙. ปลาร้าทรงเครื่อง

เครื่องปรุง ปลาร้า ปลาช่อนหรือปลาดุกก็ได้ ประมาณ ๓ ตัว แล่เนื้อสับให้ละเอียด ข่าหั่นฝอย หนึ่งถ้วยตะไล กระชายหั่นฝอย ๑ ถ้วยตะไลหอมซอย ๒ ถ้วยตะไล ตะไคร้ ๑ ถ้วยตะไล พริก

ชีฟ้าหั่นฝอยมากน้อยตามชอบใจ ใบมะกรูดหั่นฝอย ๑ ถ้วยตะไล เนื้อหมูสับละเอียด ๒ ถ้วยตะไล กุ้งสดสับละเอียด ๓ ถ้วยตะไล ดอกข่า ๓ ถ้วยตะไล พริกไทยอ่อน ๓ ถ้วยตะไล น้ำมันหมู ๑ ถ้วยชา

วิธีทำ น้ำมันใส่กะทะตั้งไฟให้ร้อน กุ้ง หมู ปลาร้า ใส่ลงผัดให้สุกดี จึงใส่เครื่องที่หั่นไว้ เมื่อสุกดีแล้วตักใส่ชาม ใช้ผักดิบต่าง ๆ จิ้ม เช่น มะเขือ แตงกวา ผักบุ้ง ขมิ้นขาว และผักต่าง ๆ ตามท่านจะชอบรับประทาน

๑๐. มันกุ้งอร่อย

เครื่องปรุง มันกุ้งสงขลา ๒ ช้อนกาแฟ กุ้งแห้งจืด ๓ ช้อนโต๊ะ หัวหอมซอยแล้วเท่ากุ้งแห้ง น้ำปลา น้ำตาล พริกเหลือง มะดันซอย มะนาวซอย

วิธีทำ หั่นกุ้งแห้งเป็นชิ้น ๆ ละลายมันกุ้งกับน้ำปลา เมื่อมันกุ้งละลายดีแล้ว ใส่กุ้งแห้งที่หั่นกับหอมและมะดันที่ซอยไว้ ใส่น้ำมะนาว น้ำตาล เติมน้ำปลาอีกนิดหน่อย ชิมดูรสเปรี้ยว เค็ม หวาน แล้วแต่ท่านผู้ชอบรสไหนออกหน้า หั่นพริกเหลืองโรยหน้า เผ็ด ๆ จะชูรสดี รับประทานกับผักสดได้ จะใช้มะม่วงหรือมะปรางหรือมะดันก็ตามใจชอบ

๑๑. หลนพริกมูลหนูสด

เครื่องปรุง มะพร้าว ๑ ซีก ปลาสลาดอย่างโต ๒ ตัว พริกมูลหนูปลิดก้านแล้ว ๒ ช้อนชา มันหมูแข็งหั่น ๔ เหลี่ยม ๒ ช้อนคาว หอมหัวเล็กซอย ๒ ช้อนคาว เกลือ ๑ ช้อนหวาน มะดันหรือมะขามเปียก ๒ ช้อนคาว น้ำตาลทราย ๑ ช้อนคาว

วิธีทำ แกะปลาสลาดเอาแต่เนื้อโขลกให้ละเอียด พริกมูลหนูบุบพอแตก วิธีหลนเหมือนกุ้งหลนทุกอย่าง (ให้ดูกุ้งหลน)

๑๒. น้ำพริกตวนกู

เครื่องปรุง กะปิ ๑ ช้อนกาแฟ มันกุ้งเมืองนคร ๑ ช้อนกาแฟ กุ้งแห้งป่น ๑ ช้อนโต๊ะ กุ้งตากาด หรือกุ้งชีแฮ้ (ขนาดตัวยาวประมาณ สองนิ้วครึ่ง – สาม ซ.ม.) ต้มสุก ๑ ถ้วยตวง พริกเหลือง ๑๐ เม็ด พริกชี้ฟ้า ๑๐ เม็ด พริกมูลหนู ๑ ช้อนโต๊ะ พริกหยวก ๕ เม็ด มะม่วงซอย ๑ ช้อนโต๊ะ มะดันซอย ๑ ช้อนโต๊ะ หอมหัวใหญ่ซอย ๑ ช้อนโต๊ะ มะเขือเทศฝานเป็นชิ้นเล็ก ๆ ๒ ช้อนโต๊ะ น้ำมะนาว ๒ ช้อนโต๊ะ น้ำตาลปึก น้ำตาลทราย น้ำปลาดี (มะเขือเทศเลือกลูกสุก ๆ ดิบ ๆ ปนกัน) เกลือ กระเทียม ๑ ช้อนโต๊ะ

วิธีทำ เผาพริกเหลือง พริกชี้ฟ้าและพริกหยวก แล้วฉีกออกเป็นเส้น ๆ กะปิเผาใส่ครกโขลกกับกระเทียมจนกระเทียมละเอียด ใส่มันกุ้งลงไปโขลกแล้วผสมน้ำมะนาวที่กะไว้คนให้ละลายเข้ากันดีแล้วถ่ายใส่ภาชนะเพื่อใช้ผสมน้ำพริกต่อไป

จากนั้นใส่มะม่วงซอย มะดันซอย น้ำปลา เกลือ น้ำตาลปึก น้ำตาลทราย (กะตามต้องการ) พอคนเข้ากันดีแล้วใส่พริกเผาที่ฉีกไว้เป็นเส้น ๆ กุ้งแห้งป่น หอมหัวใหญ่ซอย กุ้งต้มที่เตรียมไว้ คลุกให้เข้ากันอีกที พริกมูลหนูสดใส่ครกบุบพอแตก แล้วโรยคลุกลงไปด้วย เสร็จแล้วใส่มะเขือเทศที่เตรียมไว้ลงไปคลุกด้วยครั้งสุดท้ายเป็นใช้ได้

หมูตั้งแยกประเภททำของว่างได้หลายอย่าง

๑. ทำสลัดบั๋กกิ่ง

๒. แกล้มกับเหล้า (เครื่องดื่ม)

๓. ทานกับแตงล้าน ใส่ส้มเกลี้ยง

๔. ทานกับหัวแคร์รอตและหัวไชเท้า

หมูตั้งหรือหมูอัด

สิ่งที่ต้องการ หูหมู ๑ อัน ลิ้นหมู ๑ ลิ้น เนื้อ ๓ ชั้น ๒ กิโลครึ่ง เนื้อหมูครึ่งกิโล ซีอิ๊วหวาน (อย่างดี) เกลือ น้ำตาล ผาเยลเลี่ยว (เครื่องเทศจีน) ฟองเต้าหู้ ๑ แผ่น ส่วนที่กะนี้ทำเสร็จแล้วจะได้น้ำหนักประมาณ ๒ กิโลกรัมเศษ

วิธีทำ หูหมูต้มขายแล้วก็มีนำมาขูดให้สะอาด ลิ้นหมูและหมู ๓ ชั้น ล้างให้สะอาด แล้วนำมาต้ม พอเดือดทิ้งไว้สัก ๑๕ นาฑีแล้วใช้นิ้วจิ้มหมู ๓ ชั้นดูว่าเปื่อยดี ตักขึ้นทิ้งไว้ให้เย็น (อย่าให้เปื่อยหรือแข็งเกินไป) แล้วนำมาหั่นเป็นเส้นให้บาง ๆ เป็นแผ่น ๆ นำกะทะมาตั้งไฟให้ร้อน พอกะทะร้อนเอาเนื้อหมู ๓ ชั้นใส่ลงไปผัดให้หมูคลายน้ำมัน ตักน้ำมันที่คลายออกขึ้น (ประมาณ ๒ ถ้วยตวง) เอาเนื้อหมูที่หั่นบางแล้วลงไปผัดด้วยกัน คนให้เข้ากัน เกลือประมาณ ๑ ช้อนโต๊ะ ซีอิ๊ว ๔ ช้อนโต๊ะ สิ่งเหล่านี้ใส่ลงในกะทะแล้วผัดให้เข้ากัน ถ้ามีมันหมูออกมาอีกให้ตักขึ้นทำให้แห้งน้ำ แล้วเอาหมูที่หั่นเป็นเส้นบาง ๆ ใส่ลงไปผัดเข้าด้วยกัน ใส่เครื่องเทศจีน ๑ ช้อนโต๊ะ

คนให้เข้ากันแล้วลองหยิบหมูขึ้นมาบีบ ๆ ถ้ารู้สึกว่าเหนียวติดมือเอาขึ้นจากเตา

เครื่องสำหรับอัดให้เป็นก้อนสี่เหลี่ยมใช้ใส่ในภาชนะอะไรก็ได้ แต่ต้องให้มีทางที่น้ำมันออกได้ ก่อนตักหมูใส่ภาชนะนั้นต้องใช้ฟองเต้าหู้ลองก่อน ตักหมูในกะทะร้อน ๆ ใส่ลงไปแล้วตลบฟองเต้าหู้ปิดให้เรียบร้อย แล้วนำไม้มาทับให้แน่นทิ้งค้างคืนไว้แล้วแกะออก เวลาจะรับประทานหั่นบาง ๆ ใช้เป็นเครื่องกับแกล้มหรือของว่างได้อีกหลายอย่าง ถ้าท่านชอบเค็มหรือรสหวานให้เติมเกลือหรือน้ำตาลตามชอบใจ เครื่องเทศก็เช่นกัน

น้ำส้มสำหรับจิ้ม แบบน้ำส้มจิ้มธรรมดา รับประทานกับใบโหระพา

วิธีทำสลัดปั๋กกิ้งกับหมูตั้ง

สิ่งที่ต้องการ กุ้งต้ม หอยแครงต้ม (เอาแต่เนื้อ) หอยแมลงภู่ ต้นคื่นไช่หั่นฝอย แตงกวา หัวไช้เท้าสด ต้นตั้งโอ๋ หัวไชโป๊เค็มหั่นฝอย ๆ ถั่วตัด งาตัด น้ำมันงา น้ำพริกเผา สับปะรด ลูกเกี๊ยมบ๊วย ข่า น้ำส้ม น้ำตาล พริกเหลือง แดง

วิธีทำ กุ้ง ๑ ส่วน หอยแมลงภู่ต้ม ๑ ส่วน หอยแครง ๑ ส่วน และผักต่าง ๆ อีกประมาณอย่างละ ๑ ส่วน สำหรับหัวไชโป๊ใช้เพียงครึ่งส่วน

นำสิ่งเหล่านี้มาจัดให้สวยงาม (สลับสีกัน) กระเทียมกับพริกโขลกให้ละเอียด ถ้าชอบรสเผ็ดก็ใส่พริกมากหน่อย ถั่วลิสงตัด งาตัด โขลกไว้ต่างหาก หั่นข่าใส่กระเทียมกับพริก

ที่ละเอียดแล้วประมาณ ๑ ช้อนกาแฟ แล้วโขลกให้ละเอียด ลูกเกี้ยมบ๊วย ๔ ผล น้ำตาลทราย ๓ ช้อนโต๊ะ เอาลูกเกี้ยมบ๊วยตีกับน้ำตาลทรายให้ลูกเกี้ยมบ๊วยละเอียดแล้วใส่น้ำส้ม ๓ ช้อนโต๊ะ ใส่เกลือป่น ๑ ช้อนกาแฟ แล้วนำเอามากรองเพื่อเอากากของลูกเกี้ยมบ๊วยออก นำกระเทียม พริกและข่าที่โขลกไว้มาละลายให้เข้ากัน เอาน้ำพริกเผา ๑ ช้อนโต๊ะมาละลายด้วยกัน ใส่ถั่วตัดและงาตัดอย่างละ ๓ ช้อนโต๊ะ คนกับน้ำจิ้มที่ละลายแล้ว ใส่น้ำมันงา ๑ ช้อนกาแฟ แล้วชิมรสตามชอบใจ ที่กล่าวมานี้เป็นสัดส่วนของสลัดผักกิ่ง ๑ จาน

หมูตั้งแกล้มกับเหล้า

หมูตั้งหั่นบาง ๆ ให้ขนาดเท่า ๆ กัน โดยมีส่วนกว้าง ๓ ซม. ยาว ๒ ซม. นำหัวไชเท้ามาหั่นเป็นเส้น ๆ (อย่าให้ฝอยเกินไป) หัวแคร์รอตหั่นเป็นฝอย ๆ เคล้ากับน้ำส้ม น้ำตาล เกลือ (ชิมรสเปรี้ยว ๆ เค็ม ๆ หวาน ๆ) แล้วรีบนำขึ้นเมื่อเคล้าเข้ากันดี

วิธีจัด นำผักมาจัดลงกลางจาน แล้วนำหมูตั้งที่หั่นมาจัดเรียงกับผักให้สวยงาม หั่นพริกชี้ฟ้าแดงให้เป็นเส้น ล้างเอาเม็ดออกให้หมด (จะได้ไม่เผ็ดสำหรับท่านที่ไม่ชอบรับประทานเผ็ด) แล้วตบแต่งให้สวยงาม

วิธีทำหมูตั้งกับแตงร้าน ใส่ส้มเกลี้ยง

นำแตงร้านมาหั่นเป็นเส้นบาง ๆ ยาวกว้างประมาณ ๑ ซม. เคล้าเกลือ น้ำส้ม น้ำตาล นำส้มเกลี้ยงมาแกะเป็นกลีบ ๆ ต้นคึ่นไช่นำมาฝานเป็นเส้นยาว ๆ โดยให้มีปลายติดอยู่หน่อย (เพื่อความสวยงาม) ตัดหมูตั้งเป็นอันสี่เหลี่ยมกว้าง ๑ ซม. ยาว ๑ นิ้วครึ่ง นำส้มเกลี้ยงมาประกบหมูตั้ง แล้วนำแตงร้านมาหุ้มโดยรอบ แล้วใช้ต้นคึ่นไช่ฝอยพันอีกที ใช้ไม้จิ้มฟันจิ้มเป็นคำโดยมีใบคึ่นไช่ตั้งขึ้นให้ดูสวยงาม

วิธีทำน้ำสลัดบ๊ะกึ่ง

กระเทียมกับพริกโขลกให้ละเอียด ถ้าชอบรสเผ็ดก็ใส่พริกมากหน่อย ถั่วลิสงตัด งาตัด โขลกไว้ต่างหาก หั่นข่าใส่กระเทียมกับพริกที่ละเอียดแล้ว ประมาณ ๑ ช้อนกาแฟ แล้วโขลกให้ละเอียด ลูกเกี้ยมบ๊วย ๔ ผล น้ำตาลทราย ๓ ช้อนโต๊ะ เอาลูกเกี้ยมบ๊วยกับน้ำตาลทรายมาละลายด้วยกัน แล้วนำมาตั้งไฟให้น้ำตาลละลายจนเดือดแล้วใส่น้ำส้ม ๓ ช้อนโต๊ะ ใส่เกลือป่น ๑ ช้อนกาแฟ แล้วนำเอามากรองเพื่อเอากากของลูกเกี้ยมบ๊วยออก นำกระเทียมพริกและข่าที่โขลกไว้นำมาละลายให้เข้ากัน เอาน้ำพริก ๑ ช้อนโต๊ะมาละลายด้วย แล้วใส่ถั่วตัด งาตัดอย่างละ ๓ ช้อนโต๊ะ คนกับน้ำจิ้มที่ละลายแล้ว ใส่น้ำมันงา ๑ ช้อนกาแฟ แล้วชิมรสตามชอบใจ

ที่กล่าวมานี้เป็นสัดส่วนของสลัดบ๊ะกึ่ง ๑ จาน

วิธีปอกมะปรางริ้ว

วิธีปอกมะปรางริ้วลวดลายต่าง ๆ

การปอกมะปรางริ้วเพื่อไม่ให้ช้ำและหมดผิว ลวดลายลึก ควรจับผลมะปรางตามรูปภาพที่แสดง พยายามใช้นิ้วยันนิ้วชี้ให้แน่นเป็นหลัก และค่อย ๆ ขยับข้อมือจับผลมะปรางเข้ารับกับมือขวาที่จับมีด ปลายมีดต้องพยายามให้ตรงและมือที่จับผลมะปรางก็ค่อย ๆ เอียงเข้ารับกับมีด ให้ท่านทำดังนี้จะได้ริ้วมะปรางที่สวยงามมาก และผิวมะปรางก็จะหมดทำให้ไม่ดำและมะปรางจะไม่ช้ำ

การคว้านเอาเมล็ดออกจากผลมะปรางทั้งก้านต้องใช้มีดคว้านฝานตรงหัวผลมะปรางให้ตรงกึ่งกลางของผลมะปรางแล้วสอดมีดค่อย ๆ คว้านทีละซีกของผลจนรอบเมล็ดมะปราง เสร็จแล้วกลับมาคว้านทางส่วนก้านมะปรางตะแคงผลตามแบบใช้มีดคว้านผ่าแล้วค่อยขยับมีดออกตัดตรงเนื้อข้อต่อของก้านให้พร้อมกัน ค่อยคว้านให้ปลายมีดส่งให้ถึงตรงที่คว้านไว้ตามแบบที่ ๑ เมื่อเมล็ดหลุดจากผลรอบแล้วใช้มีดคว้านดันเมล็ดออกทางปากลูกเป็นเสร็จ เมื่อเสร็จจากการคว้านเมล็ดมะปรางแล้วจะให้แขกรับประทานผลไม้เย็น ๆ จัดการใส่ตู้เย็นให้กะได้ว่าแช่ให้เย็นก่อนจะจัด ควรเก็บเมล็ดไว้ในผลมะปรางก่อนเมื่อใกล้จะจัดค่อยใช้ปลายมีดดันเมล็ดออก เสร็จแล้วชุบน้ำเชื่อม การชุบน้ำเชื่อมเพื่อจะให้เย็น ริ้วที่ปอกถ้าเป็นมะปรางหวานน้ำตาลเชื่อมที่จะชุบไม่ต้องใส่เกลือ ถ้าเป็นมะยงค์ชิด น้ำตาลเชื่อมที่จะชุบใส่เกลือปนลงให้ละลายกะดูพอรู้สึกมีรสเค็ม ๆ นิด ๆ เป็นเสร็จ

การที่ดิฉันจัดพิมพ์หนังสือตำราการปอกมะปราง เพราะเห็นว่าปัจจุบันนี้การปอกมะปรางริ้วลดน้อยลงทุกที จะมีปอกกันอยู่บ้างก็น้อยแห่ง เพราะผู้ที่จะปอกได้ก็สาวน้อย ๆ ลงทุกที การเจริญและวิวัฒนาการของโลกก็มากขึ้น ลูกหลานที่เป็นหญิงก็สามารถสอบชิงทุนแข่งกับผู้ชาย กลับมาทำงานกันนอกบ้าน อาหารการกินก็สะดวกโดยมีปิ่นโตส่งถึงบ้าน ตลอดจนจะจัดงานต่าง ๆ ก็สั่งได้ตามโรงแรมใหญ่ ๆ หรือตามร้านอาหารต่าง ๆ เมื่อสั่งตามร้านผู้ขายก็จำเป็นต้องสงวนแรงเพื่อให้ทันกับเวลา จึงเป็นการที่วัฒนธรรมความปราณีตในการแกะสลักและปอกผลไม้ประดิษฐ์ให้สวยงามก็ค่อยลืมกันลงทุกที จะมีบ้างก็นอกจากทางโรงเรียนจะจัดงานหรือสมาคมต่าง ๆ จะจัดขึ้น ซึ่งบางครั้งไม่ตรงกับฤดูกาลของผลไม้ที่จะออกมาให้ประดิษฐ์ให้เด็กรุ่นหลังได้เห็นและผู้เขียนจะจัดการฌาปนกิจศพสามีจึงจัดพิมพ์ เพราะเมื่อเธอมีชีวิตอยู่ เธอชอบรับประทานผลไม้มาก และก็ได้รับประทานผลไม้ที่ประดิษฐ์จากฝีมือของผู้เขียนและไม่ชอบให้ผู้อื่นปอกผลไม้ เพราะเธอชอบของประณีตและสวยงามและกลัวไม่สะอาดพอ เพราะฉะนั้น ดิฉันจึงอยากจะจัดพิมพ์เพื่อให้เป็นวิทยาทานกับผู้ที่สนใจ

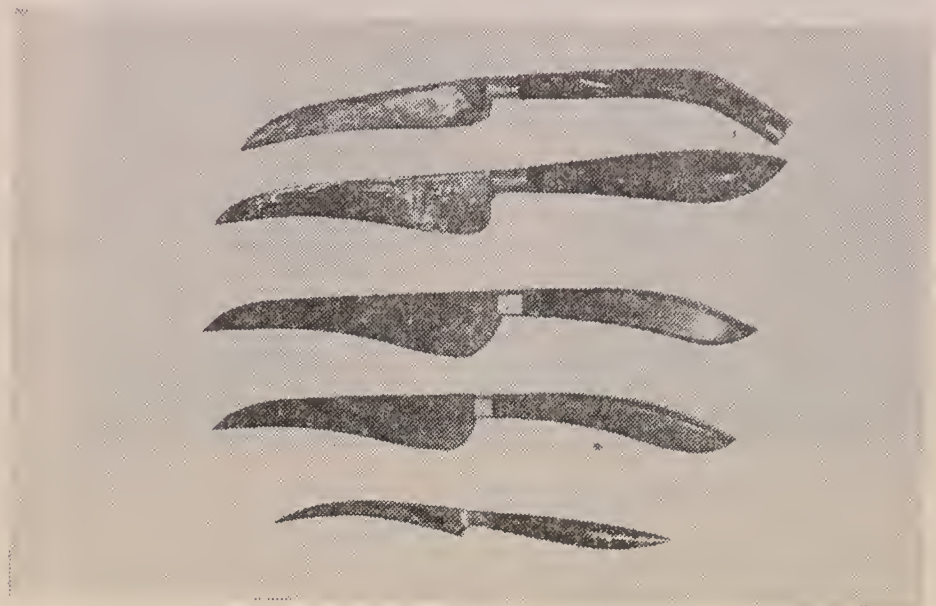
ตำราต่าง ๆ ที่จัดพิมพ์ครั้งนี้ หากท่านสนใจแต่มีข้อข้องหรือไม่เข้าใจประการใด กรุณาติดต่อสอบถามได้จากดิฉัน ซึ่งดิฉันยินดีจะให้ความกระจ่างแก่ทุกท่านด้วยความเต็มใจ

เกรียงจิตร์ ภูวเศรษฐ์

กรรมการผู้จัดการสถานพักพื้น

สวางคนิวาส

วิธีปอกและคว้านเมล็ดมะปราง



มีดสำหรับใช้ในการปอกและคว้านเมล็ดมะ-ปราง



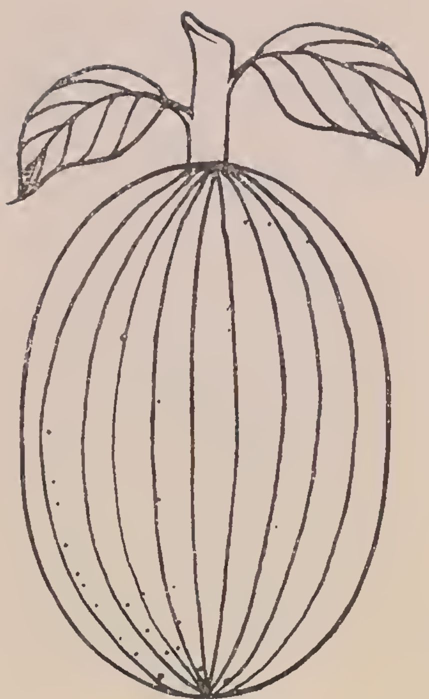
รูปที่ 1 วิธีจับมีดปอก
ผิวมะปราง



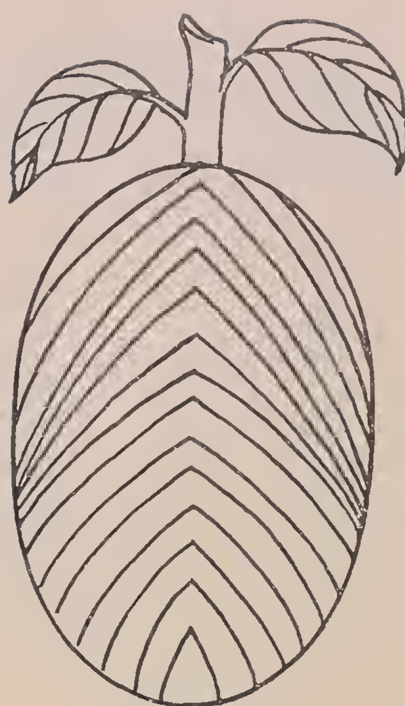
รูปที่ ๔ ท่าคว้านเอาเมล็ดออกจากทางด้านหัว



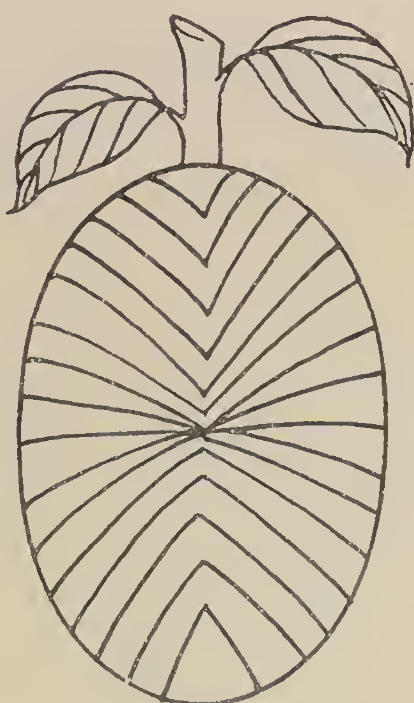
รูปที่ 3 ท่าคว้านทางด้านก้าน เพื่อตัดขั้ว



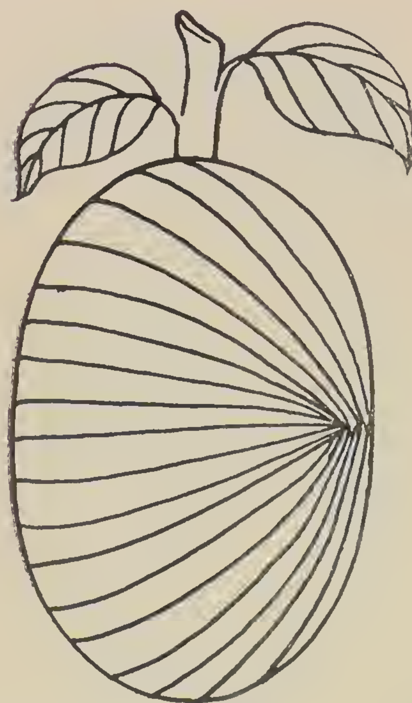
รูปที่ 1 เป็นลายเริ่มแรกริ้วตรง



รูปที่ 2 ลายพัดประกบ



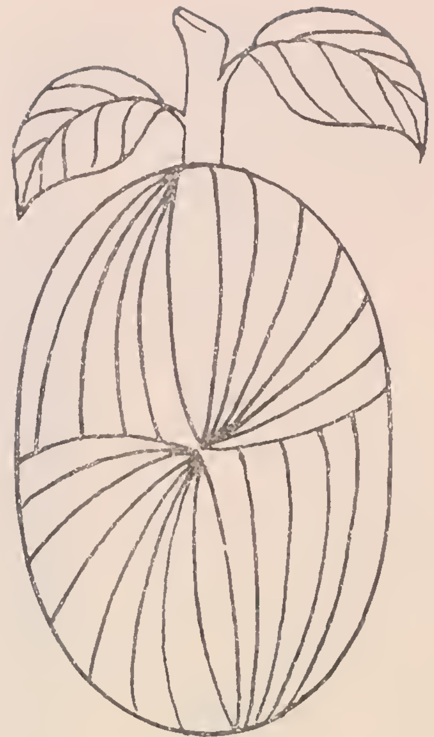
รูปที่ 3 ลายรัศมี



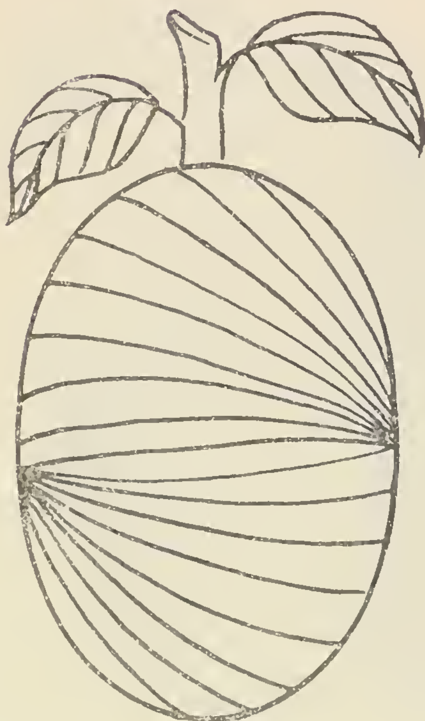
รูปที่ 4 ลายหอยแครง



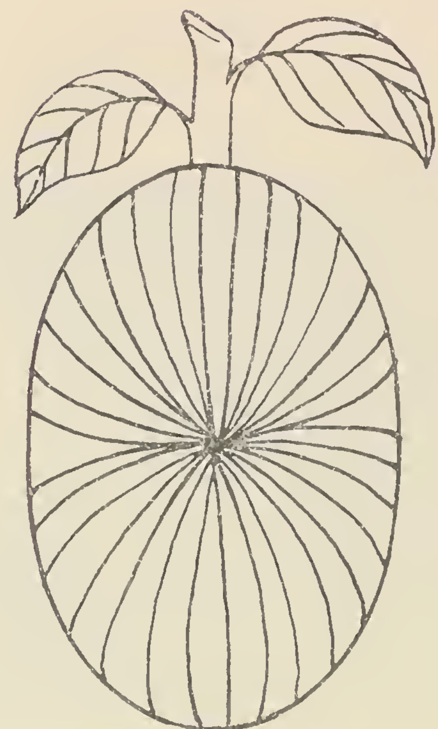
รูปที่ 5 ลายแบบเรียบตามลูก



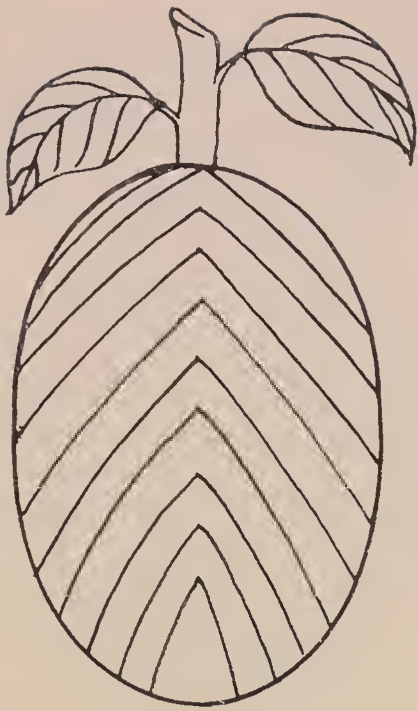
รูปที่ 6 ลายพัดด้ามจิ้ว 4 มุม



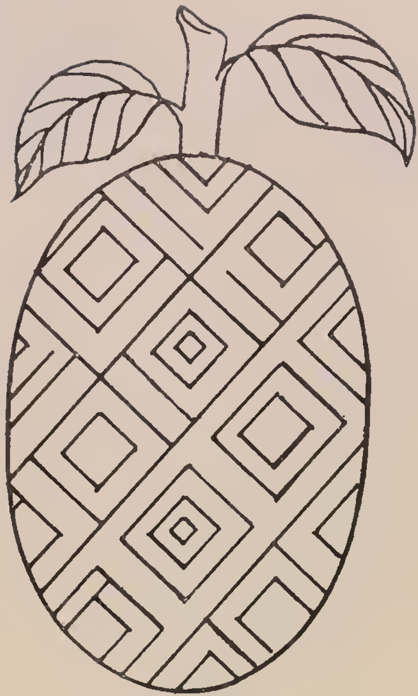
รูปที่ 7 ลายพัดด้ามจิ้วตะแคง



รูปที่ 8 ลายแมลงมุม



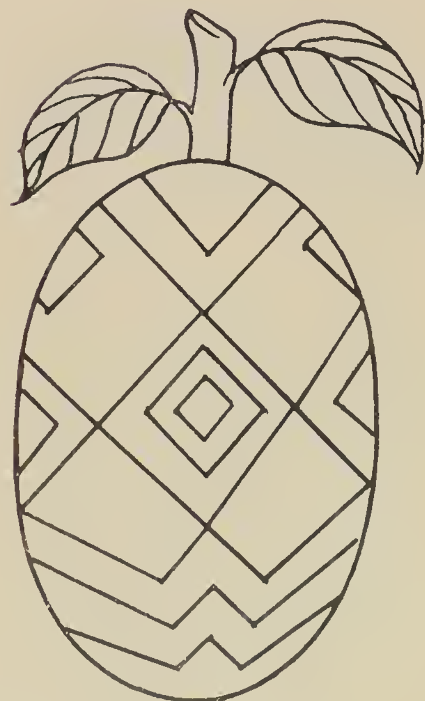
รูปที่ 9 ลายคดกริช



รูปที่ 10 ลายสามตา



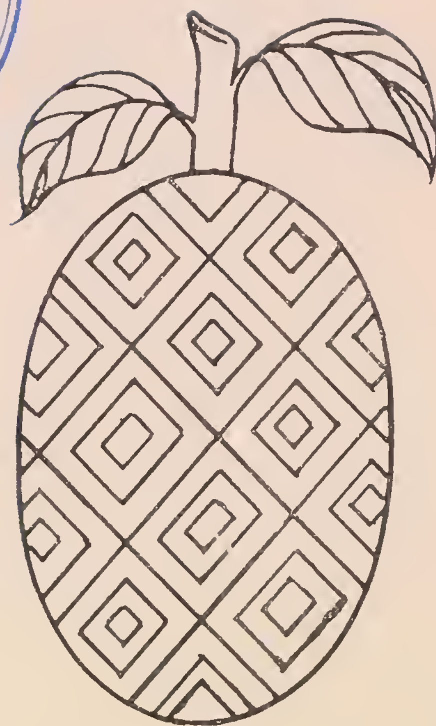
รูปที่ 11 ลายตาเดียว



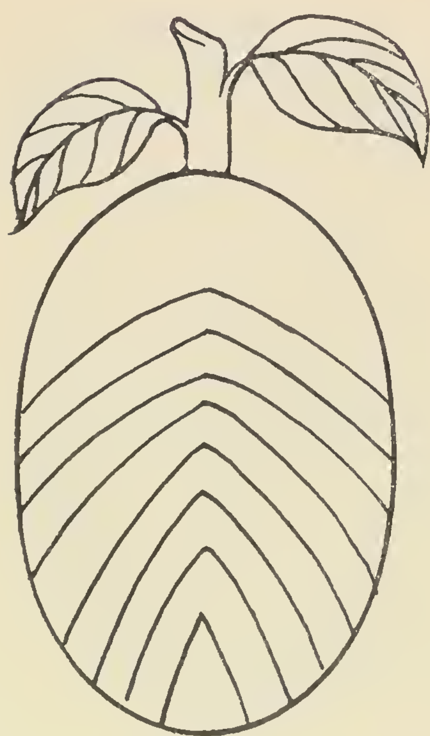
รูปที่ 12 ลายสี่มุม



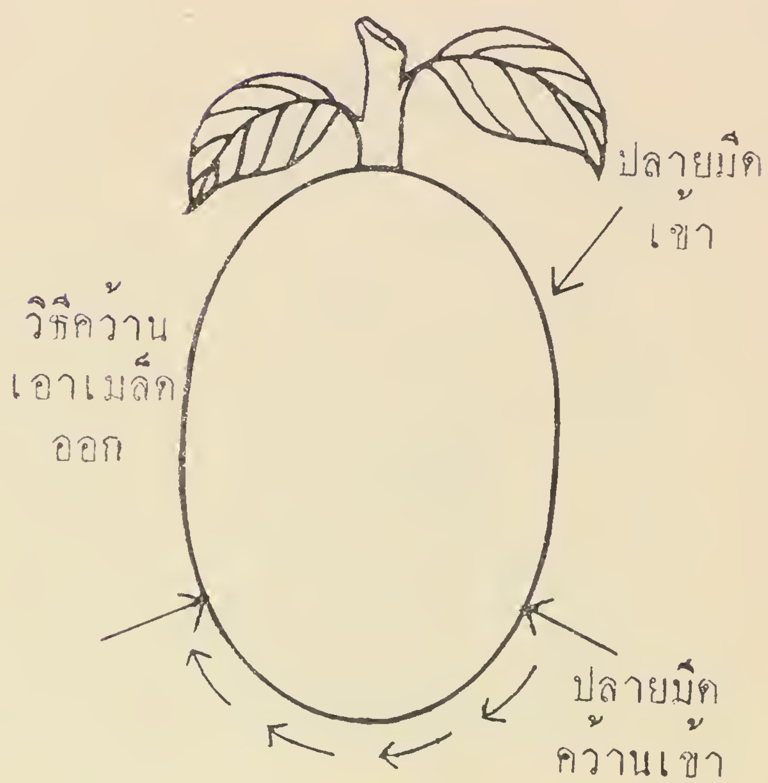
รูปที่ 13 ลายสองตา



รูปที่ 14 ลายเกล็ดเต่า



รูปที่ 15 คดกริชเฟื่อง



รูปที่ 16 วิธีคว้านมะปราง

พิมพ์ที่ **มิตรนรา การพิมพ์** 259/142 อาคารพิบูลเวศม์ สุขุมวิท 71 พระโขนง พระนคร
นายนรา พฤฒิพันธ์ ผู้พิมพ์ผู้โฆษณา 2515 โทร. 920146, 911067